Priešmokyklinio, pradinio,
pagrindinio ir vidurinio ugdymo
bendrųjų programų
11 priedas

LIETUVIŲ KALBOS IR LITERATŪROS BENDROJI PROGRAMA

I SKYRIUS
BENDROSIOS NUOSTATOS

1. Lietuvių kalbos ir literatūros bendroji programa (toliau – Programa) apibrėžia Lietuvių kalbos ir literatūros dalyko paskirtį, tikslą ir uždavinius, dalyku ugdomas kompetencijas, pasiekimų sritis ir pasiekimų raidą, dalyko mokymo(si) turinį, pasiekimų lygių požymius ir mokinių pasiekimų vertinimą.

2. Lietuvių kalbos ir literatūros dalyko paskirtis – suteikti mokiniams lietuvių kalbos ir literatūros (kultūros) pagrindus, padėti lavintis kalbėjimo, klausymo, skaitymo, teksto analizės ir interpretacijos bei rašymo įgūdžius, gebėjimą reikšti mintis raštu ir žodžiu taisyklinga lietuvių kalba, supažindinti mokinius su Lietuvos, Europos ir pasaulio literatūra bei kultūra. Kalbinis, literatūrinis ir kultūrinis ugdymas itin reikšmingi mokiniui formuojantis etines nuostatas, kalbinę, kultūrinę ir pilietinę tapatybę, ugdantis programoje numatytas kompetencijas, būtinas sėkmingai veikti dabarties pasaulyje.

3. Kalbinis ugdymas padeda mokiniams formuotis asmeninį santykį su kalba, leidžia pažinti lietuvių kalbos sistemą ir jos savitumą, kalbos funkcionavimą visuomenėje, valstybinės kalbos svarbą ir reikšmę, išsiugdyti taisyklingos sakytinės ir rašytinės kalbos vartojimo gebėjimus, sudaro galimybes kūrybiškai vartoti kalbą, naudojantis turimomis kalbos žiniomis.

4. Literatūrinis ugdymas padeda mokiniams suprasti literatūrą kaip žodžio meną, savęs ir pasaulio pažinimo priemonę, ugdytis savarankiško skaitymo įgūdžius ir pomėgį skaityti, gebėjimą analizuoti ir interpretuoti įvairių žanrų tekstus, formuotis estetinį skonį. Literatūrinio ugdymo metu mokiniai įgyja emocinės patirties, pažįsta Lietuvos ir pasaulio literatūros (kultūros) tradiciją, lietuvių literatūros, tautosakos savitumą ir sąveiką su kitomis literatūromis bei kultūromis, literatūros rūšių ir žanrų specifiką.

Nagrinėdami lietuvių ir kitų tautų literatūrinį bei kultūrinį palikimą, pažindami kalbą kaip socialinį kultūrinį reiškinį, mokiniai suvokia istorinės atminties, tradicijų, kalbos vertę, asmeninio indėlio į kultūros kūrimą prasmę, ugdosi dialogu, atsakomybe, kūrybiškumu grįstą santykį su savosios kultūros tradicija, pagarbą bei atvirumą kitoms kalboms ir kultūroms. Lietuvių kalbos ir literatūros pamokose ugdomas gebėjimas tinkamai dalyvauti diskusijoje, argumentuotai išsakyti savo nuomonę, išklausyti ir gerbti kitus, apginti savo požiūrį nepažeidžiant kitų ir savo paties orumo, prisiimti atsakomybę už savo tekstus. Analizuojant ir interpretuojant bei kuriant sakytinius ir rašytinius tekstus, ugdomas kūrybiškumas, vaizduotė, lavinami analitiniai įgūdžiai, kritinis mąstymas. Kalbinio ir literatūrinio ugdymo metu mokomasi ieškoti ir atrinkti reikalingą informaciją, įvertinti jos patikimumą, etiškai ir atsakingai ja naudotis.

5. Lietuvių kalbos ir literatūros dalykas atveria įvairių integracijos su kitais mokomaisiais dalykais – istorija, daile, muzika, etika, užsienio kalbomis, pilietiškumo pagrindais ir kt. – galimybių. Kalbinio ir literatūrinio ugdymo veiklos gali būti derinamos su kitų dalykų tematika ir problematika, pamokose galima integruoti kitų dalykų turinį, aktualizuoti tarpdalykines temas.

6. Programoje pateiktos pasiekimų sritys yra bendros visoms klasėms nuo 1 iki IV gimnazijos, kiekvienam koncentrui (1 – 2 klasės, 3 – 4 klasės, 5 – 6 klasės, 7 – 8 klasės, 9 – 10 ir I – II gimnazijos klasės, III–IV gimnazijos klasės) numatyti konkretūs kiekvienos srities pasiekimai,

suformuluoti atsižvelgiant į vaiko raidos ypatumus ir įgytą patirtį. Programoje aprašyti mokinių pasiekimai suprantami kaip žinių ir supratimo, gebėjimų ir vertybinių nuostatų visuma. Mokymosi turinys apibrėžia tematiką, tekstus ir kontekstus, kuriuose ugdomi mokinių pasiekimai. Aprašomi 4 pasiekimų lygių: slenkstinio (I), patenkinamo (II), pagrindinio (III) ir aukštesniojo (IV), požymiai.

II SKYRIUS
TIKSLAS IR UŽDAVINIAI

7. Lietuvių kalbos ir literatūros ugdymo tikslas – lavinti mokinio gebėjimą komunikuoti sakytine ir rašytine lietuvių kalba; formuotis kalbinę, kultūrinę, tautinę ir pilietinę savimonę; pažinti lietuvių ir pasaulio literatūros tradiciją; suprasti ir interpretuoti įvairius grožinės, negrožinės literatūros ir kitų medijų tekstus; gebėti dalyvauti šiuolaikinės kultūros procesuose.

8. Pradinio ugdymo uždaviniai. Siekdami tikslo, mokiniai:

8.1. vertina klausymą, kalbėjimą, skaitymą ir rašymą kaip asmeniškai svarbią, prasmingą ir malonią veiklą, teikiančią galimybių bendravimui, mokymuisi, saviraiškai;

8.2. klausosi, supranta, kas sakoma, klausia ir atsako į klausimus, informuoja, paaiškina, apibūdina, papasakoja, išsako savo nuomonę, išklauso kitą, gerbia jo nuomonę;

8.3. sklandžiai skaito ir supranta grožinius, negrožinius ir medijų tekstus, suvokia jų savitumą ir reikšmę, tyrinėja ir pagrįstai vertina tekstus, naudojasi prieinamais informacijos šaltiniais, dalijasi savo skaitymo patirtimi;

8.4. kuria rašytinius tekstus: aiškiai reiškia mintis ir jausmus, taisyklingai rašo;

8.5. įgyja lietuvių kalbos pažinimo pradmenis, tobulina savo kalbinius gebėjimus, pasitikėdami savo jėgomis, geranoriškai priimdami kitų patarimus;

8.6. ugdosi kūrybiškumą, lavina vaizduotę ir mąstymą.

9. Pagrindinio ugdymo uždaviniai. Siekdami tikslo, mokiniai:

9.1. skaito, nagrinėja, lygina grožinės ir negrožinės literatūros, tautosakos, įvairių medijų kūrinius bei ugdosi empatiją, atvirumą kultūrų, požiūrių įvairovei, etines nuostatas, kalbinę, kultūrinę ir pilietinę tapatybę;

9.2. lavinasi estetinį skonį, mokosi vertinti kūrinius ir argumentuotai pagrįsti savo vertinimą; įžvelgia literatūros sąsajas su kitais menais;

9.3. ugdosi savarankiško skaitymo įgūdžius, kelia skaitymo tikslus, supranta skaitymo reikšmę;

9.4. susipažįsta su lietuvių kalbos sistema, stebi ir vertina kalbos reiškinius, analizuoja kalbos funkcionavimą visuomenėje, suvokia kalbą kaip nuolat kintantį ir su visuomenės raida glaudžiai susijusį reiškinį;

9.5. analizuoja, klausosi, kuria įvairaus pobūdžio sakytinius ir rašytinius tekstus, siekdami įvairių tikslų skirtingose socialinėse ir kultūrinėse situacijose, pasirinkdami tinkamą kalbinę raišką;

9.6. ugdosi poreikį reikšti mintis žodžiu ir raštu taisyklinga kalba, nuolat tobulina savo kalbinius gebėjimus, remdamiesi kalbos ir literatūros žiniomis, tikslingai taiko įvairias strategijas;

9.7. atpažįsta ir vartoja bendrinės kalbos atmainas, naudojasi skaitmeniniais lietuvių kalbos, literatūros ir kitais ištekliais, etiškai ir atsakingai naudojasi įvairiuose šaltiniuose rasta informacija;

9.8. mokosi kultūringai dalyvauti diskusijoje, išklausyti ir gerbti kito nuomonę, argumentuoti, ginti savo požiūrį neįžeisdami kitų;

9.9. ugdosi kūrybiškumą, lavina vaizduotę ir mąstymą, dalyvauja kultūrinėje (literatūrinėje) veikloje;

10. Vidurinio ugdymo uždaviniai. Siekdami tikslo, mokiniai:

10.1. skaito įvairių laikotarpių ir žanrų lietuvių ir pasaulio grožinės ir negrožinės literatūros bei įvairių medijų kūrinius, atpažįsta juose kultūros epochų, literatūros krypčių (srovių) ypatumus bei idėjas, supranta lietuvių literatūros ir kultūros raidą;

10.2. savarankiškai skaito, nagrinėja grožinės ir negrožinės literatūros bei įvairių medijų kūrinius turinio, struktūros ir raiškos požiūriu, aptaria kūrinių tarpusavio sąsajas ir santykį su dabartimi; supranta kūrinių daugiareikšmiškumą ir interpretacijų įvairovę;

10.3. nagrinėdami literatūros ir medijų kūrinius, lavinasi estetinį skonį, ugdosi etines nuostatas, kalbinę ir kultūrinę tapatybę; diskutuoja, polemizuoja dėl literatūros ir įvairių medijų kūriniuose reiškiamų idėjų, kuriasi autentišką santykį su skaitomais kūriniais ir geba argumentuotai pagrįsti savo vertinimą;

10.4. vertindami įvairių laikotarpių grožinės ir negrožinės literatūros ir įvairių medijų kūrinius, ugdosi kritinį mąstymą; atpažįsta kūriniuose menines potekstes, netiesiogiai išreikštas nuostatas ar kitus tikslus;

10.5. geba rasti ir atrinkti reikalingą informaciją įvairiuose šaltiniuose; etiškai bei atsakingai naudojasi rasta informacija, bendrauja elektroninėje erdvėje;

10.6. sklandžia, aiškia, taisyklinga kalba kuria raštu ir žodžiu rišlius, kūrybiškus, probleminius įvairaus pobūdžio tekstus, pasirinkdami tinkamą struktūrą, nuosekliai ir kryptingai plėtodami temą, argumentuotai reikšdami savo požiūrį, tikslingai remdamiesi literatūriniais ir kultūriniais kontekstais;

10.7. Kūrybiškai atskleidžia literatūros sąsajas (idėjų, temų, motyvų, meninės kalbos) su istorija, kitais menais (muzika, kinu, daile ir pan.); užsiima menine saviraiška, kurdami įvairių stilių ir žanrų tekstus, naudodamiesi įvairiomis medijomis.

III SKYRIUS
KOMPETENCIJŲ UGDYMAS

11. Įgyvendinant Programą ugdomos šios kompetencijos: kultūrinė; pažinimo; komunikavimo; kūrybiškumo; pilietiškumo; socialinė, emocinė ir sveikos gyvensenos; skaitmeninė. Jos pateiktos pagal kompetencijos ugdymo intensyvumą.

12. Kultūrinė kompetencija. Kultūrinė kompetencija apima kultūrinį išprusimą, kultūrinę raišką ir kultūrinį sąmoningumą. Kultūrinis išprusimas pirmiausia susijęs su žiniomis: mokiniai ugdosi skaitydami, nagrinėdami, interpretuodami, lygindami ir vertindami įvairių žanrų ir laikotarpių lietuvių bei pasaulio literatūros kūrinius; susipažindami su svarbiais tekstais ir reiškiniais; domėdamiesi šiuolaikinėmis literatūrinėmis ir kultūrinėmis aktualijomis ir jas savarankiškai vertindami; apibūdindami bendresnes Lietuvos literatūrinio ir kultūrinio gyvenimo tendencijas bei jų sąsajas su tradicija; susipažįsta su svarbių literatūros kūrėjų biografijomis; atpažįsta kultūrinius simbolius ir stereotipus; lygina įvairius literatūrinius ir kultūrinius reiškinius, įžvelgdami jų tarpusavio sąsajas.

Kultūrinę raišką mokiniai ugdosi pažindami lietuvių kalbos kūrybines galias, reikšdami mintis, kurdami įvairių žanrų tekstus žodžiu ir raštu taisyklinga, aiškia bei turininga kalba, pasirinkdami tinkamą kalbinę raišką; praktiškai pritaikydami kultūros kūrėjo, atlikėjo, aktyvaus stebėtojo, vartotojo, kritiko gebėjimus; realizuodami savo talentus, literatūrinius ir kitus meninius polinkius, kultūrinius interesus; dalyvaudami mokyklos, bendruomenės, regiono ir Lietuvos kultūriniame gyvenime.

Kultūrinį sąmoningumą mokiniai ugdosi suvokdami kalbos reikšmę asmens tapatybei ir pasaulėvaizdžiui, bendruomenei ir valstybei; suprasdami ir vertindami lietuvių kalbos ir literatūros reikšmę bendresniame Lietuvos ir pasaulio kultūros kontekste; atpažindami ir kritiškai vertindami propagandą, manipuliavimą žodžiais ir vaizdais, diskutuodami apie medijų kultūrą; įgydami nuostatą puoselėti lietuvių kalbą ir kultūros paveldą, gerbti kultūrų įvairovę. Kultūrinę kompetenciją įgijęs mokinys tampa sąmoningu Lietuvos literatūros ir kultūros lauko dalyviu, atviru Europos literatūrinei ir kultūrinei tradicijai.

13. Pažinimo kompetencija. Pažinimo kompetencija apima dalyko žinias ir gebėjimus, kritinio mąstymo, problemų sprendimo, mokėjimo mokytis gebėjimus. Dalyko žinias ir gebėjimus mokiniai ugdosi analizuodami kalbos vienetus, mokydamiesi taisyklingai kalbėti ir rašyti, skaitydami, nagrinėdami ir vertindami įvairių žanrų ir laikotarpių lietuvių bei pasaulio literatūros kūrinius, kultūros tekstus, kurdami įvairių žanrų ir tipų tekstus, vartodami kalbotyros, literatūros teorijos ir teksto analizės sąvokas ir terminus.

Kritinį mąstymą mokiniai ugdosi, kai analizuoja teksto turinį ir kalbą, suvokia ryšius tarp vaizduojamų įvykių, daro išvadas; geba remtis kūrinio turiniu formuluodami savo idėjas apie gyvenimą, vertybes ir tikėjimą; vertina kūrinių herojų charakterius ir paaiškina, kodėl rašytojas kuria konkretų charakterį, apibūdina rašymo stilių, ieško jungčių tarp kultūros reiškinių, kūrinių, idėjų ir raiškos, kritiškai vertina alternatyvius požiūrius ir medijų informacijos patikimumą.

Problemų sprendimo gebėjimus mokiniai ugdosi, kai įvairiuose pokalbiuose, rašiniuose kelia aktualias problemas, svarsto, pritaria ar prieštarauja pateikdami argumentų, priima pagrįstą sprendimą, analizuoja kūrinių problemas, vertina teksto idėjas ir intencijas, susieja jas su kitais tekstais, savo patirtimi ir nuostatomis.

Mokėjimo mokytis gebėjimus mokiniai ugdosi taikydami aktyvaus klausymosi, kalbėjimo, grožinio ir negrožinio teksto skaitymo, rašymo ir pristatymo būdus; tikslingai ir atsakingai atsirinkdami informaciją įvairiuose šaltiniuose, ją sistemindami, tirdami ir kritiškai reflektuodami, susiedami naują informaciją su jau žinoma; savarankiškai planuodami savo mokymąsi.

14. Komunikavimo kompetencija. Komunikavimo kompetencija apima pranešimo kūrimą, jo perteikimą ir komunikacinę sąveiką bei analizę ir interpretavimą. Pranešimo kūrimo gebėjimus mokiniai ugdosi taisyklingai kalbėdami ir rašydami, pasirinkdami tinkamą kalbinę raišką ir komunikavimo strategijas; žodžiu ir raštu atpasakodami tekstus, atmintinai mokydamiesi įvairių žanrų kūrinius ar jų fragmentus; apibūdindami verbalinio ir neverbalinio teksto temą, turinį ir paskirtį; samprotaudami apie įvykius ir reiškinius, pagrįsdami savo nuomonę, naudodamiesi įvairiais šaltiniais; sakydami kalbas, rašydami kūrybinius darbus; išsiaiškindami nežinomų žodžių reikšmes ir išmokdami juos vartoti; taikydami įvairias kalbėjimo, skaitymo ir rašymo strategijas.

Pranešimo perteikimo ir komunikacinės sąveikos gebėjimus mokiniai ugdosi realiai ir virtualiai bendraudami poromis ar grupėje, pasirinkdami taisyklingą ir tinkamą kalbinę raišką; kalbėdami apie skaitymo metu patirtus jausmus ir pažintas vertybes, pristatydami savarankiškai perskaitytą knygą, kalbos, literatūros tyrimus.

Pranešimo analizės ir interpretavimo gebėjimus mokiniai ugdosi lygindami skirtingų tekstų, įvairialypių komunikacinių pranešimų sandarą, raišką, iliustravimo priemones; analizuodami, interpretuodami ir lygindami programoje numatytus kūrinius, aptardami teksto turinį, svarbiausias idėjas, veikėjų charakterius, vertindami jų poelgius ir problemas; aptardami kalbos kaip socialinio kultūrinio reiškinio aspektus, gretindami skirtingų kalbų elementus; vartodami programoje numatytas kalbos ir literatūros teorijos sąvokas, stiliaus figūras bei retorinės raiškos priemones; taikydami tinkamas pagal situaciją kalbėjimo ir rašymo strategijas; analizuoja, interpretuoja ir kritiškai vertina pranešimo patikimumą remdamasis įvairiais šaltiniais.

15. Kūrybiškumo kompetencija. Kūrybiškumo kompetencija apima tyrinėjimo, generavimo, kūrimo, vertinimo ir refleksijos gebėjimus. Tyrinėjimo gebėjimus mokiniai ugdosi ieškodami reikiamos informacijos įvairiuose šaltiniuose, kritiškai vertindami surastą informaciją ir jos patikimumą; analizuodami, interpretuodami ir lygindami programoje numatytus poezijos, prozos ir dramos kūrinius, aptardami programoje numatytus Lietuvos kultūros reiškinius ir asmenybes; stebėdami, gretindami ir vertindami kalbos reiškinius daugiakalbėje ir daugiakultūrėje aplinkoje; rinkdami, siedami ir kritiškai vertindami kūrybai reikalingą informaciją, kurdami įvairias istorijas, pasakojimus.

Generavimo gebėjimus mokiniai ugdosi keldami originalias idėjas ar problemų sprendimus, rašydami įvairius kūrybinius darbus, argumentuotai reikšdami savo požiūrį į kalbamus dalykus, pagrįsdami jį asmenine patirtimi, grožiniais ir negrožiniais tekstais, dalydamiesi kūrybinėmis

idėjomis ar sprendimais analizuojant programinius kūrinius, argumentuotai įvertindami istorinį kultūrinį kontekstą.

Kūrimo gebėjimus mokiniai ugdosi savarankiškai žodžiu ir raštu kurdami įvairių žanrų ir tipų tekstus, išbandydami skirtingas kalbinės raiškos priemones ir būdus, taikydami pagrindines akademinio ir kūrybinio rašymo strategijas, tobulindami ir pristatydami savo darbus, susijusius su analizuojamais kūriniais, samprotaujamojo pobūdžio darbais. Kurdami asmeniškai ir socialiai prasmingus darbus, pristatydami savo idėjas, mokiniai atsižvelgia į etikos ir intelektinės nuosavybės normas.

Vertinimo ir refleksijos gebėjimus mokiniai ugdosi vertindami savo ir kitų kūrybinių darbų naujumą, išbaigtumą, integralumą, aptardami kūrybos rezultatų vertingumą ar sprendimą pagal pateiktus kriterijus, apmąstydami ir vertindami savo ir kitų kūrybos procesą, įvardindami savo sėkmes ir nesėkmes, planuodami mokymosi veiklą, grindžiamą patirtimi, žiniomis ir gebėjimais.

16. Pilietiškumo kompetencija. Pilietiškumo kompetencija apima pilietinį tapatumą ir pilietinę galią; gyvenimą bendruomenėje, kuriant demokratinę visuomenę; pagarbą žmogaus teisėms ir laisvėms; valstybės kūrimą ir valstybingumo stiprinimą tarptautinėje bendruomenėje.

Pilietinį tapatumą ir pilietinę galią mokiniai ugdosi vertindami skaitomo, klausomo ir audiovizualinio teksto turinį, raišką, intenciją, poveikį klausytojui, interpretuodami ir apibendrindami; kritiškai vertindami įvairių šaltinių informaciją ir tinkamai ją panaudodami; reikšdami mintis ir jausmus sklandžia, aiškia, turtinga kalba; reikšdami argumentuotą asmeninį požiūrį į įvykius, reiškinius ar tekstus; rašydami įvairių tipų rašinius, įvairius pasakojamuosius, informacinius, aiškinamuosius ir argumentavimo tekstus.

Gebėjimą sugyventi bendruomenėje mokiniai ugdosi: kurdami ir puoselėdami teigiamus tarpusavio santykius įvairiose komunikacinėse situacijose; kultūringai keldami problemas, atsakingai priimdami sprendimus; sąmoningai stebėdami kalbos reiškinius, vykstančius daugiakalbėje ir daugiakultūrėje aplinkoje, gretindami skirtingų kalbų elementus; apibūdindami įvykius ir reiškinius, apie juos pasakodami ir samprotaudami.

Pagarbą žmogaus teisėms ir laisvėms mokiniai ugdosi laikydamiesi bendrinės lietuvių kalbos normų ir viešojo bendravimo etikos; pasirinkdami tinkamą komunikavimo būdą; aptardami savo amžiui aktualias problemas; tinkamai dalindamiesi patirtimi, nuomone ir informacija; kartu priimdami pagrįstus sprendimus; atitinkamais aspektais analizuodami programoje numatytus kūrinius.

Mokiniai prisideda prie valstybės kūrimo ir valstybingumo stiprinimo aptardami Lietuvos kultūros reiškinius, dalyvaudami mokyklos, savo miesto (krašto) kultūriniame ir visuomeniniame gyvenime, inicijuodami pilietinius projektus.

17. Socialinė, emocinė ir sveikos gyvensenos kompetencija. Socialinė, emocinė ir sveikos gyvensenos kompetencija apima asmens savimonę ir savitvardą; socialinį sąmoningumą ir tarpusavio santykių kūrimo gebėjimus; atsakingą sprendimų priėmimą; asmens rūpinimąsi fizine ir psichine sveikata.

Savimonės ir savitvardos įgūdžius mokiniai ugdosi, kai nagrinėdami literatūros kūrinius mokosi atpažinti ir įvardyti paauglystei būdingas emocijas; analizuoja įvairias situacijas ir mokosi įveikti iššūkius (nepalankias situacijas, neviltį ir nusivylimą); analizuoja ir įvardija bendražmogiškąsias vertybes (pagarbą sau ir kitiems, geranoriškumą, atsakomybę, pagalbą, sąžiningumą, drąsą, savidrausmę, sveikatą; šeimą); geba paaiškinti, kaip sudėtingose situacijose vertybės padeda rasti sprendimus; siekia asmeninių ir akademinių tikslų, analizuoja akademinio tobulėjimo pažangą, reflektuoja sėkmę ir klaidas.

Empatiškumo, socialinio sąmoningumo ir teigiamų tarpusavio santykių kūrimo įgūdžius mokiniai ugdosi, kai mokosi nuspėti kitų emocijas ir savijautą skirtingose situacijose; lygina savo ir kitų požiūrius, supranta, kad vertybinės nuostatos skirtingose kultūrose gali būti skirtingos; analizuoja, kaip žmogaus elgesys veikia kitus žmones; pritaiko veiksmingo klausymosi įgūdžius kasdieniuose pokalbiuose, naudojasi pokalbio užmezgimo ir palaikymo strategijomis, kad suprastų

kitų emocijas ir savijautą; net ir sunkioje situacijoje mokosi išlikti objektyvūs ir argumentuoti savo nuomonę.

Atsakingo sprendimų priėmimo ir elgesio įvertinant pasekmes gebėjimus mokiniai ugdosi, kai mokosi planuoti laiką, laiku atlikti užduotis, analizuoja galimus iššūkius ir kliūtis užduočių atlikimui ir planuoja jas įveikti; apmąsto ir įsivertina, kaip sekėsi atlikti užduotis; geba apmąstyti, įvertinti savo ir bendraklasių gebėjimus, žinias, savybes ir panaudoti jas bendruomenės gerovei.

Rūpinimosi sveikata įgūdžius mokiniai ugdosi, kai nagrinėdami įvairius tekstus mokosi apibūdinti asmens gyvenimo būdo ir aplinkos veiksnių įtaką sveikatai, žmogaus gyvybę ir sveikatą priimti kaip vertybę.

18. Skaitmeninė kompetencija. Skaitmeninė kompetencija apima bendravimą ir bendradarbiavimą virtualioje erdvėje, skaitmeninio turinio kūrimą, informacijos atranką ir vertinimą, problemų sprendimą, medijų raštingumą.

Bendravimo ir bendradarbiavimo virtualioje erdvėje gebėjimus mokiniai ugdosi, kai saugiai ir etiškai bendrauja ir bendradarbiauja virtualiose socialinėse grupėse, žaidžia internetinius humanitarinio profilio žaidimus ir mokosi, ugdydami skaitmeninę kompetenciją, rašo asmeninius ir dalykinius elektroninius laiškus, dalijasi informacija; naudodamiesi socialiniais tinklais dalyvauja savo mokyklos, bendruomenės, regiono, Lietuvos kultūriniame ir visuomeniniame gyvenime.

Skaitmeninio turinio kūrimo gebėjimus mokiniai ugdosi kurdami su lietuvių kalbos ir literatūros dalyku susijusį ir tarpdalykinį skaitmeninį turinį, pavyzdžiui, pranešimo pateiktis, įgarsindami tekstą, skelbdami savo kūrybą, rašto darbus, komentuodami knygas ir kultūros įvykius mokyklos intranete ar(ir) internete.

Informacijos atrankos ir vertinimo gebėjimus mokiniai ugdosi, kai kūrybiškai naudojasi interneto galimybėmis; kai savarankiškai naudojasi įvairiais elektroniniais žodynais, tekstynais ir elektroniniais mokymosi šaltiniais, kalbos ir literatūros duomenų bazėmis, Valstybinės lietuvių kalbos komisijos Konsultacijų banku, socialiniais tinklais ir kt.

Problemų sprendimo gebėjimus mokiniai ugdosi, kai sumaniai naudojasi skaitmeninėmis priemonėmis siekdami veiksmingo ir konstruktyvaus lietuvių kalbos ir literatūros dalyko mokymosi; puoselėja savo informacinę vertybių kultūrą (atsakingai pasirenka internetinius informacinius šaltinius, saugo intelektinę nuosavybę, rūpinasi komentarų kultūra).

Informacinių technologijų raštingumą mokiniai ugdosi kurdami elektronines knygas, filmus (juos montuodami ir skelbdami), kurdami ir transliuodami tinklalaides; audiovizualinio kūrinio planavimui, komponavimui, redagavimui pasirinkdami tinkamas programas.

IV SKYRIUS
PASIEKIMŲ SRITYS IR PASIEKIMAI

19. Programoje pasiekimų sritys žymimos raide (pavyzdžiui, A, B), o raide ir skaičiumi (pavyzdžiui, A1, A2) žymimas tos pasiekimų srities pasiekimas.

20. Kalbėjimas, klausymas ir sąveika (A). Šioje srityje aprašomi mokinio pasiekimai, apimantys gebėjimus suprasti kalbėjimo ir klausymosi paskirtį, teikiamas galimybes ir naudą; kalbėti, atsižvelgiant į komunikavimo situaciją, tikslą ir adresatą; aktyviai klausytis, dalyvaujant įvairaus pobūdžio pokalbiuose, diskusijose, debatuose, kelti problemas, argumentuotai pritarti ar prieštarauti; suprasti įvairių sakytinių ir medijų tekstų turinį, interpretuoti, daryti išvadas ir vertinti išgirstą informaciją ir jos pateikimo būdus; laikytis kalbos normų ir viešojo bendravimo etikos, pasirinkti tinkamas kalbinės raiškos, neverbalinės komunikacijos ir kitas priemones; tikslingai taikyti kalbėjimo ir klausymosi strategijas. Šios pasiekimų srities mokinių pasiekimai:

20.1. aktyviai klausosi sakytinio teksto (A.1.);

20.2. dalyvauja įvairiose komunikavimo situacijose, klausosi ir kalba, atsižvelgdamas į situaciją, tikslą, adresatą (A.2.);

20.3. tinkamai vartoja kalbinės raiškos priemones, laikosi kalbos normų (A.3.);

20.4. taiko klausymosi ir kalbėjimo strategijas (A.4.).

21. Skaitymas, teksto supratimas ir literatūros bei kultūros pažinimas (B). Šioje srityje aprašomi mokinio pasiekimai, apimantys gebėjimus įvairiais būdais skaityti programoje rekomenduojamus ir pagal savo poreikius, interesus pasirinktus grožinius ir negrožinius tekstus, tinkamai ir atsakingai naudotis spausdintais ir skaitmeniniais informacijos šaltiniais; aptarti, analizuoti, interpretuoti, vertinti tekstus turinio ir raiškos požiūriu, remiantis literatūros žiniomis, numatytomis turinio apimtyje; tikslingai taikyti reikalingas skaitymo strategijas, planuoti skaitymo veiklą; atskleisti savo filologinį ir kultūrinį išprusimą, pažįstant ir aptariant Lietuvos, Europos ir pasaulio kultūros reiškinius; dalyvauti mokyklos, bendruomenės, regiono, šalies kultūriniame ir visuomeniniame gyvenime kaip stebėtojas, vartotojas, atlikėjas, kūrėjas ar kritikas. Šios pasiekimų srities mokinių pasiekimai:

21.1. skaito įvairaus pobūdžio tekstus, naudojasi įvairiais informacijos šaltiniais, randa informaciją (B.1.);

21.2. aptaria skaitomus tekstus, analizuoja, interpretuoja, daro išvadas, remdamasis literatūros žiniomis (B2.);

21.3. vertina skaitomų tekstų turinį ir raišką (B.3.);

21.4. taiko skaitymo strategijas (B.4.);

21.5. atskleidžia filologinį ir kultūrinį išprusimą (B.5.);

21.6. dalyvauja kultūriniame ir visuomeniniame gyvenime (B.6.).

22. Rašymas ir teksto kūrimas (C). Šioje srityje aprašomi mokinio pasiekimai, apimantys gebėjimus suprasti rašymo prasmę, naudą ir teikiamas galimybes; kurti rašytinius ir skaitmeninius tekstus įvairiais tikslais (saviraiškos, informavimo, aiškinimo, įtikinimo), atsižvelgiant į rašymo tikslą, adresatą ir komunikavimo situaciją, tinkamai pasirinkti kuriamo teksto žanrą ir struktūrą, reikšti mintis ir jausmus taisyklinga, sklandžia, aiškia, turtinga kalba, laikytis kalbos normų bendravimo etikos, tikslingai taikyti rašymo strategijas. Šios pasiekimų srities mokinių pasiekimai:

22.1. kuria tekstus atsižvelgdamas į rašymo tikslą, adresatą ir komunikavimo situaciją (C.1.);

22.2. kuria tinkamos struktūros tekstus, rašo taisyklinga ir stilinga kalba (C.2.);

22.3. taiko rašymo strategijas (C.1.).

23. Kalbos pažinimas (D). Šioje srityje aprašomi mokinio pasiekimai, apimantys gebėjimus atpažinti lietuvių kalbos garsus ir raides, tobulinti tartį; aptarti lietuvių kalbos leksikos įvairovę; pažinti kalbos sistemą: išsiaiškinti žodžių kaitymo ir darybos būdus, kalbos dalių požymius, aptarti žodžių ryšius sakinyje, žodžių junginius ir sakinių rūšis, laikytis kalbos normų kalbant ir rašant; taikyti žinias apie tekstą, jo sandarą ir stilistiką; taikyti kalbos pažinimo strategijas; stebėti kalbos reiškinius, vykstančius daugiakalbėje ir daugiakultūrėje aplinkoje; pažinti lietuvių kalbos kūrybines galias ir jomis naudotis kalbant ir rašant, suvokti kalbos reikšmę asmens tapatybei, tautai, bendruomenei ir valstybei. Šios pasiekimų srities mokinių pasiekimai:

23.1. taiko fonetikos ir kirčiavimo žinias (D.1.);

23.2. taiko leksikos, žodžių darybos, morfologijos ir rašybos žinias (D.2.);

23.3. taiko sintaksės ir skyrybos žinias (D.3.);

23.4. taiko žinias apie tekstą ir teksto stilistiką (D.4.);

23.5. taiko kalbos pažinimo strategijas (D.5.);

23.6. analizuoja ir vertina kalbos funkcionavimą visuomenėje (D.6.).

24. Mokinių pasiekimų raida aprašoma pagal pasiekimų sritis, pateikiant mokinių pagrindinio lygio pasiekimus kas dvejus metus. Lentelėje raide (pavyzdžiui, A, B, ...) žymima pasiekimų sritis, raide ir skaičiumi (pavyzdžiui, A1, A2, ...) žymima tos pasiekimų srities pasiekimų grupė, raide ir trimis skaičiais (pavyzdžiui, A1.1.3 , A2.1.3, ...) žymimas tos pasiekimų srities konkretus pagrindinio lygio pasiekimas.

Pasiekimų raida							
Pasiekimas	1–2 klasės	3–4 klasės	5–6 klasės	7–8 klasės	9–10 ir I–II gimnazijos klasės	III–IV gimnazijos klasės	
						Bendrasis kursas	Išplėstinis kursas
Kalbėjimas, klausymas ir sąveika (A)							
Aktyviai klausosi sakytinio teksto. (A.1.)	Atidžiai klausosi, aptaria /atrenka /išskiria esminę informaciją; reaguoja į klausimus, prašymus, pastebėjimus, pajuokavimus. (A.1.1.3.)	Klausosi dėmesingai ir reflektyviai (žodinėmis ir/ar nežodinėmis priemonėmis parodydamas santykį su pranešimu), tikslingai atrenka informaciją. (A.1.1.3.)	Aptaria teksto tematiką, turinį, susieja teksto dalis, daro apibendrinančias išvadas. (A.1.1.3.)	Išskiria klausymosi tikslo atžvilgiu svarbią informaciją, ją grupuoja, (įvairiais, tinkamais būdais) išsiaiškina nesuprastas mintis, idėjas, sąvokas. (A.1.1.3.)	Aptaria įvairaus pobūdžio sakytinių tekstų turinį (esmę ir detales, pagrindinę mintį, keliamas problemos, reiškiamus požiūrius, pateikiamus argumentus), paaiškina tiesioginę ir perkeltinę prasmę. (A.1.1.3.)	Analizuoja ir interpretuoja sakytinį tekstą (monologą, ir dialogą ir polilogą), atskleisdamas, kokią įtaką teksto prasmei daro raiškos, teksto tikslų, konteksto ir adresato ryšys. (A.1.1.3.)	Analizuoja ir interpretuoja sakytinį tekstą (monologą, dialogą ir polilogą), atskleisdamas, kokią įtaką teksto prasmei daro raiška, kontekstas, ir pasirinktas kalbos žanras. (A.1.1.3.)
	Išgirstą informaciją sieja su sava patirtimi, vertina pagal nurodytus kriterijus. (A.1.2.3.)	Išgirstą informaciją sieja su sava patirtimi ir kontekstu, vertina pagal susitartus kriterijus. (A.1.2.3.)	Kritiškai vertina išgirstą informaciją pagal susitartus kriterijus, komentuoja jos pagrįstumą / nepagrįstumą, įvykių galimumą / negalimumą ir pan. (A.1.2.3.)	Vertina klausomo teksto turinį ir raišką bei kalbėjimo kultūrą, išsako savo požiūrį, jį argumentuoja. (A.1.2.3.)	Argumentuotai vertina klausomo teksto turinį ir raišką, kalbėjimo kultūrą, kalbėtojo intencijas, adresatui daromą poveikį. (A.1.2.3.)	Argumentuotai vertina idėjas ir požiūrius, įvairių tekstų struktūros, kalbos ir stilistikos panašumus ir skirtumus, kalbėjimo ir vaizdų poveikį	Argumentuotai vertina idėjas ir požiūrius, įvairių tekstų struktūros, stiliaus panašumus ir skirtumus, kalbėjimo ir vaizdų poveikį adresatui,

						adresatui. (A.1.2.3.)	įtaigumą, adresanto santykį su adresatu, argumentų tinkamumą ir išvadų pagrįstumą. (A.1.2.3.)
Dalyvauja įvairiose komunikavimo situacijose, klausosi ir kalba, atsižvelgdamas į situaciją, tikslą, adresatą. (A.2.)	Iš anksto pasirengęs kalba monologu (pvz., trumpi pasisakymai, sveikinimai), dalyvauja pokalbiuose, naudojasi neverbalinės kalbos priemonėmis (mimika, judesiais). (A.2.1.3.)	Iš anksto pasirengęs tikslingai kalba monologu, konstruktyviai dalyvauja pokalbiuose, diskusijose, tinkamai naudojasi neverbalinės kalbos priemonėmis. (A.2.1.3.)	Tikslingai kalba monologu, konstruktyviai dalyvauja pokalbiuose, diskusijose, klausia, atsako, reiškia savo nuomonę, tinkam ai naudojasi neverbalinės kalbos priemonėmis. (A.2.1.3.)	Tikslingai kalba monologu, konstruktyviai dalyvauja pokalbiuose, diskusijose, debatuose, klausia, atsako, prieštarauja, argumentuoja, tikslingai naudojasi neverbalinės kalbos priemonėmis. Bendrauja betarpiškai ir virtualiai. (A.2.1.3.)	Tikslingai kalba monologu, konstruktyviai dalyvauja įvairiuose (ir viešuose) pokalbiuose, diskusijose, debatuose, klausia, atsako, kelia problemas, svarsto, argumentuoja, prieštarauja. Tikslingai naudojasi neverbalinės kalbos ir kitomis priemonėmis, laikosi kalbos etiketo reikalavimų. Bendrauja betarpiškai ir	Tikslingai kalba monologu, konstruktyviai dalyvauja įvairiuose pokalbiuose, diskusijose, debatuose, pradeda, plėtoja ir apibendrina pokalbį, tinkamai reiškia argumentuotą pritarimą ar prieštaravimą ir kritiką. Tikslingai naudojasi neverbalinės kalbos ir kitomis priemonėmis Bendrauja betarpiškai ir virtualiai. (A.2.1.3.)	Tikslingai kalba monologu, konstruktyviai dalyvauja įvairiuose pokalbiuose, diskusijose, debatuose, pradeda, plėtoja ir apibendrina pokalbį, tinkamai reiškia argumentuotą pritarimą ar prieštaravimą ir kritiką, naudoja būdus ir priemones, tinkamus skirtingų žanrų tekstams. Bendrauja betarpiškai ir virtualiai. (A.2.1.3.).

					virtualiai. (A.2.1.3.)		
	Klausydamas ar kalbėdamas atsižvelgia į adresatą ir komunikavimo situaciją, kai yra suteikiama pagalba; leidžia pašnekovui išsakyti savo mintis, laikosi mandagaus bendravimo susitarimų. (A.2.2.3.)	Klausydamas ir kalbėdamas atsižvelgia į adresatą ir komunikavimo situaciją, tinkamai reaguoja; rodo susidomėjimą, gerbia kito nuomonę, laikosi jam žinomų kalbos etiketo taisyklių. (A.2.2.3.)	Klausydamas ir kalbėdamas atsižvelgia į adresatą (bendraamžiai, artimieji, mokytojai, kiti suaugusieji) ir komunikavimo situaciją, daugeliu atvejų pasirenka tinkamą kalbinę raišką, laikosi kalbos etiketo reikalavimų. (A.2.2.3.)	Klausydamas ir kalbėdamas atsižvelgia į adresatą (jaunesni, bendraamžiai, suaugusieji) ir komunikavimo situaciją (oficiali ir neoficiali). Pasirenka tinkamą kalbinę raišką. (A.2.2.3.)	Klausydamas ir kalbėdamas atsižvelgia į adresatą (pažįstami ir nepažįstami žmonės), dalyvauja įvairiose komunikavimo situacijose (betarpiškose ir virtualiose), tikslingai pasirenka raiškos priemones. (A.2.2.3.)	Tikslingai pasirenka konkrečioje komunikavimo situacijoje adresatui tinkantį teksto turinį, medžiagos išdėstymo principą ir priemones, prisitaiko prie auditorijos poreikių. (A.2.2.3.)	Sakytinį tekstą ir priemones lanksčiai pritaiko įvairiems adresatams ir įsivaizduojamoms ar tikroms komunikavimo situacijoms. (A.2.2.3.)
	Siekdamas sudominti nuosekliai, raiškiai pasakoja ar atpasakoja, kalbėdamas nenukrypsta nuo temos. (A.2.3.3.)	Siekdamas sudominti emocingai, raiškiai pasakoja, paaiškindamas priežastis ir pasekmes. Kalbėdamas nuosekliai plėtoja temą. (A.2.3.3.)	Siekdamas saviraiškos ir sudominti pasakoja nuotykius, įvykius, grįstus patirtimi bei išmone. Į pasakojimą pagrįstai įterpia objektų apibūdinimą. (A.2.3.3.)	–	–	–	–

	Aiškiai informuoja, trumpai paaiškina, bendrais bruožais apibūdina. (A.2.4.3.)	Tiksliai, aiškiai informuoja, paaiškina, išsamiai apibūdina. (A.2.4.3.)	Tiksliai, aiškiai informuoja, išsamiai apibūdina, nuosekliai papasakoja įvykį (Kaip tai atsitiko?), paaiškina nesudėtingą procesą (Kaip tai daroma?). (A.2.4.3.)	Tiksliai, aiškiai informuoja, nuosekliai, dalykiškai apibūdina įvairius objektus, palygina keletą objektų, paaiškina procesą. (A.2.4.3.)	Tiksliai, aiškiai informuoja, paaiškina sąvokas, analizuoja procesus, reiškinius. Laikydamasis numatytų kriterijų pristato objektą ar veiklą (pvz., knygą, projektą). (A.2.4.3.)	Laikydamasis numatytų kriterijų rengia aiškius ir tikslingus pristatymus, sako tinkamos struktūros informacines kalbas visuomenės gyvenimo ar kultūros temomis, teiginius paremia tinkamais pavyzdžiais. (A.2.4.3.)	Laikydamasis numatytų kriterijų. minčių dėstymo logikos, pasirinktų kalbos kompozicijos principų ir žanro reikalavimų rengia pristatymus, sako kalbas. (A.2.4.3.)
	Išsako savo ar persako kitų nuomones apie gerai pažįstamus dalykus. (A.2.5.3.)	Išsako savo nuomonę apie gerai pažįstamus dalykus, ją pagrindžia remdamasis patirtimi. (A.2.5.3.)	Išsako savo nuomonę, vertina, argumentuoja remdamasis patirtimi ir gerai žinomu kontekstu. (A.2.5.3.)	Išsako savo nuomonę, vertina, argumentuoja remdamasis patirtimi ir kitais šaltiniais. (A.2.5.3.)	Išsako savo požiūrį apie gana abstrakčius dalykus, vertina, argumentuoja remdamasis įvairiais šaltiniais. (A.2.5.3.)	Sako aiškias, tinkamos struktūros įtikinimo kalbas visuomenės gyvenimo ar kultūros temomis, teiginius paremia tinkamais argumentais ir pavyzdžiais, polemizuoja, remiasi įvairiais	Argumentuotai kalba: formuluoja teiginius, kelia problemas, pateikia argumentus ir juos pagrindžia, interpretuoja įrodymus, nuomones, klausimus. (A.2.5.3.)

						šaltiniais. (A.2.5.3.)	
Tinkamai vartoja kalbinės raiškos priemones, laikosi kalbos normų. (A.3.)	Taisyklingai taria, kirčiuoja dažniausiai vartojamus žodžius. Tinkamai intonuoja sakinius, kai yra suteikiama pagalba. (A.3.1.3.)	Taisyklingai taria, kirčiuoja dažnai vartojamus žodžius. Tinkamai intonuoja sakinius, daro pauzes, balsu pabrėžia svarbiausią prasminę sakinio vietą (loginis kirtis). (A.3.1.3.)	Laikosi mokymosi turinyje numatytų kalbos normų. Atsižvelgdamas į kalbėjimo turinį ir kontekstą, tinkamai intonuoja sakinius, daro pauzes, deda loginius kirčius sakiniuose ir frazėse. (A.3.1.3.)	Laikosi mokymosi turinyje numatytų kalbos normų, taiko kalbos žinias, suprasdamas, kad kalbos taisyklingumas, pasirinktų žodžių tikslumas padeda klausytojui geriau suvokti prasmę. Tinkamai intonuoja atsižvelgdamas į kalbėjimo turinį. (A.3.1.3.)	Laikosi bendrinės lietuvių kalbos normų, nežinomus atvejus pasitikrina žodynuose, žinynuose. Kalba tinkama intonacija (pvz., iškilmingai, neutraliai, ironiškai) atsižvelgdamas į kalbėjimo tikslą bei situaciją. (A.3.1.3.)	Laikosi bendrinės lietuvių kalbos normų, nežinomus atvejus pasitikrina žodynuose, žinynuose. Pasirenka tinkamą kalbinę raišką siekdamas komunikavimo tikslų, paiso bendrųjų stiliaus reikalavimų. (A.3.1.3.)	Laikosi bendrinės lietuvių kalbos normų, nežinomus atvejus pasitikrina žodynuose, žinynuose. Pasirenka tinkamą kalbinę raišką siekdamas komunikavimo tikslų, paiso bendrųjų stiliaus reikalavimų ir išlaiko stiliaus vientisumą. (A.3.1.4.).
	Turtina savo kalbą naujais žodžiais ir posakiais. Tinkamai juos vartoja įprastose, žinomose situacijose, pažįstamame kontekste. Kalbėdamas tinkamai	Turtina savo kalbą naujais žodžiais ir posakiais (ir perkeltinės prasmės, tarptautiniais). Tikslingai juos vartoja įprastose ir naujose situacijose. Tinkamoje	Turtina savo kalbą naujais žodžiais, frazėmis ir posakiais (vaizdingais veiksmažodžiais, frazeologizmais, palyginimais, tarmybėmis ir kt.) ir tinkamai	Turtina savo kalbą naujomis kalbinės raiškos priemonėmis (palyginimais, citatomis, metaforomis, metonimijomis ir kt.) ir tinkamai jas vartoja. (A.3.2.3.)	Remdamasis skaitoma literatūra ir sektinais viešojo diskurso pavyzdžiais turtina savo kalbą leksinėmis, sintaksinėmis ir fonetinėmis stiliaus figūromis ir tinkamai jas	Remdamasis geriausiais retorikos, literatūros pavyzdžiais turtina savo kalbą įvairiomis kalbinės raiškos priemonėmis ir tinkamai jas vartoja. (A.3.2.3.)	Remdamasis geriausiais retorikos, literatūros pavyzdžiais turtina savo kalbą įvairiomis kalbinės raiškos priemonėmis ir kūrybiškai jomis naudojasi kalbėdamas.

	pavartoja tarmybes (jeigu jas žino). (A.3.2.3.)	situacijoje tikslingai vartoja vaizdingus tarmiškus žodžius ar posakius (jeigu juos žino). (A.3.2.3.)	juos vartoja. (A.3.2.3.)		vartoja. (A.3.2.3.)		(A.3.2.3.)
Taiko klausymosi ir kalbėjimo strategijas. (A.4.)	Mokytojo padedamas apmąsto savo klausymą ir kalbėjimą: įvardija, kas pasisekė, kas – ne, ką kitąkart reikėtų daryti kitaip; paprašo pakartoti, patikslinti, jeigu ko nors nesuprato. (A.4.1.3.)	Mokytojo padedamas apmąsto savo klausymą ir kalbėjimą: paaiš kina, kas pasisekė, kas – ne, kodėl, ką kitąkart reikėtų daryti kitaip; įvardija, ko ir kodėl nesuprato, ir naudojasi jam žinomais būdais tai išsiaiškinti. (A.4.1.3.)	Apmąsto savo klausymą ir kalbėjimą: remdamasis savo kalbėjimo veiklos stebėjimu ir kitų suteikta grįžtamąja informacija išsiaiškina, kas pasisekė, kas – ne, kodėl, ką ir kaip reikėtų patobulinti. (A.4.1.3.)	Remdamasis savo kalbėjimo veiklos stebėjimu ir kitų suteikta grįžtamąja informacija aiškinasi, kurios iš taikytų rengimosi kalbėti ir kalbėjimo strategijų tinka vienai ar kitai problemai spręsti, numato kalbėjimo gebėjimų tobulinimo sritis. (A.4.1.3.)	Remdamasis savo kalbėjimo veiklos stebėjimu ir kitų suteikta grįžtamąja informacija aiškinasi, kurios iš taikytų rengimosi kalbėti ir kalbėjimo strategijų tinka vienai ar kitai problemai spręsti, numato kalbėjimo gebėjimų tobulinimo sritis ir išsikelia mokymosi tikslus. (A.4.1.3.)	Remdamasis savo kalbėjimo veiklos stebėjimu ir kitų suteikta grįžtamąja informacija aiškinasi, kokios rengimosi kalbėti (kalbos turinio ir paties kalbėjimo planavimo), kalbėjimo strategijos asmeniškai tinkamos, numato kalbėjimo gebėjimų tobulinimo sritis, išsikelia mokymosi tikslus ir numatyto, kaip jų siekti. (A.4.1.3.)	Apmąsto savo klausymą ir kalbėjimą siekdamas įvertinti, kaip sekasi skirtingais būdais pristatyti panašias idėjas, koks bendravimo būdas geriausiai atspindi individualias jo kaip kalbėtojo savybes, požiūrį, vertybes. (A.4.1.3.)

	Parodo kalbėtojui, kad jo klausosi. Naudojasi paprasčiausiomis kompensavimo strategijomis: pasako mintį kitais žodžiais, kalbą papildo gestais (A.4.2.3.)	Klausosi aktyviai: nusiteikia suprasti ir domėtis, išsiaiškina tikslą, pasižymi informaciją. Naudojasi kompensavimo strategijomis: remiasi situacijos kontekstu (nežinomą žodį supranta iš kitų žinomų žodžių), pasinaudoja bendra pranešimo logika. (A.4.2.3.)	Klausosi aktyviai: vartoja pritarimo teiginius, klausosi klausdamas (savais žodžiais atkartoja, ką kalbėtojas sako, rodydamas savo supratimą, pvz., Jei gerai suprantu, tai...?), išsiaiškina tikslą, pasižymi informaciją. (A.4.2.3.)	Klausosi aktyviai: pasižymi reikšmingą informaciją. Išklausęs kalbą pateikia kalbėtojui klausimų, reikalaujančių tikslinimo, aiškinimo, plėtoja pokalbį. (A.4.2.3.)	Klausosi aktyviai: nustato pagrindinę kalbos mintį ir tai, kaip ji plėtojama ir patvirtinama dėstymo dalyje; užsirašo svarbiausius teiginius. Išklausęs kalbą atkuria svarbiausias jos dalis; plėtoja pokalbį. (A.4.2.3.)	Klausosi aktyviai: schema pavaizduoja kalbos tezės ir ją pagrindžiančių minčių ryšį, užsirašo esminius žodžius, plėtoja pokalbį. (A.4.2.3.)	Klausosi aktyviai: schema pavaizduoja kalbos tezės ir ją pagrindžiančių minčių ryšį, užsirašo esminius žodžius. Išklausęs kalbą paaiškina, kaip tezė buvo išdėstyta; plėtoja pokalbį. (A.4.2.3.)
	Kalbėdamas su vienu pašnekovu ir grupėje, taiko skirtingas komunikavimo strategijas. (A.4.3.3.)	Tinkamai taiko mokytojo pasiūlytas strategijas rengiantis kalbėti ir kalbant. (A.4.3.3.)	Eksperimentuoja taikydamas įvairias pasiūlytas pasirengimo kalbai ir kalbėjimo strategijas. (A.4.3.3.)	Pasirenka ir derina tinkamas pasirengimo kalbai ir kalbėjimo strategijas. (A.4.3.3.).	Tikslingai naudojasi tinkamiausiomis pasirengimo kalbėti ir kalbėjimo strategijomis. (A.4.3.3.)	Tikslingai taiko komunikavimo strategijas, kuria teigiamus tarpusavio santykius. (A.4.3.3.)	Tikslingai taiko komunikavimo strategijas ir kuria teigiamą komunikavimo aplinką. (A.4.3.3.)
Skaitymas, teksto supratimas ir literatūros bei kultūros pažinimas (B).							
Skaito įvairaus pobūdžio tekstus, naudojasi	Skaito balsu ir tyliai sakiniais, suprasdamas	Skaito sklandžiai, įvairiais būdais	Skaito tikslingai, sklandžiai žinomus ir	Skaito tikslingai, tinkamu tempu ir įvairiais būdais	Skaito tikslingai žinomus ir nežinomus	Skaito tikslingai žinomus ir nežinomus	Skaito tikslingai žinomus ir nežinomus

įvairiais informacijos šaltiniais, randa informaciją. (B.1.)	mintį. Taisyklingai taria garsus ir tinkamai intonuoja tiesioginius, klausiamuosius ir skatinamuosius sakinius, daro pauzes. (B.1.1.3.)	(balsu ir tyliai, tik perbėgdamas akimis ir lėtai, įsigilindamas); skaito suprasdamas mintį, balsu pabrėžia svarbiausią prasminę sakinio vietą, tinkamai intonuoja tiesioginę kalbą. (B.1.1.3.)	nežinomus tekstus, daugeliu atvejų savarankiškai pasirenka tinkamus skaitymo būdus, atsižvelgdamas į užduotį ir teksto pobūdį. Raiškiai skaito grožinius tekstus, tinkamai perteikdamas pasirinktomis intonavimo priemonėmis jų nuotaiką. (B.1.1.3)	žinomus ir nežinomus tekstus, atsižvelgdamas į užduotį ir teksto pobūdį. Raiškiai skaito grožinius tekstus, paisydamas jų rūšies ypatybių, tinkamai perteikdamas pasirinktomis intonavimo priemonėmis nuotaiką, reiškiamus jausmus, prasmę. (B.1.1.3.)	tekstus, pasirenka tinkamus skaitymo būdus, atsižvelgdamas į užduotį ir teksto pobūdį. Raiškiai skaito grožinius tekstus, paisydamas jų rūšies ir žanro ypatybių, tinkamai perteikdamas pasirinktomis intonavimo priemonėmis idėjas ir prasmę. (B.1.1.3.)	tekstus, pasirenka tinkamus skaitymo būdus, atsižvelgdamas į užduotį, teksto pobūdį ir žanrą. Raiškiai skaito grožinius tekstus, paisydamas jų rūšies ir žanro ypatybių, konteksto, tinkamai perteikdamas pasirinktomis intonavimo priemonėmis idėjas ir prasmę. (B.1.1.3.)	tekstus, pasirenka tinkamus skaitymo būdus, atsižvelgdamas į užduotį, teksto pobūdį ir žanrą. Raiškiai skaito grožinius tekstus, paisydamas jų rūšies ir žanro ypatybių, konteksto, tinkamai perteikdamas pasirinktomis intonavimo priemonėmis idėjas ir prasmę. (B.1.1.3.)
	Skaito savo poreikius ir galimybes atitinkančius tekstus, nusako turinio esmę, išskiria tekste vyraujančius elementus (pvz., esminę informaciją, įvykį, aprašymą	Skaito savo poreikius ir galimybes atitinkančius tekstus, nusako jų turinį, apibendrina tekstą ar jo dalį. (B.1.2.3.)	Skaito įvairių rūšių ir žanrų grožinius ir negrožinius bei kitų tekstus; siekdamas įvairių tikslų, paaiškina skaitymo reikšmę ir motyvus. (B.1.2.3.)	Skaito įvairių rūšių ir žanrų grožinius ir negrožinius bei kitų medijų tekstus; siekdamas įvairių tikslų, paaiškina skaitymo motyvus ir savo pasirinkimus, apmąsto skaitymo	Skaito įvairių rūšių ir žanrų grožinius ir negrožinius bei kitų medijų tekstus; siekdamas įvairių tikslų, argumentuoja savo pasirinkimus, reflektuoja skaitymo	Skaito įvairių laikotarpių ir žanrų grožinius ir negrožinius bei kitų medijų tekstus, siekdamas įvairių tikslų, argumentuoja savo pasirinkimus, reflektuoja asmeninę ir	Skaito įvairių laikotarpių ir žanrų grožinius ir negrožinius, kitų šiuolaikinių medijų tekstus, siekdamas įvairių tikslų, argumentuoja savo pasirinkimus, reflektuoja asmeninę ir

	ar pan.). (B.1.2.3.)			reikšmę. (B.1.2.3.)	reikšmę asmens savimonei, emociniam augimui, kultūriniam išprusimui. (B.1.2.3.)	visuomeninę skaitymo reikšmę, remdamasis savo skaitymo ir literatūrine (kultūrine) patirtimi. (B.1.2. 3)	visuomeninę skaitymo reikšmę, remdamasis savo skaitymo ir literatūrine (kultūrine) patirtimi. (B.1.2. 3.)
	Atsižvelgdamas į skaitymo tikslus ir poreikius, suaugusiųjų padedamas naudojasi bibliotekomis, interneto svetainėmis ir kitomis informacinių technologijų teikiamomis galimybėmis skaityti. (B.1.3.3.)	Atsižvelgdamas į skaitymo tikslus ir poreikius, naudojasi bibliotekomis, interneto svetainėmis ir kitomis informacinių technologijų teikiamomis galimybėmis skaityti. (B.1.3.3.)	Tikslingai ir atsakingai naudojasi bibliotekomis, susirastais informacijos šaltiniais (žodynais, enciklopedijomis , informaciniais portalais). (B.1.3.3.)	Tikslingai ir atsakingai naudojasi bibliotekomis, įvairiais informacijos šaltiniais (žodynais, enciklopedijomis , informaciniais portalais, mediatekomis). (B.1.3.3.)	Tikslingai ir atsakingai naudojasi bibliotekomis, įvairiais informacijos šaltiniais (žodynais, žinynais, enciklopedijomis , muziejų medžiaga, mediatekomis, kultūros svetainėmis, portalais). (B.1.3.3.)	Tikslingai ir atsakingai naudojasi bibliotekomis, įvairiais susirastais informacijos šaltiniais (žodynais, žinynais, enciklopedijomis , muziejų medžiaga, media tekomis, kultūros svetainėmis, portalais). (B.1.3.3.)	Tikslingai ir atsakingai naudojasi bibliotekomis, įvairiais pasirinktais informacijos šaltiniais (žodynais, žinynais, enciklopedijomis , muziejų, archyvų medžiaga, duomenų bazėmis, mediatekomis, kultūros svetainėmis, portalais). (B.1.3.3.)
	Randa tekste aiškiai tiesiogiai	Randa tekste tiesiogiai ir netiesiogiai	Vertina informacijos šaltinių	Vertina informacijos šaltinių	Kritiškai vertina informacijos šaltinių	Kritiškai vertina informacijos šaltinių	Kritiškai vertina informacijos šaltinių

	pateiktą informaciją. Naudojasi vaikams skirtomis enciklopedijomis, žodynais, žinynais, „draugišku“ internetu. (B.1.4.3.)	pateiktą informaciją. Naudojasi įvairiais informacijos šaltiniais, atsirinkdamas informaciją konkrečiam tikslui (pvz., sužinoti, pritaikyti, kurti). (B.1.4.3.)	tinkamumą ir patikimumą, remdamasis kriterijais, vertinimus paaiškina. Skiria tiesiogiai ir netiesiogiai pateiktą, esminę ir neesminę informaciją, daugeliu atvejų – faktą ir nuomonę. (B.1.4.3.)	tinkamumą ir patikimumą, remdamasis kriterijais, vertinimus pagrindžia. Tikslingai ieško informacijos, daugeliu atvejų tinkamai ją sistemina, skirdamas esminę ir neesminę informaciją, argumentuotą ir neargumentuotą požiūrį, atpažįsta siekimą daryti poveikį. (B.1.4.3.)	tinkamumą, patikimumą, savo vertinimą argumentuoja. Tinkamai sistemina tiesiogiai ir netiesiogiai pateiktą informaciją iš kelių šaltinių, skiria informavimą ir įtikinimą, naujame kontekste daugeliu atvejų atpažįsta tiesioginio ir netiesioginio poveikio (manipuliacijos, propagandos) atvejus, juos paaiškina. (B.1.4.3.)	tinkamumą, patikimumą, savo vertinimą pagrindžia. Sistemina tiesioginę ir netiesioginę informaciją iš kelių šaltinių, ją tikrina, lygina; naujame kontekste daugeliu atvejų atpažįsta prieštaringą informaciją, tiesioginio ir netiesioginio poveikio (manipuliacijos, propagandos) atvejus, juos paaiškina. (B.1.4.3.)	tinkamumą, patikimumą, savo vertinimą pagrindžia. Sistemina tiesioginę ir netiesioginę informaciją iš kelių šaltinių, ją tikrina, lygina; naujame kontekste daugeliu atvejų atpažįsta prieštaringą informaciją, tiesioginio ir netiesioginio poveikio (manipuliacijos, propagandos) atvejus, juos paaiškina. (B.1.4.3.)
Aptaria skaitomus tekstus, analizuoja, interpretuoja, daro išvadas, remdamasis	Skiria grožinį ir negrožinį tekstus; pagal išorinius požymius skiria prozos ir poezijos	Nusako esminius grožinio ir negrožinio teksto požymius, skiria prozos, poezijos, dramos kūrinius. Atpažįsta	Įvardija grožinio ir negrožinio teksto požymius, skiria prozos, poezijos, dramos, tautosakos kūrinius,	Argumentuodamas skiria programoje nurodytus prozos, poezijos, dramos, tautosakos,	Argumentuodamas skiria literatūros rūšis (epiką, lyriką, dramą), mokymosi turinyje	Analizuodamas tekstus, daugeliu atvejų tinkamai remiasi žiniomis apie grožinių ir negrožinių tekstų	Analizuodamas tekstus, daugeliu atvejų tinkamai remiasi žiniomis apie grožinių ir negrožinių tekstų

literatūros žiniomis. (B2.)	kūrinius. (B.2.1.3.)	amžiaus tarpsniui aktualius kūrinių žanrus, pavyzdžiui, pasaka, eilėraštis, apsakymas, drama. (B.2.1.3.)	atpažįsta mokymosi turinyje nurodytus žanrus. Nurodo ir aptaria esmines eiliuotos kalbos ypatybes, fakto svarbą pažintiniame tekste. (B.2.1.3.)	egodokumentiko s ir kitų negrožinių tekstų žanrus, aptaria esmines jų struktūros ypatybes. Paaiškina ritmo, rimo reikšmę poezijos tekstuose. (B.2.1.3.)	nurodytus grožinių ir negrožinių tekstų žanrus, paaiškina jų struktūrą, remdamasis literatūros žiniomis. Aptaria eiliuotos kalbos ypatybes, jas susieja su teksto reikšmėmis. (B.2.1.3.)	rūšį, tipą, žanrą, struktūrą ir kontekstus. Analizuoja eiliuotos kalbos ypatybes, tinkamai susiedamas su teksto reikšmėmis, kontekstais. (B.2.1.3.)	rūšį, tipą, žanrą, struktūrą ir kontekstus. Analizuoja eiliuotos kalbos ypatybes, jas susiedamas su teksto reikšmėmis, kontekstais. Palygina tekstus pagal žanrinius požymius, teiginius pagrindžia. (B.2.1.3.)
	Įvardija ir trumpai apibūdina kūrinio veikėjus. (B.2.2.3.)	Apibūdina grožinio teksto veikėjus, aptaria ir vertina jų veiksmus, samprotauja apie jų santykius. (B.2.2.3.)	Aptaria veikėjų charakterius, socialinius santykius, tiesiogiai ir netiesiogiai įvardytas vertybes, argumentuotai vertina veikėjų poelgius ir motyvus, atpažįsta pasakotoją. Apibūdina tiesiogiai ir netiesiogiai	Aptaria kūrinio veikėjų charakterius, jų kaitą, vertybes, vertina poelgius ir jų pasekmes, paaiškina pasakotojo vaidmenį. Poezijos tekstuose atpažįsta tiesiogiai ir netiesiogiai išreikštus lyrinio subjekto išgyvenimus,	Analizuoja ir interpretuoja epikos, dramos tekstų veikėjų charakterius, lyrikos kūriniuose išreiškiamus lyrinio subjekto išgyvenimus, jų kaitą, vertybes, atskleisdamas sąsajas su kultūros ar istoriniu kontekstu, atpažįsta ir	Nuosekliai analizuoja ir interpretuoja prozos ir dramos kūrinių veikėjų charakterius, poezijos kūrinyje išreiškiamus lyrinio subjekto išgyvenimus, jų kaitą, vertybes, tinkamai siedamas su kontekstais; analizuodamas aptaria veikėjų kūrimo būdus,	Nuosekliai analizuoja ir interpretuoja prozos ir dramos kūrinių veikėjų charakterius, poezijos kūrinyje išreiškiamus lyrinio subjekto išgyvenimus, jų kaitą, vertybes, tinkamai siedamas su kontekstais; analizuodamas aptaria veikėjų kūrimo būdus,

			išreikštus eilėraščio kalbančiojo išgyvenimus. Palygina nežinomų kūrinių veikėjus keliais siūlomais aspektais, teiginius pagrindžia. (B.2.2.3.)	juos paaiškina. Aptaria tekstuose vaizduojamus socialinius reiškinius, istorinius įvykius. Palygina nežinomų kūrinių veikėjus keliais pasirinktais aspektais, teiginius pagrindžia. (B.2.2.3.)	aptaria pasakojimo perspektyvas, veikėjų kūrimo būdus, lyrinio subjekto raiškos formas, daugeliu atvejų argumentuotai vertina veikėjus. Palygina nežinomų kūrinių veikėjus keliais susiformuluotais aspektais, teiginius pagrindžia. (B.2.2.3.)	skirtingas pasakojimo perspektyvas, lyrinio subjekto raiškos formas; argumentuotai vertina veikėjus. Palygina nežinomų tekstų veikėjus keliais susiformuluotais aspektais, siedamas su kontekstu, teiginius pagrindžia. (B.2.2.3.)	skirtingas pasakojimo perspektyvas, lyrinio subjekto raiškos formas; argumentuotai vertina veikėjus. Palygina nežinomų tekstų veikėjus keliais susiformuluotais aspektais, siedamas su kontekstu, teiginius pagrindžia. (B.2.2.3.)
	Nusako įvykių seką, nurodo aiškiai tekste įvardytą veiksmo vietą ir laiką. (B.2.3.3.)	Aptaria įvykių seką ir svarbą, veiksmo laiką, vietą, jų kaitą. (B.2.3.3.)	Atpažįsta ir aptaria pagrindines kūrinio siužeto dalis, įvykių seką, laiką, vietą, jų kaitą bei sąsajas su veikėjų išgyvenimais, vaizduojamas socialines realijas. (B.2.3.3.)	Paaiškina kūrinio siužetą, palygina prozos, dramos veiksmą ir lyrikos vyksmą, juos susieja su veikėjo charakteriu, lyrinio subjekto išgyvenimais. Įvardija kūrinio veiksmo vietą ir laiką, pastebi jų kaitą, atpažįsta ir	Analizuoja ir interpretuoja epikos, dramos ir lyrikos kūriniuose vaizduojamą veiksmą / vyksmą, remdamasis laiko ir erdvės nuorodomis, siedamas su veikėjo charakteriu /	Nuosekliai analizuoja ir interpretuoja prozos ir dramos kūrinių veiksmą, lyrikos vyksmą, tinkamai susiedamas su erdvės ir laiko reikšmėmis, veikėjų charakteriais, lyrinio subjekto	Nuosekliai analizuoja ir interpretuoja prozos ir dramos kūrinių veiksmą, lyrikos vyksmą, tinkamai susiedamas su erdvės ir laiko reikšmėmis, veikėjų charakteriais, lyrinio subjekto

				paaiškina vaizduojamas socialines, istorines realijas. (B.2.3.3.)	lyrinio subjekto išgyvenimais. Atpažįsta ir paaiškina vaizduojamas socialines, istorines realijas, kultūros epochų ypatybes. (B.2.3.3.)	išgyvenimais, kontekstais. (B.2.3.3.)	išgyvenimais, visu kūriniu (prozos, dramos), kontekstais. (B.2.3.3.)
	Randa tekste dažnai vartojamus vaizdingus žodžius ir frazes, paaiškina jų reikšmę. (B.3.4.3.)	Randa tekste vaizdingus žodžius ir frazes, paaiškina jų reikšmę ir paskirtį. (B.2.4.3.)	Aptaria grožinių ir negrožinių tekstų raiškos ypatybes: atpažįsta turinio apimtyje numatytas kalbinės raiškos priemones ir paaiškina jų reikšmes. (B.2.4.3.)	Aptaria grožinių ir negrožinių tekstų kalbos ypatybes: atpažįsta turinio apimtyje numatytas kalbinės raiškos priemones ir paaiškina jų reikšmes, nurodo esminius grožinio ir negrožinio tekstų raiškos skirtumus, juos paaiškina. (B.2.4.3.)	Analizuoja grožinių ir negrožinių tekstų kalbos ypatybes: atpažįsta mokymosi turinyje numatytas kalbinės raiškos priemones, paaiškina jų reikšmes, siedamas su teksto paskirtimi, adresatu. (B.2.4.3.)	Analizuoja grožinių ir negrožinių tekstų kalbos ypatybes: daugeliu atvejų atpažįsta mokymosi turinyje numatytas kalbinės raiškos priemones nežinomuose tekstuose ir paaiškina jų reikšmes, susiedamas su kultūros epochos, literatūros krypties (srovės) estetika; aptaria autoriaus stiliaus individualumą. (B.2.4.3.)	Analizuoja grožinių ir negrožinių tekstų kalbos ypatybes: daugeliu atvejų atpažįsta mokymosi turinyje numatytas kalbinės raiškos priemones nežinomuose tekstuose ir paaiškina jų reikšmes, siedamas kultūros epochos, literatūros krypties (srovės) estetika; aptaria autoriaus stiliaus individualumą. Lygina tekstus

							raiškos požiūriu, pagrindžia. (B.2.4.3.)
	Randa skirtingose teksto vietose išsakytas mintis (pvz., pamokymus), samprotauja, kodėl mintis yra pateikta tam tikroje kūrinio vietoje. (B.3.5.3.)	Atpažįsta ir paaiškina netiesiogiai pasakytas mintis, argumentuoja, kodėl pasirinktos tokios raiškos priemonės. (B.2.5.3.)	Atpažįsta ir paaiškina potekstę, aptardamas tiesiogiai ir netiesiogiai pasakytas mintis, apibūdindamas tikrovišką ir sąlygišką (alegorinį, fantastinį) vaizdavimą. (B.2.5.3.)	Paaiškina perkeltines grožinio teksto reikšmes, potekstes, aptardamas įvairius meninio vaizdavimo būdus (realistinį, alegorinį, metaforišką, fantastinį, humoristinį, ironišką ir kt.). (B.2.5.3.)	Nežinomame kontekste atpažįsta ir paaiškina perkeltines grožinio teksto reikšmes, potekstes, analizuodamas tikroviškus ir sąlygiškus meninio vaizdavimo būdus (simbolinį, satyrinį, groteskišką ir kt.), tinkamai juos siedamas su kultūros epochoms būdingu vaizdavimu. (B.2.5.3.)	Analizuoja ir interpretuoja perkeltines grožinio teksto reikšmes, potekstes, kuriamas įvairiais tikroviškais ir sąlygiškais meninio vaizdavimo būdais, tinkamai siedamas su literatūros (kultūros kontekstais). (B.2.5.3.)	Analizuoja ir interpretuoja, perkeltines grožinio teksto reikšmes, potekstes, kuriamas įvairiais tikroviškais ir sąlygiškais meninio vaizdavimo būdais, tinkamai susiedamas su kūrinio visuma ir literatūros (kultūros kontekstais). (B.2.5.3.)
	Suformuluoja teksto (grožinio ir negrožinio) temą. Aptaria aiškiai tekste atskleistas vertybes,	Suformuluoja teksto (grožinio ir negrožinio) temą ir pagrindinę mintį. Aptaria tekste lengvai	Aptaria grožinio teksto nuotaiką, jos kaitą, tiesiogiai ir netiesiogiai teigiamas vertybes.	Nurodo tiesiogiai ir netiesiogiai išreikštas nežinomo grožinio ir negrožinio teksto intencijas,	Nurodo ir aptaria tiesiogiai ir netiesiogiai išreikštas nežinomo grožinio ir negrožinio teksto	Nurodo ir aptaria teksto (grožinio ir negrožinio) intencijas, tikslus, reiškiamus požiūrius.	Nurodo ir aptaria teksto (grožinio ir negrožinio) intencijas, tikslus, reiškiamus požiūrius.

	susijusias su artimiausiu jam pažįstamu kontekstu. Įvardija grožinio teksto nuotaiką. (B.2.6.3.)	atpažįstamas bendražmogiškas vertybes. Apibūdina grožinio teksto nuotaiką. (B.2.6.3.)	Suformuluoja nežinomo teksto (grožinio ir negrožinio) temą, daugeliu atveju – pagrindinę mintį, problemą, susieja priežastis ir pasekmes. Palygina grožinius tekstus bent dviem siūlomais aspektais, teiginius pagrįsdamas. (B.2.6.3.)	tikslus, požiūrius. Suformuluoja nežinomo teksto (grožinio ir negrožinio) temą, daugeliu atvejų – problemą, pagrindinę mintį, aptaria vertybes, susieja priežastis ir pasekmes. Palygina grožinius ir / ar negrožinius tekstus keliais pasiūlytais aspektais, teiginius pagrįsdamas. (B.2.6.3.)	intencijas, tikslus, reiškiamus požiūrius. Suformuluoja nežinomo teksto (grožinio ir negrožinio) temą, daugeliu atvejų – problemą, pagrindinę mintį, aptaria vertybes, susieja priežastis ir pasekmes, tinkamai remdamasis žiniomis apie kontekstus. Palygina grožinius ir / ar negrožinius tekstus keliais pasirinktais aspektais, teiginius pagrindžia. (B.2.6.3.)	Daugeliu atvejų tinkamai suformuluoja teksto temą, problemą, pagrindinę mintį, aptaria vertybes, priežastis ir pasekmes, siedamas su kontekstais. Palygina grožinius ir / ar negrožinius tekstus keliais susiformuluotais aspektais, siedamas su kontekstais, teiginius pagrindžia (B.2.6.3.)	Daugeliu atvejų tinkamai suformuluoja teksto temą, problemą, pagrindinę mintį, aptaria vertybes, priežastis ir pasekmes, siedamas su kontekstais. Palygina grožinius ir / ar negrožinius tekstus keliais susiformuluotais aspektais, siedamas su kontekstais, teiginius pagrindžia (B.2.6.3.)
	Pastebi iliustracijas, aptaria, kaip jos siejasi su tekstu. (B.2.7.3.)	Skaitydamas tekstą, jeigu reikia, naudojasi iliustracijomis (piešiniais, nuotraukomis,	Aptaria knygą kaip meninę visumą, paaiškina žodinio teksto ir iliustracijos	Aptaria grožinės literatūros sąsajas su kitais menais, šiuolaikinės literatūros	Analizuoja grožinės literatūros sąsajas su kitais menais, įvardija ir paaiškina	Analizuoja ir interpretuoja, grožinės literatūros sąsajas su kitais menais, siedamas	Analizuoja ir interpretuoja, grožinės literatūros sąsajas su kitais menais, siedamas

		schemomis ir kt.). (B.2.7.3.)	santykį. Nurodo ir aptaria žodinės, vaizdinės ir garsinės informacijos paskirtį ir santykį multimodaliuose tekstuose (komiksuose, filmuose, reklamoje). (B.2.7.3.)	multimodalumą, informacijos pateikimo / pasakojimo ypatybes žodiniuose ir multimodaliuose (hipertekstuose, reklamoje, filmuose ir kt.) tekstuose. (B.2.7.3.)	žodinės, vaizdinės ir garsinės informacijos paskirtį, poveikį ir dažniausiai naudojamus raiškos būdus multimodaliuose tekstuose (reklamose, filmuose ir kt.). (B.2.7.3.)	su tinkamais kontekstais; aptaria žodinės, vaizdinės ir garsinės informacijos paskirtį, poveikį ir raiškos būdus multimodaliuose tekstuose. Palygina žodinius ir multimodalius tekstus keliais susiformuluotais aspektais. teiginius pagrindžia. (B.2.7.3.)	su tinkamais kontekstais; aptaria žodinės, vaizdinės ir garsinės informacijos paskirtį, poveikį ir raiškos būdus multimodaliuose tekstuose. Palygina žodinius ir multimodalius tekstus keliais susiformuluotais aspektais. teiginius pagrindžia. Rengia literatūros ir kitų medijų tiriamuosius ir kūrybinius projektus. (B.2.7.3.)
	Naudodamasis pagalba vartoja mokymosi turinyje numatytas sąvokas. (B.2.8.3.)	Kalbėdamas apie grožinius tekstus tinkamai vartoja mokymosi turinyje numatytas sąvokas. (B.2.8.3.)	Aptardamas grožinius ir negrožinius tekstus daugeliu atvejų tinkamai vartoja mokymosi turinyje	Aptardamas grožinius ir negrožinius tekstus, daugeliu atvejų tinkamai vartoja mokymosi turinyje	Analizuodamas ir interpretuodamas grožinius ir negrožinius tekstus, daugeliu atvejų tinkamai vartoja	Analizuodamas ir interpretuodamas grožinius ir negrožinius tekstus, savarankiškai ir tinkamai vartoja	Analizuodamas ir interpretuodamas grožinius ir negrožinius tekstus, savarankiškai ir tinkamai vartoja

			nurodytas literatūros teorijos sąvokas. (B.2.8.3.)	nurodytas literatūros teorijos (literatūros rūšies, teksto žanro, struktūros) sąvokas. (B.2.8.3.)	mokymosi turinyje nurodytas literatūros teorijos sąvokas. (B.2.8.3.)	mokymosi turinyje nurodytas literatūros teorijos sąvokas. (B.2.8.3.)	mokymosi turinyje nurodytas literatūros teorijos sąvokas. (B.2.8.3.)
					Atpažįsta ir paaiškina kultūros epochų idėjas, vaizdinius, siužetus skaitomuose tekstuose. Aptaria Antikos tekstų, Biblijos interpretacijas įvairiuose menuose (literatūroje, dailėje, teatre). (B.2.9.3.)	Skaitydami žinomus ir nežinomus tekstus, pagrįstai analizuoja ir interpretuoja juose atpažįstamas kultūros epochų, literatūros krypčių (srovių) idėjas, temas, vaizdinius; atpažįsta juos kitų laikotarpių grožiniuose ir negrožiniuose tekstuose, daugeliu atvejų paaiškina jų reikšmes. (B.2.9.3.)	Skaitydami žinomus ir nežinomus tekstus, pagrįstai analizuoja ir interpretuoja juose atpažįstamas kultūros epochų, literatūros krypčių (srovių) idėjas, temas, vaizdinius; atpažįsta juos kitų laikotarpių grožiniuose ir negrožiniuose tekstuose, daugeliu atvejų paaiškina jų reikšmes. (B.2.9.3.)
Vertina skaitomų tekstų turinį ir raišką. (B.3.)	Dalijasi nuomone ir įspūdžiais,	Išsako įspūdžius ir nuomonę apie kūrinį.	Išsako įspūdžius, argumentuotą nuomonę apie	Išsako savo įspūdžius, argumentuotą	Samprotauja remdamasis savo gyvenimo ir	Samprotauja apie klasėje ir savarankiškai	Samprotauja apie klasėje ir savarankiškai

	patirtais skaitant kūrinį. Nurodo labiausiai patikusią (vaizdingiausią, įdomiausią, juokingiausią ar pan.) teksto vietą ir argumentuoja savo pasirinkimą. Remiasi asmenine patirtimi. (B.3.1.3.)	Argumentuotai paaiškina, kas ir kodėl tekste jam padarė įspūdį, sudomino, nustebino, suglumino ir pan. Remiasi asmenine patirtimi, perskaitytu tekstu, anksčiau skaitytais kūriniais. (B.3.1.3.)	klasėje ir savarankiškai skaitomą kūrinį, paaiškina savo santykį su juo. Aptaria kūrinio aktualumą, emocinį poveikį, remdamasis savo gyvenimo, skaitymo ir literatūrine patirtimi. (B.3.1.3.)	nuomonę apie klasėje ir savarankiškai skaitomą kūrinį. Aptaria kūrinio aktualumą, emocinį poveikį, įtaigumą, pažintinę reikšmę sau kaip skaitytojui, susiedamas su savo gyvenimo, skaitymo ir literatūrine patirtimi. (B.3.1.3.)	literatūrine patirtimi apie klasėje ir savarankiškai skaitomų grožinių kūrinių aktualumą, etinę, estetinę, pažintinę reikšmę, teiginius pagrindžia. Aptaria, remdamasis literatūros istorijos žiniomis, klasikos kūrinio reikšmę literatūros istorijai. (B.3.1.3.)	skaitomų kūrinių aktualumą, emocinę, etinę, estetinę reikšmę, remdamasis savo skaitymo ir literatūrine patirtimi, teiginius pagrindžia, rgumentuotai diskutuoja su kitais; aptaria klasikos kūrinių reikšmę literatūros raidai. (B.3.1.3.)	skaitomų kūrinių aktualumą, emocinę, etinę, estetinę reikšmę, remdamasis savo skaitymo ir literatūrine patirtimi, teiginius pagrindžia, rgumentuotai diskutuoja su kitais; aptaria klasikos kūrinių reikšmę literatūros raidai. (B.3.1.3.)
	Paaiškina, kaip suprato tekste vartojamus vaizdingus žodžius ir frazes, kodėl patiko ar nepatiko, kada juos tiktų vartoti. (B.3.2.3.)	Vertina, kaip tekste siekiama įtaigumo (pvz., vaizdingi žodžiai), tikslumo (pvz., išvardijimas), aiškumo (pvz., schema). (B.3.2.3.)	Kritiškai vertina negrožinius ir šiuolaikinių medijų tekstus keliais pasiūlytais aspektais (pvz., tikslo, poveikio, informatyvumo ir įtaigumo), savo vertinimus	Kritiškai vertina negrožinius ir šiuolaikinių medijų tekstus keliais pasirinktais aspektais (pvz., intencijų, tikslo, požiūrių įvairovės, poveikio,	Kritiškai vertina negrožinius ir šiuolaikinių medijų tekstus įvairiais aspektais (pvz., tikslo, poveikio ir jo būdų, informatyvumo, objektyvumo, tikrumo,	Kritiškai vertina negrožinius ir kitų šiuolaikinių medijų tekstus įvairiais aspektais (pvz., intencijų, tikslo, požiūrių įvairovės, etikos, poveikio, informatyvumo,	Kritiškai vertina negrožinius ir kitų šiuolaikinių medijų tekstus įvairiais aspektais (pvz., intencijų, tikslo, požiūrių įvairovės, etikos, poveikio, informatyvumo,

			pagrindžia. (B.3.2.3)	informatyvumo, objektyvumo, pagrįstumo ir kt.), savo vertinimus pagrindžia. (B.3.2.3)	pagrįstumo, patikimumo, įtaigumo), savo vertinimus pagrindžia. (B.3.2.3.)	objektyvumo, pagrįstumo, patikimumo, įtaigumo ir kt.), savo vertinimus pagrindžia. (B.3.2.3.)	objektyvumo, pagrįstumo, patikimumo, įtaigumo ir kt.), savo vertinimus pagrindžia. (B.3.2.3.)
Taiko skaitymo strategijas. (B.4.)	Siekdamas suprasti tekstą, peržvelgia į akis krintančią informaciją (antraštes, schemas, paveikslėlius ir pan.). Randa raktinį žodį, sakinį, iliustraciją, kurie rodo, apie ką gali būti tekstas. (B.4.1.3.)	Siekdamas suprasti teksto visumą, tikslingai peržvelgia iliustracijas, teksto struktūros ypatumus ir kt. informaciją. (B.4.1.3.)	Prieš skaitymą kelia pagrįstas hipotezes apie teksto temą. Siekdamas suprasti tekstą tinkamai naudojasi jo struktūrinėmis ir grafinėmis savybėmis (žodžių paryškinimas, esminiai žodžiai, svarbiausios frazės, saitai, elektroniniai meniu, piktogramos). (B.4.1.3.)	Prieš skaitymą kelia pagrįstas hipotezes apie teksto temą, rūšį, žanrą. Siekdamas suprasti tekstą, aiškinasi jo sandarą (kaip siejasi tekstas ir lentelė, tekstas ir vaizdas arba jį lydintis garsas). (B.4.1.3.)	Prieš skaitymą kelia pagrįstas hipotezes apie teksto temą, autorių, rūšį, žanrą, epochą. Siekdamas suprasti tekstą, jo ypatybes, aiškinasi tekstų išorinės struktūros skirtumus, žodinės, vaizdinės, garsinės informacijos paskirtį ir santykį. (B.4.1.3.)	Prieš skaitymą kelia pagrįstas hipotezes apie tekstą, remdamasis tekstine ir užtekstine informacija. Siekdamas suprasti teksto visumą, analizuoja jo išorinę ir vidinę struktūrą, žodinę ir vaizdinę, grafinę, garsinę informaciją, jos paskirtį, santykį. (B.4.1.3.)	Prieš skaitymą kelia pagrįstas hipotezes apie tekstą, remdamasis tekstine ir užtekstine informacija. Siekdamas suprasti teksto visumą, analizuoja jo išorinę ir vidinę struktūrą, žodinę ir vaizdinę, grafinę, garsinę informaciją, jos paskirtį, santykį. (B.4.1.3.)
	Sieja tekstą su jau žinoma informacija, kai yra suteikiama pagalba. Svarsto apie informacijos	Skaitydamas sieja tekstą su jau žinoma informacija. (B.4.2.3.)	Skaitydamas tekstą naujame kontekste, kelia tiesioginės ir netiesioginės informacijos	Skaitydamas tekstą kelia tiesioginės ir netiesioginės informacijos radimo,	Skaitydamas tekstą naujame kontekste, kelia pagrįstas hipotezes ir jas tikrina,	Kryptingai ir nuosekliai analizuoja ir interpretuoja tekstą pasirinktu ar siūlomu	Kryptingai ir nuosekliai analizuoja ir interpretuoja tekstą pasirinktu ar siūlomu

	(pvz., reklamos) patikimumą. (B.4.2.3.)		radimo reikalaujančius klausimus, į juos atsakydamas tinkamai remiasi tekstu (cituoja, perfrazuoja) ir literatūros žiniomis. (B.4.2.3.)	apibendrinimo reikalaujančius klausimus, atsakydamas tinkamai formuluoja teiginius, juos pagrindžia cituodamas, perfrazuodamas. (B.4.2.3.)	remdamasis tekstu, literatūros žiniomis, kontekstu; nuosekliai komentuoja tekstą, formuluodamas teksto analizės ir apibendrinimo klausimus, teiginius, išvadas. (B.4.2.3.)	interpretacijos būdu. (B.4.2.3)	interpretacijos būdu. (B.4.2.3)
	Išskiria aiškias ir mažiau suprantamas teksto vietas. Pasitikrina savo supratimą klausdamas mokytojo, kitų suaugusiųjų, draugų.(B.4.3.3.)	Aptaria, kas padeda geriau suprasti konkretų tekstą. Pasitikrina savo supratimą klausdamas skaitydamas dar kartą, rasdamas informacijos žinynuose, žodynuose. (B.4.3.3.)	Aiškinasi nesuprantamus teksto žodžius, naudodamasis susirastais informaciniais šaltiniais, sutartais simboliais žymisi reikalingą informaciją. (B.4.3.3.)	Aiškinasi, remdamasis teksto kontekstu, nesuprantamus žodžius, pasakymus, sutartais simboliais žymisi esminę ir neesminę informaciją. (B.4.3.3.)	Naujame kontekste taiko strategijas, padedančias žodinį tekstą paversti grafine struktūra, palyginti kūrinius: braižo sąvokų žemėlapius, veiksmo ir erdvės schemas, kūrinio veikėjų ryšių ir santykių tinklą, genealoginį medį; sudaro	Įvardija ir apmąsto kilus ius analizės ir interpretacijos sunkumus, pasirenka ir taiko strategijas, pade dančias jas spręsti, stebi ir analizuoja jų veiksmingumą. (B.4.3.3.)	Įvardija ir apmąsto kilus ius analizės ir interpretacijos sunkumus, pasirenka ir taiko strategijas, pade dančias jas spręsti, stebi ir analizuoja jų veiksmingumą. (B.4.3.3.)

					lenteles ar schemas. (B.4.4.3.)		
	Klausydamas skaitomo teksto mintyse kuria vaizdus ir jais dalijasi su kitais (apibūdina, nupiešia). Randa tekste žodžius, kurie padėjo susikurti vaizdą. (B.4.4.3.)	Naudojasi pasirinktais skaitymo ir informacijos kaupimo būdais: žymėtis tekste, užsirašyti, užpildyti lentelę, schemą sudaryti planą. Siekdamas išsiaiškinti tam tikrus teksto elementų ryšius braižo minčių žemėlapį pagal iš anksto aptartus kriterijus. (B.4.4.3.)	Naujame kontekste taiko strategijas, padedančias žodinį tekstą paversti grafine struktūra: braižo veiksmo schemas, veikėjų ryšių tinklą, sudaro veikėjų lyginimo lenteles. (B.4.4.3.)	Naujame kontekste taiko strategijas, padedančias žodinį tekstą paversti grafine struktūra: braižo veiksmo schemas, veikėjų ryšių ir santykių tinklą; sudaro veikėjų lyginimo lenteles ar kitokias schemas, veikėjo veiksmų planą, jo kelionių žemėlapį ir pan. (B.4.4.3.)	Naujame kontekste taiko strategijas, padedančias žodinį tekstą paversti grafine struktūra: braižo sąvokų žemėlapius, veiksmo ir erdvės schemas, kūrinio veikėjų ryšių ir santykių tinklą, genealoginį medį; sudaro lenteles ar schemas, padedančias palyginti kūrinius. (B.4.4.3.)	Analizuodamas tekstą, taiko įvairias strategijas, padedančias suprasti žodinio teksto struktūrą, lyginti kūrinius: braižo lenteles, schemas, grafiškai vaizduodamas sukurtą pasaulio modelį, jo elementų ryšius, kontekstą. (B.4.4.3.)	Analizuodamas tekstą, taiko įvairias strategijas, padedančias suprasti žodinio teksto struktūrą, lyginti kūrinius: braižo lenteles, schemas, grafiškai vaizduodamas sukurtą pasaulio modelį, jo elementų ryšius, kontekstą. (B.4.4.3.)
	Planuoja skaitymo veiklą trumpam laikui (pvz., savaitei), kai yra suteikiama pagalba, išsiaiškina, kurie	Planuoja ir stebi skaitymo veiklos laiką ir vietą, atsižvelgdamas į savo skaitymo gebėjimus ir išorinių dirgiklių poveikį (pvz.,	Planuoja trumpalaikę skaitymo veiklą, dirbdamas individualiai ir su kitais: pasirenka temą, numato tikslus, etapus,	Planuoja trumpalaikę ir ilgalaikę skaitymo veiklą, dirbdamas individualiai ir su kitais: pasirenka temą, numato	Planuoja skaitymo veiklą, dirbdamas individualiai ir su kitais: numato skaitymo tikslus, etapus, analizės kryptį, pasirenka	Nuosekliai planuoja trumpalaikes ir ilgalaikes skaitymo veiklas (temos pasirinkimas, tikslo, darbo	Nuosekliai planuoja trumpalaikes ir ilgalaikes skaitymo veiklas (temos pasirinkimas, tikslo, darbo

	išoriniai dirgikliai jo skaitymui daro neigiamą poveikį. (B.4.5.3.)	triukšmas, kitų žmonių buvimas ir kt.). (B.4.5.3.)	laiką, strategijas, pristato rezultatus, argumentuotai atsako į įvairaus sudėtingumo klausimus, kalbasi apie skaitymo metu patirtus jausmus, įžvelgtą kūrinio išmintį, įsivertina. (B.4.5.3.)	tikslus, etapus, laiką, strategijas, pristato rezultatus, argumentuotai atsako į įvairaus sudėtingumo klausimus, diskutuoja, įsivertina ir reflektuoja, numatydamas tobulėjimo galimybes. (B.4.5.3)	tinkamas strategijas; aptaria skirtingas teksto interpretacijas, dėl jų diskutuoja, įsivertina pasiektus rezultatus. (B.4.5.3.)	etapų, laiko numatymas, teksto analizės ir interpretacijos krypties ir būdo, strategijų pasirinkimas); aktyviai dalyvauja grupės diskusijose, suprasdamas, kad gali būti skirtingos interpretacijos, atsako į įvairaus sudėtingumo klausimus, įsivertina. (B.4.5.3.)	etapų, laiko numatymas, teksto analizės ir interpretacijos krypties ir būdo, strategijų pasirinkimas); aktyviai dalyvauja grupės diskusijose, suprasdamas, kad gali būti skirtingos interpretacijos, atsako į įvairaus sudėtingumo klausimus, įsivertina. (B.4.5.3.)
Atskleidžia filologinį ir kultūrinį išprusimą. (B.5.)	Atpažįsta šio amžiaus vaikams aktualius kultūros reiškinius (pvz., Užgavėnės, Kaziuko mugė), įvardija keletą mėgstamų vaikų literatūros kūrinių, autorių, lengviausiai suprantamų Lietuvos žodinio	Atpažįsta visuomenei aktualius kultūros reiškinius (pvz., Valstybinės šventės), įvardija keletą mėgstamų vaikų literatūros kūrinių, autorių, reikšmingiausių Lietuvos žodinio kultūros paveldo reiškinių (pvz.,	Aptaria ir susieja mokymosi turinyje numatytus Lietuvos kultūros reiškinius. Atpažįsta ir aptaria reikšmingiausius praeities ir dabarties kultūros įvykius, jų reikšmę. (B.5.1.3.)	Aptaria ir vertina Lietuvos ir pasaulio kultūros reiškinius. Pažįsta Lietuvos ir savo krašto tradicinę ir šiuolaikinę kultūrą, apmąsto ją kaip svarbią savo gyvenimo dalį. Susieja Lietuvos ir savo krašto kultūros	Skaitydamas kultūrinę spaudą, žiūrėdamas TV kultūros laidas, aptaria svarbiausius Lietuvos, Europos ir pasaulio praeities ir dabarties kultūros reiškinius. Analizuoja ir vertina	Skaitydamas kultūrinę spaudą, analizuoja ir interpretuoja įvairių laikotarpių Lietuvos ir Europos kultūros reiškinius, požiūrius, įsitikinimus, argumentuotai apmąsto jų poveikį šalies ir	Skaitydamas literatūros kritiką, kultūrinę spaudą, analizuoja ir interpretuoja įvairių laikotarpių Lietuvos ir pasaulio kultūros reiškinius, požiūrius ir įsitikinimus, šiuolaikines

	kultūros paveldo reiškinių (pvz., patarlės, mįslės, skaičiuotės). (B.5.1.3.)	tarmes, sakmes). (B.5.1.3.)		reiškinius. (B.5.1.3.)	šiuolaikinės kultūros tendencijas, apmąsto jų reikšmę ir įtaką visuomenei. (B.5.1.3.)	Europos kultūros raidai. (B.5.1.3.)	subkultūras, juos kritiškai vertina ir apmąsto jų poveikį šalies, Europos kultūros raidai. (B.5.1.3.)
Dalyvauja kultūriniame ir visuomeniniame gyvenime. (B.6.)	Lankydamasis teatre, kine, muziejuje, dalyvaudamas klasės, mokyklos renginiuose, išbando atlikėjo, stebėtojo vaidmenis, dalijasi patirtimi su bendraamžiais ir suaugusiais. (B.6.1.3.)	Lankydamasis teatre, kine, muziejuje, dalyvaudamas klasės, mokyklos renginiuose, projektuose plėtoja savo kalbinės raiškos gebėjimus, išbando kūrėjo, atlikėjo, stebėtojo, organizatoriaus vaidmenis. (B.6.1.3.)	Lankydamasis kultūros ir meno renginiuose, dalyvaudamas klasės, mokyklos kultūriniame ir visuomeniniame gyvenime, pažįsta ir pagal savo gebėjimus ir polinkius išbando įvairias pasirinktas meninės raiškos formas, išreikšdamas savo santykį su menu, literatūra, kultūra kaip stebėtojas, vartotojas, atlikėjas ar kūrėjas. (B.6.1.3.)	Lankydamasis kultūros ir meno renginiuose, dalyvaudamas klasės, mokyklos, bendruomenės ir regiono kultūriniame ir visuomeniniame gyvenime, pažįsta ir išbando pagal savo gebėjimus ir polinkius įvairias pasirinktas meninės raiškos formas, išreikšdamas savo santykį su menu, literatūra, kultūra kaip stebėtojas, vartotojas, atlikėjas, kūrėjas	Dalyvaudamas mokyklos, bendruomenės, regiono, Lietuvos kultūriniame ir visuomeniniame gyvenime, pažįsta ir išbando, atsižvelgdamas į savo gebėjimus ir kūrybinius polinkius, įvairias meninės raiškos formas, išreikšdamas savo interpretacinį santykį su menu, kultūra, literatūra kaip stebėtojas, vartotojas, atlikėjas, kūrėjas ar kritikas. (B.6.1.3.)	Dalyvaudamas įvairiose mokyklos, bendruomenės, regiono, Lietuvos kultūrinėse bei visuomeninėse veiklose, atskleidžia savo literatūrinius ir kultūrinius polinkius bei gebėjimus kaip aktyvus stebėtojas, interpretuotojas, kritiškas medijų meno vartotojas. (B.6.1.3.)	Dalyvaudamas įvairiose mokyklos, bendruomenės, regiono, Lietuvos kultūrinėse bei visuomeninėse veiklose, atskleidžia savo literatūrinius ir kultūrinius polinkius bei gebėjimus kaip aktyvus stebėtojas, interpretuotojas, atlikėjas, kūrėjas, kritiškas medijų meno vartotojas. (B.6.1.3.)

				ar kritikas. (B.6.1.3.)			
Rašymas ir teksto kūrimas (C)							
Kuria tekstus atsižvelgdamas į rašymo tikslą, adresatą ir komunikavimo situaciją. (C.1.)	Rašo sau ir kitiems kasdienėse mokymosi ir laisvalaikio situacijose (pvz., raštelis, sąrašas, žinutė, kvietimas). Rašo taip, kad skaitytojas suprastų. (C.1.1.3.)	Tikslingai rašo sau ir kitiems įvairiose mokymosi ir laisvalaikio situacijose. Rašo taip, kad skaitytojas suprastų, laikosi susitarimų. (C.1.1.3.)	Rašo atsižvelgdamas į adresatą (bendraamžiams, vyresniems, pažįstamiems ir nepažįstamiems) ir komunikavimo situaciją (asmeninio gyvenimo, mokymosi, viešosios veiklos). (C.1.1.3.)	Rašo atsižvelgdamas į adresatą (jaunesniems, bendraamžiams, vyresniems, pažįstamiems ir nepažįstamiems, gerai išmanantiems dalyką, menkai informuotiems) ir komunikavimo situaciją (neoficiali ir įprasta oficiali). (C.1.1.3.)	Rašo tikslingai atsižvelgdamas į adresatą (įvairaus amžiaus ir patirties adresatams, visuomenei) ir komunikavimo situaciją (neoficiali ir oficiali). (C.1.1.3.)	Rašo tikslingai ir lanksčiai atsižvelgdamas į adresatą ir komunikavimo situaciją (neoficiali ir oficiali). (C.1.1.3.)	Rašo tikslingai ir lanksčiai atsižvelgdamas į adresatą ir komunikavimo situaciją (neoficiali ir oficiali). Numato adresato poreikius ir patirtį. (C.1.1.3.)
	Kuria rišlų kelių sakinių pasakojimą. (C.1.2.3.)	Siekdamas sudominti kuria nuoseklų, rišlų pasakojimą. (C.1.2.3.)	Siekdamas sudominti kuria nesudėtingos kompozicijos pasakojimus. Siekia gyvumo, vaizdumo naudodamasis leksikos ir sintaksės teikiamomis galimybėmis. (C.1.2.3.)	Siekdamas sudominti kuria vientisus išplėtoto siužeto pasakojimus. Siekia įtaigumo kurdamas intrigą, motyvuotai siedamas pasakojimo, aprašymo elementus. (C.1.2.3.)	Siekdamas sudominti į kuriamus aiškinamuosius ir argumentuoja-muosius tekstus tinkamai įterpia pasakojimo, aprašymo elementus. (C.1.2.3.)	Atsižvelgdamas į rašymo tikslą, adresatą, komunikavimo situaciją ir teksto žanrą į kuriamus tekstus tikslingai įterpia pasakojimą, aprašymą kaip tam tikrą kontekstą. (C.1.2.3.)	Atsižvelgdamas į rašymo tikslą, adresatą, komunikavimo situaciją ir teksto žanrą į kuriamus tekstus tikslingai įterpia pasakojimą, aprašymą kaip tam tikrą kontekstą ir/ar poveikio

							adresatui priemonę. (C.1.2.3.)
	Aprašo gerai žinomą objektą (daiktą, gyvūną),, pateikia bendrą vaizdą ir detales. (C.1.3.3.)	Aprašo gerai žinomą objektą (asmenį, daiktą, gyvūną), laikydamasis aprašymo struktūros (bendras vaizdas – detalės – apibendrinimas), paaiškina procesą (pvz., žaidimą). (C.1.3.3.)	Tiksliai, aiškiai, pasirinkta seka aprašo objektą (asmenį, asmenų grupę, daiktą, gyvūną), vietą, paaiškina įvykį, procesą (pvz., žaidimą, patiekalo ar daikto gaminimo eigą). (C.1.3.3.)	Nuosekliai, aiškiai aprašo proceso (pvz., atliekamo bandymo) eigą, paaiškina sąvokas, reiškinius. (C.1.3.3.)	Paaiškina procesus, reiškinius, požiūrius, aiškiai nurodydamas logines sąsajas, vartodamas dalykinę kalbą, tinkamas sąvokas ir terminus. Palygina du objektus, aiškiai nurodydamas lyginimo aspektus. (C.1.3.3.)	Kuria įvairių žanrų aiškinamojo pobūdžio tekstus (pvz., veiklos ar darbo aprašymas, kūrinio analizė), tikslingai taiko sudėtingesnius aiškinimo būdus (pvz., analogija, kontrastas, iliustravimas). (C.1.3.3.)	Kuria įvairių žanrų aiškinamojo pobūdžio tekstus (pvz., veiklos ar darbo aprašymas, kūrinio analizė), tikslingai taiko sudėtingesnius aiškinimo būdus (pvz., analogija, kontrastas, iliustravimas), pagrindžia jų pasirinkimą. (C.1.3.3.)
	Pateikia savo nuomonę (pvz., keletu sakinių parašo, kas patinka ar nepatinka ir kodėl). (C.1.4.3.)	Pateikia nuomonę (pvz., rašo laišką, komentarą), ją paremia vienu kitu tinkamu argumentu. (C.1.4.3.)	Išsako savo nuomonę (pvz., rašo apie perskaitytą knygą, įvykusį renginį), argumentuoja remdamasis patirtimi. (C.1.4.3.)	Išsako savo požiūrį, laikydamasis trinarės teksto struktūros reikalavimų. Tinkamai argumentuoja remdamasis patirtimi ir kitais šaltiniais. (C.1.4.3.)	Išsako savo požiūrį, nuosekliai plėtodamas pagrindinę mintį. Tinkamai argumentuoja remdamasis įvairaus pobūdžio šaltiniais. (C.1.4.3.)	Išsako savo požiūrį, argumentuoja tinkamai remdamasis įvairiais šaltiniais (pvz., parašo literatūrinį rašinį, straipsnį visuomenės gyvenimo tema). (C.1.4.3.)	Išsako savo požiūrį, argumentuoja tikslingai remdamasis įvairiais šaltiniais (pvz., parašo literatūrinį rašinį, straipsnį, esė literatūros/ kultūros ar visuomenės

							gyvenimo tema). (C.1.4.3.)
		Kuria įtikinamojo pobūdžio tekstus, susijusius su gerai pažįstamomis situacijomis (pvz., pasiūlymą, laišką, reklamą). (C.1.5.3.)	Kuria įtikinamojo pobūdžio tekstus, susijusius su kasdienio gyvenimo situacijomis. Tinkamai pasirenka leksines ir gramatines priemones. (C.1.5.3.)	Kuria įtikinamojo pobūdžio tekstus, pasirinkdamas tinkamas leksines, gramatines, sintaksines priemones. (C.1.5.3.)	Kuria įtikinamojo pobūdžio tekstus, pagrindžia savo požiūrį, pateikia ir aptaria kitų požiūrius. Tinkamai pasirenka kalbinės raiškos priemones. (C.1.5.3.)	Kuria įtikinamojo pobūdžio tekstus, pagrindžia savo požiūrį, polemizuoja su kitų požiūriais nurodydamas argumentų silpnumą, apibendrina ir daro išvadas, remiasi įvairiais šaltiniais. Tinkamai pasirenka kalbinės raiškos ir kitas priemones. (C.1.5.3.)	Kuria įtikinamojo pobūdžio tekstus, pagrindžia savo požiūrį, polemizuoja su kitų požiūriais nurodydamas argumentų silpnumą, pasiūlydamas alternatyvų, apibendrina ir daro išvadas, remiasi įvairiais šaltiniais. Tinkamai pasirenka kalbinės raiškos ir kitas priemones. (C.1.5.3.)
Kuria tinkamos struktūros tekstus, rašo taisyklinga ir stilinga kalba (C.2.)	Rašo pasakojimą, kuriame ryškėja pagrindinės struktūrinės dalys (pradžia – įvykių raida – pabaiga). (C.2.1.3.)	Kurdamas pasakojimą, aprašymą, aiškinimą laikosi pagrindinių atitinkamos struktūros principų. Struktūrinės	Kuria aiškios struktūros rašytinius tekstus (įžanga, minties plėtojimas, pabaiga). Pagal prasmę sieja sakinius ir išskiria	Kuria tekstą, kurio įžanga susijusi su dėstymu, dėstymas – su pabaiga, pabaiga apibendrina visą tekstą ir susijusi su įžanga.	Komponuoja tekstą kaip visumą, kurios struktūra pagrįsta loginiais atskirų dalių ryšiais: pasirenka tinkamą medžiagos	Kuria įvairius tekstus laikydamasis atitinkamo žanro teksto struktūros ir vidinės pastraipos struktūros	Kuria įvairius tekstus kūrybiškai taikydamas atitinkamo žanro teksto struktūros ir vidinės pastraipos struktūros

		dalys jos gali būti grafiškai neatskirtos. (C.2.1.3.)	pastraipas. (C.2.1.3.)	Pagrįstai išskiria pastraipas. (C.2.1.3.)	išdėstymo principą, numato teiginių išdėstymo tvarką, apmąsto įžangą ir pabaigą, pastraipoje laikosi minčių dėstymo logikos. (C.2.1.3.)	reikalavimų. (C.2.1.3.)	reikalavimus. (C.2.1.3.)
	Rašo tekstą, siedamas sakinius su tema, daugeliu atvejų tinkamai taiko išmoktas rašybos ir skyrybos taisykles. (C.2.2.3.)	Mintis formuluoja aiškiai; daugeliu atvejų tinkamai taiko išmoktas rašybos ir skyrybos taisykles. (C.2.2.3.)	Mintis formuluoja tiksliai ir aiškiai; daugeliu atvejų tinkamai taiko išmoktas rašybos, skyrybos, gramatikos taisykles. (C.2.2.3.)	Mintis formuluoja aiškiai, tiksliai, glaustai, logiškai; daugeliu atvejų tinkamai taiko išmoktas rašybos, skyrybos, gramatikos taisykles. (C.2.2.3.)	Mintis formuluoja aiškiai, tiksliai, glaustai, logiškai; laikosi kalbos normų reikalavimų. (C.2.2.3.)	Siekdamas komunikavimo tikslų pasirenka tinkamą kalbinę raišką, paiso bendrųjų stiliaus reikalavimų ir išlaiko stiliaus vientisumą; laikosi kalbos normų reikalavimų. (C.2.2.3.)	Siekdamas komunikavimo tikslų pasirenka tinkamą kalbinę raišką, paiso bendrųjų stiliaus reikalavimų ir siekia stiliaus individualumo; laikosi bendrinės kalbos normų, kūrybiškai naudojasi jų variantiškumu. (C.2.2.3.)
	Aiškiai ir tvarkingai rašo ranka, mobiliųjų įrenginių klaviatūra rašo naudodamas didžiąsias ir mažąsias raides,	Aiškiai ir tvarkingai rašo ranka, mobiliųjų įrenginių klaviatūra, rengia nesudėtingas pateiktis. (C.2.3.3.)	Naudodamasis skaitmeninėmis technologijomis kuria informacinius tekstus (pvz., informacinę žinutę, pateiktis	Tinkamai ir atsakingai naudodamasis skaitmeninėmis technologijomis kuria įvairius tekstus. Tinkamai susieja	Kūrybiškai ir atsakingai naudodamasis skaitmeninėmis technologijomis kuria įvairius tekstus. Tikslingai susieja	Kūrybiškai ir atsakingai naudodamasis skaitmeninėmis technologijomis kuria įvairius tekstus.	Kūrybiškai ir atsakingai naudodamasis skaitmeninėmis technologijomis kuria įvairius tekstus.

	skyrybos ženklus. (C.2.3.3.)		savo pranešimams). Tinkamai išdėsto tekstą ir iliustracinę medžiagą puslapyje ir skaidrėje. (C.2.3.3.)	tekstą ir iliustracinę medžiagą. (C.2.3.3.)	tekstą ir iliustracinę medžiagą. (C.2.3.3.)	Rašydamas kompiuteriu formatuoja ir maketuoja tekstą. Tikslingai susieja tekstą ir iliustracinę medžiagą. (C.2.3.3.)	Rašydamas kompiuteriu formatuoja ir maketuoja tekstą. Tikslingai susieja tekstą ir iliustracinę medžiagą, numatydamas poveikį skaitytojui. (C.2.3.3.)
Taiko rašymo strategijas. (C.3.)	Rašo pagal pateiktą planą, veiksmažodžių grandinę, kai yra suteikiama pagalba; naudojasi raktiniais žodžiais, duota pradžia ir/arba pabaiga. (C.3.1.3.)	Rašo pagal savarankiškai susidarytą planą, pateiktus raktinius žodžius, duotą pabaigą. (C.3.1.3.)	Planuoja ir rašo, naudodamasis pasiūlytomis strategijomis. (C.3.1.3.)	Kaupia medžiagą rašymui, planuoja ir rašo taikydamas pasirinktas strategijas. Planuoja rašymo užduočiai atlikti skirtą laiką. (C.3.1.3.)	Kaupia medžiagą rašymui, planuoja ir rašo taikydamas asmeniškai tinkamas strategijas. Planuoja rašymo užduočiai atlikti skirtą laiką. (C.3.1.3.)	Kaupia medžiagą rašymui, renka idėjas, planuoja ir rašo atsižvelgdamas į savo rašymo patirtį; įvertina rašymo situaciją bei užduočiai atlikti skirtą laiką ir taiko asmeniškai tinkamas strategijas. (C.3.1.3.)	Kaupia medžiagą rašymui, ją tvarko, analizuoja, klasifikuoja, renka idėjas, planuoja ir rašo atsižvelgdamas į savo rašymo patirtį; įvertina rašymo situaciją bei užduočiai atlikti skirtą laiką ir taiko asmeniškai tinkamas strategijas. (C.3.1.3.)
	Tobulina kuriamą tekstą: dar kartą jį	Tobulina kuriamą tekstą, taiso pagal iš	Atsižvelgdamas į tikslą ir adresatą, tobulina	Atsižvelgdamas į tikslą ir adresatą, tobulina tekstą ar	Atsižvelgdamas į tikslą, adresatą, bendruosius	Atsižvelgdamas į tikslą, adresatą, bendruosius	Atsižvelgdamas į tikslą, adresatą, bendruosius

	skaito, taiso pagal pateiktus kriterijus, apimančius vieną aspektą (turinio, struktūros, rašybos). (C.3.2.3.)	anksto susitartus kriterijus, apimančius tikslingai pasirinktus aspektus. (C.3.2.3.)	rašinio dalį turinio, kalbinės raiškos ir taisyklingumo aspektais, siekia tikslumo, aiškumo. (C.3.2.3.)	jo dalį turinio, kalbinės raiškos ir taisyklingumo aspektais, siekia tikslumo, aiškumo, glaustumo, vaizdingumo. (C.3.2.3.)	stiliaus reikalavimus tobulina tekstą turinio, kalbinės raiškos, struktūros ir taisyklingumo aspektais. (C.3.2.3.)	stiliaus reikalavimus redaguoja tekstą turinio, apimties, struktūros, stiliaus ir kalbos taisyklingumo aspektais. (C.3.2.3.)	stiliaus reikalavimus redaguoja tekstą turinio, apimties, struktūros, raiškos ir taisyklingumo aspektais. Siekdamas sudominti skaitytoją įvertina teksto patrauklumą, kultūrinius aspektus. (C.3.2.3.)
	Aptaria savo rašymo patirtį (ką, kam ir kodėl rašo) ir paaiškina, kaip, jo manymu, sekasi rašyti. (C.3.3.3.)	Mokytojui padedant aptaria savo rašymo veiklą: kas pasisekė, kas ne, kodėl, ką kitąkart reikėtų daryti kitaip. (C.3.3.3.)	Remdamasis savo rašymo veiklos patirtimi apmąsto savo rašymo veiklą: paaiškina, kas pasisekė, kas ne, kodėl, ką kitąkart reikėtų daryti kitaip. (C.3.3.3.)	Remdamasis savo rašymo veiklos stebėjimu ir kitų suteikta grįžtamąja informacija apmąsto savo rašymo veiklą: numato tobulintinas rašymo gebėjimų sritis, išsikelia rašymo gebėjimų tobulinimo tikslus ir mokytojui	Remdamasis savo rašymo veiklos stebėjimu ir kitų suteikta grįžtamąja informacija apmąsto savo rašymo veiklą: numato tobulintinas rašymo gebėjimų sritis, išsikelia rašymo gebėjimų tobulinimo tikslus ir numato, kaip jų sieks. (C.3.3.3.)	Remdamasis savo rašymo veiklos stebėjimu ir kitų suteikta grįžtamąja informacija apmąsto savo rašymo veiklą: įsivertina savo teksto kūrimo gebėjimus, juos tobulina pasirinkdamas tinkamus būdus. (C.3.3.3.)	Remdamasis savo rašymo veiklos stebėjimu ir kitų suteikta grįžtamąja informacija apmąsto savo rašymo veiklą: adekvačiai vertina savo teksto kūrimo gebėjimus, kryptingai juos tobulina pasirinkdamas tinkamus būdus. (C.3.3.3.)

				padedant jų siekia. (C.3.3.3.)			
Kalbos pažinimas (D)							
Taiko fonetikos ir kirčiavimo žinias. (D.1.)	Skiria lietuvių kalbos garsus kalbos sraute, užrašo juos atitinkamomis raidėmis; paaiškina, kuo raidė skiriasi nuo garso. (D.1.1.3.)	Lietuvių kalbos garsus ir raides atpažįsta įvairiuose kontekstuose (eiliuotoje kalboje, deklamuojant, d ainuojant, įvairiose aplinkose/medijo se). (D.1.1.3.)					
	Skiria balsius, priebalsius, dvibalsius (nevartodami terminų), taisyklingai juos taria. (D.1.2.3.)	Skiria lietuvių kalbos garsų rūšis: balsius, priebalsius, dvigarsius (dvibalsius, mišriuosius dvigarsius), tais yklingai juos taria, vartoja terminus. (D.1.2.3.)	Aptaria lietuvių kalbos garsų rūšis ir jų ypatybes, taisyklingai taria ir rašo. (D.1.2.3.)				
	Taisyklingai kirčiuoja dažniausiai vartojamus žodž ius. (D.1.3.3.)	Taisyklingai kirčiuoja savo įprastoje aplinkoje vartojamus	Taisyklingai taria ir kirčiuoja ilguosius ir trumpuosius	Taisyklingai taria ir kirčiuoja pasiremdamas pagrindinėmis kirčiavimo	Susipažįsta su kirčiuotėmis, taisyklingai taria ir kirčiuoja mokymo turinyje		

		žodžius, išsiaiškina, kaip kirčiuojamas nežinomas žodis. (D.1.3.3.)	skiemenis. (D.1.3.3.)	taisyklėmis. (D.1.3.3.)	apibrėžtus atvejus. (D.1.3.3.)		
Taiko leksikos, žodžių darybos, morfologijos ir rašybos žinias. (D.2.)	Skiria žodžius, reiškiančius veiksmą, daiktų, požymių pavadinimus. (D.2.1.3.)	Atpažįsta ir skiria mokymosi turinyje numatytas kalbos dalis, jas kaito. Skiria ir taisyklingai vartoja tikrinius daiktavardžius įvairiuose kontekstuose. (D.2.1.3.)	Aptaria mokymosi turinyje numatytų kalbos dalių morfologines ypatybes, taisyklingai šias kalbos dalis vartoja ir rašo. (D.2.1.3.)	Palygina kalbos dalių morfologines ypatybes, daro išvadas, taisyklingai vartoja ir rašo visas kalbos dalis.(D.2.1.3.)	Apibendrina visas kalbos dalis, analizuoja sudėtingesnius atvejus, taisyklingai jas vartoja. Taiko visas mokymo turinyje numatytas rašybos taisykles. (D.2.1.3.)	Taiko įgytas morfologijos ir rašybos žinias, taisyklingai ir atsakingai vartodamas kalbą.(D.2.1.3).	Taiko įgytas morfologijos ir rašybos žinias, taisyklingai ir atsakingai vartodamas kalbą nežinomuose kontekstuose.(D.2.1.3.)
	Atpažįsta ir tinkamai vartoja asmenvardžius (žmonių vardus, pavardes), gyvūnų vardus, vietovardžius (miesto, kaimo, ežero, upės ar jam žinomos vietovės pavadinimus). (D.2.2.3.)	Atpažįsta ir vartoja kalbinės raiškos priemones (sinonimus, antonimus, perkeltinės reikšmės žodžius), vartoja jų terminus. (D.2.2.3.)	Aptaria žodžių daugiareikšmišku mą, atpažįsta ir vartoja sinonimus, antonimus, homonimus, frazeologizmus. (D.2.2.3.)	Aptaria norminę ir nenorminę leksiką. Atpažįsta ir taiso neteiktinas svetimybes, jų nevartoja savo šnekamojoje ir rašomojoje kalboje. (D.2.2.3.)	Aptaria norminius ir nenorminius skolinius, normines ir nenormines daugiareikšmių žodžių reikšmes, atpažįsta ir taiso, juos tinkamai vartoja. (D.2.2.3.)	Taiko įgytas leksikos žinias, turtina savo žodyną leksinėmis raiškos priemonėmis (pvz., dalykiniam stiliui būdinga leksika). (D.2.2.3.)	(D.2.2.3.) Taiko įgytas leksikos žinias, turtina savo žodyną leksinėmis raiškos priemonėmis (visiems funkciniams stiliams būdinga leksika). (D.2.2.3.)
	Pagal pavyzdį paaiškina ir taiko žodžių kaitymo ir	Pradeda vartoti reikšminių žodžio dalių	Aptaria mokymosi turinyje	Aptaria mokymosi turinyje	Tinkamai sudaro ir vartoja priesaginės ir	Taiko įgytas žodžių darybos žinias, tikslina,	Taiko įgytas žodžių darybos žinias, tikslina,

	darybos būdus. (D.2.3.3.)	sąvokas (giminiški žodžiai, šaknis, galūnė, priesaga, priešdėlis); skirsto paprastos darybos žodžius reikšminėmis žodžio dalimis, žymėdamas jas sutartiniais ženklais. (D.2.3.3.)	numatytus žodžių sandaros ir darybos ypatumus, analizuoja žodžius darybiškai ir morfemiškai, tikslina, grynina savo žodyną, plečia jį giminiškų žodžių grupėmis. (D.2.3.3.)	numatytų kalbos dalių darybą, sudarydami žodžius vartoja tinkamas darybos priemones ir būdus. (D.2.3.3.)	priešdėlinės darybos, sudurtinius žodžius. (D.2.3.3.)	grynina ir plečia savo žodyną, tikslingai analizuodamas grožinių ir negrožinių tekstų kalbą. (D.2.3.3.)	grynina ir plečia savo žodyną, tikslingai analizuodamas grožinių ir negrožinių tekstų kalbą, kurdamas savo tekstus. (D.2.3.3.)
Taiko sintaksės ir skyrybos žinias. (D.3.)	Skiria sakinį nuo pavienių žodžių, kelia sakinio žodžiams klausimus. (D.3.1.3.)	Paaiškina, kaip sakinio žodžiai yra tarpusavyje susiję; nagrinėja sakinį. (D.3.1.3.)	Nagrinėja žodžių junginius. Nagrinėja vientisinius ir nesudėtingus sudėtinius sakinius. (D.3.1.3.)	Nagrinėja vientisinių sakinių rūšis (išplėstiniai, neišplėstiniai, asmeniniai, beasmeniai, nepilnieji), juos tinkamai vartoja. (D.3.1.3.)	Nagrinėja visų rūšių vientisinius ir sudėtinius sakinius, tiesioginę ir netiesioginę kalbą. (D.3.1.3.)	Taiko įgytas sintaksės žinias, taisyklingai ir atsakingai vartodamas kalbą. (D.3.1.3.)	Taiko įgytas sintaksės žinias, taisyklingai ir atsakingai vartodamas kalbą. (D.3.1.3.)
	Vartoja įvairius sakinius (tiesioginius, klausiamuosius, skatinamuosius). (D.3.2.3.)	Sudaro tiesioginius, klausiamuosius, skatinamuosius sakinius, taisyklingai juos intonuoja; vartoja neišplėstinius ir	Tinkamai vartoja tiesioginius, klausiamuosius, skatinamuosius, šaukiamuosius sakinius. Taisyklingai juos intonuoja ir rašo tinkamus	Tinkamai vartoja įvairias sintaksines konstrukcijas (pvz., žodžiai ir posakiai, klausimais nesusiję su	Turtina savo kalbą ir tinkamai vartoja sintaksines teksto komponavimo figūras (pvz., sintaksinius sinonimus) kurdamas savo	Turtina savo kalbą ir tinkamai vartoja tekstui būdingas sintaksines raiškos priemones (pvz., pakartojimas, nutylėjimas,	Turtina savo kalbą ir tinkamai vartoja tekstui būdingas sintaksines raiškos priemones (pvz., paralelizmas, elipsė, antitezė,

		išplėstinius sakinius. (D.3.2.3.)	skyrybos ženklus sakinio gale. (D.3.2.3.)	sakiniu). (D.3.2.3.)	tekstus. (D.3.2.3.)	retorinės figūros) kurdamas savo tekstus. (D.3.2.3.)	inversija) kurdamas savo tekstus. (D.3.2.3.)
	Atpažįsta sakinio žodžius, nusakančius veikėją ir jo atliekamą veiksmą. (D.3.3.3.)	Sakinyje randa veiksnį (išreikštą daiktavardžio ar asmeninio įvardžio vardininku), tarinį (išreikštą asmenuojamąja veiksmažodžio forma) ir juos tinkamai pažymi sutartiniais ženklais. (D.3.3.3.)	Aptaria mokymosi turinyje numatytas sakinio dalis ir jų raišką, analizuoja sakinio dalių skyrybą. (D.3.3.3.)	Apibendrina sakinio dalis ir jų raišką, aptaria sakinio dalių variantiškumą, žodžius ir posakius, nesusijusius su sakiniu. Taiko sakinio dalių skyrybos taisykles. (D.3.3.3.)	Lygina sakinio dalių ir sakinių jungimo būdus. Taiko sakinio dalių ir sakinių jungimo skyrybos taisykles. (D.3.3.3.)	Taiko visas skyrybos taisykles atsakingai vartodamas kalbą. (D.3.3.3.)	Taiko visas skyrybos taisykles atsakingai vartodamas kalbą nežinomuose kontekstuose. (D.3.3.3.)
Taiko žinias apie tekstą ir teksto stilistiką. (D.4.)	Skiria tekstą nuo pavienių sakinių, nurodo elementariausius teksto požymius (pvz., pavadinimą, autorių, veikėjus, įvykius ir pan.). (D.4.1.3.)	Atpažįsta įvairius tekstus (tradicinius ir netradicinius, tekstus įvairiose aplinkose/medijose). (D.4.1.3.)	Kalbėdami ir rašydami laikosi bendrųjų stiliaus reikalavimų (aiškumo, vaizdingumo). Aptaria pagrindinius grožinio ir negrožinio teksto skirtumus. (D.4.1.3.)	Kalbėdami ir rašydami laikosi bendrųjų stiliaus reikalavimų (turtingumo, tikslumo, glaustumo). Apibrėžia funkcinius stilius (aptaria buitinį, publicistinį, meninį ir dalykinį), skiria meninį stilių nuo dalykinio	Kalbėdami ir rašydami laikosi bendrųjų stiliaus reikalavimų (tinkamumo, turtingumo). Apibūdina mokslinius ir administracinius tekstus, įvardija jų ypatybes. (D.4.1.3.)	Kalbėdami ir rašydami laikosi bendrųjų stiliaus reikalavimų (tinkamumo, tikslingumo, aiškumo, tikslumo, sklandumo, vientisumo, logiškumo). Atpažįsta skirtingų stilių (publicistinio, dalykinio,	Kalbėdami ir rašydami laikosi bendrųjų stiliaus reikalavimų (tinkamumo, tikslingumo, aiškumo, tikslumo, sklandumo, vientisumo, logiškumo). Aptaria skirtingų stilių (publicistinio, dalykinio,

				stiliaus. (D.4.1.3.)		meninio) tekstus. Analizuoja grožinį ir publicistinį tekstus. (D.4.1.3.)	meninio) tekstus. Analizuoja grožinį, publicistinį ir dalykinį tekstus. (D.4.1.3.)
Taiko kalbos pažinimo strategijas. (D.5.)	Pagal pavyzdį atlieka nesudėtingus kalbos tyrinėjimus (pvz., grupuoja skirtingus žodžius pagal reikšmę). (D.5.1.3.)	Atlieka nesudėtingus kalbos tyrinėjimus (pvz., pastebi dėsningumus, padaro išvadas; sudaro atmintines, išveda taisykles). (D.5.1.3.)	Tyrinėja kalbą pasirinktu aktualiu aspektu (planuoja, renka medžiagą iš pasiūlytų šaltinių, nustato dėsningumus, padaro išvadas; sudaro atmintines, išveda taisykles). (D.5.1.3.)	Tyrinėja kalbą (pvz., medijų tekstų, pagal pavyzdį suformuluoja tyrinėjimo tikslą ir kriterijus, kelia problemą, atrenka medžiagą iš sutartų šaltinių, ją analizuoja ir apibendrina; vaizdžiai pateikia gautus duomenis; padaro išvadas). (D.5.1.3.)	Tyrinėja kalbą (pvz., literatūros kūrinių, nustato tyrimo tikslą, uždavinius ir kriterijus, pasirenka medžiagos šaltinius; renka duomenis, juos analizuoja ir apibendrina, padaro išvadas; įtraukia literatūros sąrašą ir priedus). Pateikia tyrinėjimo aprašą pagal sutartą formą. (D.5.1.3.)	Tyrinėja dalykiniams ir grožiniams tekstams būdingą raišką (leksiką, sintaksę, morfologiją), apibendrina, formuluoja išvadas. Pateikia tyrimo aprašą pagal sutartą formą. (D.5.1.3.)	Tyrinėja dalykiniams tekstams būdingą raišką (leksiką, sintaksę, morfologiją). Aptaria lietuvių ir verstinės literatūros tekstus kalbinės raiškos aspektais, apibendrina, formuluoja išvadas. Pristato tyrimą pasirinkta forma. (D.5.1.3.)
	Pagal pavyzdį atlieka nesudėtingus kalbos vartojimo tyrimus (pvz., stebi kalbos vartojimo	Atlieka nesudėtingus kalbos vartojimo tyrinėjimus (pvz., stebi kalbos vartojimo situacijas	Atlieka nesudėtingus kalbos vartojimo tyrimus. Stebi kalbos reiškinius, atpažįsta ir paaiškina kalbų	Atlieka kalbos vartojimo tyrimus. Stebi kalbos reiškinius, atpažįsta ir paaiškina kalbų kontaktų, tarmės,	Atlieka kalbos vartojimo tyrimus. Sąmoningai stebi kalbos reiškinius, gretina skirtingų kalbų elementus,	Tikslingai stebi kalbos reiškinius, analizuoja lietuviškų grožinių kūrinių kalbą. (D.5.2.3.)	Sąmoningai ir tikslingai stebi kalbos reiškinius, analizuoja lietuviškų grožinių kūrinių ir visuotinės

	situacijas artimoje aplinkoje, daro išvadas pagal aiškiai pastebimus požymius). (D.5.2.3.)	aktualioje aplinkoje, apibendrina, daro išvadas, formuluoja rekomendacijas). (D.5.2.3.)	kontaktų, slengo poveikį bendravimui. (D.5.2.3.)	socialinių tinklų poveikį lietuvių kalbos leksikai ir gramatikai. (D.5.2.3)	atpažįsta ir vertina kalbų kontaktų poveikį lietuvių kalbai. Apibūdina lietuvių kalbos unikalumą, globalizacijos procesų poveikį kalbos vartosenai. (D.5.2.3.)		literatūros vertimų kalbą. (D.5.2.3.)
		Naudojasi vaikams skirtais žodynais ir skaitmeninėmis mokymosi priemonėmis, (D.5.3.3.)	Naudojasi mokymuisi skirtais žodynais, elektroniniais žodynais ir skaitmeninėmis mokymosi priemonėmis. (D.5.3.3.)	Naudojasi įvairiais elektroniniais žodynais ir skaitmeniniais mokymosi šaltiniais, kirčiavimo žodynais ir praktinėmis elektroninėmis kirčiuoklėmis. (D.5.3.3.)	Naudojasi įvairiais elektroniniais žodynais ir skaitmeniniais mokymosi šaltiniais, duomenų bazėmis, kirčiavimo žodynais ir praktinėmis elektroninėmis kirčiuoklėmis, Valstybinės lietuvių kalbos komisijos Konsultacijų banku. (D.5.3.3.)	Naudojasi įvairiais elektroniniais žodynais, žinynais, Valstybinės lietuvių kalbos komisijos Konsultacijų banku, duomenų bazėmis ir skaitmeniniais mokymosi šaltiniais. (D.5.3.3.)	Naudojasi įvairiais elektroniniais žodynais, žinynais, Valstybinės lietuvių kalbos komisijos Konsultacijų banku, duomenų bazėmis ir skaitmeniniais mokymosi šaltiniais. (D.5.3.3.)
Analizuoja ir vertina kalbos	Aptaria kalbos vaidmenį	Palygina kalbą nuodytu aspektu	Aptaria keletą socialinio	Aptaria keletą socialinio	Aptaria keletą socialinio	Aptaria, koks yra kalbos	Argumentuotai diskutuoja

funkcionavimą visuomenėje. (D.6.)	visuomenėje (bendrauti, sužinoti, atpažinti, reikšti emocijas, kurti). (D.6.1.3.)	ir pateikia pavyzdžių (pvz., kokią įtaką kalbai daro informacinės technologijos, kaip kalba skirtingų profesijų žmonės). (D.6.1.3.)	konteksto nulemtų kalbos skirtumų (pvz., tarmės, socialinių, kultūrinių, profesinių grupių kalba). (D.6.1.3.)	konteksto nulemtų kalbos skirtumų (pvz., tarmės, sociolektas). (D.6.1.3.)	konteksto nulemtų kalbos skirtumų (medialektas, globalizacija). (D.6.1.3.)	ryšys su asmens vertybinėmis nuostatomis, tautos kultūra ir valstybingumu, remdamasis literatūros, kultūros istorijos, biografiniais kontekstais pateikia pavyzdžių. (D.6.1.3.)	apie kalbos ryšį su asmens vertybinėmis nuostatomis, tautos kultūra ir valstybingumu, remdamasis literatūros, kultūros istorijos, biografiniais kontekstais, kalbos tyrimais, statistikos duomenimis, pavyzdžiais. Pateikia pavyzdžių. (D.6.1.3.)

V SKYRIUS
MOKYMO(SI) TURINYS

25. Mokymo(si) turinys. 1–2 klasės.

25.1. Kalbėjimas, klausymas ir sąveika.

25.1.1. Kalbėjimo ir klausymo paskirtis ir tikslai. Aiškinamasi, kodėl reikia atidžiai klausytis. Aptariami esminiai klausymosi tikslai: sužinoti, išmokti, suprasti kitus. Mokomasi suprasti kalbėjimo paskirtį ir įvairių komunikavimo priemonių teikiamas galimybes, komunikuoti įvairiomis priemonėmis (telefonu, internetu). Aptariama, kokiais tikslais, kodėl žmonės kalbasi: siekia sudominti, pasidalyti, apsikeisti informacija arba nuomonėmis, ieško informacijos, žinių, bendrauja, naudojasi įvairiomis informavimo ir komunikavimo priemonėmis (pvz., televizija, radijas, internetas).

25.1.2. Kalbėjimo ir klausymosi veiklos pobūdis. Mokomasi tinkamai išklausyti ir suprasti kalbantįjį, bendraujant klausytis ir išgirsti vienas kitą, laikytis kalbos etiketo ir bendradarbiavimo (komandinio darbo, pokalbio, diskusijos) susitarimų dirbant įvairiose aplinkose, pavyzdžiui, klasėje, muziejuje, parodoje, telefonu, internete.

Bendraudami įvairiose komunikavimo situacijose, mokiniai pratinasi naudotis tinkamomis kalbinės raiškos priemonėmis, vartoti žodžius ir jų junginius, kuriais kreipiamasi į pašnekovą, pasisveikinama, atsakoma į klausimus, atsisveikinama, dėkojama bendraamžiams ir suaugusiesiems. Mokiniai mokosi išsakyti savo mintis, nuomones, vertinimus.

Dalyvaujant įvairiose komunikavimo situacijose, mokomasi perduoti tikslią informaciją kitam asmeniui. Pasakojama pagal pavyzdį, pateikiamus klausimus, įvairius paveikslėlius, skaitmeninį turinį (pvz., skaitmeninę nuotrauką, garso ir vaizdo įrašą). Aptariama kalbėjimo turinys ir forma, mokomasi apmąstyti, ką atliko gerai, kas nepasisekė, kaip kitą kartą galėtų pagerinti savo kalbėjimą.

Mokomasi tikslingai vartoti įvairias kalbinės raiškos priemones, verbalinę kalbą papildyti neverbalinėmis priemonėmis, iš klausos atpažinti ir tiksliai išgirsti lietuvių kalbos garsus, žodžius, suprantamai tarti garsus žodžiuose: balsius, dvibalsius, mišriuosius dvigarsius, minkštuosius ir kietuosius priebalsius. Mokomasi nustatyti kirčiuotą skiemenį ir taisyklingai ištarti žodį (žodžius), taisyklingai intonuoti tiesioginius, klausiamuosius ir skatinamuosius sakinius.

25.1.3. Teksto struktūra ir tekstų tipai. Mokomasi aktyviai klausytis įvairių garsų (gamtos, aplinkos, muzikos), amžiaus tarpsnį atitinkančių tekstų, kurių temos ir turinys artimas mokinių patirčiai, supažindinantis su aktualiais tradicinės ir moderniosios Lietuvos ir pasaulio kultūros kontekstais. Klausymui pasirenkami nesudėtingos struktūros monologiniai ir dialoginiai skirtingo pobūdžio tekstai: kasdieniai pokalbiai, informaciniai pranešimai, instrukcijos, dalykiniai, tautosakos ir grožinės literatūros tekstai, jų garso ir vaizdo įrašai. Mokomasi įsiklausyti ir suprasti aiškiai įvairių kalbėtojų, (pvz., bendraamžių ir suaugusiųjų, pažįstamų ir nepažįstamų) perteikiamą informaciją.

Mokiniai mokosi tikslingai dalyvauti pokalbiuose įvairiose aplinkose, pavyzdžiui, klasėje, muziejuje, parodoje, telefonu, internete.

Poliloginio kalbėjimo mokymuisi pasirenkamos mokiniams aktualios, su kasdieniu gyvenimu, kultūra, literatūra, kitų dalykų mokymusi susijusios temos.

Mokiniai mokosi kurti aiškios struktūros sakytinius tekstus (įžanga, dėstymas, pabaiga). Mokomasi kurti pasakojimą laikantis chronologinio principo. Nagrinėjami ir kuriami įprasti ir skaitmeniniai sakytiniai aprašomojo tipo tekstai, aiškinamasi, kokia aprašymo paskirtis, kada jo gali prireikti, mokomasi pateikti bendrą vaizdą ir detales. Mokomasi išsakyti savo nuomonę, bandoma ją pagrįsti. Aptariama monologinio teksto paskirtis, kokiose situacijose reikia jį naudoti, kuo jis skiriasi nuo pokalbio. Mokiniai pratinasi pristatyti savarankiškai perskaitytą knygą, pasakyti trumpą kalbą (sveikinimą, kvietimą).

25.1.4. Komunikavimo intencijos. (Ši mokymosi turinio dalis rekomenduojama mokykloms tautinės mažumos kalba).

Mokomos reikšti pateiktų sričių komunikavimo intencijas:

Svarbiausios bendravimo formulės: kaip pasisveikinti, atsisveikinti; kaip atsiprašyti, kaip atsakyti atsiprašius; kaip paklausti, kaip atsakyti; kaip padėkoti, kaip atsakyti padėkojus; kaip palinkėti.

Pažintis: kaip susipažinti; kaip supažindinti; kaip paklausti vardo ir pavardės, kaip pasakyti vardą ir pavardę; kaip paklausti, kas kur gyvena, kaip pasakyti, kas kur gyvena.

Pokalbis: kaip užkalbinti draugą, nepažįstamąjį; kaip pradėti ir užbaigti pokalbį; kaip pasakyti, kad nesupranta, kaip paprašyti pakartoti.

Informacija: kaip paklausti informacijos apie vietą, laiką, požymius, pomėgius ir kt.; kaip suteikti informaciją apie vietą, laiką, požymius, pomėgius ir kt.;

kaip patvirtinti informaciją; kaip paneigti informaciją; kaip įspėti (apie pavojų ir pan.).

Bendra veikla: kaip paprašyti padėti ką nors padaryti; kaip sutikti ką nors padaryti; kaip atsisakyti ką nors padaryti; kaip pasiūlyti savo pagalbą; kaip atsisakyti padėti; kaip paprašyti leidimo veikti; kaip leisti ką nors veikti; kaip liepti ką nors veikti; kaip uždrausti k ą nors veikti; kaip pakviesti; kaip atsisakyti kvietimo; kaip pasveikinti.

Nuomonė: kaip paklausti, kas kam patinka ar nepatinka; kaip pasakyti, kas kam patinka ar nepatinka; kaip paklausti kito nuomonės; kaip pasakyti savo nuomonę.

Nuotaikos, jausmai: kaip pasakyti savo norus, pageidavimus, troškimus; kaip išreikšti savo pasitenkinimą ar nepasitenkinimą; kaip nustebti; kaip nusakyti būseną; kaip išreikšti džiaugsmą, liūdesį; kaip gailėtis ko nors; kaip išreikšti privalėjimą.

25.2. Skaitymas, teksto supratimas ir literatūros bei kultūros pažinimas

25.2.1. Skaitymo tikslai. Aptariama, kodėl žmonėms svarbu mokėti skaityti, kaip dažnai ir ką skaito vaikai ir suaugusieji.

25.2.2. Skaitymo technika. Prisimenama, praktiškai įtvirtinama patirtis, įgyta priešmokykliniame ugdyme: tęsiamas susipažinimas su lietuvių kalbos garsais ir jų ženklais – raidėmis, aiškinamasi garso ir raidės ryšys. Skaitydami grožinius ir negrožinius tekstus, pavyzdžiui, knygas, laikraščius, žurnalus, elektroninius žurnalus ir žodynus, žinutes, mokiniai nuolat tobulina skaitymo įgūdžius, skaitoma balsu ir tyliai.

25.2.3. Tekstų atranka. Skaitomi vertingiausi spausdinti ir skaitmeniniai, kultūrai pažinti svarbūs tautosakos, klasikinės ir šiuolaikinės (lietuvių ir kitų tautų) grožinės vaikų literatūros kūriniai ar jų ištraukos. Skaitomi mokinių suvokimo galimybes ir jų kaip skaitytojų įvairius poreikius atitinkantys negrožiniai tekstai. Skaityti klasėje parenkami ar savarankiškai skaityti rekomenduojami tekstai atitinka mokinių amžių, poreikius ir interesus, skatina motyvaciją skaityti. Skaitoma ir aptariama tautosakos ir grožiniai (apie 70 proc.) ir negrožiniai (30 proc.) tekstai. Iš negrožinių tekstų skaitomi publicistiniai, informaciniai ir įvairialypės informacijos tekstai (pvz., filmas, paveikslėlių istorija, skaitmeninis tekstas, internetinis žurnalas, vaizdo klipas, žemėlapis).

Rekomenduojama literatūra.

Rekomenduojamos literatūros sąrašu siekiama padėti pradinių klasių mokytojams susiorientuoti vaikų literatūros gausoje ir pasirinkti vertingiausius lietuvių bei kitų tautų autorių vaikų literatūros kūrinius kalbos ugdymo veikloms (lietuvių kalbos bei kitų dalykų pamokose) bei mokinių skaitymo laisvalaikiu rekomendacijoms. Siekiant supažindinti pradinių klasių mokinius su jiems įdomiais kultūros reiškiniais ir plėtoti mokinių kultūrinės raiškos gebėjimus, greta įprastų vaikų literatūros kūrinių formų pateikiami ir kūriniai su įdomesniais raiškos sprendimais (pvz., bežodė knyga, komiksas, animacinis filmas, knyga su šešėlių teatro vaizdo įrašu, knyga su garso įrašu).

Mokytojas, gerai pažindamas savo klasės mokinius, atsižvelgdamas į jų patirtį ir galimybes bei konkrečią ugdomąją situaciją, pats sprendžia, kurie kūriniai ar jų ištraukos bus skaitomos su mokiniais pamokų metu, kurie kūriniai bus rekomenduojami klasės mokiniams skaityti savarankiškai laisvalaikiu. Esant poreikiui, šį rekomenduojamos literatūros sąrašą mokytojas gali papildyti savo nuožiūra (pavyzdžiui, naujausiais kūriniais).

Tautosaka.

Pasirinktos pasakos apie gyvūnus ir buitinės pasakos (iš rinkinių „Gulbė karaliaus pati“ „Lietuviškos pasakos“, „Stebuklingas žodis“); pasirinkti padavimai (atitinkamo etnografinio regiono; iš rinkinio „Ežeras ant milžino delno: lietuvių liaudies padavimai“); smulkioji tautosaka: „Čir vir vir

pavasaris“; „Šepetys repetys: dainelės, pasakos, skaičiuotės, priežodžiai, mįslės“; animacinis filmas J. Leikaitės „Margučių rytas“; „Šešios žąsys: lietuviškos greitakalbės“; „Bėk, Pilypai, iš kanapių: lietuvių liaudies skaičiuotės“; „Kadarai, kadarai: juokavimai“,;„Dievo karvyte, pasakyk: tradiciniai vaikų būrimai“; „Klausė žvirblis čiulbuonėlis. Lietuvių liaudies žaidimai“ ar kiti pasirinkti kūriniai (ištraukos).

Grožinė literatūra.

Bežodės ir paveikslėlių knygos, komiksai

Kęstutis Kasparavičius „Trumpos istorijos“; Marius Marcinkevičius „Sivužas“; Eva Muggenthaler „Kai žuvys pasivaikščioti išėjo“ ar kiti pasirinkti kūriniai (ištraukos).

Poezija: eilėraščiai, poemėlės, eiliuotos pasakos

Vincas Kudirka, „Tautiška giesmė“;

Leonardas Gutauskas, „Kur nakvoja vėjai“; Mykolas Karčiauskas, „Jojam varnų kaustyti“; Alma Karosaitė, „Asilėlis“; Justinas Marcinkevičius, „Grybų karas“, pasirinkti eilėraščiai; Anzelmas Matutis, „Margaspalvė genio kalvė“; Vytė Nemunėlis, pasirinkti eilėraščiai; .Salomėja Nėris, „Kur ta ugnelė“; Violeta Palčinskaitė, „Po kabančiu pasakos tiltu“; Ramutė Skučaitė, „Žvangučiai“, „Laiškas sekmadieniui; Martynas Vainilaitis, „Mano volungėlė“ ar kiti pasirinkti kūriniai (ištraukos).

Literatūrinės pasakos.

Hans Christian Andersen, „Coliukė“; Donald Bisset, „Aukštyn kojom“; Janina Degutytė, „Pelėdžiuko sapnas“; Nijolė Kepenienė, „Madingiausias krokodilas“; Gianni Rodari. „Pasakos telefonu“, „Džipas televizoriuje“; Otfried Preussler, pasirinktas kūrinys (pvz., „Raganiukė“, „Vaiduokliukas“); Sigitas Poškus, „Vieną kartą“ (pasakų rinktinė); Edgar Valter, „Puokiai. Puokių istorijos“; Jujja ir Tomas Wieslander, „Mamulė Mū“, „Mamulė Mū laipioja po medžius“ ar kiti pasirinkti kūriniai (ištraukos).

Apsakymai, novelės.

Pranas Mašiotas, „Žiemą“, „Dagiliukas“, „Švyturyje“, „Kaip Jonines švenčia“; Leonardas Gutauskas, „Kam katinui ūsai“; Vytautas Misevičius, „Danuko Dunduliuko nuotykiai“; Ramunė Savickytė, „Adelės dienoraštis“; Rebeka Una, „Aš esu Tomas, SEKLYS“ ar kiti pasirinkti kūriniai (ištraukos).

Apysakos – pasakos, apysakos, romanai.

Jonas Avyžius. „Aštuonetas iš Trepsės namų“; Maria Gripe, „Elvis Karlsonas“; Emilija Liegutė, „Rudis, kuris tapo Džimu“; Astrid Lindgren, „Lota iš Pramuštgalvių gatvės“; Vytautas Petkevičius, „Gilės nuotykiai Ydų šalyje“; Vincas Pietaris, „Lapės gyvenimas ir mirtis“ ar kiti pasirinkti kūriniai (ištraukos).

Dramos.

Aldona Liobytė, „Jaučio trobelė“ (ištraukos).

Negrožinė literatūra.

O.Brenifer, J.Despres, „Didžiųjų filosofinių priešybių knyga“; Violeta Indriūnienė, Rita Pauliukevičiūtė, Salemonas Paltanavičius, „Pažinkime Lietuvos gyvūnus“; Alina Pavasarytė, Birutė Valečkaitė, „Vilniaus arkikatedros mįslės“; Marius Poškus, „Ką aš jaučiu: jausmų žinynas 5–8 metų vaikams“ ar kiti pasirinkti kūriniai (ištraukos).

25.2.4. Literatūros ir kultūros pažinimo pradmenys. Skaitant įvairius tautosakos, grožinės literatūros kūrinius, mokomasi juose įžvelgti autorių išmonę, kalbos turtingumą ir grožį, kultūros kontekstus. Mokomasi suprasti ir skirti pasaką, dainą, mįslę, skaičiuotę, pamėgdžiojimą, eiliuotą ir neeiliuotą kūrinį. Įgyjami literatūros pažinimo pradmenys, išmokstama tikslingai vartoti literatūros sąvokas (kūrinys, mįslė, pasaka, eilėraštis, apsakymas, rašytojas, pavadinimas, dailininkas, iliustracija).

Skaitant įvairius spausdintus ir skaitmeninius negrožinius tekstus (straipsnius, informacines žinutes, skelbimus, instrukcijas, receptus, sąrašus, gamtos objektų ir reiškinių aprašymus ir kt.), mokomasi šiuose tekstuose išskirti svarbiausias detales, faktus, veiksmų seką, aptarti teksto ypatumus ir kalbą. Pratinamasi rasti reikiamą informaciją šio amžiaus vaikams skirtuose žodynuose, enciklopedijose, internete ir kitur.

25.2.5. Skaitytojo ugdymas. Siekiama, kad mokiniai ugdytųsi pomėgį skaityti bei sąmoningo skaitytojo gebėjimus. Mokomasi orientuotis knygų įvairovėje, pasirinkti savo amžiui ir skaitymo gebėjimams tinkamą knygą, periodinį leidinį, tinkamai elgtis su knyga, pasidomėti, kas yra knygos autorius, dailininkas, pratinamasi vertinti leidinio išvaizdą ir turinį, naudotis skaitmeninių išteklių paieška, pavyzdžiui, surasti mėgstamo autoriaus naują knygą elektroniniame knygyne, sužinoti jos kainą, perskaityti anotaciją. Aptariama medijų įvairovė, mokomasi jas atpažinti, įvertinti ir atsirinkti.

25.3. Rašymas ir teksto kūrimas.

25.3.1. Rašymo tikslai. Aptariama, kodėl žmonėms svarbu mokėti rašyti, kaip dažnai ir ką rašo vaikai ir suaugusieji ranka, klaviatūra įvairiose aplinkose (pvz., sąsiuvinyje, telefonu, kompiuteriu).

25.3.2. Rašymo technika. Nagrinėjami pasirinkti rašytinių raidžių ir jų junginių pavyzdžiai, mokomasi taisyklingai rašyti visas rašytines lietuvių kalbos abėcėlės raides ir jas jungti žodžiuose, rašyti jas žodžiuose, sakiniuose, orientuotis rašymo sąsiuvinyje. Mokomasi rašyti ranka, kompiuterio, telefono klaviatūra. Didžiosiomis ir mažosiomis rašytinėmis ir spausdintinėmis raidėmis užrašomi informaciniai tekstai, įvairios antraštės, skelbimai (pvz., sąsiuvinyje, lentoje, telefonu, kompiuteriu, planšete, interaktyvioje lentoje).

25.3.3. Garsinė analizė. Nagrinėjami žodžiai (kuriuose nėra priebalsių asimiliacijos) garsais. Lyginami žodžiai, kuriuose yra i – y, u – ū, e – ė, ie – ė, uo – o, mokomasi juos taisyklingai tarti ir rašyti.

25.3.4. Elementarūs sakinio skyrybos ir teksto struktūros atvejai. Susipažįstama su paprasčiausiais sakinio skyrybos atvejais, teksto rašymo reikalavimais ir mokomasi ranka, klaviatūra parašyti sakinį bei neilgą tekstą įvairiose aplinkose (pvz., sąsiuvinyje, lentoje, telefonu, kompiuteriu, planšete, interaktyvioje lentoje): sakinį pradėti didžiąja raide, pabaigoje parašyti tašką, klaustuką arba šauktuką, rašyti teksto pavadinimą, pirmą teksto sakinį pradėti toliau nuo krašto, išskirti kreipinį sakinio pradžioje.

25.3.5. Rašyba. Mokomasi taisyklingai užrašyti:

žodžio garsus juos žyminčiomis raidėmis;

žodžius, kurių rašyba nesiskiria nuo taisyklingo tarimo;

daiktavardžių vienaskaitos galininką, daugiskaitos kilmininką;

daiktavardžių vienaskaitos vietininką, kurių galūnė yra -e, -yje, -ėje, -oje, -uje;

žodžius su minkštumo ženklu, išskyrus atvejus, kai minkštumo ženklas yra prieš dvibalsius;

žodžius su e – ė;

žodžius su priebalse j;

žodžius su dvibalsiais (kai prieš dvibalsį nėra minkštumo ženklo) (ie, ei, au, ui, ai, uo);

žodžius su panašiai skambančiomis priebalsėmis k – g, p – b, t – d, ž – š, z – s (be priebalsių supanašėjimo);

žodžius su priebalsių samplaikomis;

žodžius su ilgaisiais ir trumpaisiais balsiais 2–3 skiemenų žodžiuose;

žodžius su priešdėliu ne-, priesagomis: -el-, uk-, -yt-;

žmonių ir gyvūnų vardus, miestų, gatvių pavadinimus. Mokomasi parašyti savo vardą, pavardę, mokyklos, miesto, kaimo, gatvės pavadinimą;

įsidėmėtinos rašybos žodžius: ąsotis, ąžuolas, mįslė, žąsis, mane, tave, manęs, tavęs, mūsų, jūsų, ačiū, šiandien, rytoj, Kęstutis;

sakinį pradėti rašyti didžiąja raide.

25.3.6. Teksto kūrimas. Mokomasi kurti prasmingus tekstus raštu (ranka ir klaviatūra), iš pradžių derinant paskirus žodžius su paveikslėliais, o išmokus rašyti visas raides – reikšti mintis sakiniais ir kurti rašytinius tekstus be paveikslėlių. Kuriamo teksto turinys ir pavadinimas turėtų atitikti temą, užduotį, mintys dėstomos susietais sakiniais, taikomi 1–2 klasės mokymosi turinyje numatyti rašybos ir skyrybos atvejai. Mokomasi elementariai taisyti, tobulinti parašytą tekstą, papildyti vaizdinėmis priemonėmis (pvz., piešiniu, rodyklėmis, lentele).

25.3.6.1. Pasakojimo rašymas. Mokomasi rašyti išgalvotą arba asmenine patirtimi grįstą neilgą aiškaus siužeto pasakojimą, kuriame nusakyta užuomazga, trumpai aprašytas veiksmas ir

pateikta jo atomazga. Mokomasi parašyti pasakojimą apie patirtus, matytus ar išgalvotus įvykius pagal paveikslėlius, atsakant į klausimus, naudojant perskaitytą pavyzdį, naudojant kito teksto ar filmo pradžią, garso įrašą, pagal kartu su mokytoju sudarytą planą (ar be jo). Pagalbinės priemonės gali būti pateiktos įprastu ir skaitmeniniu formatu.

25.3.6.2. Aprašymo rašymas. Mokomasi naudojantis pagalbine (vaizdo, garso, lytėjimo) medžiaga aprašyti objektą (daiktą, gyvūną ir kt.). Aprašyme pateikiamas bendras objekto vaizdas (koks jis?) ir išorinės detalės (kaip atrodo?).

Aiškinimo rašymas. Mokomasi naudojantis pateiktu modeliu/ pavyzdžiu (pvz., elementariu žemėlapiu, schema, lentele) parašyti kelių sakinių paaiškinimą, kaip kas nors daroma (pvz., instrukciją, receptą) arba kaip kur nors nueiti (pvz., iš namų į mokyklą).

25.3.6.3. Atpasakojimo rašymas. Mokant rašyti pasakojimą rašomas atpasakojimas (autoriaus teksto iki 50 žodžių), atitinkantis perskaitytą / girdėtą tekstą; atsižvelgiama į klausimus arba planą.

25.3.6.4. Informacinio teksto (žinutės, kvietimo, skelbimo), laiško rašymas. Mokomasi ranka ir klaviatūra parašyti trumpą žinutę, kvietimą, skelbimą, sveikinimą draugui, namiškiams, užsirašant svarbiausią informaciją, pvz., kur ir kada įvyks koncertas; parašyti trumpą laišką pažįstamam adresatui. Mokomasi rašyti tikslingai, atsižvelgiant į situaciją ir adresatą.

25.4. Kalbos pažinimas[1].

25.4.1. Garsas. Aptariama lietuvių kalbos garsinė sandara: balsiai, priebalsiai, dvibalsiai. Dalyvaujant praktinėje veikloje (klausantis eilėraščių, dainų, smulkiosios tautosakos kūrinių (ypač eiliuotų), pasakų be galo, žaidžiant įvairius žodžių žaidimus, ir pan.), įsiklausoma į kalbos garsus ir mokoma juos išgirsti kalbos sraute, garso ar vaizdo įraše. Praktinėje veikloje susipažįstama su visais lietuvių kalbos garsais (ilgaisiais ir trumpaisiais balsiais, skardžiaisiais ir dusliaisiais priebalsiais). Mokomasi atlikti garsinę žodžio analizę (pasakyti visus žodžio garsus iš eilės, pasakyti pirmą, paskutinį ar žodžio viduryje esantį nurodytą garsą). Elementariai susipažįstama su lietuvių kalbos garsine sandara: balsiais, priebalsiais, dvibalsiais. Susipažįstama su sąvokomis: kalbos garsas, raidė, balsis, balsė, priebalsis, priebalsė, dvibalsis, ilgasis balsis, trumpasis balsis. Susipažįstama su minkštai tariamų priebalsių žymėjimu – priebalsių minkštumo ženklu i. Mokomasi taisyklingai tarti bendrinės kalbos garsus (ilguosius, trumpuosius balsius, panašiai skambančius priebalsius k – g, t – d, p – b, s – z, š – ž, dvibalsius ie, uo), taisyklingai kirčiuoti.

25.4.2. Žodis. Mokomasi skirti žodžius, reiškiančius veiksmą, daiktų, požymių pavadinimus. Susipažįstama su asmenvardžiais (žmonių vardai, pavardės), gyvūnų vardais, vietovardžiais (miesto, kaimo, kuriame gyvena, pavadinimas, artimiausio ežero, upės, kalno ar kitos žymios vietovės pavadinimas). Analizuojami spausdinti ir skaitmeniniai tekstai, jų sakiniai, žaidžiama žodžiais, praktiškai susipažįstama su žodžių kaitymu ir dažniausiais žodžių darybos būdais: žodis gali keisti pabaigą; iš vieno žodžio galima padaryti kitą žodį (pvz., gėlė – gėlelė, bitė – bitininkas, eiti – išeiti, gražus – negražus ir pan.). Praktiškai susipažįstama su žodžio skiemeniu.

25.4.3. Sakinys. Praktinėje veikloje susipažįstama su sakinių įvairove, mokomasi suprasti, kuriuo sakiniu teigiama, kuriuo klausiama. Mokomasi tinkamai intonuoti šiuos sakinius. Nagrinėjant neilgus spausdintus ir skaitmeninius tekstus (pvz., žinutes, kvietimus, reklamas, elektronines knygas, straipsnelius), sakinius, mokomasi kelti sakinio žodžiams klausimus ir suprasti, kad sakinio žodžiai vieni su kitais susiję ir yra derinami tarpusavyje.

---

[1]Kalbos sandaros pažinimo bendrieji reikalavimai yra vienodi visų Lietuvos bendrojo ugdymo mokyklų 1–2 klasių mokiniams. Ugdant skirtingų ugdymosi poreikių turinčius mokinius turėtų būti taikomi ugdymo metodai, padedantys mokiniams pasiekti kuo aukštesnių individualių rezultatų. Mokiniai, kurie mokosi mokyklose tautinės mažumos kalba, pirmiausiai (arba lygiagrečiai) susipažįsta su gimtosios kalbos sandaros ypatybėmis, kurios kai kuriais atvejais yra panašios, o kai kuriais atvejais (pagal gimtąją kalbą) skiriasi nuo lietuvių kalbos, todėl mokantis lietuvių kalbos, jiems būtinos specialios pratybos, padedančios išvengti kalbų įtakos viena kitai. Siekiant suformuoti tvirtus kalbos sistemos pažinimo (lingvistinės kompetencijos) pagrindus, mokiniams būtina ugdymo procese užtikrinti tinkamą paramą, taikyti negimtųjų kalbų mokymuisi būdingus metodus.

25.4.4. Tekstas. Formuojamas sakinio ir žodžio santykio suvokimas: tekstas sudarytas iš sakinių, sakinys – iš žodžių. Susipažįstama su teksto pavadinimu. Aiškinantis 6–8 metų vaikams suprantamų tekstų turinį, mokomasi pasakyti, apie ką tekste kalbama. Susipažįstama su paprasčiausia pasakojimo sandara: kaip įvykis prasidėjo (užuomazga), kas atsitiko (veiksmo vyksmas), kaip įvykis baigėsi (atomazga). Nagrinėjami medijose pateikti neilgi tekstai, jų struktūra, palyginama su ranka rašytais ir spausdintais tekstais.

25.4.5. Abstrakčiosios sąvokos ir jų raiška (nevartojant sąvokų)[2]: Gramatikos formų ir konstrukcijų, abstrakčiųjų sąvokų raiškos turi būti mokomasi praktiškai, dažniausiai pagal pateiktus modelius ir klausimus, pačių sąvokų nevartojant. Programoje jos pateikiamos mokytojams, vadovėlių, mokymosi priemonių autoriams.

Veiksmas dabartyje, praeityje, ateityje, reiškiamas veiksmažodžių esamojo, būtojo kartinio ir būsimojo laiko formomis.

Skatinimas, reiškiamas liepiamąja forma.

Subjektas, reiškiamas vardažodžių vardininku ir paprasčiausiais žodžių junginiais.

Objektas, reiškiamas vardažodžių galininku ir kilmininku, priemonės įnagininku, adresato naudininku.

Požymis, reiškiamas būdvardžiais ir įvardžiais.

Kiekybė, reiškiama kiekiniais pagrindiniais skaitvardžiais ir kiekio prieveiksmiais.

Vieta, reiškiama vardažodžių vietininku, prieveiksmiais ir prielinksninėmis konstrukcijomis.

Laikas, reiškiamas prieveiksmiais, vardažodžių galininku, prielinksninėmis konstrukcijomis.

Būdas, reiškiamas prieveiksmiais.

Tikslas, reiškiamas bendratimi ir vardažodžių kilmininku.

Neigimas, reiškiamas neigiamosiomis dalelytėmis ir priešdėliais.

Klausimas, reiškiamas klausiamaisiais žodeliais ir intonacija.

Kreipinys, reiškiamas šauksmininku.

26. Mokymo(si) turinys. 3 klasė.

26.1. Kalbėjimas, klausymas ir sąveika.

26.1.1. Kalbėjimo ir klausymo paskirtis ir tikslai. Su mokiniais aptariama, kaip keičiasi bendravimo būdai bei galimybės. Aiškinamasi, kaip dažniausiai bendraujama šiandien (betarpiškas pokalbis, bendravimas raštu ir skaitmeninis bendravimas). Siekiama, kad mokiniai vertintų kalbėjimą ir klausymą kaip vieną svarbiausių žingsnių bendravimo procese. Skatinama domėtis kalbėjimosi teikiamomis galimybėmis, patirti bendravimo džiaugsmą ir suprasti kalbos, kaip bendravimo ir žmonių suartinimo priemonės, vertę. Aiškinamasi, kad kalbėdamiesi žmonės gali bendrauti, gauti ir perduoti žinias, patirtį, reikšti mintis, jausmus, išgyvenimus.

26.1.2. Kalbėjimo ir klausymosi veiklos pobūdis. Mokiniai ugdosi dialoginio ir monologinio kalbėjimo gebėjimus. Mokomasi tinkamai dalyvauti mokiniams aktualiuose pokalbiuose klasėje ir elektroninėje aplinkoje (dviese, mažesnėje ar didesnėje grupėje;), diskusijose, trumpai ar išsamiai atsakyti į klausimus, formuluoti klausimus.

Kalbama ir klausomasi įvairiose aplinkose atsižvelgiant į tikslą (siekiama gauti informacijos ar ją perduoti, bendrauti ar kt.), situaciją (oficiali, neoficiali), adresatą (kalbamasi su bendraamžiais, suaugusiais, pažįstamais, nepažįstamais ir t.t.). Mokomasi sudominti pašnekovą (pasakoti įvykius, nuotykius, sekti pasakas), informuoti ((kas, kada, kur, kaip, kodėl). apibūdinti (pateikti objekto visumą ir detales), paaiškinti (kaip kas nors veikia, kaip kas nors yra padaryta), išreikšti savo nuomonę. Mokytojui padedant tikslingai komunikuojama reikiamomis priemonėmis (pvz., telefonu, internetu).

Vaidinant, žaidžiant, kuriant išgalvotas istorijas, darant vaizdo ir garso įrašus, mokomasi improvizuoti, kūrybiškai interpretuoti (perkurti, pakeisti pasakojimo pradžią, pabaigą ir t. t.), įtaigiai, raiškiai kalbėti, tinkamai intonuoti. Mokomasi vartoti atitinkamai komunikavimo situacijai būdingas

[2]Ši tema pagal poreikius (nevartojant sąvokų) rekomenduojama mokyklų tautinės mažumos kalba mokiniams.

žodinės ir nežodinės raiškos priemones (pauzės, nutylėjimai, gestai) įvairiose aplinkose, pavyzdžiui, klasėje, muziejuje, parodoje, telefonu, internete.

26.1.3. Teksto struktūra ir tekstų tipai. Mokiniai klausosi jiems aktualių įvairių negrožinių (informacinių, dalykinių, publicistinių, praktinių: receptai, instrukcijos ir pan.), tautosakos ir grožinės vaikų literatūros tekstų, pokalbių (girdimų tiesiogiai arba iš vaizdo ir garso įrašų). Klausymui pasirenkami tekstai, kuriuos bendrine lietuvių kalba arba vietos tarme aiškiai skaito įvairūs kalbėtojai (pvz., vaikai, suaugusieji, aktoriai).

Mokomasi pasakoti, apibūdinti, paaiškinti, naudojantis įvairiomis technologijomis, pavyzdžiui, sukuriant vaizdo ar garso įrašus. Mokomasi kurti išplėtotą pasakojimą pasirinkta tema laikantis chronologinio principo, atskleidžiant įvykius, aptariant veikėjus. Nagrinėjami ir kuriami įprasti ir skaitmeniniai sakytiniai aprašomojo tipo tekstai: susipažįstama su jų komponavimo ypatumais (visumos įspūdis ir detalės, erdvinio išdėstymo principas (arti – toli, viršus – apačia, kairė – dešinė). Mokomasi pasakoti įtraukiant aprašymo elementus. Mokomasi išsakyti ir pagrįsti savo nuomonę naudojantis įvairiomis priemonėmis skirtingose aplinkose (pvz., vaizdo konferencijoje, radijo laidoje). Aptariama šių priemonių paskirtis, prasmė, nauda, grėsmės. Mokiniai pristato savarankiškai perskaitytą knygą, pasako trumpą kalbą (sveikinimą, kvietimą, padėką).

26.1.4. Komunikavimo intencijos. (Ši mokymosi turinio dalis pagal poreikius rekomenduojama mokyklų tautinės mažumos kalba mokiniams).

Mokomos reikšti pateiktų sričių komunikavimo intencijas

Svarbiausios bendravimo formulės: kaip pasisveikinti, atsisveikinti; kaip pasiteirauti apie naujienas, kaip atsakyti; kaip atsiprašyti, kaip atsakyti į atsiprašymą; kaip padėkoti, kaip atsakyti į padėką; kaip pagirti; kaip palinkėti apetito, gero kelio, geros sveikatos.

Pažintis: kaip susipažinti, kaip supažindinti kitus.

Pokalbis: kaip užkalbinti draugą, nepažįstamąjį: bendraamžį ir vyresnį žmogų; kaip pradėti kalbą; kaip įsiterpti į pokalbį; kaip perklausti neišgirdus; kaip kalbėti telefonu; kaip baigti pokalbį.

Informacija: kaip paklausti informacijos; kaip suteikti informaciją; kaip patvirtinti informaciją; kaip paneigti informaciją; kaip įspėti (apie pavojų ir pan.).

Bendra veikla: kaip paprašyti padėti ką nors padaryti; kaip sutikti ar nesutikti ką nors padaryti; kaip pasiūlyti savo pagalbą; kaip priimti kito pagalbą; kaip atsisakyti kito siūlomos pagalbos; kaip paprašyti leidimo veikti; kaip leisti ką nors veikti; kaip uždrausti k ą nors veikti; kaip pakviesti; kaip padėkoti už kvietimą; kaip pasveikinti, kaip palinkėti, kaip įteikti dovaną.

Nuomonė: kaip paklausti kito nuomonės; kaip suabejoti, nepatikėti; kaip pasakyti savo nuomonę.

Nuotaikos, jausmai: kaip išreikšti savo pasitenkinimą ar nepasitenkinimą; kaip pasakyti savo norus, siekius; kaip paguosti; kaip išreikšti džiaugsmą, liūdesį; kaip gailėtis (ko nors, dėl ko nors); kaip apgailestauti.

26.2. Skaitymas, teksto supratimas ir literatūros bei kultūros pažinimas

26.2.1. Skaitymo tikslai. Skaitant ir aptariant spausdintus ir skaitmeninius grožinius ir negrožinius tekstus, vaikų periodiką aiškinamasi, kodėl, kokiu tikslu skaitoma: pažinti, mokytis, patirti malonumą.

26.2.2. Skaitymo technika. Toliau tobulinami skaitymo gebėjimai (pereinama nuo mokymosi skaityti į mokymąsi skaitant). Mokomasi mokytojui padedant pasirinkti skaitymo būdą ir tempą, atsižvelgti į situaciją ir skaitomą tekstą, naudojamas technologijas; daryti pauzes, tinkamai dėti loginius kirčius, skaityti ir deklamuoti raiškiai.

26.2.3. Tekstų atranka. Skaitomi mokinių amžių ir interesus atitinkantys, vertingiausi, asmenybei ugdytis ir kultūrai pažinti svarbūs tautosakos, šiuolaikinės (lietuvių ir kitų tautų) ir klasikinės vaikų literatūros kūriniai ar jų ištraukos. Skaitomi mokinių suvokimo galimybes ir jų kaip skaitytojų įvairius poreikius atitinkantys negrožiniai spausdinti ir skaitmeniniai tekstai.

Skaitoma ir aptariama: tautosakos bei grožiniai (apie 70 proc.) ir negrožiniai (apie 30 proc.) kūriniai; lietuvių (apie 50 proc.) ir užsienio (apie 50 proc.) vaikų literatūros kūriniai. Daugiau dėmesio skiriama šiuolaikiniams vaikų literatūros kūriniams. Su klasikiniais vaikų literatūros kūriniais susipažįstama pamokose, skaitant ir aptariant drauge su mokytoju. Skaitomi ir analizuojami

negožiniai tekstai įvairiose aplinkose ir kontekstuose su mokytojo pagalba: publicistiniai, dokumentiniai, informaciniai ir įvairialypės informacijos (pvz., filmas, reklama, paveikslėlių istorija, elektroninis tekstas, dainovaizdis, žemėlapis) tekstai. Mokomasi savarankiškai rasti reikiamą informaciją mokytojo nurodytuose įvairiuose informacijos šaltiniuose.

Rekomenduojama literatūra.

Rekomenduojamos literatūros sąrašu siekiama padėti pradinių klasių mokytojams susiorientuoti vaikų literatūros gausoje ir pasirinkti vertingiausius lietuvių bei kitų tautų autorių vaikų literatūros kūrinius kalbos ugdymo veikloms (lietuvių kalbos bei kitų dalykų pamokose) bei mokinių skaitymo laisvalaikiu rekomendacijoms. Siekiant supažindinti pradinių klasių mokinius su jiems įdomiais kultūros reiškiniais ir plėtoti mokinių kultūrinės raiškos gebėjimus, greta įprastų vaikų literatūros kūrinių formų pateikiami ir kūriniai su įdomesniais raiškos sprendimais (pvz., bežodė knyga, komiksas, animacinis filmas, knyga su šešėlių teatro vaizdo įrašu, knyga su garso įrašu).

Mokytojas, gerai pažindamas savo klasės mokinius, atsižvelgdamas į jų patirtį ir galimybes bei konkrečią ugdomąją situaciją, pats sprendžia, kurie kūriniai ar jų ištraukos bus skaitomos su mokiniais pamokų metu, kurie kūriniai bus rekomenduojami klasės mokiniams skaityti savarankiškai laisvalaikiu. Esant poreikiui, šį rekomenduojamos literatūros sąrašą mokytojas gali papildyti savo nuožiūra (pavyzdžiui, naujausiais kūriniais).

Tautosaka.

Pasirinktos stebuklų pasakos (pvz., iš knygos „Gulbė karaliaus pati“, „Gyvasis vanduo“); pasirinktos sakmės (pvz., iš knygos „Sužeistas vėjas“) ; „Menu mįslę keturgyslę“ ar kiti pasirinkti kūriniai (ištraukos).

Grožinė literatūra.

Bežodės ir paveikslėlių knygos, komiksai

Ieva Babilaitė „Ne vienas“; Tomas Dirgėla, Inga Dagilė „Mano tėtis rašo knygą“ ar kiti pasirinkti kūriniai (ištraukos).

Poezija: eilėraščiai, poemėlės, eiliuotos pasakos.

Liutauras Degėsys, „Žvėrynas. Žolynas“; Janina Degutytė, „Į saulėtekį ir dainą“; Anzelmas Matutis, „Girios televizorius“; Leonardo Gutausko, Almos Karosaitės, Ramutės Skučaitės, Violetos Palčinskaitės ar kitų autorių pasirinkti eilėraščiai.

Literatūrinės pasakos.

Hans Christian Andersen, „Bjaurusis ančiukas“, „Sniego karalienė“; Gintaras Beresnevičius, „Kaukučiai ir varinis šernas“; Carlo Collodi, „Pinokio nuotykiai“; Leonardas Gutauskas, „Auksinė šiaudų šviesa“; A. A. Milne, „Pūkuotuko pasaulis“; Vytautė Žilinskaitė, „Robotas ir peteliškė“ (pasakų rinkinys) ar kiti pasirinkti kūriniai (ištraukos).

Apsakymai, novelės.

Pranas Mašiotas, „Morkos“; Vilė Vėl, „Parašyk man iš Afrikos“; Vytautė Žilinskaitė, pasirinkti apsakymai (pvz., iš rinkinių „Viso pasaulio tetos“, “Svogūnėlis“) ar kiti pasirinkti kūriniai (ištraukos).

Apysakos – pasakos, apysakos, romanai.

Roald Dahl. „Čarlis ir šokolado fabrikas“; Astrid Lindgren, „Pepė Ilgakojinė“; Vytautas Tamulaitis, „Skruzdėlytės Greitutės nuotykiai“; Tove Jansson, „Nematomas vaikas“; Vytautė Žilinskaitė, „Kelionė į Tandadriką“ ar kiti pasirinkti kūriniai (ištraukos).

Dramos.

Janina Degutytė, „Pelėdžiuko sapnas“ (drama) ar kiti pasirinkti kūriniai (ištraukos).

Negrožinė literatūra.

Nelė Kostinienė, Živilė Mikailienė, Lina Itagaki, „Vilniaus rūmai ir jų šeimininkai“ ; Monika Krikštopaitytė „Kultūringa pelė Stasė“; Gina Viliūnė, „Smiltės ir Vėjaus kelionė po Baltijos jūrą“ ar kiti pasirinkti kūriniai (ištraukos).

26.2.4. Literatūros ir kultūros pažinimo pradmenys. Skaitant tautosakos, grožinės vaikų literatūros kūrinius, mokomasi suvokti literatūrą kaip žodžio meną, įžvelgti jos meninio pasaulio sąlygiškumą, vertybes. Mokytojui padedant mokomasi analizuoti kūrinio turinį ir raišką.

Skaitant tautosakos tekstus stengiamasi priartėti prie natūralių jų gyvavimo būdų: sekamos pasakos, pasakojami padavimai, sakmės, menamos mįslės, žaidžiami žaidimai, dainuojamos vaikų dainos. Susipažįstama su tradiciniais lietuvių liaudies pasakų personažais, mokomasi skirti liaudies ir literatūrinę pasaką.

Skaitant ir aptariant poeziją dalijamasi įspūdžiais, gilinamasi į eilėraščio nuotaiką, melodiją, siužeto elementus, mokomasi raiškiai deklamuoti. Mokiniai patys bando eiliuoti.

Mokomasi suprasti dramos kūrinio savitumą, skaitant vaidmenimis ar vaidinant dramos kūrinio ištrauką.

Mokomasi įžvelgti literatūros ir kitų menų ryšius: aptariama skaitomų kūrinių ir iliustracijų sąsajos, spektakliai, filmai, pastatyti pagal literatūros kūrinius.

Mokomasi vartoti naujas sąvokas (drama, sakmė, padavimas, patarlė, literatūrinė pasaka, tema, pagrindinė mintis, įvykis, veiksmo laikas, veiksmo vieta, pagrindinis veikėjas).

Ugdomosiose veiklose mokytojui padedant tikslingai skaitomi spausdinti ir skaitmeniniai negrožiniai tekstai. Aptariami pasirinkti vaikams skirtos periodikos leidiniai (pvz., spausdinti ir internetiniai žurnalai), televizijos ir radijo laidos, filmai, vaikų literatūros ekranizacijos, spektakliai, interneto svetainės; analizuojami tekstų ypatumai ir kalba.

26.2.5. Skaitytojo ugdymas. Skaitydami vertingus literatūros kūrinius, mokiniai ugdosi literatūrinę, kultūrinę, estetinę nuovoką. Ugdomas knygos kaip literatūros pateikimo formos supratimas. Aptariama knygos sandara, mokomasi rasti pagrindinius bibliografinius duomenis, naudotis skaitmeninių išteklių paieška. Mokosi kaupti literatūrinę patirtį, pavyzdžiui, pasirenka keletą mėgstamų vaikų literatūros autorių.

Mokiniai skatinami skaityti laisvalaikiu ir kalbėtis apie perskaitytas knygas. Išbando keletą knygų pasirinkimo (pavyzdžiui, pagal knygos išvaizdą, pagal draugo rekomendaciją) ir pristatymo klasės draugams (pavyzdžiui, ištraukos skaitymas, piešinys, plakatas) strategijų. Pristatydami knygas išbando įvairias technologijas, aptaria jų galimybes ir savitumą.

26.3. Rašymas ir teksto kūrimas.

26.3.1. Rašymo tikslai. Aptariama rašymo (ranka ir klaviatūra) svarba ir nauda žmogui ugdantis asmenybę, kūrybiškumą, lavinantis vaizduotę, praktinėje veikloje (pvz., sąsiuvinyje, telefonu, kompiuteriu).

26.3.2. Rašymo technika. Rašoma tvarkingai, įskaitomai, pereinama prie greitesnio rašymo tempo. Rašoma kompiuterio, telefono klaviatūra. Išbandomi įvairūs rašymo šriftai, stiliai, technikos ir tyrinėjami kitų užrašyti informaciniai tekstai, įvairios antraštės, skelbimai (pvz., sąsiuvinyje, telefonu, kompiuteriu, planšete, interaktyvia lenta).

26.3.3. Elementarūs skyrybos atvejai. Rašant ranka ir klaviatūra, mokomasi:

sakinio gale parašyti reikiamus skyrybos ženklus;

parašyti kablelį prieš jungtukus o, bet, tačiau, kad, išskirti kreipinį;

kuriamuose tekstuose vartoti tiesioginius, klausiamuosius, šaukiamuosius sakinius ir jų pabaigoje parašyti reikiamus skyrybos ženklu;.

pagal pavyzdį užrašyti veikėjų pokalbius, kai tiesioginė kalba eina prieš ir/arba po autoriaus žodžių.

Supažindinama su sudėtinių sakinių vartojimu.

26.3.4. Rašyba. Mokomasi taisyklingai užrašyti:

asmeninius įvardžius, asmenvardžius ir vietovardžius;

žodžius su priešdėliais iš-, į-, už-;

žodžius su priesagomis, -, -ykl-, -ikl-, -yn-, -in-, -inink-, -(i)av-, -dav-

sudurtinius žodžius be jungiamųjų balsių (rugsėjis);

žodžius su mišriaisiais dvigarsiais, su dvibalsiais, su minkštumo ženklu;

dažniausiai vartojamų žodžių priebalsių asimiliacijos atvejus (dirbti – dirba, nešdavo – nešė, verkdavo – verkė, išbėgo, užsuko, apdengė, atgal ir kt.);

įsidėmėtinos rašybos žodžius: save, kažkas, galbūt, turbūt, rąstas, dviese, trise, keturiese, žemyn, aukštyn, rytoj, keletas, stebuklas ir jų darinius;

daiktavardžių visus vienaskaitos ir daugiskaitos linksnius;

esamojo, būtojo kartinio, būtojo dažninio ir būsimojo laiko veiksmažodžius (visų asmenų).

26.3.5. Teksto kūrimas. Mokomasi raštu (ranka ir klaviatūra) kurti įvairaus pobūdžio prasmingus tekstus, reikalingus mokymuisi arba buitinėse situacijose, atsižvelgiant į tikslą, adresatą ir situaciją. Daugiau dėmesio skiriama teksto kūrimo procesui, kuris gali vykti įvairiose aplinkose (realiose ir skaitmeninėse) naudojantis įvairiomis priemonėmis (telefonu, internetu, kompiuteriu, išmaniosiomis programėlėmis ir pan.), jame aktyviai dalyvauja mokytojas ir mokinys. Mokomasi rašyti rišliais sakiniais (sieti vieną sakinį su kitu pagal prasmę, pasirinkti tinkamus siejamuosius žodžius); nekartoti tų pačių žodžių, išskyrus kartojimą kaip stilistinę priemonę (pvz., ėjo ėjo ir priėjo; lipo lipo ir įlipo į dangų; graži graži kaip saulės dukra) ir kt.; pasakoti vaizdžiai. Mokomasi pagal iš anksto su mokytoju susitartus arba užduotyje pateiktus kriterijus taisyti, tobulinti ranka arba klaviatūra parašytą tekstą: pvz., netiksliai pavartotą žodį pakeičia tikslesniu; išbraukia pasikartojantį, netinkamą sakinį, prireikus įrašo žodžių, papildo parašytą tekstą naujomis mintimis arba vaizdinėmis priemonėmis (pvz., piešiniu, rodyklėmis, schema, lentele). Taikomi 3 klasės turinio apimtimi numatyti rašybos ir skyrybos atvejai. Laikomasi kalbos etiketo (tinkamai pasirenkami žodžiai ir posakiai) atsižvelgiant į adresatą ir komunikavimo situaciją.

26.3.5.1. Pasakojimo rašymas. Mokomasi ranka ir klaviatūra rašyti išgalvotą arba asmenine patirtimi grįstą pasakojimą: 1) pagal pasakojimo gaires (raktiniai žodžiai, klausimai ir pan.); 2) pagal perskaityto literatūros kūrinio pavyzdį; 3) pagal su mokytoju sudarytą planą; 4) naudojantis skaitmeniniu turiniu (pvz., pagal filmą, kompiuterinį žaidimą, animaciją). Vertinant pasakojimą atsižvelgiama į su mokiniais aptartus ar susitartus pasakojimo kūrimo kriterijus (pvz., temos atskleidimą; teksto vientisumą ir nuoseklumą; pasakojimo struktūrą (pradžia – įvykio raida – pabaiga); teksto kalbinę raišką; išmoktų rašybos ir skyrybos atvejų taikymą). Pagalbinės priemonės gali būti pateiktos įprastu ir skaitmeniniu formatu.

26.3.5.2. Aprašymo rašymas. Naudojantis regos, girdėjimo, lytėjimo, uoslės, skonio pojūčiais mokomasi ranka ir klaviatūra aprašyti objektą (daiktą, gyvūną ir kt.). Galima naudotis pavyzdžiu, planu, garso arba vaizdinėmis priemonėmis ar kt. Mokomasi laikytis aprašymo struktūros (bendras vaizdas – detalės – apibendrinimas), labiausiai plėtojant vieną struktūrinę dalį – detales. Mokomasi aprašymo elementus įterpti į pasakojimą.

26.3.5.3. Aiškinimo rašymas. Mokomasi parašyti trumpą paaiškinimą, kaip kas nors daroma arba kaip kur nors nueiti, nuvažiuoti. Tekstai gali būti papildyti vaizdiniais elementais (pvz., piešiniu, rodyklėmis, schema, lentele).

26.3.5.4. Atpasakojimo rašymas. Mokant rašyti atpasakojimą su mokytojo pagalba, rašomas nuoseklus, rišlus tekstas. Mokomasi naudotis klausimais, mokytojo pateiktu planu, veiksmų grandine.

26.3.5.5. Informacinio teksto (žinutės, kvietimo, skelbimo), laiško rašymas. Mokomasi ranka ir klaviatūra parašyti trumpą žinutę, kvietimą, skelbimą, sveikinimą atsižvelgiant į rašomo teksto struktūrą, tikslą ir adresatą. Išskiriamos tokios šiems tekstams būdingos struktūrinės dalys:

laiško – data, kreipinys, pasisveikinimas, atsisveikinimas, parašas (savo vardo ir / ar pavardės užrašymas);

skelbimo, kvietimo – kreipinys, tikslas, vieta, laikas, apranga (ir / ar kitos detalės), parašas (savo vardo ir / ar pavardės užrašymas);

žinutės – kreipinys, tikslas, laikas, vieta, parašas (savo vardo ir / ar pavardės užrašymas).

26.4. Kalbos pažinimas[3].

---

[3] Kalbos sandaros pažinimo bendrieji reikalavimai yra vienodi visų Lietuvos bendrojo ugdymo mokyklų 3 klasių mokiniams. Ugdant skirtingų ugdymosi poreikių turinčius mokinius turėtų būti taikomi ugdymo metodai, padedantys mokiniams pasiekti kuo aukštesnių individualių rezultatų. Mokiniai, kurie mokosi mokyklose tautinės mažumos kalba, pirmiausiai (arba lygiagrečiai) susipažįsta su gimtosios kalbos sandaros ypatybėmis, kurios kai kuriais atvejais yra panašios, o kai kuriais atvejais (pagal gimtąją kalbą) skiriasi nuo lietuvių kalbos, todėl mokantis lietuvių kalbos, jiems būtinos specialios pratybos, padedančios išvengti kalbų įtakos viena kitai. Siekiant suformuoti tvirtus kalbos sistemos pažinimo (lingvistinės kompetencijos) pagrindus, mokiniams būtina ugdymo procese užtikrinti tinkamą paramą, taikyti negimtųjų kalbų mokymuisi būdingus metodus.

26.4.1. Garsas. Lietuvių kalbos garsų rūšys: balsiai, priebalsiai, dvigarsiai (dvibalsiai). Klausantis raiškiai deklamuojamų, skaitomų tekstų, garso ar vaizdo įrašų, dainuojamų liaudies dainų, taip pat deklamuojant, skaitant, dainuojant įtvirtinamas supratimas apie lietuvių kalbos garsinę sandarą: balsius, priebalsius, ilguosius, trumpuosius balsius. Mokomasi išgirsti ir suprasti garsų sąskambius eiliuotoje kalboje. Toliau tobulinama tartis: taisomi tarties trūkumai, pagal pavyzdį mokomasi taisyklingai kirčiuoti sunkiau kirčiuojamus žodžius, jų kirčiavimą pasitikrinti žodyne.

26.4.2. Žodis. Kalbos dalys: veiksmažodis, daiktavardis, būdvardis; perkeltinės reikšmės žodžiai; asmenvardžiai ir vietovardžiai. Supažindinama su sąvokomis: giminiški žodžiai, priešdėlis, kamienas, šaknis, priesaga, galūnė. Mokytojui padedant mokomasi sudaryti naujus priešdėlinius, priesaginius žodžius pagal pavyzdį, juos tinkamai vartoti tekste. Aiškinamasi, kaip kaitomi veiksmažodžiai, daiktavardžiai, mokomasi tinkamai vartoti įvairias jų formas.

26.4.3. Sakinys. Mokomasi kelti klausimus sakinio žodžiams (veiksniui ir tariniui); pagal sakymo tikslą sudaryti tiesioginius, klausiamuosius, skatinamuosius sakinius (terminų tiesioginis, klausiamasis, skatinamasis mokiniai nevartoja, tik paaiškina, kad vienais sakiniais galima pasakoti įvykį, kitais – ko nors paklausti, paprašyti, trečiais – paraginti ir t. t.). Mokomasi taisyklingai intonuoti sakinius. Mokomasi su mokytojo pagalba sakinyje rasti veiksnį (išreikštą daiktavardžio ar asmeninio įvardžio vardininku), tarinį (išreikštą asmenuojamąja veiksmažodžio forma) ir juos tinkamai pažymėti sutartiniais ženklais. Supažindinama su neišplėstinių ir išplėstinių sakinių vartojimu.

26.4.4. Tekstas. Mokomasi pažinti pasakojamojo teksto sandarą, planą; gyvūnų, daiktų aprašymą; elementaraus samprotavimo (pvz., kodėl patiko/ nepatiko, kodėl buvo įdomu/ neįdomu ir pan.) elementus mokinių kalboje. Mokomasi su mokytojo pagalba sudaryti pasakojamojo teksto planą, suprasti pasakojimo (kaip teksto tipo) sandarą, kurti pasakojimą. Susipažįstama su gyvūnų, daiktų aprašymo vartojimu tekste. Aptariami skaitomi spausdinti ir skaitmeniniai literatūros kūriniai, jų ištraukos, atsakoma į klausimus, remiamasi teksto žodžiais arba išsakoma nuomonė, vertinamos akivaizdžios situacijos, elementariai pradedamas vartoti samprotavimas. Nagrinėjami medijose pateikti tekstai, jų struktūra, palyginama su ranka rašytais ir spausdintais tekstais.

26.4.5. Abstrakčiosios sąvokos ir jų raiška (Ši mokymosi turinio dalis nevartojant sąvokų pagal poreikius rekomenduojama mokyklų tautinės mažumos kalba mokiniams). Gramatikos formų ir konstrukcijų, abstrakčiųjų sąvokų raiškos turi būti mokomasi praktiškai, dažniausiai pagal pateiktus modelius ir klausimus, pačių sąvokų nevartojant. Programoje jos pateikiamos mokytojams, vadovėlių, mokymosi priemonių autoriams.

Veiksmas dabartyje, praeityje, ateityje, reiškiamas veiksmažodžių esamojo, būtojo kartinio ir būsimojo laiko formomis.

Skatinimas, reiškiamas liepiamąja forma.

Subjektas, reiškiamas vardažodžių vardininku ir paprasčiausiais žodžių junginiais.

Objektas, reiškiamas vardažodžių galininku ir kilmininku, priemonės įnagininku, adresato naudininku.

Požymis, reiškiamas būdvardžiais ir įvardžiais.

Kiekybė, reiškiama kiekiniais pagrindiniais skaitvardžiais ir kiekio prieveiksmiais.

Vieta, reiškiama vardažodžių vietininku, prieveiksmiais ir prielinksninėmis konstrukcijomis.

Laikas, reiškiamas prieveiksmiais, vardažodžių galininku, prielinksninėmis konstrukcijomis.

Būdas, reiškiamas prieveiksmiais.

Tikslas, reiškiamas bendratimi ir vardažodžių kilmininku.

Neigimas, reiškiamas neigiamosiomis dalelytėmis ir priešdėliais.

Klausimas, reiškiamas klausiamaisiais žodeliais ir intonacija.

Kreipinys, reiškiamas šauksmininku.

27. Mokymosi turinys. 4 klasė .

27.1. Kalbėjimas, klausymas ir sąveika.

27.1.1. Kalbėjimo ir klausymo paskirtis ir tikslai. Mokomasi suprasti, kad bendravimas – vienas svarbiausių visuomenės poreikių, kad keičiantis visuomenei keičiasi ir bendravimo būdai bei galimybės. Aptariami ir palyginami trys skirtingi bendravimo būdai (betarpiškas pokalbis,

bendravimas raštu ir skaitmeninis bendravimas). Siekiama, kad mokiniai vertintų kalbėjimą ir klausymą kaip asmeniškai svarbią veiklą, teikiančią galimybių sužinoti, bendrauti, dalyvauti visuomeniniame gyvenime.

Aiškinamasi, kaip mokėjimas klausytis padeda įgyti žinių, skatina mąstyti, įsivaizduoti, kurti, padeda susikalbėti, telkia ir vienija bendruomenę ir tautą.

Mokomasi praktiškai pajausti kalbėjimo vertę. Aptariama, kurios kalbėjimo funkcijos svarbiausios, pvz., bendrauti ir bendradarbiauti, pasidalinti patirtimi, perteikti informaciją. Mokomasi suprasti, kad kalbėjimasis svarbus ne tik bendrauti, dalintis mintimis, jausmais, sumanymais, bet ir vienyti Lietuvos gyventojus.

27.1.2. Kalbėjimo ir klausymosi veiklos pobūdis. Mokiniai ugdosi dialoginio ir viešo monologinio kalbėjimo gebėjimus. Mokomasi tinkamai dalyvauti įvairiuose pokalbiuose, diskusijose, debatuoti (iš anksto pasirengus) įvairiose aplinkose.

Pasirinkus mokiniui aktualius kontekstus, kalbama ir klausomasi įvairiose aplinkose atsižvelgiant į tikslą, situaciją, adresatą. Mokomasi sudominti pašnekovą, informuoti, apibūdinti, paaiškinti, išreikšti argumentuotą nuomonę. Mokymosi tikslais savarankiškai komunikuojama reikiamomis priemonėmis (pvz., telefonu, internetu).

Mokomasi tiksliai perduoti informaciją tiksliai perduoti informaciją, trumpai pristatyti objektą. Vaidinant, kuriant išgalvotas istorijas, darant vaizdo ir garso įrašus, mokomasi improvizuoti, kūrybiškai interpretuoti, įtaigiai, raiškiai kalbėti, tinkamai intonuoti. Mokomasi tikslingai vartoti būdingas žodinės ir nežodinės (pauzės, nutylėjimai, gestai) raiškos priemones.

27.1.3. Teksto struktūra ir tekstų tipai. Mokiniai klausosi jiems aktualių įvairių negrožinių ir grožinės vaikų literatūros tekstų, tautosakos tekstų, pokalbių (girdimų tiesiogiai arba iš vaizdo ar garso įrašų). Klausymui pasirenkami tekstai, kuriuos skaito įvairūs kalbėtojai (pvz., vaikai, suaugusieji, aktoriai).

Naudojantis įvairiomis technologijomis mokomasi kurti įvairų tipų sakytinius tekstus – pasakojimą, aprašymą, aiškinimą, argumentavimą – pavyzdžiui, sukuria vaizdo ir garso įrašus. Mokomasi kurti išplėtotą pasakojimą pasirinkta tema laikantis chronologinio principo, atskleidžiant įvykius, aptariant veikėjus, išsakant pagrindinę mintį. Nagrinėjami ir kuriami įprasti ir skaitmeniniai sakytiniai aprašomojo tipo tekstai: susipažįstama su jų komponavimo ypatumais (visumos įspūdis ir detalės, erdvinio išdėstymo principas). Mokomasi pasakoti įtraukiant aprašymą. Mokomasi išsakyti ir savo nuomonę pagrįsti dviem – trimis argumentais (pavyzdžiui, asmenine patirtimi, patikimuose šaltiniuose surastais faktais), naudojantis įvairiomis priemonėmis skirtingose aplinkose (pvz., vaizdo konferencijoje, radijo ar televizijos laidoje, medijų/internetinėse svetainėse). Mokiniai pristato savarankiškai perskaitytą knygą, matytą spektaklį, filmą, pasako trumpą kalbą.

27.1.4. Komunikavimo intencijos. (Ši mokymosi turinio dalis rekomenduojama mokykloms tautinės mažumos kalba).

Mokomos reikšti pateiktų sričių komunikavimo intencijas:

Svarbiausios bendravimo formulės: kaip perduoti linkėjimų; pasiteirauti apie naujienas ir atsakyti; kaip pagirti ir atsakyti pagirtam, kaip palinkėti.

Pokalbis: kaip užkalbinti nepažįstamą žmogų; kaip kalbėti telefonu; kaip užbaigti, apibendrinti pokalbį.

Informacija: kaip apibūdinti; palyginti; paaiškinti, papasakoti apie įvykį; kaip perspėti apie pavojų; kaip kalbėti apie santykius.

Bendra veikla: kaip įtikinti, paraginti veikti; kaip patarti ko nors nedaryti; kaip atkalbėti veikti.

Nuomonė: kaip pagrįsti nuomonę; kaip apibendrinti, padaryti išvadas.

Nuotaikos, jausmai: kaip išreikšti abejonę; kaip pasidžiaugti; kaip pasakyti apie savijautą; kaip išreikšti pageidavimą, norą; kaip parodyti susirūpinimą, baimę.

27.2. Skaitymas, teksto supratimas ir literatūros bei kultūros pažinimas.

27.2.1. Skaitymo tikslai. Skaitant ir aptariant spausdintus ir skaitmeninius tautosakos, grožinius ir negrožinius tekstus, vaikų periodiką aiškinamasi, kodėl, kokiu tikslu skaitoma: pažinti, mokytis, patirti malonumą. Aptariamas skaitymas formaliose ir neformaliose aplinkose, medijose.

27.2.2. Skaitymo technika. Toliau tobulinami sklandaus skaitymo gebėjimai, mokomasi savarankiškai pasirinkti skaitymo būdą ir tempą atsižvelgiant į situaciją ir skaitomą tekstą, naudojamas technologijas; daryti pauzes, tinkamai dėti loginius kirčius, skaityti ir deklamuoti raiškiai.

27.2.3. Tekstų atranka. Skaitomi mokinių amžių ir interesus atitinkantys, vertingiausi, asmenybei ugdytis ir kultūrai pažinti svarbūs šiuolaikinės (lietuvių ir kitų tautų) ir klasikinės vaikų literatūros bei tautosakos kūriniai ar jų ištraukos. Skaitomi mokinių suvokimo galimybes ir jų kaip skaitytojų įvairius poreikius atitinkantys negrožiniai spausdinti ir skaitmeniniai tekstai.

Skaitoma ir aptariama: grožiniai (apie 70 proc.) ir negrožiniai (apie 30 proc.) kūriniai; lietuvių (apie 50 proc.) ir užsienio (apie 50 proc.) vaikų literatūros kūriniai. Daugiau dėmesio skiriama šiuolaikiniams vaikų literatūros kūriniams. Su klasikiniais vaikų literatūros kūriniais susipažįstama pamokose, skaitant ir aptariant drauge su mokytoju. Savarankiškai skaitomi ir analizuojami negrožiniai tekstai įvairiose aplinkose ir kontekstuose: publicistiniai, dokumentiniai, informaciniai ir įvairialypės informacijos (pvz., filmas, reklama, paveikslėlių istorija, elektroninis tekstas, vaizdo klipas, žemėlapis) tekstai. Mokomasi savarankiškai rasti reikiamą informaciją savarankiškai pasirinktuose įvairiuose informacijos šaltiniuose.

Rekomenduojama literatūra.

Rekomenduojamos literatūros sąrašu siekiama padėti pradinių klasių mokytojams susiorientuoti vaikų literatūros gausoje ir pasirinkti vertingiausius lietuvių bei kitų tautų autorių vaikų literatūros kūrinius kalbos ugdymo veikloms (lietuvių kalbos bei kitų dalykų pamokose) bei mokinių skaitymo laisvalaikiu rekomendacijoms. Siekiant supažindinti pradinių klasių mokinius su jiems įdomiais kultūros reiškiniais ir plėtoti mokinių kultūrinės raiškos gebėjimus, greta įprastų vaikų literatūros kūrinių formų pateikiami ir kūriniai su įdomesniais raiškos sprendimais (pvz., bežodė knyga, komiksas, animacinis filmas, knyga su šešėlių teatro vaizdo įrašu, knyga su garso įrašu).

Mokytojas, gerai pažindamas savo klasės mokinius, atsižvelgdamas į jų patirtį ir galimybes bei konkrečią ugdomąją situaciją, pats sprendžia, kurie kūriniai ar jų ištraukos bus skaitomos su mokiniais pamokų metu, kurie kūriniai bus rekomenduojami klasės mokiniams skaityti savarankiškai laisvalaikiu. Esant poreikiui, šį rekomenduojamos literatūros sąrašą mokytojas gali papildyti savo nuožiūra (pavyzdžiui, naujausiais kūriniais).

Tautosaka.

Pasirinktos stebuklų pasakos (pvz., iš knygos „Gulbė karaliaus pati“, „Gyvasis vanduo“);

„Linksmų plaučių, vieno kaulo: šmaikštūs lietuviški frazeologizmai“; „Lįsk vabalo blauzdon!“ ar kiti pasirinkti kūriniai (ištraukos).

Grožinė literatūra.

Poezija: eilėraščiai, poemėlės, eiliuotos pasakos.

Sigitas Geda, „Baltoji varnelė“; E.Mieželaitis, „Dainos dienoraštis“; Violeta Palčinskaitė, „Senamiesčio lėlės“; Martynas Vainilaitis, „Bruknelė“; Juozo Erlicko, Sigito Poškaus, Jono Juškaičio pasirinkti ar kitų autorių pasirinkti eilėraščiai.

Literatūrinės pasakos.

Hans Christian Andersen, „Mergaitė su degtukais“, Gendrutis Morkūnas, „Blusyno pasakojimai“, „Arklio Dominyko meilė“; „Eglutė“;; Ana Sakse „Pasakos apie gėles“ ar kiti pasirinkti kūriniai (ištraukos).

Apsakymai, novelės.

Antonas Čechovas, „Kaštonė“; Janina Degutytė, „Nepalik manęs“; Gaja Guna Eklė, „Brolis, kurio nereikėjo“; Sonya Hartnett, „Sidabrinis asiliukas“ ar kiti pasirinkti kūriniai (ištraukos).

Apysakos – pasakos, apysakos, romanai

Jostein Gaarder, „Ei! Ar čia yra kas nors?“; Astrid Lindgren, „Emilis iš Lionebergos“; Christine Nöstlinger, „Ateina šuo!“Vytautas Račickas, Eno Raudas, „Pabaldukai“; „Šlepetė“; Kazys Saja, „Ei, slėpkitės!“; Luis Sepulveda, „Apie žuvėdrą ir katiną, kuris išmokė ją skraidyti“ ar kiti pasirinkti kūriniai (ištraukos).

Dramos.

Nijolė Indriūnaitė, „Baltos pasakos“; Marcelijus Martinaitis, „Pelenų antelė“ ar kiti pasirinkti kūriniai (ištraukos).

Negrožinė literatūra.

Rytis Daukantas, „Jonas Basanavičius – barzdota varna“; Kerstin Ljunggren, „Svečiuose pas Astridą Lindgren“; Audronė Meškauskaitė, Aurina Venislovaitė, „Istorijos skanėstai“; Justas Tertelis, Elena Maya, Rita Mačiliūnaitė-Dočkuvienė, „Vandens gyvenimo linija: [knyga su papildytos realybės elementais]“ ar kiti pasirinkti kūriniai (ištraukos).

27.2.4. Literatūros ir kultūros pažinimo pradmenys. Skaitant tautosakos, grožinės vaikų literatūros kūrinius, mokomasi suvokti literatūrą kaip žodžio meną, įžvelgti jos meninio pasaulio sąlygiškumą, vertybes. Analizuojama mokinio amžių ir interesus atitinkančio kūrinio turinys ir raiška.

Skaitant tautosakos tekstus gilinamasi į tautosakos ir autorinės kūrybos ryšį. Lyginamos tradicinės ir literatūrinės pasakos.

Skaitant ir aptariant prozos kūrinius išsiaiškinama įvykių seka ir jų svarba, veiksmo laikas, vieta. Aptariami veikėjai, diskutuojama apie jų santykius, vertinami jų veiksmai. Skaitant ir aptariant poeziją dalijamasi įspūdžiais, gilinamasi į eilėraščio nuotaiką, ritmiką, siužeto elementus, mokomasi raiškiai deklamuoti. Mokomasi suprasti dramos kūrinio savitumą, skaitant vaidmenimis ar vaidinant dramos kūrinio ištrauką.

Skaitydami ir aptardami įvairių žanrų kūrinius, mokiniai pratinasi atpažinti pasaką, apsakymą, eilėraštį, dramą.

Tikslingai vartojamos sąvokos: drama, įvykis, literatūrinė pasaka, padavimas, pagrindinė mintis, pagrindinis veikėjas, patarlė, poetas, sakmė, tema, veiksmo laikas, veiksmo vieta.

Mokomasi įžvelgti literatūros ir kitų menų ryšius: aptariama skaitomų kūrinių ir iliustracijų sąsajos, spektakliai, filmai, pastatyti pagal literatūros kūrinius.

Mokomasi praktiškai skirti grožinį ir negrožinį tekstą, aiškinamasi, kuo jie skiriasi.

Ugdomosiose veiklose kartu su kitais ir savarankiškai tikslingai skaitomi negrožiniai tekstai. Aptariami pasirinkti vaikams skirtos periodikos leidiniai, televizijos ir radijo laidos, filmai, vaikų literatūros ekranizacijos, spektakliai, interneto svetainės. Analizuojami tekstų ypatumai ir kalba.

27.2.5. Skaitytojo ugdymas. Skaitydami vertingus literatūros kūrinius, mokiniai ugdosi literatūrinę, kultūrinę, estetinę nuovoką. Aptariama knygos sandara, mokomasi savarankiškai rasti pagrindinius bibliografinius duomenis, tikslingai naudotis skaitmenine paieška (pavyzdžiui, palyginama skirtinguose elektroniniuose knygynuose pateikta informacija apie knygas; surandama informacija apie skaitytojams skirtus renginius, konkursus, juose dalyvaujama). Mokosi kaupti literatūrinę patirtį, pavyzdžiui, pasirenka keletą mėgstamų vaikų literatūros autorių. Argumentuoja, kodėl autorius yra mėgstamas.

Mokiniai skatinami skaityti laisvalaikiu ir kalbėtis apie perskaitytas knygas. Įvaldo keletą knygų pasirinkimo (pavyzdžiui, pagal knygos anotaciją, pagal žanrą) ir pristatymo klasės draugams (pavyzdžiui, interviu su draugu, konferencija, reklama sienlaikraštyje) strategijų. Pristatydami knygas tikslingai naudojasi technologijomis, pavyzdžiui, rašo skaitytojo dienoraštį internete, kuria knygos reklamos vaizdo įrašą.

27.3. Rašymas ir teksto kūrimas.

27.3.1. Rašymo tikslai. Aptariama rašymo (ranka ir klaviatūra) svarba ir nauda žmogui, visuomenei įvairiose aplinkose (realiose ir skaitmeninėse).

27.3.2. Rašymo technika. Rašoma tvarkingai, įskaitomai ranka ir klaviatūra, atsižvelgiant į situaciją (pvz. dailyraščiu sveikinimą ant atviruko). Mokomasi rašyti greitesniu tempu (pvz., pasižymėti išgirstą informaciją). Skatinama individuali rašysena.

27.3.3. Elementarūs skyrybos atvejai. Rašant ranka ir klaviatūra, mokomasi:

atskirti neišplėstines vienarūšes sakinio dalis;

kuriamuose tekstuose stengiamasi vartoti tiesioginius, klausiamuosius, šaukiamuosius sakinius ir jų pabaigoje parašyti reikiamus skyrybos ženklus;

mokomasi pagal pavyzdį užrašyti veikėjų pokalbius, kai autoriaus žodžiai įsiterpia į tiesioginę kalbą;

mokomasi vartoti sudėtinius sakinius.

75.3.4. Rašyba. Mokomasi taisyklingai užrašyti:

žodžius su priešdėliais at-, ant-, ap-;

žodžius su priesagomis –(i)uk-, -ikl-, -in-, -(i)av-, -ing-;

sudurtinius žodžius su jungiamąja balse (i)a (rugiagėlė);

žodžius su mišriaisiais dvigarsiais, su dvibalsiais, su minkštumo ženklu;

priebalsių asimiliacijos atvejus;

įsidėmėtinos rašybos žodžius: manęs, tavęs, savęs, vėliava, įvairus, mąstyti, kąsnis, tęsinys, drąsa, grįžo ir jų darinius;

daiktavardžių ir būdvardžių visus vienaskaitos ir daugiskaitos linksnius;

esamojo, būtojo kartinio, būtojo dažninio ir būsimojo laiko veiksmažodžius (visų asmenų);

būdo prieveiksmius.

27.3.5. Teksto kūrimas. Mokomasi raštu (ranka ir klaviatūra) kurti įvairaus pobūdžio prasmingus tekstus, reikalingus mokymuisi arba buitinėse situacijose, atsižvelgiant į tikslą, adresatą ir situaciją. Vis daugiau dėmesio skiriama sukurtam ranka rašytam arba skaitmeniniam tekstui tobulinti, kai aktyviai dalyvauja mokinys ir mokytojas. Stengiamasi rašyti taip, kad kuriamo teksto turinys atitiktų temą, užduotį, plėtojamą pagrindinę mintį. Mokomasi savarankiškai rašyti rišliais sakiniais (sieti vieną sakinį su kitu pagal prasmę, pasirinkti tinkamus siejamuosius žodžius); nekartoti tų pačių žodžių, išskyrus kartojimą kaip stilistinę priemonę (pvz., ėjo ėjo ir priėjo; lipo lipo ir įlipo į dangų; graži graži kaip saulės dukra) ir kt.; pasakoti vaizdžiai. Mokomasi savarankiškai pagal iš anksto susitartus arba užduotyje pateiktus kriterijus taisyti, tobulinti parašytą tekstą ranka arba klaviatūra: netiksliai pavartotą žodį pakeičia tikslesniu; išbraukia pasikartojantį, netinkamą sakinį, prireikus įrašo žodžių, papildo parašytą tekstą naujomis mintimis arba vaizdinėmis priemonėmis (pvz., piešiniu, rodyklėmis, schema, lentele). Taikomi 4 klasės turinio apimtimi numatyti rašybos ir skyrybos atvejai. Laikomasi kalbos etiketo (tinkamai pasirenkami žodžiai ir posakiai) atsižvelgiant į adresatą ir komunikavimo situaciją.

27.3.5.1. Pasakojimo rašymas. Mokomasi ranka ir klaviatūra rašyti išgalvotą arba asmenine patirtimi grįstą pasakojimą: 1) pagal pasakojimo gaires; 2) savarankiškai keičiant, perdarant mokytojo pateiktą planą; 3) pagal perskaityto literatūros kūrinio pavyzdį; 4) pagal savarankiškai sudarytą planą; 5) naudojantis skaitmeniniu turiniu (pvz., pagal filmą, kompiuterinį žaidimą, animaciją). Vertinant pasakojimą atsižvelgiama į su mokiniais aptartus ar susitartus pasakojimo kūrimo kriterijus (pvz., temos atskleidimą; teksto vientisumą ir nuoseklumą; pasakojimo struktūrą (pradžia – įvykio raida – pabaiga); teksto kalbinę raišką; išmoktų rašybos ir skyrybos atvejų taikymą).

27.3.5.2. Aprašymo rašymas. Mokomasi ranka ir klaviatūra detaliai aprašyti objektą (daiktą, gyvūną ir kt.), įvykį, reiškinį. Galima naudotis pavyzdžiu, planu, garso ir/arba vaizdo priemonėmis ar kt. Stengiamasi laikytis aprašymo struktūros (bendras vaizdas – detalės – apibendrinimas). Mokomasi į pasakojimą įterpti veikėjo, objekto, vietos ir kt. aprašymą.

27.3.5.3. Aiškinimo rašymas. Mokomasi parašyti išsamų paaiškinimą, kaip kas nors daroma arba kaip kur nors nueiti, nuvažiuoti. Tekstai gali būti papildyti vaizdiniais elementais (pvz., piešiniu, rodyklėmis, schema, lentele).

27.3.5.4. Informacinio teksto (žinutės, kvietimo, skelbimo), laiško rašymas. Mokomasi ranka ir klaviatūra parašyti žinutę, kvietimą, skelbimą, sveikinimą, išsamiai aptariant detales ir atsižvelgiant į tikslą ir adresatą. Išskiriamos tokios šiems tekstams būdingos struktūrinės dalys:

laiško – data, kreipinys, pasisveikinimas, atsisveikinimas, parašas (savo vardo ir / ar pavardės užrašymas);

skelbimo, kvietimo – kreipinys, tikslas, vieta, laikas, apranga (ir / ar kitos detalės), parašas (savo vardo ir / ar pavardės užrašymas);

žinutės – kreipinys, tikslas, laikas, vieta, parašas (savo vardo ir / ar pavardės užrašymas).

27.3.5.5. Atpasakojimo rašymas. Mokant rašyti atpasakojimą savarankiškai, rašomas nuoseklus, rišlus tekstas. Mokomasi naudotis mokytojo pateiktu arba savarankiškai susidarytu planu, veiksmų grandine.

27.4. Kalbos pažinimo[4] mokymosi turinys.

27.4.1. Garsas. Lietuvių kalbos garsų rūšys: dvigarsiai (dvibalsiai, mišrieji dvigarsiai). Klausantis raiškiai deklamuojamų, skaitomų tekstų, garso ar vaizdo įrašų, dainuojamų liaudies dainų, taip pat deklamuojant, skaitant, dainuojant įtvirtinamas ir praplečiamas supratimas apie lietuvių kalbos garsinę sandarą: balsius, priebalsius, ilguosius, trumpuosius balsius, dvibalsius, supažindinama su mišriaisiais dvigarsiais ir sąvoka mišrusis dvigarsis. Mokomasi išgirsti ir suprasti garsų sąskambius eiliuotoje kalboje. Toliau tobulinama tartis: taisomi tarties trūkumai, pagal pavyzdį mokomasi taisyklingai kirčiuoti sunkiau kirčiuojamus žodžius, jų kirčiavimą pasitikrinti žodyne.

27.4.2. Žodis. Kalbos dalys: veiksmažodis, daiktavardis, būdvardis, prieveiksmis; sinonimai, antonimai, perkeltinės reikšmės žodžiai. Supažindinama su sąvokomis: giminiški žodžiai, priešdėlis, kamienas, šaknis, priesaga, galūnė. Mokomasi sudaryti naujus priešdėlinius, priesaginius žodžius pagal pavyzdį, juos tinkamai vartoti tekste. Aiškinamasi, kaip kaitomi veiksmažodžiai, daiktavardžiai, būdvardžiai, mokomasi tinkamai vartoti įvairias jų formas.

27.4.3. Sakinys. Mokomasi kelti klausimus visiems sakinio žodžiams, t. y. rasti ryšius tarp sakinio žodžių; pagal sakymo tikslą sudaryti tiesioginius, klausiamuosius, skatinamuosius sakinius (terminų tiesioginis, klausiamasis, skatinamasis mokiniai nevartoja, tik paaiškina, kad vienais sakiniais galima pasakoti įvykį, kitais – ko nors paklausti, paprašyti, trečiais – paraginti ir t. t.). Stengiamasi taisyklingai intonuoti sakinius. Mokomasi savarankiškai sakinyje rasti veiksnį (išreikštą daiktavardžio ar asmeninio įvardžio vardininku), tarinį (išreikštą asmenuojamąja veiksmažodžio forma) ir juos tinkamai pažymėti sutartiniais ženklais. Mokomasi nagrinėti sakinį, tinkamai keliant klausimus sakinio žodžiams.

27.4.4. Tekstas. Mokomasi pažinti pasakojamojo teksto sandarą, planą; gyvūnų, daiktų aprašymą; įterpiami samprotavimo elementai mokinių kalboje. Mokomasi savarankiškai sudaryti pasakojamojo teksto planą, suprasti pasakojimo (kaip teksto tipo) sandarą, sukurti pasakojimą. Aptariamas gyvūnų, daiktų aprašymo vartojimas tekste. Aptariami skaitomi spausdinti ir skaitmeniniai literatūros kūriniai, jų ištraukos, atsakoma į klausimus, remiamasi teksto žodžiais arba išsakoma nuomonė, vertinama, praktiškai pradedamas vartoti samprotavimas kaip teksto tipas. Nagrinėjami medijose pateikti įvairūs tekstai, jų struktūra, palyginama su ranka rašytais ir spausdintais tekstais.

27.4.5. Abstrakčiosios sąvokos ir jų raiška (ši tema pagal poreikius (nevartojant sąvokų) rekomenduojama mokyklų tautinės mažumos kalba mokiniams.). Gramatikos formų ir konstrukcijų, abstrakčiųjų sąvokų raiškos turi būti mokomasi praktiškai, dažniausiai pagal pateiktus modelius ir klausimus, pačių sąvokų nevartojant. Programoje jos pateikiamos mokytojams, vadovėlių, mokymosi priemonių autoriams.

Veiksmas dabartyje, praeityje, ateityje, reiškiamas veiksmažodžių esamojo, būtojo kartinio ir būsimojo laiko formomis.

Skatinimas, reiškiamas liepiamąja forma.

Subjektas, reiškiamas vardažodžių vardininku ir paprasčiausiais žodžių junginiais.

Objektas, reiškiamas vardažodžių galininku ir kilmininku, priemonės įnagininku, adresato naudininku.

Požymis, reiškiamas būdvardžiais ir įvardžiais.

Kiekybė, reiškiama kiekiniais pagrindiniais skaitvardžiais ir kiekio prieveiksmiais.

Vieta, reiškiama vardažodžių vietininku, prieveiksmiais ir prielinksninėmis konstrukcijomis.

---

[4] Kalbos sandaros pažinimo bendrieji reikalavimai yra vienodi visų Lietuvos bendrojo ugdymo mokyklų 4 klasių mokiniams. Ugdant skirtingų ugdymosi poreikių turinčius mokinius turėtų būti taikomi ugdymo metodai, padedantys mokiniams pasiekti kuo aukštesnių individualių rezultatų. Mokiniai, kurie mokosi mokyklose tautinės mažumos kalba, pirmiausiai (arba lygiagrečiai) susipažįsta su gimtosios kalbos sandaros ypatybėmis, kurios kai kuriais atvejais yra panašios, o kai kuriais atvejais (pagal gimtąją kalbą) skiriasi nuo lietuvių kalbos, todėl mokantis lietuvių kalbos, jiems būtinos specialios pratybos, padedančios išvengti kalbų įtakos viena kitai. Siekiant suformuoti tvirtus kalbos sistemos pažinimo (lingvistinės kompetencijos) pagrindus, mokiniams būtina ugdymo procese užtikrinti tinkamą paramą, taikyti negimtųjų kalbų mokymuisi būdingus metodus.

Laikas, reiškiamas prieveiksmiais, vardažodžių galininku, prielinksninėmis konstrukcijomis.

Būdas, reiškiamas prieveiksmiais.

Tikslas, reiškiamas bendratimi ir vardažodžių kilmininku.

Neigimas, reiškiamas neigiamosiomis dalelytėmis ir priešdėliais.

Klausimas, reiškiamas klausiamaisiais žodeliais ir intonacija.

Kreipinys, reiškiamas šauksmininku.

28. Mokymosi turinys. 5 klasė.

28.1. Kalbėjimas, klausymas ir sąveika.

28.1.1. Kalbėjimo ir klausymo paskirtis ir svarba. Aptariama kalbėjimo ir klausymo svarba bendraujant. Atliekamos veiklos, kurios padėtų kiekvienam mokiniui suprasti, kad svarbu yra ne tik įgyti žinių, bet ir ugdytis tinkamus gebėjimus bendrauti įvairiais būdais (gyvai, raštu, naudojant skaitmenines priemones).

28.1.2. Kalbėjimo ir klausymosi veiklos pobūdis. Atliekamos tokios mokymosi užduotys, kurios padėtų mokiniams suvokti, kad klausymasis yra aktyvi veikla, kurios reikia mokytis. Aptariami monologinio ir dialoginio kalbėjimo panašumai ir skirtumai.

Kalbama atsižvelgiant į tikslą: sudominti (mokomasi pasakoti įvykius, nuotykius, sekti pasakas), informuoti (tiksliai perduoti informaciją, trumpai pristatyti objektą), išreikšti savo nuomonę. Mokomasi kalbėti įvairiems adresatams: bendraamžiams, vyresniems, pažįstamiems ir nepažįstamiems.

Plėtojami gebėjimai tinkamai dalyvauti neoficialiuose pokalbiuose, diskusijose, atsakyti į interviu klausimus, trumpai ir išsamiai atsakyti į klausimą, formuluoti klausimą.

Bendradarbiaujant kuriamos tinkamo klausymosi ir kalbėjimo skirtingose komunikavimo situacijose taisyklės ir mokomasi jų laikytis. Mokomasi naudotis mokytojo pasiūlytomis kalbėjimo ir klausymosi strategijomis. Atsižvelgiant į kalbinę aplinką plėtojami ir gilinami gebėjimai kalbėti taisyklingai, plečiamas žodynas.

Organizuojant kalbėjimo ir klausymo veiklas, naudojamasi įvairiomis technologijomis (pvz., telefonu, elektroniniu paštu, socialiniais tinklais).

28.1.3. Teksto pobūdis ir struktūra. Mokiniai mokosi suprasti ir kurti aiškios struktūros sakytinius tekstus (įžanga, dėstymas, pabaiga). Klausomasi mokiniams aktualių jų amžiui tinkamų negrožinių, grožinės literatūros tekstų, tautosakos tekstų, pokalbių, diskusijų. Klausymui pasirenkami tiesiogiai girdimi tekstai, vaizdo ar garso įrašai, įvairių kalbėtojų (pvz., vaikai, suaugusieji, aktoriai) tekstai.

Plėtojami gebėjimai kurti įvairaus pobūdžio (pasakojimo, aprašymo, aiškinimo) tekstus, tačiau vyrauja pasakojamojo tipo tekstų klausymas, nagrinėjimas ir kūrimas. Susipažįstama su esmine pasakojimo savybe – dinamiškumu, pasakojama laikantis chronologinio principo įterpiant apibūdinimo ir argumentavimo (savo ar kito nuomonę) elementus. Kuriami aprašomieji tekstai, mokomasi apibūdinti žmones, daiktus, reiškinius. Mokomasi išsakyti savo nuomonę, ją pagrįsti.

Mokiniai tobulina monologinio kalbėjimo gebėjimus (pvz., informuoja, pristato skaitytą knygą, matyto filmą, spektaklį, koncertą ar kt.).

Kuriami įprasti ir skaitmeniniai (pvz., garso ar vaizdo įrašas) sakytiniai tekstai.

28.2. Skaitymas, teksto supratimas ir literatūros bei kultūros pažinimas.

28.2.1. Skaitymo tikslai. Ugdomas pomėgis skaityti, estetinis skonis, mokomasi aptarti ir nagrinėti perskaitytus tekstus, jų pagrindu atlikti kūrybines užduotis, suprasti skaitymo reikšmę ir poveikį. Mokomasi naudotis įvairiais informacijos šaltiniais, atrinkti ir įvertinti reikalingą informaciją, teisėtai naudotis skaitmeniniu turiniu.

28.2.2. Skaitymo strategijos. Mokomasi skaityti įvairiais būdais: atidžiuoju (įdėmiuoju) skaitymu (grožinių kūrinių, apibrėžimų, taisyklių, instrukcijų ir kt.); pažintiniu (apžvalginiu) skaitymu (knygų, laikraščių, žurnalų, skrajučių ir kt.); ieškomuoju skaitymu (žodynų, žinynų ir kt.); tikslingu skaitymu iš naujo; raiškiuoju skaitymu. Mokomasi naudotis teksto struktūrinėmis ir grafinėmis savybėmis (žodžių paryškinimas, esminiai žodžiai, svarbiausios frazės, saitai, elektroniniai meniu, piktogramos). Mokomasi tekstą paversti grafine struktūra: braižyti veiksmo

schemas, kūrinio veikėjų ryšių ir santykių tinklą ir pan. Mokomasi planuoti skaitymo veiklą, ją apmąstyti ir įsivertinti.

Išryškinama atidaus teksto skaitymo nuostata, pagrįsta galimybe įsigilinti į skaitomus kūrinius (ištraukas), bei ilgasis skaitymas: per mokslo metus turi būti perskaitomi ir aptariami bent keli didesnės apimties kūriniai.

28.2.3. Tekstų atranka. Skaitomi meniškai vertingi mokinių amžių atitinkantys programoje rekomenduojami ar laisvai pasirenkami įvairių žanrų lietuvių, pasaulio ir Lietuvos kitakalbės literatūros grožiniai ir negrožiniai kūriniai ar jų ištraukos. Skaitiniai programoje grupuojami teminiu arba žanriniu principu, prie nurodytos skaitomų tekstų rūšies pateikiami rekomenduojamų kūrinių sąrašai. Dėl skaitomų kūrinių (ištraukų) kiekio, atsižvelgdamas į mokinių poreikius ir galimybes, sprendžia mokytojas ar mokytoja. Renkantis kūrinius, rekomenduojama išlaikyti pusiausvyrą tarp lietuvių ir verstinės literatūros, tarp klasikinių ir šiuolaikinių kūrinių, atskleisti mokiniams temų ir žanrų įvairovę.

Savarankiškai skaitomi lietuvių, pasaulio ir Lietuvos kitakalbės literatūros grožiniai ir negrožiniai kūriniai savo malonumui. Mokomasi rasti dominančias knygas, formuluoti savarankiškus skaitymo tikslus. Rekomenduojama domėtis naujausia vaikų ir paauglių literatūra. Savarankiškai skaitomi kūriniai aptariami, nagrinėjami, vertinami pasirinktais aspektais, dalijamasi savo skaitymo patirtimi su kitais.

28.2.4. Skaitomų tekstų rūšys ir rekomenduojami skaitiniai.

Grožiniai ir negrožiniai tekstai apie skaitymą:

D. Čepauskaitės „Auksinė skruzdėlė“; J. Erlickas, „Vasara su Tomu Sojeriu“, „Eilėraštis be lakštingalos“, „Bandymai parašyti eilėraštį apie varškę“; A. Marčėnas, „Knyga“; G. Morkūnas, „Skaitantys vaikai išgelbės Grenlandijos ledynus“; ar kiti pasirinkti tekstai (ištraukos) apie skaitymą.

A. Lindgren, „Brita Mari išlieja širdį“; I. Hagerup „Mergaitė, norėjusi išgelbėti knygas“; ar kiti pasirinkti tekstai (ištraukos) apie skaitymą.

Įvairių laikotarpių lietuvių bei verstinė realistinė ir problemų literatūra:

J. Biliūnas, „Joniukas“, „Kliudžiau“, „Brisiaus galas“; P. Cvirka, pasirinkti apsakymai; V. Krėvė, pasirinkti apsakymai; O. Jautakė, „Kamanės sekmadienis“; K. Saja, „Klumpės“; Šatrijos Ragana, „Irkos tragedija“; A. Vaičiulaitis, „Vakaras sargo namelyje“; Vaižgantas, „Aleksiukas ir motutė“; V. Vėl, „Kaip mes išgarsėjome“; B. Vilimaitė, pasirinkti apsakymai; Žemaitė, „Kaip Jonelis raides pažino“; V. Žilinskaitės ar kitų autorių pasirinkti apsakymai.

L. M. Alkot (L. M. Alcott), „Mažosios moterys“; E. de Amičis (E. de Amici), „Širdis“; Dž. Boin (J. Boyne), „Baisus dalykas, nutikęs Barnabiui Brokletui“; F. H. H. Burnett, „Mažasis lordas Fontlerojus“, „Mažoji princesė“; Č. Dikensas (Ch. Dickens), „Oliverio Tvisto nuotykiai“; A. Dodė (A. Daudet), „Laiškai iš mano malūno“; F. Dostojevskis, pasirinkti kūriniai iš prozos rinktinės „Vaikams“; P. Hartling, „Benas myli Aną“; K. di Kamilo (K. di Camillo), „Jei ne Vinis Diksis“; E. Kestneris (E. Kästner), „Mažulė ir Antonas“, „Dvynukės“, „Skrajojanti klasė“; A. Lindgren, „Ronja plėšiko duktė“, „Rasmusas klajūnas“; L. M. Montgomeri (L. M. Montgomery), „Anė iš Žaliastogių“; E. Naitas (E. Knight), „Lesė grįžta“; A. Naneti (A. Nanetti), „Mano senelis buvo vyšnia“; K. Paterson (K. Patterson), „Smarkuolė Gilės Hopkins“, „Kaip ir žvaigždės“; E. H. Porter, „Poliana“; V. Sarojanas (W. Saroyan), „Tėti, tu keistuolis“, „Mama, aš tave myliu“; J. Spyri, „Heida“; M. Tvenas (M. Twain), „Princas ir elgeta“, „Tomo Sojerio nuotykiai“; V. Voter (V. Vawter), „Laikraščių berniukas“; ar kiti pasirinkti kūriniai (ištraukos).

Smulkioji tautosaka ir šiuolaikinės jos formos, pasakėčia:

Lietuvių ir kitų tautų patarlės, priežodžiai, mįslės, minklės ir kitos smulkiosios tautosakos formos pasirinktinai.

Lietuvių pasakėčios pasirinktinai: S. Stanevičiaus, V. Kudirkos ar kitų autorių pasirinktos pasakėčios.

Verstinės pasakėčios pasirinktinai: Ezopo, Fedro, Ž. de La Fonteno (J. de La Fontaine), I. Krylovo ir kitų autorių pasirinktos pasakėčios.

Lietuvių ir kitų tautų liaudies pasakos, lietuvių ir verstinės literatūrinės pasakos:

Įvairių žanrų lietuvių ir kitų tautų pasakos pasirinktinai: pasakos apie gyvūnus, stebuklinės pasakos, buitinės, melų pasakos, šiurpės ar kt. (Aptarti bent kelias skirtingų žanrų pasirinktas pasakas.)

Lietuvių literatūrinės pasakos pasirinktinai: K. Boruta, „Jurgio Paketurio klajonės“, „Dangus griūva“; I. Ežerinytė, „Šunojaus diena“; S. Geda, „Karalaitė ant svarstyklių“; J. Ivanauskaitė, „Stebuklinga spanguolė“; J. Jankus, „Po raganos kirviu“; J. Kaupas, „Daktaras Kripštukas pragare“; A. Liobytė, „Kupriukas muzikantas“, „Pasaka apie narsią Vilniaus mergaitę ir galvažudį Žaliabarzdį“; O. Milašius, „Lietuviškos pasakos“; A. ir J. Mekai, „Knyga apie karalius ir žmones“; S. Poškus, „Trumpos pasakaitės“, „Dovilės albumas“; D. Rekis, „Kaip kukiai su gruzdžiais kovojo“; M. Sluckis, „Milžinai nenorėjo karaliais būti“; A. Vaičiulaitis, „Pasakos“; M. Vainilaitis, „Sidabrinė kultuvėlė“; V. Žilinskaitė, „Kelionė į Tandadriką“, „Tiputapė“, „Gaidžio kalnas“; ar kiti pasirinkti kūriniai (ištraukos).

Verstinės literatūrinės pasakos pasirinktinai: H. K. Andersenas (H. Ch. Andersen), „Nauji karaliaus drabužiai“ ar kitos pasirinktos pasakos; Dž. M. Baris (J. M. Barrie), „Piteris Penas“; N. Džasteris (N. Juster), „Stebuklingoji būdelė“; K. Grehemas (K. Grahame) „Vėjas gluosniuose“; M. Endė (M. Ende), „Begalinė istorija“; broliai Grimai (J. Grimm, W. Grimm), „Vaikų ir namų pasakos“; T. Janson (T. Jansson), „Tėtis ir jūra“; L. Kerolis (L. Carroll), „Alisa stebuklų šalyje“; J. Korčakas (J. Korczak), „Karalius Motiejukas Pirmasis“; J. Lada, „Išdaigų pasakos“; A. Lindgren, „Broliai Liūtaširdžiai“, „Mijo, mano Mijo“; A. S. Magnasonas (A. S. Magnason), „Mėlynosios planetos istorija“; Š. Pero (Ch. Perrault), „Motulės Žąsies pasakos“; Dž. K. Rouling (J. K. Rowling), „Haris Poteris ir Išminties akmuo“; A. de Sent Egziuperi (A. de Saint-Exupéry), „Mažasis princas“; Dž. R. R. Tolkinas (J. R. R. Tolkien), „Nepaprastosios karalystės pasakos“; O. Vaildas (O. Wilde), „Laimingasis princas ir kitos pasakos“; ar kiti pasirinkti kūriniai (ištraukos).

Meniškai vertingos iliustruotos vaikų ir paauglių literatūros knygos:

D. Čepauskaitė, I. Babilaitė, „Baisiai gražūs eilėraščiai“; L. Gutauskas, „Paskutinė Čepkelių ragana“; K. Jakubėnas, „Kas kiemely daros“; M. Marcinkevičius, I. Dagilė, „Akmenėlis“; A. Marčėnas, Š. Leonavičius, „Žmogaus žvaigždė“; I. Naginskaitė, „Ką padarė žirklės“; P. Repšys, „Našlaitė Elenytė ir Joniukas aviniukas“; M. Vaicenavičienė, „Kas yra upė?“; B. Žilytė, A. Steponavičius, „Šepetys repetys“; ar kita pasirinkta iliustruota knyga.

Dekur (Decur), „Kai pažvelgsi į viršų“; O. Tokarčiuk (O. Tokarczuk), J. Concejo „Pamesta siela“; ar kita pasirinkta iliustruota knyga.

28.2.5. Grožinės ir negrožinės literatūros skaitymas, supratimas, analizė ir interpretavimas. Grožiniai ir negrožiniai kūriniai (ištraukos) skaitomi ir analizuojami išskiriant jų temą, pagrindinę mintį. Mokomasi kelti klausimus, cituoti ir perfrazuoti teksto mintis savais žodžiais, komentuoti skaitomą tekstą, atpasakoti (išsamiai / glaustai) vaizduojamus įvykius ar konkrečius epizodus, išsakyti nuomonę. Mokomasi aiškintis nesuprantamus dalykus remiantis artimiausiu teksto kontekstu.

Mokomasi atpažinti ir įvardyti prozos ar dramos kūrinių personažų sistemą (pagrindiniai ir antraeiliai veikėjai, herojai ir antiherojai), veikėjų bruožus, poelgius, išgyvenimus ir santykius, aptarti pasakotoją, įvykių seką, laiką, erdvę, idėjas, jų aktualumą; poetiniame tekste atpažinti ir įvardyti eilėraščio kalbantįjį, jo nuotaiką, eilėraščio laiką, erdvę, idėjas, jų aktualumą; atpažinti ir įvardyti pasakų ir smulkiosios tautosakos formų savitumą, jų komizmą, perkeltines reikšmes. Mokomasi palyginti kūrinių veikėjus. Ugdomas gebėjimas aptarti grožinio teksto ir iliustracijos santykį, teksto ir vaizdo ryšius, suprasti knygą kaip meninę visumą.

Skaitant grožinę literatūrą, aptariami, analizuojami ir lyginami kitų medijų tekstai: dailės ir muzikos kūriniai, kino filmai, serialai, vaizdo įrašai, spektakliai, socialinė reklama ir kiti multimodalūs tekstai.

Aptariant kūrinius, ugdomas gebėjimas tinkamai vartoti sąvokas:

- apsakymas, drama, eilėraštis, iliustracija, liaudies pasaka, literatūrinė pasaka, mįslė, pasakėčia, patarlė, poezija, priežodis, proza, tautosaka;
- autorius, dialogas, eilėraščio kalbantysis, erdvė, humoras, konfliktas, komizmas, laikas, pagrindinė mintis, pamokymas, pasakotojas, posmas, siužetas, tema, veikėjas, veiksmas;

- alegorija, antonimas, deminutyvas, epitetas, įasmeninimas, palyginimas, sinonimas.

28.2.6. Kūrybinės veiklos. Lankomasi viešojoje bibliotekoje, susipažįstama su bibliotekos taisyklėmis, mokomasi rinktis ir skolintis norimas knygas (iš atvirų fondų, naudojantis elektroniniu katalogu ir (ar) elektronine knygų išdavimo sistema); susitinkama su rašytoju ir rengiamas interviu klausimynas; individualiai ar grupėje (per)kuriama smulkioji tautosaka (priežodžiai, patarlės, mįslės); skaitytojo dienoraštis / perskaitytų knygų pristatymas, skaitymo rekomendacijos klasės draugams. Individualiai arba grupėje kuriamos iliustracijos ar kitoks meninis apipavidalinimas skaityto teksto ištraukai.

28.3. Rašymas ir teksto kūrimas

28.3.1. Rašymo tikslai, adresatai ir komunikavimo situacijos. Aptariamas rašymas kaip asmeniškai svarbi veikla, teikianti saviraiškos, bendravimo galimybių. Mokiniai rašo siekdami įvairių tikslų: saviraiškos ir sudominti kitus, informuoti, paaiškinti, išsakyti savo nuomonę, mintis. Rašoma įvairiems adresatams: bendraamžiams, vyresniems, pažįstamiems ir nepažįstamiems žmonėms. Mokomasi kurti įvairaus pobūdžio tekstus, reikalingus mokymuisi ar kasdienio gyvenimo situacijose, atsižvelgiant į tikslą, adresatą ir situaciją.

28.3.2. Rašymo veiklos pobūdis. Mokiniai rašo apie jiems gerai pažįstamus ir aktualius dalykus (bendravimo, laisvalaikio, šeimos, klasės gyvenimo temomis) remdamiesi savo patirtimi (nutikimais, įspūdžiais, išgyvenimais) ir išmone. Stengiamasi rašyti taip, kad kuriamo teksto turinys atitiktų temą, išreikštų pagrindinę mintį.

Rašoma spontaniškai ir pasirengus. Rašoma reguliariai. Mokomasi rašyti laikantis rašymo eigos: planuojama, rašomas juodraštis, jis aptariamas (su draugais ir/arba mokytoju), redaguojama, pateikiama.

Mokomasi taikyti rašymo strategijas: aktyvinama tai, kas yra žinoma, rašoma pagal savarankiškai susidarytą planą, pateiktus raktinius žodžius, duotą pradžią ir/arba pabaigą, atidžiai skaitoma ir redaguojama pagal nurodytus kriterijus.

28.3.3. Teksto pobūdis, žanrai ir struktūra. Prisimenamas pasakojimas, aprašymas, aiškinimas. Tačiau vyrauja pasakojamųjų tekstų nagrinėjimas ir kūrimas. Kuriami išgalvoti arba asmenine patirtimi grįsti pasakojimai laikantis chronologinio principo. Mokomasi rašyti pirmuoju ir trečiuoju asmeniu.

Mokiniams suteikiama galimybių rašyti išmone grįstus tekstus, imtis kūrybinių bandymų. Jie kuria arba perkuria pasaką, pasakėčią, sakmę, padavimą, rašo tekstus pagal piešinius, nuotraukas.

Mokomasi kurti aprašomuosius tekstus: detaliai aprašyti objektą (daiktą, gyvūną ir kt.), reiškinį, laikytis aprašymo struktūros (visumos vaizdas – detalės – apibendrinimas), aprašyme vartoti būdvardžius, dalyvius, skaitvardžius. Mokomasi į pasakojimą įterpti veikėjo, objekto, vietos ir kt. aprašymą.

Rašomi aiškinamieji tekstai, pvz., kaip kas nors veikia, atliekama, kaip kas nors vyksta, atsitinka. Mokomasi tekstą papildyti vaizdiniais elementais (pvz., piešiniu, rodyklėmis, nesudėtinga schema).

Rašomi trumpi informaciniai tekstai: laiškas, žinutė, kvietimas, skelbimas, sveikinimas, instrukcija.

Mokomasi parašyti argumentuotą nuomonę (pvz., pasiūlymas, kvietimas, atsiliepimas).

Mokiniai mokosi kurti aiškios struktūros rašytinius tekstus ((įžanga, minties plėtojimas, pabaiga). Nagrinėjamas teksto rišlumas. Mokiniai mokosi suprasti, kad sakinius į visumą sieja teksto tema. Nagrinėjama, kaip tekstuose siejami sakiniai, ir mokomasi sieti sakinius vartojant jungtukus, laiko, vietos ir būdo prieveiksmius, įvardžius. Mokomasi rašyti atsižvelgiant į bendruosius stiliaus reikalavimus (aiškumo, vaizdingumo).

Aptariami sakytinio ir rašytinio teksto struktūros ir kalbinės raiškos panašumai ir skirtumai.

28.4. Kalbos pažinimas.

28.4.1. Kalba kaip socialinis, kultūrinis ir istorinis reiškinys. Susipažįstama su pirmuoju lietuvių kalbos vadovėliu (M. Mažvydo „Katekizmo“ elementoriumi).

Aiškinamasi gimtosios kalbos svarba. Dalyvaujama įvairiuose kalbai skirtuose renginiuose.

Susipažįstama su Dabartinės lietuvių kalbos žodynu, Mokomuoju lietuvių kalbos rašybos ir kirčiavimo žodynu, spausdintiniais ir elektroniniais leidiniais.

28.4.2. Leksika. Aiškinamasi, kas yra žodžio reikšmė, žodžių daugiareikšmiškumas, homonimai, mokomasi juos atpažinti tekste ir vartoti, gilinamas supratimas, kad žodžiai gali būti vartojami tiesiogine ir perkeltine reikšme, pratinamasi juos atpažinti tekste ir paaiškinti reikšmę.

Įtvirtinamos žinios apie sinonimus ir antonimus, jie atrandami tekste, susipažįstama su sinonimų ir antonimų žodynais, kuriamas tekstas tikslingai vartojant sinonimus ir antonimus.

Aiškinamasi, kaip ir kodėl kinta kalbos leksika, aptariami žodžių, kurių leksinė reikšmė pakito, pavyzdžiai, mokomasi skaitomuose grožiniuose tekstuose atpažinti nebevartojamus žodžius.

Mokomasi rasti reikiamą informaciją žodynuose (pvz., parinkti tinkamą sinonimą, antonimą, išsiaiškinti žodžio reikšmes ir kt.).

28.4.3. Fonetika, kirčiavimas ir rašyba. Kartojamas ir gilinamas supratimas apie garsų klasifikaciją (balsiai, priebalsiai, dvigarsiai (dvibalsiai, mišrieji dvigarsiai), toliau mokomasi skirti garsą ir raidę, išmokstama abėcėlė.

Toliau tobulinama tartis: taisyklingai tariami ilgieji ir trumpieji balsiai. Pakartojamas ir įtvirtinamas žodžių su i–y, u–ū tarimas ir rašyba. Pakartojama ir įtvirtinama e–ia rašyba lietuviškų žodžių kamiene.

Toliau gilinamos žinios apie garsus: skiriami skardieji ir duslieji priebalsiai, jie taisyklingai tariami ir rašomi. Pakartojami priebalsių supanašėjimo ir susiliejimo reiškiniai; įtvirtinamas supanašėjusių ir susiliejusių priebalsių tarimas ir rašyba.

Kartojama ir toliau mokomasi taisyklingai tarti kietuosius ir minkštuosius priebalsius.

Susipažįstama su priebalsio j tarimu ir rašyba lietuviškuose žodžiuose.

Prisimenamas ir gilinamas supratimas apie dvibalsius ir mišriuosius dvigarsius, jie atpažįstami žodyje. Pakartojamas ir įtvirtinamas žodžių su dvibalsiais ie, uo ir mišriųjų dvigarsių su i, u tarimas ir rašyba.

Apibrėžiamas žodžio skiemuo. Mokomasi nustatyti, kas sudaro skiemens pagrindą. Skiriami ilgieji ir trumpieji skiemenys. Aiškinamasi, kas yra kirtis, kokie yra kirčio ženklai. Toliau tobulinama tartis: mokomasi taisyklingai tarti ir kirčiuoti trumpuosius kirčiuotus skiemenis. Analizuojami vienodai rašomų, bet skirtingai kirčiuojamų žodžių pavyzdžiai. Mokomasi tarti ir kirčiuoti ilguosius kirčiuotus skiemenis.

Tobulinama taisyklinga tartis, mokomasi pagal pavyzdį taisyklingai kirčiuoti dažniau vartojamus sunkiau kirčiuojamus žodžius, jų kirčiavimą pasitikrinti žodyne. Naudojamasi skaitmeninėmis kirčiavimo priemonėmis.

28.4.4. Žodžių sandara ir rašyba. Aiškinamasi, kaip sudaryti žodžiai. Gilinamas supratimas, kodėl žodžio dalys (šaknis, galūnė, priešdėlis, priesaga) vadinamos reikšminėmis. Pakartojamas ir įtvirtinamas žodžių skirstymas reikšminėmis žodžio dalimis ir žymėjimas sutartiniais ženklais; įtvirtinamas žodžių su priešdėliais ne-, į-, su priesagomis: -el-, uk-, -(i)uk-, -yt-, -ykl-, -ikl-, -yn-, -in-, -inink-, -ing- , -(i)av- tarimas ir rašyba.

Susipažįstama su sangrąžos dalel(yt)e, jos reikšme ir vieta žodyje.

Nagrinėjami sudurtiniai žodžiai. Pakartojama ir įtvirtinama sudurtinių žodžių su jungiamąja balse (i)a tarimas ir rašyba.

Įtvirtinamas supratimas apie žodžio sandarą. Apibrėžiamos žodžio dalys: kamienas ir galūnė, šaknis (kaip pagrindinė reikšminė žodžio dalis), priesaga ir priešdėlis, pateikiama pavyzdžių. Toliau mokomasi sudaryti naujus priešdėlinius, priesaginius, sudurtinius žodžius, tinkamai juos vartoti.

Nagrinėjama trumpųjų ir ilgųjų balsių kaita. Mokomasi taisyklingai tarti ir rašyti.

Pakartojama ir įtvirtinama įsidėmėtinų žodžių rašyba (ąsotis, ąžuolas, žąsis, mįslė, mąstyti, kąsnis, rąstas, tęsinys, drąsa, grįžo, Kęstutis, manęs, tavęs, savęs, vėliava, įvairus).

Nagrinėjamas priebalsių supanašėjimas ir susiliejimas kamiene (atpažįstami būdingiausi priešdėliai ir priesagos). Pakartojamas ir įtvirtinamas žodžių su priešdėliais į-, iš-, už-, at-, ant-, ap- ir su priesaga -dav- tarimas ir rašyba; sudurtiniuose žodžiuose supanašėjusių priebalsių tarimas ir rašyba.

28.4.5. Morfologija ir rašyba.

Kalbos dalių sistema. Toliau plėtojamas supratimas apie savarankiškąsias ir nesavarankiškąsias kalbos dalis. Suprantama, kurios kalbos dalys yra linksniuojamos, kuri asmenuojama, kurios nekaitomos. Išsiaiškinama, kas yra žodžio giminė, skaičius, linksnis. Kartojamos ir gilinamos žinios apie būdvardžio ryšį su daiktavardžiu., daiktavardžio ir veiksmažodžio ryšį.

Veiksmažodis. Kartojamos ir gilinamos žinios apie veiksmažodžio reikšmę ir gramatinius požymius. Atpažįstamos asmenuojamosios veiksmažodžio formos. Įvardijamos veiksmažodžių pagrindinės formos.

Kartojama ir toliau aiškinamasi apie tiesioginės nuosakos veiksmažodžių kaitymą ir vartojimą.

Mokomasi asmenuoti veiksmažodžius. Mokomasi rašyti tiesioginės nuosakos esamojo, būtojo kartinio, būtojo dažninio ir būsimojo laiko veiksmažodžius (visų asmenų). Susipažįstama su esamojo laiko dalyvių formų rašyba pagal veiksmažodžio 3 asmens rašybos analogiją.

Mokomasi kirčiuoti tiesioginės nuosakos veiksmažodžius. Mokomasi kirčiuoti veiksmažodžio bendratį.

Daiktavardis. Prisimenama ir pateikiama įvairios reikšmės daiktavardžių pavyzdžių. Gilinamas supratimas apie bendrinius ir tikrinius, konkrečiuosius ir abstrakčiuosius daiktavardžius, gebama juos savarankiškai atpažinti tekste, kartojama ir įtvirtinama tikrinių daiktavardžių rašyba; pakartojamas aktualių asmenvardžių ir vietovardžių tarimas ir rašyba. Analizuojama sudėtinių pavadinimų rašyba, pavadinimų skyrimas kabutėmis. Įtvirtinama valstybių ir tautybių pavadinimų rašyba.

Kartojamos ir įtvirtinamos žinios apie daiktavardžio giminę ir skaičių. Mokomasi atpažinti skaičiais nekaitomus daiktavardžius (vienaskaitinius ir daugiskaitinius), juos taisyklingai vartoti.

Praktiškai susipažįstama su 2 ir 4 kirčiuočių vienaskaitos įnagininko, vietininko ir daugiskaitos galininko linksnių kirčiavimu. Mokomasi juos kirčiuoti naudojantis kirčiuoklėmis ar žodynais.

Prielinksniai ir polinksniai. Aiškinamasi prielinksnių ir polinksnių reikšmė ir vartojimo ypatumai. Mokomasi taisyklingai vartoti prielinksnines konstrukcijas ir polinksnius.

Būdvardis. Nagrinėjami įvairių reikšmių būdvardžio pavyzdžiai, mokomasi nustatyti būdvardžio gramatinius požymius. Kalbant ir rašant derinamas daiktavardis ir būdvardis. Mokomasi atpažinti sakinyje būdvardžiu išreikštą pažyminį ar tarinį.

Prisimenama ir gilinamas supratimas apie būdvardžio kaitymą giminėmis. Mokomasi tinkamai vartoti būdvardžio bevardę giminę. Stengiamasi taisyklingai kirčiuoti dažniausiai mokinių kalboje vartojamus būdvardžius.

Apibendrinama ir gilinama daiktavardžio ir būdvardžio visų vienaskaitos ir daugiskaitos linksnių taisyklinga rašyba.

28.4.1.6. Sintaksė ir skyryba.

Aiškinamasi, kas yra žodžių junginys. Keliant klausimus nustatomas žodžių junginio pagrindinis ir priklausomasis žodis. Gilinamas gebėjimas nagrinėti sakinį, keliant klausimus visiems sakinio žodžiams.

Gilinamas supratimas, kas yra sakinys. Prisimenamos sakinių rūšys (tiesioginiai, klausiamieji, skatinamieji ir šaukiamieji sakiniai), mokomasi rašyti tinkamus skyrybos ženklus sakinio gale, tinkamai intonuoti ir tikslingai vartoti įvairius sakinius.

Kartojamos ir gilinamos žinios apie pagrindines sakinio dalis (veiksnį, tarinį), mokomasi tinkamai jas žymėti sakinyje, nurodyti, kokia kalbos dalimi išreikštos. Mokiniai pratinasi savarankiškai nustatyti sakinio gramatinį centrą, atpažinti vientisinį sakinį.

Mokomasi apibrėžti pagrindines (tarinys ir veiksnys) ir antrininkes (papildinys; vietos, laiko ir būdo aplinkybės; pažyminys) sakinio dalis. Mokiniai pratinasi savarankiškai rasti sakinyje veiksnį, išreikštą daiktavardžio ar asmeninio įvardžio vardininku, ir tarinį, išreikštą asmenuojamąja veiksmažodžio forma.

Aiškinamasi, kuriomis kalbos dalimis reiškiamos sakinio dalys. Nagrinėdami tarinius, išreikštus tiesioginės nuosakos veiksmažodžio laikais, mokiniai pakartoja veiksmažodžių asmenų rašybą, būtojo dažninio laiko ir būsimojo laiko darybą. Aptariami papildiniai, išreikšti daiktavardžio linksniais. Nagrinėjamos vietos, laiko ir būdo aplinkybės, reiškiamos prieveiksmiais ir prielinksninėmis konstrukcijomis. Prisimenamas veiksnys, reiškiamas daiktavardžio ir asmeninių įvardžių vardininku, nagrinėjami veiksnio, reiškiamo žodžių junginiu, pavyzdžiai. Aptariama pažyminio raiška būdvardžiu, nagrinėjami pažyminių, reiškiamų veiksmažodžio formomis, pavyzdžiai. Praktiškai susipažįstant gilinamas supratimas, kad viena sakinio dalis gali būti reiškiama keliomis kalbos dalimis ir kad ta pati kalbos dalis gali būti skirtinga sakinio dalis.

Atpažįstamos vienarūšės sakinio dalys. Nagrinėjami sakiniai keliant klausimus, pakartojama vienarūšių sakinio dalių be jungtukų skyryba; mokomasi rašyti kablelį prieš kartojamą jungtuką ir, prieš vienarūšes sakinio dalis jungiančius jungtukus o, bet, tačiau.

Prisimenamas kreipinys ir jo skyryba. Mokomasi atpažinti išplėstinius kreipinius. Aiškinamasi taisyklinga kreipinio raiška šauksmininku. Taisyklingai vartojami prašymo, pageidavimo ir padėkos žodžiai bei jų junginiai.

Mokomasi atpažinti sudėtinius sakinius, rašyti kablelį sudėtiniame sakinyje prieš o, bet, tačiau, kad, kuris, kuri, kur, kada, kai, nes.

Prisimenama tiesioginė kalba. Pakartojamas tiesioginės kalbos intonavimas ir būdingiausi skyrybos atvejai (prieš ir po autoriaus žodžių, kai autoriaus žodžiai įsiterpia į tiesioginę kalbą). Mokomasi atpasakojant tiesioginę kalbą ją keisti netiesiogine.

29. Mokymosi turinys. 6 klasė.

29.1. Kalbėjimas, klausymas ir sąveika.

29.1.1. Kalbėjimo ir klausymo paskirtis ir svarba. Sutelkiamas dėmesys į tai, kaip kalba veikia bendravimą. Mokiniai ugdosi pasitikėjimą savimi: stebimi kalbantieji, analizuojama, kaip sužadinamas pasitikėjimas, kalbama kito vardu, pasirinkus vaidmenį ir pan. Mokomasi suprasti, kad kalbėjimas ir klausymas yra svarbus visų dalykų mokymosi įrankis, aptariama, kokią reikšmę turi informacijos tikslumas, aiškumas.

29.1.2. Kalbėjimo ir klausymosi veiklos pobūdis. Klausomasi aktyviai: išsiaiškinamas tikslas, mokomasi įvairiais būdais pasižymėti informaciją, ją apmąstyti, klausti. Aptariamos netinkamo klausymosi priežastys ir pasekmės.

Kalbama atsižvelgiant į tikslą: sudominti (mokomasi pasakoti įvykius, nuotykius, sakmes, padavimus), informuoti (perduoti žinią, apibūdinti objektą), paaiškinti (įvykio eigą, nesudėtingą procesą), išreikšti savo nuomonę.

Plėtojami ir gilinami gebėjimai atsižvelgti į adresatą ir komunikavimo situaciją: kalbėti įvairiems adresatams (bendraamžiams, vyresniems, pažįstamiems ir nepažįstamiems) sukuriant arba imituojant oficialią ar neoficialią kalbėjimo situaciją. Tinkamose situacijose kalba tarmiškai, jeigu turi tarmę.

Mokomasi pasirinkti priemones, padedančias klausytojui suvokti informaciją (pvz., parodyti, nubraižyti, nupiešti, rasti tinkamų iliustracijų). Atliekamos įvairios užduotys, kurios moko žodžiais paskatinti ir palaikyti kitus, modeliuojamos situacijos, pasirenkami įvairūs vaidmenys. Mokomasi mandagiai nepritarti. Plėtojami gebėjimai naudotis neverbalinės komunikacijos priemonėmis. Mokomasi naudotis kalbėjimo ir klausymosi strategijomis, kompensavimo strategijomis. Atsižvelgiant į kalbinę aplinką plėtojami ir gilinami gebėjimai kalbėti taisyklingai, plečiamas žodynas.

Organizuojant kalbėjimo ir klausymo veiklas, naudojamasi įvairiomis technologijomis (pvz., telefonu, elektroniniu paštu, socialiniais tinklais).

29.1.3. Teksto pobūdis ir struktūra. Mokomasi suprasti ir kurti konkretaus pobūdžio tekstui (dalykiniam ir meniniam pasakojimui, aprašymui, aiškinimui) būdingos struktūros sakytinius tekstus. Klausomasi mokiniams aktualių jų amžiui tinkamų negrožinių, grožinės literatūros tekstų, tautosakos tekstų, pokalbių, diskusijų. Klausymui pasirenkami tiesiogiai girdimi tekstai, vaizdo ar garso įrašai, įvairių kalbėtojų (pvz., vaikų, suaugusiųjų, aktorių) tekstai.

Plėtojami gebėjimai kurti pasakojimo, aprašymo, aiškinimo, tekstus, mokomasi argumentuoti, tačiau daugiausia dėmesio skiriama dalykiniam ir meniniam pasakojimui, aiškinimui, aprašymui. Mokomasi pasakoti apie realius įvykius informuojant skirtingus adresatus. Plėtojami sakytinių aprašomųjų tekstų kūrimo gebėjimai: visuma ir detalės, patyrimų perteikimas apibūdinant jutimus (rega, uoslė, klausa, skonis, lytėjimas). Nagrinėjamos aprašymo funkcijos pasakojime. Mokomasi atpažinti pagrindinius aiškinimo modelius (nuosekli seka, teiginys – pavyzdys, priežastis – pasekmė, problema – sprendimas) ir atsižvelgiant į aiškinimo tikslą pasirinkti tinkamą modelį.

Mokomasi išsakyti savo ar kito nuomonę, ją pagrindžiant, rasti argumentų iš savo patirties, kitų žmonių, įvairių prieinamų šaltinių.

Mokiniai tobulina monologinio kalbėjimo gebėjimus (pvz., informuoja, pristato skaitytą knygą, matyto filmą, spektaklį, koncertą ar kt.), sako trumpas kalbas bendraamžiams (pvz., sveikinimą, padėką, kvietimą, pasiūlymą). Mokomasi pasinaudoti priemonėmis įtaigumui sustiprinti (pvz., smulkiosios tautosakos, poezijos, žymių žmonių nuomonių pavyzdžiai). Kuriami įprasti ir skaitmeniniai (pvz., garso ar vaizdo įrašas) sakytiniai tekstai.

29.2. Skaitymas, teksto supratimas ir literatūros bei kultūros pažinimas

29.2.1. Skaitymo tikslai. Ugdomas pomėgis skaityti, estetinis skonis, mokomasi aptarti ir nagrinėti perskaitytus tekstus, jų pagrindu atlikti kūrybines užduotis, suprasti skaitymo reikšmę ir poveikį. Mokomasi naudotis įvairiais informacijos šaltiniais, atrinkti ir įvertinti reikalingą informaciją, teisėtai naudotis skaitmeniniu turiniu.

29.2.2. Skaitymo strategijos. Mokomasi skaityti įvairiais būdais: atidžiuoju (įdėmiuoju) skaitymu (grožinių kūrinių, apibrėžimų, taisyklių, instrukcijų ir kt.); pažintiniu (apžvalginiu) skaitymu (knygų, laikraščių, žurnalų, skrajučių ir kt.); ieškomuoju skaitymu (žodynų, žinynų ir kt.); tikslingu skaitymu iš naujo; raiškiuoju skaitymu. Mokomasi naudotis teksto struktūrinėmis ir grafinėmis savybėmis (žodžių paryškinimas, esminiai žodžiai, svarbiausios frazės, saitai, elektroniniai meniu, piktogramos). Mokomasi tekstą paversti grafine struktūra: braižyti veiksmo schemas, kūrinio veikėjų ryšių ir santykių tinklą ir pan. Mokomasi planuoti skaitymo veiklą, ją apmąstyti ir įsivertinti.

Išryškinama atidaus teksto skaitymo nuostata, pagrįsta galimybe įsigilinti į skaitomus kūrinius (ištraukas), bei ilgasis skaitymas: per mokslo metus turi būti perskaitomi ir aptariami bent keli didesnės apimties kūriniai.

29.2.3. Tekstų atranka. Skaitomi meniškai vertingi mokinių amžių atitinkantys programoje rekomenduojami ar laisvai pasirenkami įvairių žanrų lietuvių, pasaulio ir Lietuvos kitakalbės literatūros grožiniai ir negrožiniai kūriniai ar jų ištraukos. Skaitiniai programoje grupuojami teminiu arba žanriniu principu, prie nurodytos skaitomų tekstų rūšies pateikiami rekomenduojamų kūrinių sąrašai. Dėl skaitomų kūrinių (ištraukų) kiekio, atsižvelgdamas į mokinių poreikius ir galimybes, sprendžia mokytojas ar mokytoja. Renkantis kūrinius, rekomenduojama išlaikyti pusiausvyrą tarp lietuvių ir verstinės literatūros, tarp klasikinių ir šiuolaikinių kūrinių, atskleisti mokiniams ir žanrų įvairovę.

Savarankiškai skaitomi lietuvių, pasaulio ir Lietuvos kitakalbės literatūros grožiniai ir negrožiniai kūriniai savo malonumui. Mokomasi rasti dominančias knygas, formuluoti savarankiškus skaitymo tikslus. Rekomenduojama domėtis naujausia vaikų ir paauglių literatūra. Savarankiškai skaitomi kūriniai aptariami, nagrinėjami, vertinami pasirinktais aspektais, dalijamasi savo skaitymo patirtimi su kitais.

29.2.4. Skaitomų tekstų rūšys ir rekomenduojami skaitinia.

Įvairių laikotarpių lietuvių ir verstinė nuotykių literatūra:

G. Morkūnas, „Velniškai karštos atostogos“, „Grįžimo istorija“; P. Tarasenka, „Pabėgimas“, „Užburti lobiai“; K. Saja, „Gvidono apsiaustas“; R. Spalis, „Gatvės berniuko nuotykiai“; D. Vaitkevičiūtė, „Trise prieš mafiją“; N. Vaitkutė, „Vaivorykščių arkos“; V. Žilinskaitė, „Kintas“; J. Žilinskas, „Gugis – girių kaukas ir žmonių draugas“; ar kiti pasirinkti kūriniai (ištraukos).

E. R. Barouzas (E. R. Burroughs), „Tarzanas“; L.-H. Busenaras (L.-H. Boussenard), „Kapitonas Pramuštgalvis“; D. Defo (D. Defoe), „Robinzonas Kruzas“; A. K. Doilis (A. C. Doyle), „Užrašai apie Šerloką Holmsą“; Dž. Flanaganas (J. Flanagan), „Žvalgo mokinys. Gorlando

griuvėsiai“, „Įsibrovėliai“; A. Lindgren, „Kalio Bliumkvisto nuotykiai“; Dž. Londonas (J. London), „Baltoji iltis“; H. Malo (H. Malot), „Be šeimos“; H. Pailas (H. Pyle), „Robino Hudo nuotykiai“; T. M. Ridas (T. M. Reid), „Raitelis be galvos“; A. Stelmašyk (A. Stelmaszyk), „Nefertitės lobio paslaptis“; R. L. Stivensonas (R. L. Stevenson), „Lobių sala“; M. Tvenas (M. Twain), „Hekelberio Fino nuotykiai“; H. Dž. Velsas (H. G. Wells), „Nematomas žmogus“; Ž. Vernas (J. Verne), „Aplink pasaulį per 80 dienų“, „Kapitono Granto vaikai“, „Penkiolikos metų kapitonas“; ar kiti pasirinkti kūriniai (ištraukos).

Mitai, sakmės, liaudies ir literatūriniai padavimai bei legendos:

Lietuvių ir kitų tautų mitai, sakmės, padavimai.

Lietuvių literatūrinės legendos: Maironis, „Jūratė ir Kastytis“; V. Krėvė, „Dainavos šalies senų žmonių padavimai“; R. Stankevičius, „Pūgos durys“; A. Vaičiulaitis, pasirinktos legendos iš rinkinio „Gluosnių daina“; N. Vaitkutė, „Klampynių kronikos“; A. Vienuolis, „Užkeiktieji vienuoliai“; ar kiti pasirinkti kūriniai.

Įvairių laikotarpių lietuvių poezija vaikams:

V. Bako, V. Braziūno, D. Čepauskaitės, L. Degėsio, J. Degutytės, J. Erlicko, S. Gedos, D. Gintalo, V. Kukulo, S. Nėries, V. Palčinskaitės, S. Poškaus, R. Skučaitės ar kitų autorių pasirinktos eilės.

Lietuvių ir verstinė komiškoji (humoristinė) literatūra:

J. Erlickas, „Bobutė iš Paryžiaus, arba Lakštingala Zarasuose“; A. Jurašius, „Pypas ir jo nutikimai“, „Žąsino Gagio kelionės“; V. V. Landsbergis, „Obuolių pasakos“, „Rudnosiuko istorijos“; G. Morkūnas, „Vasara su Katšuniu“; D. Zavedskaitė, „Paštininkas ir serbentai“; V. Žilinskaitės ar kitų autorių pasirinkti kūriniai (ištraukos).

Janoš (Janosch), „Brolių Grimų pasakos kitaip“; Dž. Kriusas (J. Krüss), „Mano prosenelis, herojai ir aš“; K. Makušynskis (K. Makuszyński), „Sumaištis dėl Basios“, „Šėtonas iš septintos klasės“; F. Mova (F. Mowat), „Šuo, kuris nenorėjo būti šunimi“; ar kiti pasirinkti kūriniai (ištraukos).

Komiksai:

R. Grybaitė, L. Itagaki, „Grybo auksas“; A. Ulytė, M. Vaicenavičienė, „Gatvių susitikimai“; M. Vaicenavičienė, „Per balas link aušros“; J. Vilė, L. Itagaki, „Sibiro haiku“; ar kiti pasirinkti komiksai.

29.2.5. Grožinės ir negrožinės literatūros skaitymas, supratimas, analizė ir interpretavimas. Grožiniai ir negrožiniai kūriniai (ištraukos) skaitomi ir analizuojami išskiriant jų temą, pagrindinę mintį. Mokomasi kelti klausimus, cituoti ir perfrazuoti teksto mintis savais žodžiais, komentuoti skaitomą tekstą, atpasakoti (išsamiai / glaustai) vaizduojamus įvykius ar konkrečius epizodus, įvardyti tekste keliamas problemas, susieti tekstą su savo žiniomis ir patirtimi, išsakyti nuomonę. Mokomasi aiškintis nesuprantamus dalykus remiantis artimiausiu teksto kontekstu.

Mokomasi atpažinti ir įvardyti skaitomų prozos kūrinių personažų sistemą (pagrindiniai ir antraeiliai veikėjai), veikėjų bruožus, poelgius, išgyvenimus ir santykius, aptarti pasakotoją, įvykių seką, laiką, erdvę, idėjas, jų aktualumą; poetiniame tekste atpažinti ir įvardyti eilėraščio kalbantįjį, jo nuotaiką, eilėraščio laiką, erdvę, idėjas, jų aktualumą, eiliuotos kalbos ypatybes; atpažinti ir įvardyti mito, sakmės, liaudies ir literatūrinio padavimo, legendos požymius, prasmę; atpažinti nuotykių literatūrai būdingus bruožus. Ugdomas gebėjimas aptarti grožinio teksto vaizdingumą, menines raiškos priemones. Mokomasi įvairiais aspektais palyginti kūrinių veikėjus. Ugdomas gebėjimas nagrinėti grožinio teksto ir iliustracijos santykį, teksto ir vaizdo ryšius, komiksų specifiką.

Skaitant grožinę literatūrą, aptariami, analizuojami ir lyginami kitų medijų tekstai: dailės ir muzikos kūriniai, kino filmai, serialai, vaizdo įrašai, spektakliai, socialinė reklama ir kiti multimodalūs tekstai.

Aptariant kūrinius, ugdomas gebėjimas tinkamai vartoti literatūros sąvokas (naujai įvedamos sąvokos paryškintos):

- apsakymas, detektyvas, eilėraštis, iliustracija, komiksas, legenda, mitas, padavimas, poezija, posmas, proza, sakmė;
- autorius, dialogas, eilėraščio kalbantysis, erdvė, humoras, komizmas, konfliktas, laikas, monologas, pagrindinė mintis, pasakotojas, posmas, rimas, ritmas, siužetas, tema, veikėjas, veiksmas;

- alegorija, antonimas, deminutyvas, ironija, įasmeninimas, kartojimas, palyginimas, sinonimas, retorinis klausimas, retorinis sušukimas.

29.2.6. Kūrybinės veiklos. Individualiai ar grupėje kuriami komiksai. Individualiai ar grupėje kuriama originali šiuolaikinė legenda apie reiškinio ar objekto iš artimos aplinkos atsiradimo kilmę; išsiaiškinus eiliuotos kalbos ypatybes, individualiai ar grupėje kuriamas eiliuotas tekstas; skaitytojo dienoraštis / perskaitytų knygų pristatymas, skaitymo rekomendacijos klasės draugams.

29.3. Rašymas ir teksto kūrimas

29.3.1. Rašymo tikslai, adresatai ir komunikavimo situacijos. Aptariama rašymo (ranka ir klaviatūra) svarba ir nauda žmogui, visuomenei įvairiose aplinkose (realiose ir skaitmeninėse). Mokiniai rašo siekdami įvairių tikslų: siekdami saviraiškos

ir sudominti kitus, informuoti, paaiškinti, aprašyti, išsakyti savo nuomonę, mintis ir jausmus. Rašoma įvairiems adresatams: jaunesniems, bendraamžiams, vyresniems, pažįstamiems ir nepažįstamiems žmonėms. Mokomasi pasirinkti kalbinę raišką atsižvelgiant į komunikavimo situaciją (oficiali, neoficiali) ir adresatą.

29.3.2. Rašymo veiklos pobūdis. Mokiniai rašo apie jiems gerai pažįstamus ir aktualius dalykus (bendravimo, laisvalaikio, šeimos, klasės gyvenimo temomis) remdamiesi savo patirtimi (nutikimais, įspūdžiais, išgyvenimais), išmone, lengvai randama informacija.

Rašoma spontaniškai ir pasirengus. Rašoma reguliariai. Vis daugiau dėmesio skiriama rašymo procesui: renkama medžiaga, planuojama, rašomas juodraštis, jis aptariamas (su draugais ir/arba mokytoju), redaguojama, pateikiama.

Prisimenamos žinomos ir mokomasi taikyti naujas rašymo strategijas (pvz., klausinėjimas, prisiminimai/ asociacijos, paieška spausdintuose leidiniuose ir internete, užrašai kaupiant medžiagą; žodžių grandinė, raktiniai žodžiai, minčių žemėlapis, pasakojimo schema planuojant; atidus skaitymas, pabraukimas, pasižymėjimas redaguojant; pateikimo būdo pasirinkimas iš pasiūlytų).

29.3.3. Teksto pobūdis, žanrai ir struktūra. Gilinamas supratimas apie pasakojimą, aprašymą, aiškinimą. Vyrauja pasakojamųjų tekstų nagrinėjimas ir kūrimas. Kuriami pasakojimai laikantis faktų, detalių, įvykių reikšmingumo principo. Mokomasi į pasakojimą tinkamai įterpti tiesioginę kalbą. Mokiniams suteikiama galimybių rašyti išmone grįstus tekstus, imtis tam tikrų kūrybinių bandymų. Jie kuria arba perkuria pasaką, pasakėčią, sakmę, padavimą, eilėraštį, komiksą.

Mokomasi kurti aprašomuosius tekstus, taikant jų komponavimo ypatumus (visumos įspūdis ir detalės, erdvinio išdėstymo principas (viršus – apačia, kairė – dešinė, arti – toli)), mokomasi vartoti būdvardžius, dalyvius, skaitvardžius. Mokomasi pateikti savo ar kitų požiūrį į aprašomus objektus.

Rašomi aiškinamieji tekstai, siekiant suteikti žinių, supažindinti su kuriuo nors dalyku: paaiškinti, kaip kas įvyko, ką reiškia, kaip kas veikia, kaip padaromas, kam vartojamas ir pan. Mokomasi tekstą papildyti vaizdiniais elementais (pvz., piešiniu, rodyklėmis, schema, lentele). Kuriami nedidelės apimties tekstai apie gerai žinomus dalykus.

Rašomi trumpi informaciniai tekstai: laiškas, žinutė, kvietimas, skelbimas, sveikinimas, instrukcija. Mokomasi tinkamai nurodyti informacijos šaltinį.

Mokomasi raštu paaiškinti savo nuomonę, ją pagrįsti.

Mokiniai mokosi kurti aiškios struktūros rašytinius tekstus (įžanga, minties plėtojimas, pabaiga). Nagrinėjamas teksto rišlumas. Mokiniai mokosi suprasti, kad tekste sakinius į visumą sieja tema. Mokiniai nagrinėja, kaip tekstuose siejami sakiniai, ir patys mokosi sieti sakinius vartodami siejimo priemones, nurodančias sakinių santykius (laiko, erdvės ir kt.). Mokomasi rašyti atsižvelgiant į bendruosius stiliaus reikalavimus (aiškumo, vaizdingumo).

29.4. Kalbos pažinimas.

29.4.1. Kalba kaip socialinis, kultūrinis ir istorinis reiškinys. Apibrėžiama, kas yra asmenvardžiai. Bendrais bruožais nusakoma lietuvių vardų ir pavardžių kilmė. Pakomentuojami kunigaikščių vardai, aiškinamasi jų etimologija. Susipažįstama su lietuvių kalbos vardų ir pavardžių žodynais, atrandama juose savo vardą, pavardę, pakomentuojama surasta informacija.

Aiškinamasi vietovardžių kilmė. Mokomasi naudotis enciklopedijomis (pvz., Lietuva), surasti jose reikalingą informaciją.

29.4.2. Leksika. Prisimenami palyginimai, gilinamas ir plėtojamas supratimas apie juos, nagrinėjami pavyzdžiai tekstuose, susipažįstama su palyginimų žodynu, kuriami tekstai tikslingai vartojant palyginimus. Aiškinamasi, kas yra frazeologizmai, susipažįstama su frazeologijos žodynais, ieškoma frazeologizmų sakytinėje ir rašytinėje kalboje, išsiaiškinama, ką jie reiškia, mokomasi tikslingai juos vartoti.

Susipažįstama su tarptautiniais žodžiais, mokomasi taisyklingai vartoti dažniau vartojamus tarptautinius žodžius.

29.4.3. Fonetika ir kirčiavimas. Aiškinamasi, kad lietuvių kalboje žodžiai rašomi pagal tarimą, pagal taisykles arba remiantis tradicija. Pakartojamos ir įtvirtinamos mokiniams žinomos bendrinės lietuvių kalbos tarties normos (ilgieji ir trumpieji balsiai, nekirčiuoti ilgieji balsiai, kirčiuoti trumpieji balsiai, balsiai e, ė, o ir dvibalsiai ie, uo, mišrieji dvigarsiai su i, u, skardieji ir duslieji priebalsiai, priebalsių supanašėjimas ir susiliejimas, priebalsis j). Mokomasi taisyklingai tarti priebalsius. Pakartojamas ir įtvirtinamas kietųjų ir minkštųjų priebalsių junginių tarimas.

Susipažįstama su tarptautinių žodžių tarimu ir rašyba. Mokomasi taisyklingai tarti tarptautinių žodžių balsį o; taisyklingai tarti ir rašyti e ir ia, susipažįstama su priebalsio j rašyba tarptautiniuose žodžiuose. Susipažįstama su kaitomais ir nekaitomais tarptautiniais žodžiais, jų tarimu ir rašyba. Mokomasi taisyklingai kirčiuoti aktualiai vartojamus tarptautinius žodžius (būdingiausi atvejai).

29.4.4. Žodžių sandara, daryba ir rašyba. Pakartojamos reikšminės žodžio dalys. Susipažįstama su paprastaisiais žodžiais, vediniais ir dariniais, žodžių darybos būdais, darybine žodžio reikšme. Sudaromas žodžių lizdas. Atpažįstami giminiški žodžiai. Analizuojama šaknies balsių kaita giminiškuose žodžiuose. Taisyklingai tariama ir rašomos nosinės raidės žodžių šaknyje (ą, ę, į, ų : an, en, in, un; ą : ę : į; ą, ę).

Nagrinėjama priešdėlinė daryba, priešdėlinių vedinių vartojimas, tarimas ir rašyba. Taisyklingai tariama ir rašoma priešdėlius są- (san-, sam-), į- (in-, im-), ap- (api-, apy-), at-(ati-, ata-); pakartojama ir įtvirtinama kitų priešdėlių rašyba.

Nagrinėjama priesaginė ir galūninė daryba, priesaginių ir galūninių vedinių vartojimo ypatumai. Susipažįstama su galūninės darybos vedinių šaknies trumpųjų ir ilgųjų balsių kaita, mokomasi juos taisyklingai tarti ir rašyti.

Nagrinėjami sudurtiniai žodžiai, jų taisyklinga rašyba.

29.4.5. Morfologija ir rašyba, kirčiavimas. Kartojamos ir gilinamos žinios apie linksniuojamąsias kalbos dalis (pagal poreikį).

Susipažįstama su daiktavardžių kirčiavimu. Mokomasi kirčiuoti pagal pavyzdį. Analizuojama priešdėlinių ir priesaginių daiktavardžių reikšmė, jų tarimo, kirčiavimo ir rašybos ypatumai.

Nagrinėjami sangrąžiniai daiktavardžiai, jų reikšmė ir taisyklinga rašyba.

Susipažįstama su nelinksniuojamaisiais daiktavardžiais.

Nagrinėjamos daiktavardžių linksnių sintaksinės funkcijos, veiksmažodžių valdomi linksniai. Mokomasi taisyklingai vartoti būsenos vardininką ir dvejybinius linksnius, dalies kilmininką, tikslo kilmininką, tikslo naudininką, laiko galininką.

Analizuojama priešdėlinių ir priesaginių būdvardžių reikšmė, jų tarimo, ir rašybos ypatumai. Susipažįstama su būdvardžių su priesaga -inis, -inė kirčiavimu.

Susipažįstama ir analizuojami būdvardžių laipsniai, jų reikšmė ir daryba; mokomasi taisyklingai juos vartoti ir rašyti.

Susipažįstama su įvardžiuotiniais būdvardžiais, jų reikšme ir daryba; mokomasi taisyklingai juos vartoti ir rašyti.

Kartojamas ir gilinamas supratimas apie skaitvardį. Aiškinamasi skaitvardžio reikšmė ir gramatiniai požymiai. Atpažįstami kiekiniai ir kelintiniai skaitvardžiai. Susipažįstama su kiekinių skaitvardžių poskyriais (pagrindiniai, kuopiniai, dauginiai, trupmeniniai). Nagrinėjama skaitvardžių sandara, linksniavimo, vartojimo, tarties ir rašybos ypatumai. Mokomasi taisyklingai kirčiuoti kiekinius pagrindinius skaitvardžius.

Taisyklingai nusakoma ir užrašoma data. Taisyklingai skaitomi ir rašomi tekstai su skaitmenimis.

Susipažįstama su įvardžiuotiniais skaitvardžiais, jų reikšme ir daryba; mokomasi taisyklingai juos vartoti ir rašyti.

Kartojamas ir gilinamas supratimas apie įvardį. Aiškinamasi įvardžio reikšmė ir gramatiniai požymiai. Savarankiškai atpažįstami įvardžiai, sakinyje pavaduojantys daiktavardį, būdvardį ir skaitvardį.

Mokomasi įvardžius taisyklingai linksniuoti, tarti ir rašyti; pakartojama ir įtvirtinama įvardžių mane, tave, save, manęs, tavęs, savęs, mūsų, jūsų, kažkas tarimas ir rašyba.

Veiksmažodis. Kartojama ir mokomasi veiksmažodžių darybos. Susipažįstama su priešdėlinių ir priesaginių veiksmažodžių vartojimu ir rašyba. Mokomasi veiksmažodžio šaknies balsių kaitos ir rašybos. Mokomasi ir įtvirtinama nosinių raidžių rašyba veiksmažodžių šaknyse (ir išvestinių žodžių rašyba).

Aiškinamasi, kas yra asmenuojamosios veiksmažodžio formos. Susipažįstama su veiksmažodžių asmenuotėmis. Taisyklingai asmenuojami veiksmažodžiai.

Nagrinėjama veiksmažodžio nuosakos ir laikai. Tinkamai sudaromos, rašomos ir vartojamos veiksmažodžio tariamoji ir liepiamoji nuosakos.

29.4.6. Sintaksė ir skyryba. Pakartojamos ir gilinamos žinios apie žodžių junginį. Susipažįstama su žodžių junginių rūšimis pagal sintaksinį ryšį. Atpažįstama prijungiamuosius žodžių junginius, savarankiškai nustatomas jų pagrindinis ir priklausomasis žodis. Susipažįstama su pagrindinio ir priklausomojo žodžio jungimo būdais: derinimas, valdymas, šliejimas.

Kartojamos ir apibendrinamos žinios apie pagrindines ir antrininkes sakinio dalis. Kartojama ir įtvirtinama vienarūšių sakinio dalių skyryba.

Savarankiškai atpažįstama vientisinį ir sudėtinį sakinį. Susipažįstama su sujungiamaisiais ir prijungiamaisiais jungtukais. Nagrinėjama būdingiausius sudėtinių sujungiamųjų (dėmenys sujungti jungtukais o, bet, tačiau, dėl to, todėl) ir prijungiamųjų (dėmenys sujungti kad, jog, kai, nes, kadangi, nors, kuris, jei, jeigu) sakinių skyrybos atvejus.

Toliau mokomasi sintaksiškai nagrinėti vientisinius ir sudėtinius sakinius.

30. Mokymosi turinys. 7 klasė.

30.1. Kalbėjimas, klausymas ir sąveika.

30.1.1. Kalbėjimo ir klausymo paskirtis ir svarba. Aptariama mokymosi kalbėti ir klausytis prasmingumas ir nauda kiekvienam asmeniškai, bendruomenei. Mokomasi dalytis patirtimi, mokytis iš kitų, išklausyti kitą, gerbti jo nuomonę, jausti atsakomybę už savo pasakymų tikrumą, tikslumą. Aiškinamasi, kaip technologijos veikia bendravimo formas. Mokomasi suprasti tekstų (pvz., reklamos) daromą poveikį.

30.1.2. Kalbėjimo ir klausymo veiklos pobūdis. Aptariami pasyvaus ir aktyvaus klausymo skirtumai. Pratinamasi tikslingai taikyti klausymo strategijas (nusiteikimas aktyviai klausytis, klausymo tikslo paisymas, informacijos pasižymėjimas). Mokomasi grupuoti informaciją (pvz., įdomi – neįdomi, žinoma – nežinoma, aiški – neaiški, priimtina – nepriimtina, palanki – nepalanki, naudinga – nenaudinga). Mokomasi suteikti ir gauti grįžtamąją klausymo informaciją, ieškoma būdų, kaip išsiaiškinti nesuprastas mintis, idėjas, sąvokas (tikslinamieji, aiškinamieji klausimai, komentarai).

Nagrinėjami privačiojo ir viešojo kalbėjimo panašumai ir skirtumai. Aptariamos tarmiško kalbėjimo situacijos.

Kalbama atsižvelgiant į tikslą: informuoti, sudominti, paaiškinti, įtikinti.

Mokiniai skatinami verbalizuoti savo idėjas ir jomis dalintis su kitais. Mokomasi inicijuoti pokalbį ir jį plėtoti.

Aptariamas ir vertinamas įvairus kalbėjimas: betarpiškas (pačių mokinių, draugų, artimųjų, nepažįstamų asmenų) ir iš garso, vaizdo įrašų. Mokomasi įžvelgti verbalinės ir vizualinės kalbos sąsajas, tinkamai jas sieti kalbant.

Prisimenamos pagrindinės kalbos etiketo taisyklės ir mokomasi jų laikytis. Aptariamos adresato sudominimo priemonės (pvz., citatos, patarlės, palyginimai, humoras) ir mokomasi jomis

naudotis. Mokomasi pasirinkti tinkamas klausymo ir kalbėjimo strategijas. Atsižvelgiant į kalbinę aplinką plėtojami ir gilinami gebėjimai kalbėti taisyklingai, plečiamas žodynas. Kuriami įprasti ir skaitmeniniai (pvz., garso ar vaizdo įrašas) sakytiniai tekstai, naudojamasi įvairiomis komunikavimo situacijomis ar jos imituojamos (pvz., tnklalaidės, vaizdo konferencijos, radijo ar televizijos laidos).

30.1.3. Teksto pobūdis ir struktūra. Analizuojant ir kuriant sakytinius tekstus mokomasi sieti atskiras teksto dalis, laikytis trinarės teksto struktūros (įžanga, dėstymas, pabaiga). Toliau plėtojami pasakojimo, aprašymo, aiškinimo kūrimo gebėjimai. Nagrinėjami įvairūs tekstai, mokomasi skirti aiškinimą ir argumentavimą, paaiškinti sąvokas, reiškinius, įvykius, mokinių atliekamus tyrimus, pateikti instrukcijas. Kalbama tiesiogiai ir/ar pasitelkiamos informacinės technologijos (pvz., vaizdo, garso įrašai, vaizdo konferencijos). Mokiniai tobulina monologinio kalbėjimo gebėjimus (pvz., informuoja, papasakoja, pristato skaitytą knygą, matytą filmą, spektaklį, koncertą ar kt.), sako trumpas kalbas.

Toliau plėtojami dialoginio kalbėjimo gebėjimai. Stebimi ir aptariami įvairūs pristatymai, kalbos, diskusijos: apie ką yra kalbama (tema, potemės, teiginiai, argumentai), koks kalbėtojų ir klausytojų ryšys konkrečioje komunikacinėje situacijoje, kaip kalbama (struktūra, intonacija, gestai, žodynas, vaizdinės priemonės). Mokomasi tinkamai ir aktyviai dalyvauti diskusijoje, debatuose (išskirti objektą, reikšti ir pagrįsti nuomonę). Aptariamas ginčas, jo taisyklės, ieškoma kiekvieno kalbėtojo nuomonę pagrindžiančių įrodymų. Mokomasi tinkamai pritarti, prieštarauti, susitarti.

Kuriami įprasti ir skaitmeniniai (pvz., garso ar vaizdo įrašas) sakytiniai tekstai.

30.2. Skaitymas, teksto supratimas ir literatūros bei kultūros pažinimas

30.2.1. Skaitymo tikslai. Ugdomas pomėgis skaityti, estetinis skonis, mokomasi aptarti ir nagrinėti perskaitytus tekstus, jų pagrindu atlikti kūrybines užduotis, suprasti skaitymo reikšmę ir poveikį. Mokomasi naudotis įvairiais informacijos šaltiniais, atrinkti ir įvertinti reikalingą informaciją, teisėtai naudotis skaitmeniniu turiniu.

30.2.2. Skaitymo strategijos. Mokomasi skaityti įvairiais būdais: atidžiuoju (įdėmiuoju) skaitymu (grožinių kūrinių, apibrėžimų, taisyklių, instrukcijų ir kt.); pažintiniu (apžvalginiu) skaitymu (knygų, laikraščių, žurnalų, skrajučių ir kt.); ieškomuoju skaitymu (žodynų, žinynų ir kt.); tikslingu skaitymu iš naujo; raiškiuoju skaitymu.

Skaitant tekstą, mokomasi kelti hipotezes, esminius klausimus (kodėl, kaip?...), remiantis papildomais šaltiniais, aiškintis nesuprantamus teksto žodžius. Mokomasi tekstą paversti grafine struktūra: braižyti veiksmo schemas, kūrinio veikėjų ryšių ir santykių tinklą ir pan. Mokomasi planuoti skaitymo veiklą, ją apmąstyti ir įsivertinti.

Išryškinama atidaus teksto skaitymo nuostata, pagrįsta galimybe įsigilinti į skaitomus kūrinius (ištraukas), bei ilgasis skaitymas: per mokslo metus turi būti perskaitomi ir aptariami bent keli didesnės apimties kūriniai.

30.2.3. Tekstų atranka. Skaitomi meniškai vertingi mokinių amžių atitinkantys programoje rekomenduojami ar laisvai pasirenkami įvairių žanrų lietuvių, pasaulio ir Lietuvos kitakalbės literatūros grožiniai ir negrožiniai kūriniai ar jų ištraukos. Skaitiniai programoje grupuojami teminiu arba žanriniu principu, prie nurodytos skaitomų tekstų rūšies pateikiami rekomenduojamų kūrinių sąrašai. Dėl skaitomų kūrinių (ištraukų) kiekio, atsižvelgdamas į mokinių poreikius ir galimybes, sprendžia mokytojas ar mokytoja. Renkantis kūrinius, rekomenduojama išlaikyti pusiausvyrą tarp lietuvių ir verstinės literatūros, tarp klasikinių ir šiuolaikinių kūrinių, atskleisti mokiniams temų ir žanrų įvairovę.

Savarankiškai skaitomi lietuvių, pasaulio ir Lietuvos kitakalbės literatūros grožiniai ir negrožiniai kūriniai savo malonumui. Mokomasi rasti dominančias knygas, formuluoti savarankiškus skaitymo tikslus. Rekomenduojama domėtis naujausia vaikų ir paauglių literatūra. Savarankiškai skaitomi kūriniai aptariami, nagrinėjami, vertinami pasirinktais aspektais, dalijamasi savo skaitymo patirtimi su kitais.

30.2.4. Skaitomų tekstų rūšys ir rekomenduojami skaitiniai.

Liaudies dainos, liaudies dainų stilizacija, dainomis virtusios eilės, dainuojamoji poezija:

Įvairių žanrų lietuvių liaudies dainos pasirinktinai: kalendorinės, šeimos, meilės, karo, partizanų kovų, tremties ar kt. (Aptarti bent kelias skirtingų žanrų pasirinktas dainas.) Tradicinis atlikimas ir šiuolaikinės interpretacijos.

Liaudies dainos stilizacija lietuvių poezijoje ir dainomis virtusios eilės: K. Bradūnas, J. Jasponytė, Maironis, M. Martinaitis, A. Strazdas, P. Širvys, A. Vienažindys ar kt. autorių pasirinkti eilėraščiai. Dainuojamoji poezija pasirinktinai.

Socialinius klausimus keliantys įvairių laikotarpių lietuvių ir verstiniai vaikų ir paauglių literatūros kūriniai:

K. Gudonytė, „Blogos mergaitės dienoraštis“; O. Jautakė, „Kai aš buvau Kleo“; V. Juknaitė „Tariamas iš tamsos“; M. Marcinkevičius, „Akmenėlis“; G. Morkūnas, „Iš nuomšiko gyvenimo“; V. Palčinskaitė, „Aš vejuosi pasaką“; R. Una, „Atjunk“; B. Vilimaitė, „Rojaus obuoliukai“; Žemaitė, „Neturėjo geros motinos“; ar kiti pasirinkti kūriniai (ištraukos);

Š. Aleksi (Sh. Alexie), „Absoliučiai tikras pusės etato indėno dienoraštis“; N. Bebit (N. Babit), „Amžinieji Takiai“; K. B. Bredli (K. B. Bradley), „Karas, išgelbėjęs mano gyvenimą“; M. Endė (M. Ende), „Momo“; S. Hartnet (S. Hartnett), „Sidabrinis asiliukas“; Dž. Kriusas (J. Krüss), „Timas Taleris, arba parduotas juokas“; L. Lauri (L. Lowry), „Suskaičiuotos žvaigždės“; A. Maršalas (A. Marshall), „Aš moku šokinėti per balas“; B. Masini, „Miško vaikai“; K. Paterson, „Tiltas į Terabitiją“; R. Dž. Palasijo (R. J. Palacio), „Stebuklas“; U. Poznanski, „Erebas“; U. Stark, „Tegul baltieji lokiai šoka“, „Ištižėliai ir pramuštgalviai“; R. Sted (R. Stead), „Kai surasi mane“; V. Železnikov, „Baidyklė“; ar kiti pasirinkti kūriniai (ištraukos).

Lietuvių ir verstinė istorinė literatūra:

J. Grušas, „Herkus Mantas“; I. Ežerinytė, „Skiriama Rivai“; J. Žilinskas, „Mano Vilnius mano“; ar kiti pasirinkti kūriniai (ištraukos).

A. Diuma (A. Dumas), „Trys muškietininkai“; A. M. Jursenar (M. Yourcenar), „Adriano memuarai“; Mickevičius (A. Mickiewicz), „Gražina“; V. Skotas (W. Scott), „Rob Rojus“; F. Šileris (F. Schiller), „Vilius Telis“; T. Vailderis (T. Wilder), „Kovo idos“; ar kiti pasirinkti kūriniai (ištraukos).

Lietuvių ir verstinė fantastinė literatūra:

A. Budrys, „Šelmis mėnulis“; A. Tapinas, „Vilko valanda“; J. Žilinskas, „Kaukas Gugis ir kerų karas“; ar kiti pasirinkti kūriniai (ištraukos).

R. Bredberis (R. Bradbury), pasirinktos novelės; S. Čainanis (S. Chainani), „Gėrio ir blogio mokykla“; K. S. Lujis (C. S. Lewis), „Narnijos kronikos“; Dž. R. R. Tolkinas (J. R. R. Tolkien), „Hobitas“, „Žiedų valdovas“; H. Dž. Velsas (H. G. Wells), „Nematomas žmogus“, „Pasaulių karas“; ar kiti pasirinkti kūriniai.

Literatūros ekranizacija (literatūros kūrinio ir jo inspiruoto kino filmo lyginimas):

„Herkus Mantas“, rež. M. Giedrys; „Kada piešime vištelę“, rež. A. Skučas; „Lietuvių šventės ir sakmės“, rež. J. Leikatė; „Mažasis princas“, rež. A. Žebriūnas; „Mūsų senis besmegenis“, rež. A. Skučas; „Pokalbiai rimtomis temomis“, rež. G. Beinoriūtė; „Vaikystės dienoraštis“, rež. Antanas Skučas; ar kitas pasirinktas lietuvių režisierių filmas.

„Bado žaidynės“, rež. G. Ross; „Bėgantis paskui aitvarą“, rež. M. Forster; „Berniukas dryžuota pižama“, rež. M. Herman; „Dėl mūsų likimo ir žvaigždės kaltos“, rež. J. Boone; „Duobės“, rež. A. Davis; „Džiunglių knyga“, rež. J. Favreau; „Gerumo stebuklas“, rež. S. Chbosky; „Hobitas“, rež. P. Jackson; „Knygų vagilė“, rež. B. Percival; „Marlis ir aš“, rež. D. Frankel; „Mažasis princas“, rež. M. Osborne; „Mažosios moterys“, rež. G. Gervig; „Narnijos kronikos: liūtas, burtininkė ir drabužių spinta“, rež. A. Adamson; „Siuntėjas“, rež. Ph. Noyce; „Tiltas į Terabitiją“, rež. G. Csupo; „Žiedų valdovas“, rež. P. Jackson; ar kitas pasirinktas užsienio režisierių filmas.

30.2.5. Grožinės ir negrožinės literatūros skaitymas, supratimas, analizė ir interpretavimas. Grožiniai ir negrožiniai kūriniai (ištraukos) skaitomi ir analizuojami išskiriant jų esminius požymius (rūšį, žanrą), temą, pagrindinę mintį. Mokomasi nusakyti teksto mintį savais žodžiais, apibendrinti, perfrazuoti, įvardyti temą, aptarti struktūrą, loginius ryšius tarp teksto dalių, pagrindžiant savo teiginius teksto pavyzdžiais ir citatomis. Mokomasi susieti skaitomą tekstą su savo žiniomis ir patirtimi, išsakyti nuomonę apie kūrinį, kelti probleminius su kūriniu susijusius klausimus.

Mokomasi nagrinėti skaitomų prozos ar dramos kūrinių struktūrą, personažų sistemą (pagrindiniai ir antraeiliai veikėjai, herojai ir antiherojai), veikėjų bruožus, poelgius, išgyvenimus ir santykius, jų charakterių kaitą, pagrindines kūrinio siužetines dalis, įvykių seką, pasakotoją, laiką, erdvę, idėjas, jų aktualumą; poetiniame tekste nagrinėti struktūrą, lyrinį subjektą, jo nuotaiką, eilėraščio laiką, erdvę, vyksmą, idėjas, jų aktualumą, eiliuotos kalbos ypatybes; aptarti dainų ir dainomis virtusių eilių požymius, įžvelgti literatūros ir kitų menų ryšius; atpažinti istorinei (nuotykių) ir fantastinei literatūrai būdingus siužeto, erdvės ir laiko, veikėjų bruožus. Remiantis teksto detalėmis ir visuma, mokomasi palyginti skaitomų kūrinių veikėjus, temas, idėjas, keliamas problemas.

Aptariamos perkeltinės grožinio kūrinio reikšmės, potekstės, skirtingi meninio vaizdavimo būdai (realistinis, metaforiškas, alegorinis, fantastinis, humoristinis, ironiškas). Ugdomas gebėjimas aptarti grožinio teksto vaizdingumą, menines raiškos priemones.

Aptariama skaityto literatūros kūrinio ekranizacija, ji lyginama su literatūros kūriniu, nagrinėjama kinematografinio pasakojimo specifika, teksto ir vaizdo sąsajos, žodžio ir video meno galimybės bei ribos.

Skaitant grožinę literatūrą, aptariami, analizuojami ir lyginami kitų medijų tekstai: dailės ir muzikos kūriniai, kino filmai, serialai, vaizdo įrašai, spektakliai, socialinė reklama ir kiti multimodalūs tekstai.

Aptariant kūrinius, ugdomas gebėjimas tinkamai vartoti literatūros sąvokas (naujai įvedamos sąvokos paryškintos):

- apysaka, apsakymas, detektyvas, drama, eilėraštis, fantastika, interviu, poezija, proza, reklama, romanas, žanras;
- atomazga, autorius, dramatizmas, dialogas, erdvė, heroizmas, herojus, humoras, intriga, komizmas, konfliktas, kulminacija, laikas, lyrinis subjektas, monologas, pagrindinė mintis, pasakotojas, personažas (veikėjas), posmas, rimas, ritmas, siužetas, tema, tragizmas, užuomazga, veikėjas, veiksmas;
- alegorija, antonimas, deminutyvas, epitetas, hiperbolė, ironija, įasmeninimas, kartojimas, metafora, palyginimas, paralelizmas, retorinis klausimas, retorinis sušukimas, sinonimas, stilizacija.

30.2.6. Kūrybinės veiklos. Kuriami šiuolaikiški tradicinės liaudies dainos atlikimo būdai. Remiantis skaitytais grožiniais ir negrožiniais istoriniais tekstais, svarstoma apie istorijos faktų reikšmę istorijos mokslui ir jų atliekamą funkciją grožiniame tekste, apie istorinių faktų ir fikcijos santykį literatūroje ir mene, istorinių įvykių santykį su asmens ir bendruomenės patirtimi. Susipažinus su fantastinei literatūrai būdingais siužeto komponavimo principais, kuriamas originalus fantastikos kūrinys; skaitytojo dienoraštis / perskaitytų knygų pristatymas, skaitymo rekomendacijos klasės draugams.

30.3. Rašymas ir teksto kūrimas.

30.3.1. Rašymo tikslai, adresatai ir komunikavimo situacijos. Inicijuojami pokalbiai apie rašymo veiklos prasmingumą, svarstoma apie rašymo patirties suteikiamas galimybes keistis mintimis, idėjomis, būti geriau pažintiems ir pažinti kitus. Mokiniai rašo siekdami įvairių tikslų: siekdami saviraiškos ir sudominti kitus, informuoti, paaiškinti reiškinius, aprašyti, išsakyti savo požiūrį, mintis, idėjas, įtikinti. Rašoma įvairiems adresatams: jaunesniems, bendraamžiams, vyresniems, pažįstamiems ir nepažįstamiems žmonėms.

Mokomasi pasirinkti kalbinę raišką atsižvelgiant į komunikavimo situaciją ir adresatą (pvz., vartoti tinkamas įvardžio formas, kreipinius, mandagumo formules rašant vyresniems, vengti šnekamosios kalbos žodžių, frazių oficialiose situacijose).

30.3.2. Rašymo veiklos pobūdis. Mokiniai rašo apie gana gerai žinomus ir aktualius dalykus (bendravimo, pomėgių, klasės ir mokyklinio gyvenimo, per lietuvių ir kitų dalykų pamokas nagrinėjamomis temomis). Rašymui parenkamos įvairios užduotys, kad atitiktų įvairių polinkių mokinių interesus. Rašoma remiantis ne tik savo patirtimi, bet ir šaltinių medžiaga.

Rašoma spontaniškai ir pasirengus. Rašoma reguliariai. Tobulinami rašymo laikantis rašymo eigos gebėjimai: planuojama, rašomas juodraštis, jis svarstomas (su draugais ir/arba mokytoju), redaguojama, pateikiama.

Vis daugiau dėmesio skiriama sukurtam ranka rašytam ar skaitmeniniam tekstui tobulinti: mokiniai skatinami skaityti vieni kitų darbus, teikti pastabų, klausimų, pasiūlymų.

Mokomasi taikyti jau žinomas ir naujas rašymo strategijas (pvz., klausinėjimas, prisiminimai/ asociacijos, paieška spausdintuose leidiniuose ir internete, užrašai kaupiant medžiagą; žodžių grandinė, raktiniai žodžiai, minčių žemėlapis, pasakojimo schema, lentelės planuojant; atidus skaitymas, pabraukimas, pasižymėjimas, pasinaudojimas kitų pagalba redaguojant; tinkamo pateikimo būdo pasirinkimas). Mokiniai mokosi numatyti, kaip tobulins savo rašymo gebėjimus.

30.3.3. Teksto pobūdis, žanrai ir struktūra. Toliau plėtojami pasakojimo, aprašymo, aiškinimo, kūrimo gebėjimai. Pradedami kurti nesudėtingi (tezė, argumentai, išvada) argumentuojamojo pobūdžio tekstai. Mokomasi skirti aiškinimą ir argumentavimą, paaiškinti sąvokas, reiškinius, įvykius, pateikti instrukcijas.

Mokomasi rašyti paisant žanro reikalavimų. Rašomi asmeninio pobūdžio tekstai: laiškas, dienoraštis, elektroninis laiškas; dalykiniai tekstai: laiškas, straipsnis apie mokyklos, paauglių gyvenimą, knygos (kino filmo, laidos, interneto svetainės paaugliams) pristatymas, kūrinio veikėjo charakteristika, kelionių įspūdžiai, reklama. Mokiniams suteikiama galimybių rašyti išmone grįstus tekstus, imtis tam tikrų kūrybinių bandymų. Jie kuria apsakymą (įtempto siužeto pasakojimą, grįstą konfliktu), eilėraštį, miniatiūrą, pasaką. Aptariama praktinių tekstų (instrukcija, pa(si)aiškinimas, prašymas ir kt.) paskirtis, sandara, kalbos ypatybės.

Analizuodami ir kurdami rašytinius tekstus mokiniai plėtoja teksto kaip vientisos struktūros pažinimą: įžanga susijusi su dėstymu, dėstymas – su pabaiga, pabaiga apibendrina visą tekstą ir susijusi su įžanga.

Nagrinėjamas teksto rišlumas, vientisumas temos ir pagrindinės minties aspektu. Aptariamos teksto pavadinimo funkcijos. Mokomasi sieti sakinius grandininiu ir paraleliniu būdais, vartoti siejimo priemones: jungtukus, dalelytes, įvardžius, prieveiksmius, įterpinius. Mokomasi rašyti atsižvelgiant į bendruosius stiliaus reikalavimus (aiškumo, glaustumo, vaizdingumo).

30.4. Kalbos pažinimas.

30.4.1. Kalba kaip socialinis, kultūrinis ir istorinis reiškinys. Susipažįstama su pasaulio kalbomis, jų klasifikacija. Susipažįstama su mirusiomis kalbomis, aiškinamasi, kodėl kalbos nyksta. Svarstoma, kas lemia kalbų gyvybingumą. Susipažįstama su indoeuropiečių kalbų šeima. Aptariama baltų kalbų situacija. Susipažįstama su latvių kalba. Aptariami ryškiausi latvių ir lietuvių kalbų leksikos, fonetikos ir morfologijos panašumai ir skirtumai.

30.4.2. Fonetika ir kirčiavimas. Kartojama ir gilinamas supratimas apie ilguosius ir trumpuosius kirčiuotus skiemenis, priegaidžių rūšis.

Susipažįstama su priegaidėmis.

Susipažįstama su pagrindinėmis kirčiavimo taisyklėmis. Mokomasi kirčiuoti padėtinio ilgumo balsius a, e. Mokomasi kirčiuoti ilguosius žodžio galo skiemenis. Mokomasi kirčiuoti skiemenis, kurių pagrindą sudaro dvigarsiai (išskyrus ie ir uo).

Pratinasi skaityti kirčiuotą tekstą.

Tobulinamas dažnai mokinio aplinkoje (regione) vartojamų sunkiau kirčiuojamų žodžių praktinis kirčiavimas. Savarankiškai naudojamasi kirčiavimo žodynais ir skaitmeninėmis kirčiavimo priemonėmis.

30.4.3. Morfologija ir rašyba. Kartojama ir gilinamos žinios apie linksniuojamąsias kalbos dalis.

Kartojama ir gilinamas supratimas apie asmenuojamąsias veiksmažodžio formas.

Susipažįstama ir mokomasi neasmenuojamųjų veiksmažodžio formų.

Susipažįstama su dalyviu. Analizuojama dalyvio reikšmė. Mokomasi dalyvio gramatinių požymių. Aptariamos dalyvių rūšys. Mokomasi atpažinti veikiamuosius ir neveikiamuosius dalyvius. Mokomasi veikiamųjų dalyvių laikų darybos, taisyklingo vartojimo. Susipažįstama su veikiamųjų dalyvių linksniavimu, mokomasi jų rašybos. Mokomasi neveikiamųjų dalyvių laikų darybos, taisyklingo vartojimo. Susipažįstama su neveikiamųjų dalyvių linksniavimu, mokomasi juos taisyklingai rašyti, lyginama su linksniuojamųjų kalbos dalių linksnių rašyba. Susipažįstama su dalyvių kirčiavimu.

Susipažįstama su įvardžiuotiniais dalyviais, prisimenama įvardžiuotinius būdvardžius ir mokomasi taisyklingai rašyti ir vartoti įvardžiuotinius dalyvius. Susipažįstama su sangrąžiniais dalyviais ir jų rašyba.

Susipažįstama su pusdalyviu. Aiškinamasi pusdalyvio reikšmė, mokomasi skirti pusdalyvio reikšmę nuo dalyvio reikšmės. Mokomasi pusdalyvio gramatinių požymių, darybos, mokomasi juos taisyklingai vartoti ir rašyti. Susipažįstama su pusdalyvio kirčiavimu.

Susipažįstama su padalyviu. Aiškinamasi padalyvio reikšmė, mokomasi ją skirti ją nuo pusdalyvio reikšmės. Mokomasi padalyvio gramatinių požymių, darybos, mokomasi juos taisyklingai vartoti ir rašyti. Susipažįstama su padalyvio kirčiavimu.

30.4.4. Sintaksė ir skyryba. Kartojama ir įtvirtinamas supratimas apie veiksmažodinius, daiktavardinius ir būdvardinius žodžių junginius.

Kartojama, plečiamas ir įtvirtinamas supratimas apie sakinio dalis.

Kartojama ir plečiamas supratimas apie veiksnį ir jo raišką.

Kartojama ir plečiamas supratimas apie tarinį. Įtvirtinama grynojo tarinio raiška, susipažįstama ir mokomasi sudurtinio, suvestinio, mišriojo tarinio ir jų raiškos. Susipažįstama su galimybe rašyti brūkšnį vietoj praleistos jungties.

Kartojama, plečiamas ir įtvirtinamas supratimas apie papildinį ir jo raišką.

Kartojama ir toliau mokomasi vietos, laiko, būdo aplinkybių ir jų raiškos, mokomasi aplinkybių rūšių (kiekybės, priežasties, sąlygos, nuolaidos ir tikslo) ir jų raiškos. Susipažįstama ir nagrinėjamos išplėstinės dalyvinės, pusdalyvinės ir padalyvinės aplinkybės, mokomasi jas taisyklingai vartoti. Susipažįstama su galimybe rašant jas skirti kableliais.

Kartojama, plečiamas ir gilinamas supratimas apie pažyminį. Mokomasi derinamųjų ir nederinamųjų pažyminių, jų raiškos ir skyrybos. Mokomasi išplėstinių pažyminių, jų raiškos ir skyrybos. Aiškinamasi, kas yra priedėlis, suprantama, kuo jis skiriasi nuo išplėstinio pažyminio ir sudurtinio tarinio, mokomasi jo skyrybos.

Kartojama, gilinamas supratimas apie vienarūšes sakinio dalis. Kartojama ir įtvirtinamos žinios apie vienarūšių sakinio dalių požymius, aptariami jų jungimo būdai, įtvirtinama intonacija skaitant. Savarankiškai atpažįstama vienarūšius ir nevienarūšius derinamuosius pažyminius. Gilinama, įtvirtinama vienarūšių sakinio dalių skyrybąskyryba.

Prisimenama ir gilinamas supratimas apie prijungiamųjų sakinių taisyklingą atskyrimą ir išskyrimą. Kableliu skiriami nesudėtingo sudėtinio bejungtukio sakinio dėmenys.

Gilinamas supratimas ir mokomasi sintaksiškai nagrinėti vientisinį ir sudėtinį sakinį.

Mokomasi taisyklingai vartoti aktualius žodžių junginius: linksniai, valdomi veiksmažodžių atitikti, atstovauti, aukotis, kreiptis, nusimanyti, pasiekti, pripildyti, skolintis ir kt., galininkinių veiksmažodžių su neiginiu ne, būdvardžių atsparus, atviras, dosnus, gabus, gausus, panašus, sotus, turtingas ir kt. Susipažįstama su dvejybiniais linksniais, mokomasi juos taisyklingai vartoti.

31. Mokymosi turinys. 8 klasė.

31.1. Kalbėjimas, klausymas ir sąveika.

31.1.1. Kalbėjimo ir klausymo paskirtis ir svarba. Aptariama mokymosi kalbėti ir klausytis prasmingumas ir nauda kiekvienam asmeniškai, bendruomenei, visuomenei, tautai. Aiškinamasi, kaip technologijos bei žiniasklaida veikia kalbos vartojimą ir bendravimo formas. Mokomasi suprasti tekstų (pvz., reklamos) daromą poveikį, atpažinti netiesiogiai potekste išreiškiamas vertybes, skirti adresato ir adresanto interesus, kritiškai vertinti pranešimą. Mokomasi pažinti save, kaip klausytoją ir kalbėtoją, įžvelgti pranašumus ir trūkumus, siekti tobulinti savo gebėjimus.

31.1.2. Kalbėjimo ir klausymosi veiklos pobūdis. Plėtojami aktyvaus klausymosi gebėjimai (klausymo tikslo paisymas, dėmesys žodžiams, kurie nukreipia į svarbią informaciją, pauzių reikšmė, pasižymėjimo svarba). Mokomasi tikslingai išskirti klausymosi tikslo atžvilgiu svarbią informaciją ir numatyti jos naudojimo galimybes.

Mokomasi atpažinti kalbėjimo toną (iškilmingas, neutralus, pajuokiamas, ironiškas), neutralią ir emociškai nuspalvintą leksiką, retorinius klausimus, sušukimus, pakartojimus, aiškinamasi jų paskirtis. Aptariamas ir vertinamas įvairus kalbėjimas: betarpiškas (pačių mokinių,

draugų, artimųjų, nepažįstamų asmenų) ir iš garso, vaizdo įrašų. Mokomasi įžvelgti vizualinės ir verbalinės kalbos sąsajas.

Kalbama atsižvelgiant į tikslą: informuoti, sudominti, paaiškinti, įtikinti. Mokomasi inicijuoti ir plėtoti pokalbį, dalintis informacija ir patirtimi, reikšti ir pagrįsti požiūrį, priimti bendrus sprendimus. Mokomasi naudotis veiksmingomis dialogo ir diskusijų strategijomis įvairiuose formaliuose ir neoficialiuose kontekstuose (įtraukiant ir tarmišką kalbėjimą, jeigu turi tarmę). Prisimenamos pagrindinės kalbos etiketo taisyklės ir mokomasi jų laikytis.

Mokomasi prasmingai naudotis adresato sudominimo priemonėmis (spausdintais, vaizdiniais ir garso elementais). Mokomasi pasirinkti tinkamas klausymo ir kalbėjimo strategijas, pasirinkti raišką, kuri atitiktų adresato poreikius, išmanyti strategijas, kaip elgtis suklydus.

Atsižvelgiant į kalbinę aplinką plėtojami ir gilinami gebėjimai kalbėti taisyklingai, plečiamas žodynas, mokomasi vartoti konkrečiąją leksiką tiksliai informuojant, abstrakčiąją – apibendrinant.

31.1.3. Teksto pobūdis ir struktūra. Analizuodami ir kurdami sakytinius tekstus mokiniai plėtoja teksto kaip vientisos struktūros supratimą: mokosi įžangą sieti su dėstymu, dėstymą – su pabaiga, baigdami apibendrinti visą tekstą.

Mokiniai nagrinėja ir mokosi kurti įvairius tekstus. Toliau plėtojami pasakojimo, aprašymo, aiškinimo kūrimo gebėjimai. Daugiausia dėmesio skiriama argumentavimui. Nagrinėjami šio pobūdžio tekstai. Mokomasi kurti nesudėtingos struktūros (tezė, argumentai, kontrargumentai, išvada) tekstus, kalbama tiesiogiai ir/ar pasitelkiamos informacinės technologijos (pvz., vaizdo, garso, įrašai, vaizdo konferencijos).

Mokiniai tobulina monologinio kalbėjimo gebėjimus (pvz., informuoja, papasakoja, pristato), sako kalbas bendraamžiams, jaunesniems, vyresniems adresatams, mokosi planuoti pranešimą, kurti logiškos struktūros pateiktį pateikčių rengykle ir ją demonstruoti, komentuoti.

Toliau plėtojami dialoginio kalbėjimo gebėjimai. Stebimi ir aptariami įvairūs pokalbiai, diskusijos, debatai. Mokomasi tinkamai ir aktyviai dalyvauti diskusijoje, debatuose (aiškiai suprasti savo kaip klausytojo ir kalbėtojo vaidmenį, išskirti objektą, reikšti ir pagrįsti nuomonę, apibendrinti). Prisimenamos ginčo taisyklės, mokomasi ginti savo požiūrį nepažeidžiant kitų ir savo paties orumo, kurti teigiamus tarpusavio santykius, susitarti.

Kuriami įprasti ir skaitmeniniai (pvz., garso ar vaizdo įrašas) sakytiniai tekstai.

31.2. Skaitymas, teksto supratimas ir literatūros bei kultūros pažinimas

31.2.1. Skaitymo tikslai. Ugdomas pomėgis skaityti, estetinis skonis, mokomasi aptarti ir nagrinėti perskaitytus tekstus, jų pagrindu atlikti kūrybines užduotis, suprasti skaitymo reikšmę ir poveikį. Mokomasi naudotis įvairiais informacijos šaltiniais, atrinkti ir įvertinti reikalingą informaciją, teisėtai naudotis skaitmeniniu turiniu.

31.2.2. Skaitymo strategijos. Mokomasi skaityti įvairiais būdais: atidžiuoju (įdėmiuoju) skaitymu (grožinių kūrinių, apibrėžimų, taisyklių, instrukcijų ir kt.); pažintiniu (apžvalginiu) skaitymu (knygų, laikraščių, žurnalų, skrajučių ir kt.); ieškomuoju skaitymu (žodynų, žinynų ir kt.); tikslingu skaitymu iš naujo; raiškiuoju skaitymu.

Skaitant tekstą, mokomasi kelti hipotezes, esminius klausimus (kodėl, kaip?...), remiantis papildomais šaltiniais, aiškintis nesuprantamus teksto žodžius. Mokomasi tekstą paversti grafine struktūra: braižyti veiksmo schemas, kūrinio veikėjų ryšių ir santykių tinklą ir pan. Mokomasi planuoti skaitymo veiklą, ją apmąstyti ir įsivertinti.

Išryškinama atidaus teksto skaitymo nuostata, pagrįsta galimybe įsigilinti į skaitomus kūrinius (ištraukas), bei ilgasis skaitymas: per mokslo metus turi būti perskaitomi ir aptariami bent keli didesnės apimties kūriniai.

31.2.3. Tekstų atranka. Skaitomi meniškai vertingi mokinių amžių atitinkantys programoje rekomenduojami ar laisvai pasirenkami įvairių žanrų lietuvių, pasaulio ir Lietuvos kitakalbės literatūros grožiniai ir negrožiniai kūriniai ar jų ištraukos. Skaitiniai programoje grupuojami teminiu arba žanriniu principu, prie nurodytos skaitomų tekstų rūšies pateikiami rekomenduojamų kūrinių sąrašai. Dėl skaitomų kūrinių (ištraukų) kiekio, atsižvelgdamas į mokinių poreikius ir galimybes, sprendžia mokytojas ar mokytoja. Renkantis kūrinius, rekomenduojama išlaikyti pusiausvyrą tarp

lietuvių ir verstinės literatūros, tarp klasikinių ir šiuolaikinių kūrinių, atskleisti mokiniams temų ir žanrų įvairovę.

Savarankiškai skaitomi lietuvių, pasaulio ir Lietuvos kitakalbės literatūros grožiniai ir negrožiniai kūriniai savo malonumui. Mokomasi rasti dominančias knygas, formuluoti savarankiškus skaitymo tikslus. Rekomenduojama domėtis naujausia vaikų ir paauglių literatūra. Savarankiškai skaitomi kūriniai aptariami, nagrinėjami, vertinami pasirinktais aspektais, dalijamasi savo skaitymo patirtimi su kitais.

31.2.4. Skaitomų tekstų rūšys ir rekomenduojami skaitiniai.

Jauno žmogaus savivoką ir jausmų pasaulį atskleidžiantys įvairių laikotarpių lietuvių ir verstiniai literatūros kūriniai:

G. Adomaitytė, „Laumžirgių namai“; G. Ambrazaitė, pasirinkti eilėraščiai; D. Bagdonaitė, pasirinkti eilėraščiai; M. Balakauskas, pasirinkti eilėraščiai; A. Cicėnaitė „Niujorko respublika“, „Kad mane pamatytum“; D. Čepauskaitė, pasirinkti eilėraščiai; D. Dirgėla, pasirinkti eilėraščiai; D. Ganc, „Lota“; D. Grajauskas, pasirinkti eilėraščiai; I. Ežerinytė, „Sutikti eidą“, „Verksnių klubas“; V. Juknaitė, „Išsiduosi. Balsu“; R. Kmita, pasirinkti eilėraščiai; L. Kromalcaitė, pasirinkti eilėraščiai; J. Kunčinas, „Baltųjų sūrių naktis“; D. Kuzminskaitė, pasirinkti eilėraščiai; M. Nastaravičius, pasirinkti eilėraščiai; S. Nėris, pasirinkti eilėraščiai; E. Noreika, pasirinkti eilėraščiai; V. Mačernis, pasirinkti eilėraščiai; A. Marčėnas, pasirinkti eilėraščiai; D. Opolskaitė, „Ir vienąkart, Riči“; H. Radauskas, pasirinkti eilėraščiai; B. Radzevičius, pasirinkti apsakymai; S. Šaltenis, „Riešutų duona“, „Amžinai žaliuojantis klevas“; I. Toleikytė, pasirinkti eilėraščiai; M. Valiukas, pasirinkti eilėraščiai; L. Varslauskaitė, „Mano didelis mažas Aš“; A. Žagrakalytė, pasirinkti eilėraščiai; ar kiti pasirinkti kūriniai (ištraukos).

R. Bachas (R. Bach), „Džonatanas Livingstonas žuvėdra“; M. Hadon (M. Haddon), „Tas keistas nutikimas šuniui naktį“; L. Lauri (L. Lowry), „Siuntėjas“; S. Taunsend (S. Townsend), „Slaptas Adriano Moulo dienoraštis“; ar kiti pasirinkti kūriniai (ištraukos).

Grožinės ir negrožinės literatūros kūriniai, kuriuose reiškiama pilietinė, tautinė, kultūrinė, regioninė ar kalbinė tapatybė:

Lietuvių tautinę, regioninę, kalbinę tapatybę išreiškiantys tekstai: J. Aistis, pasirinkti eilėraščiai; G. Beresnevičius, pasirinktos esė; B. Brazdžionis, pasirinkti eilėraščiai; S. Daukantas, „Būdas senovės lietuvių, kalnėnų ir žemaičių“ (ištrauka); J. Degutytė, pasirinkti eilėraščiai; J. Erlickas, pasirinkti eilėraščiai; S. Geda, pasirinkti eilėraščiai; V. Kudirka, „Iš mano atsiminimų keletas žodelių“, pasirinkti eilėraščiai; S. Parulskis, pasiriktos esė; I. Simonaitytė „Aukštųjų Šimonių likimas“ (ištrauka); „Šventinis bankuchenas“, „Lietuvos istorijos repas“; Vydūnas, „Tėvynė ir žmogus“; ar kitų autorių pasirinkti kūriniai.

Lietuvos istorinių tautų tapatybę išreiškiantys tekstai: M. Bahdanovičius, „Vilnius“; T. Buinickis (T. Bujnicki), „Lietuva, mano tėvyne“; S. Firkovičius, „Vėl gimtinėje“, „Šviesūs prisiminimai“ (iš rink. „Į Trakus paukščiu plasnosiu“); G. Kanovičius, pasirinkti apsakymai iš rinkinio „Debesis, vardu Lietuva“; A. Karpinovičius, „Paskutinis Vilniaus pranašas“ (ištraukos); S. Kobeckis, „Naujametiniai linkėjimai“ (iš rink. „Į Trakus paukščiu plasnosiu“); A. Mickevičius (A. Mickiewicz), „Ponas Tadas“ (invokacija); O. Milašius (O. Miłosz), „Lietuva“, „Vaikystės šalyje…“; M. Olkinaitė, „Žydiška lopšinė“, „Mano tauta“; ar kitų autorių pasirinkti kūriniai.

Lietuvių diasporos literatūra: D. Staponkutė, „Kartais ir maištas gydo“; R. Šepetys, „Druska jūrai“; A. Šileika, „Basakojis bingo pranešėjas“; ar kitų autorių pasirinkti kūriniai (ištraukos).

Tarminiai lietuvių literatūros tekstai: V. Braziūnas, „Saula Svaliõ“; V. Daujotė, „Balsā ūkūs / Balsai ūkuose“, „Gīvenu vīna / Gyvenu viena“; T. Dėrvienė, „Žali žuoleli“; J. Elekšis, „Rokundā“; A. Griganavičius, „Kū ašen da atamenu“; R. Katinaitė-Lumpickienė, „Undeniu, ugniu, žalynais“; E. Rudys, „Sėmuona malūnā“; poezijos rinktinė „Sava muotinu kalbo“; V. Rudokas, „Kalbėti motinos kalba“; R. Sadauskas, „Sudzievuliu“; R. Šimkūnas, „(Ne) paprastās istorijās“; J. Žitkauskas, „Dubeltavos išpažintys“; ar kitų autorių pasirinkti kūriniai (ištraukos).

Literatūros kūriniai, kuriuose svarstomi moraliniai klausimai, laikysena ribinėse situacijose:

J. Biliūnas, „Ubagas“; K. Binkis, „Atžalynas“; A. Liobytė, „Sunki mama“; I. Meras „Geltonas lopas“; R. Spalis, „Mergaitė iš geto“ (ištrauka); B. Vilimaitė, pasirinktos novelės; ar kiti pasirinkti kūriniai.

R. Brėdberis (R. Bradbury), „Pienių vynas“; Dž. Boinas (J. Boyne), „Berniukas dryžuota pižama“; M. Čechovas, pasirinkti apsakymai; N. Gogolis, „Apsiaustas“, „Nosis“; V. Goldingas (W. Golding), „Musių valdovas“; O. Henris (O. Henry), pasirinktos novelės; H. Li (H. Lee), „Nežudyk strazdo giesmininko“; Dž. Steinbekas (J. Steinbeck), „Apie peles ir žmones“; I. Turgenevas, „Mumu“; M. Zusak, „Knygų vagilė“; ar kiti pasirinkti kūriniai (ištraukos).

Lietuvių ir verstinė egodokumentika (dienoraščiai, atsiminimai, autobiografijos, laiškai):

L. Baliukevičius, „Partizano Dzūko dienoraštis“; A. Baranauskas, Dienoraštis; M. K. Čiurlionis, Laiškai Sofijai; M. Gimbutienė, „Dienoraštis ir atsiminimai“; V. Mačernis, Laiškai; „Manėm, kad greit grįšim. 18 pokalbių apie pasitraukimą į Vakarus 1940–1944“; Jonas Mekas, „Laiškai iš niekur“; „Misija Sibiras. 2006–2015“; S. Nėris, Dienoraštis; Icchokas Rudaševskis, „Vilniaus geto dienoraštis, 1941–1943“; I. Simonaitytė, „O buvo taip“; A. Švedas, „Irena Veisaitė. Gyvenimas turėtų būti skaidrus“; Vaižgantas, Laiškai Klimams; „Šitas vaikas turi gyventi. Elenos Holcmanaitės užrašai (1941–1944)“; ar kitų pasirinktų egodokumentikos knygų ištraukos.

Ciceronas, „Pokalbiai apie senatvę ir bičiulystę“; Ana Frank, „Dienoraštis“; M. Jusafzai (M. Yousafzai), „Aš esu Malala“; F. Kafka, „Dienoraščiai, 1910–1923“, „Laiškas tėvui“; P. Kalanitis (P. Kalanithi), „Įkvėpti tylą“; B. Obama, „Mano tėvo svajonės: mano šeimos istorija“; R. M. Rilkė (R. M. Rilke), „Laiškai jaunajam poetui“; Seneka, „Laiškai Lucijui“; Š. Streid (Ch. Strayed), „Laukinė“; M. Tvenas (M. Twain), „Gyvenimas prie Misisipės“; T. Vestouver (T. Westover), „Apšviestoji“; ar kitų pasirinktų egodokumentikos knygų ištraukos.

Avangardo meno ir literatūros kūriniai:

K. Binkis, pasirinkti eilėraščiai iš rinkinio „100 pavasarių“; S. Geda, pasirinkti eilėraščiai iš rinkinio „Pėdos“; J. Žlabys-Žengė, pasirinkti eilėraščiai; ar kiti pasirinkti kūriniai.

J. Meko eksperimentinis kinas; „Fluxus“ judėjimas; slemas ir kiti eksperimentiniai, novatoriški meno reiškiniai.

31.2.5. Grožinės ir negrožinės literatūros skaitymas, supratimas, analizė ir interpretavimas. Grožiniai ir negrožiniai kūriniai (ištraukos) skaitomi ir analizuojami išskiriant jų esminius požymius (rūšį, žanrą), temą, siejant juos su istoriniu kontekstu, rašytojo biografija. Mokomasi įvardyti skaitomo teksto temą, aptarti struktūrą, loginius ryšius tarp teksto dalių, atpasakoti, apibendrinti, formuluoti iš kūrinio kylančius probleminius klausimus, pagrindžiant savo teiginius teksto pavyzdžiais ir citatomis. Mokomasi susieti skaitomą tekstą su savo žiniomis ir patirtimi, išsakyti nuomonę apie kūrinį.

Mokomasi nagrinėti skaitomų prozos ar dramos kūrinių struktūrą, personažų sistemą (pagrindiniai ir antraeiliai veikėjai, herojai ir antiherojai), veikėjų bruožus, poelgius, išgyvenimus ir santykius, jų charakterių kaitą, pagrindinės kūrinio siužetines dalis, pasakotoją, įvykių seką, laiką, erdvę, idėjas, jų aktualumą; poetiniame tekste nagrinėti struktūrą, lyrinį subjektą, jo nuotaiką, eilėraščio laiką, erdvę, vyksmą, idėjas, jų aktualumą, įvaizdžius, eiliuotos kalbos ypatybes; atpažinti ir įvardyti egodokumentinių tekstų (dienoraščiai, atsiminimai, autobiografijos, laiškai) specifiką, aptarti turinį ir raišką, meniškumo ir dokumentiškumo santykį memuaristikoje ir autobiografistikoje; atpažinti ir įvardyti avangardinių kūrinių specifiką.

Mokomasi įžvelgti ir nagrinėti literatūros teksto santykį su socialiniu kontekstu. Aptariamos perkeltinės kūrinio reikšmės, potekstės, skirtingi meninio vaizdavimo būdai (realistinis, metaforiškas, alegorinis, fantastinis, humoristinis, ironiškas). Ugdomas gebėjimas aptarti teksto vaizdingumą, menines raiškos priemones.

Remiantis teksto detalėmis ir visuma, mokomasi palyginti skaitomų kūrinių veikėjus, temas, idėjas, keliamas problemas. Mokomasi aptarti grožinių ir negrožinių tekstų skirtumus.

Grožinės ir negrožinės literatūros kūriniai vertinami turinio, vertybiniu, raiškos ir kitais aspektais, argumentuotai ir etiškai polemizuojant, dalyvaujant diskusijoje.

Skaitant grožinę literatūrą, aptariami, analizuojami ir lyginami kitų medijų tekstai: dailės ir muzikos kūriniai, kino filmai, serialai, vaizdo įrašai, spektakliai, socialinė reklama ir kiti multimodalūs tekstai.

Aptariant kūrinius, ugdomas gebėjimas tinkamai vartoti literatūros sąvokas (naujai įvedamos sąvokos paryškintos):

- apysaka, apsakymas, autobiografija, avangardas, detektyvas, dienoraštis, drama, eilėraštis, fantastika, interviu, memuarai, novelė, poema, poezija, posmas, proza, reklama, romanas, stilius, žanras;

- atomazga, autorius, dialogas, dramatizmas, erdvė, heroizmas, herojus, humoras, intriga, ironija, komizmas, konfliktas, kulminacija, laikas, lyrinis subjektas, monologas, pagrindinė mintis, pasakotojas, personažas (veikėjas), posmas, rimas, ritmas, siužetas, tema, tragizmas, užuomazga, veikėjas, veiksmas, vyksmas;

- alegorija, antonimas, deminutyvas, epitetas, hiperbolė, ironija, įasmeninimas, kartojimas, metafora, monologas, palyginimas, paralelizmas, retorinis klausimas, retorinis sušukimas, sinonimas, stilizacija.

31.2.6. Kūrybinės veiklos. Filosofiniu ir psichologiniu aspektu diskutuojama apie skaitytuose kūriniuose nagrinėjamus asmens unikalumo, savo jausmų atpažinimo, rūpesčio savimi ir kitais klausimus. Susipažinus su egodokumentinių tekstų ypatumais, aprašomi savo vaikystės prisiminimai arba kuriama trumpa autobiografija; skaitytojo dienoraštis / perskaitytų knygų pristatymas, skaitymo rekomendacijos klasės draugams.

31.3. Rašymas ir teksto kūrimas

31.3.1. Rašymo tikslai, adresatai ir komunikavimo situacijos. Aptariama rašymo gebėjimų svarba mokantis (įvairūs tekstai rašomi visų dalykų pamokose), tiesiogiai ir virtualiai bendraujant ir bendradarbiaujant (žinutės, skelbimai, kvietimai, socialiniai tinklai, el. laiškai ir kt.).

Mokiniai rašo siekdami įvairių tikslų: siekdami saviraiškos ir sudominti kitus, informuoti, paaiškinti reiškinius, išsakyti savo požiūrį, mintis, jausmus, idėjas, įtikinti. Rašoma įvairiems adresatams: jaunesniems, bendraamžiams, vyresniems, pažįstamiems ir nepažįstamiems žmonėms, gerai išmanantiems dalyką, menkai informuotiems). Mokiniai mokosi tinkamai pasirinkti kalbinę raišką, atsižvelgdami į komunikavimo situaciją ir adresatą, numatyti, ką žino ir ko gali nežinoti skaitytojai, ir atitinkamai reaguoti (pvz., papildomai kai ką paaiškinti, paieškoti iliustracijų, pasirinkti paprastesnius žodžius).

31.3.2. Rašymo veiklos pobūdis. Mokiniai rašo apie įvairius aktualius dalykus (bendravimo, pomėgių, klasės ir mokyklinio gyvenimo, per lietuvių ir kitų dalykų pamokas nagrinėjamomis temomis). Rašymui parenkamos įvairios užduotys, kad atitiktų įvairių polinkių mokinių interesus. Rašoma remiantis savo patirtimi, tekstais, šaltinių medžiaga.

Rašoma spontaniškai ir pasirengus. Rašoma reguliariai. Tobulinami teksto kūrimo laikantis rašymo eigos gebėjimai: renkama medžiaga, planuojama, rašomas juodraštis, jis aptariamas (su draugais ir/arba mokytoju), redaguojama, pateikiama. Eksperimentuojama ir ieškoma tinkamiausių pateikimo būdų, atsižvelgiant į teksto žanrą ir adresatą.

Mokomasi taikyti jau žinomas ir naujas rašymo strategijas (pvz., klausinėjimas, prisiminimai/ asociacijos, paieška spausdintuose leidiniuose ir internete, užrašai kaupiant medžiagą; žodžių grandinė, raktiniai žodžiai, minčių žemėlapis, pasakojimo schema, lentelės planuojant; laisvasis rašymas; atidus skaitymas, pabraukimas, pasižymėjimas, pasinaudojimas kitų pagalba redaguojant; tinkamo pateikimo būdo pasirinkimas). Mokiniai mokosi planuoti veiklas savo rašymo gebėjimams tobulinti.

31.3.3. Teksto pobūdis, žanrai ir struktūra. Toliau plėtojami pasakojimo, aprašymo, aiškinimo, argumentavimo kūrimo gebėjimai, Daugiausia dėmesio skiriama argumentuojamojo pobūdžio tekstų nagrinėjimui ir rašymui. Mokomasi rašyti sudėtingesnius aiškinamuosius tekstus, reiškinius, įvykius, mokinių atliekamus tyrimus, tekstus.

Mokomasi rašyti paisant žanro reikalavimų. Rašomi asmeninio pobūdžio tekstai: laiškas, dienoraštis, elektroninis laiškas; dalykiniai tekstai: laiškas, straipsnis apie mokyklos, paauglių

gyvenimo problemas, knygos (kino filmo, TV laidos, interneto svetainės paaugliams) pristatymas, komentaras apie perskaitytą knygą, kūrinio veikėjo charakteristika, kelionių įspūdžiai, reklama.

Mokiniams suteikiama galimybių tobulinti kūrybinio rašymo gebėjimus. Kuriami įvairių žanrų tekstai, pvz., apsakymas, eilėraštis, filmo scenarijus, įsivaizduojamas knygos veikėjo dienoraštis, portretas. Mokiniai eksperimentuoja kurdami alternatyvią pabaigą, keisdami literatūros rūšį, žanrą, keisdami pasakojimo perspektyvą.

Mokiniai kuria vientisos struktūros tekstus, susiedami visas struktūrines dalis. Daug dėmesio skiriama pastraipai kaip teksto struktūros vienetui nagrinėti ir rašyti. Mokiniai mokosi kurti pastraipas, taikydami įvairius modelius: priežasties – pasekmės, teiginio – pavyzdžio, problemos – sprendimo.

Mokiniai redaguoja savo ar kitų parašytus tekstus rišlumo, pagrindinės minties vientisumo aspektu. Mokomasi sieti sakinius grandininiu ir paraleliniu būdais, vartoti siejimo priemones: jungtukus, dalelytes, įvardžius, prieveiksmius, įterpinius. Mokomasi sukurti tinkamiausią pavadinimą savo tekstui. Mokomasi rašyti atsižvelgiant į bendruosius stiliaus reikalavimus (tikslumo, glaustumo, aiškumo, turtingumo, vaizdingumo).

31.4. Kalbos pažinimas.

31.4.1. Kalba kaip socialinis, kultūrinis ir istorinis reiškinys. Susipažįstama su bendrine kalba, jos funkcijomis.

Susipažįstama su lietuvių kalbos tarmėmis. Aiškinamasi, kodėl tarmės – gyvosios kalbos lobynas, bendrinės kalbos turtinimo ir palaikymo šaltinis.

Susipažįstama su kalbos atmainomis (tarmė, sociolektas, žargonas, medialektas), aptariamas jų santykis su bendrine kalba.

31.4.2. Leksika ir stilistika. Aiškinamasi, kas yra kalbos norma, norminė ir nenorminė leksika. Mokomasi atskirti norminę ir nenorminę leksiką. Mokomasi atpažinti tekstuose archaizmus, naujadarus, suprasti, kokiu tikslu jie vartojami. Mokiniai atpažįsta neteiktinas svetimybes, mokosi jas taisyti ir vengia jų savo kalboje. Mokomasi skirti ir vartoti terminus.

Susipažįstama su funkciniais stiliais. Apibūdinami dalykinio ir meninio stiliaus tekstai, jų paskirtis ir kalbos ypatybės (tikslumas, aiškumas ir glaustumas; konkretumas ir vaizdingumas).

Aptariami publicistinio ir buitinio stiliaus tekstai, jų paskirtis ir kalbos ypatybės (kalbos vaizdingumas ir neformalumas, dialogiškumas).

31.4.3. Morfologija, rašyba ir kirčiavimas. Kartojama ir apibendrinamos žinios apie neasmenuojamąsias veiksmažodžio formas, jų rašybą ir taisyklingą vartojimą.

Kartojamas ir gilinamas supratimas apie prieveiksmį, jo reikšmę Susipažįstama su prieveiksmio skyriais. Aptariami prieveiksmio gramatiniai požymiai.

Mokomasi prieveiksmių darybos, laipsniavimo, vartojimo, tarimo ir rašybos. Mokomasi taisyklingai kirčiuoti prieveiksmius su priesaga –(i)ai.

Kartojama ir gilinamas supratimas apie jungtuką. Prisimenama jungtuko reikšmė ir gilinamas supratimas apie jungtukų skyrius: sujungiamieji ir prijungiamieji jungtukai. Mokomasi vartoti sinoniminius jungtukus.

Susipažįstama su dalelyte. Mokomasi dalelytės reikšmės (klausiamoji, tikslinamoji, išskiriamoji ir kt.), vartojimo sakinyje ir rašybos. Mokomasi skirti dalelytę nuo jungtuko, aiškinamasi, kad dalelytė gali atlikti jungtuko funkcijas. Mokomasi dalelyčių ne, nebe, te, be, tebe, gi, per, vis, tik, vien rašymo su kitais žodžiais.

Kartojama ir gilinamas supratimas apie jaustuką, jo reikšmę ir vaidmenį kalboje. Susipažįstama su jaustukų skyryba. Mokomasi raiškiai skaityti sakinius su jaustukais.

Kartojama ir gilinamas supratimas apie ištiktuką, jo reikšmę. Aiškinamasi apie ištiktuko stilistinį vaidmenį sakinyje ir tekste, mokomasi juos tinkamai vartoti, raiškiai skaityti sakinius su ištiktukais.

Mokomasi taisyklingai tarti ir kirčiuoti jungtukus, dalelytes, jaustukus, ištiktukus.

Kartojama ir toliau mokomasi žodžių rašymo kartu ir atskirai (pvz., kai vienas žodis sutrumpėja kas dieną/kasdien, keičiasi žodžio reikšmė nekoks (prastas)/ ne koks).

Kartojama ir įtvirtinamos žinios apie kalbos dalių gramatinius požymius, rašybą, kirčiavimą, vartojimą.

31.4.4. Sintaksė ir skyryba. Stengiamasi suprasti skyrybos paskirtį ir svarbą tinkamai vartojant kalbą. Apibendrinamos žinios apie skiriamuosius ženklus, jų reikšmes ir intonaciją.

Kartojamos ir plečiamos žinios apie sakinio požymius. Įtvirtinamos žinios apie vientisinį sakinį. Susipažįstama su vientisinių sakinių rūšimis: išplėstiniai ir neišplėstiniai, asmeniniai ir beasmeniai,. nepilnieji sakiniai. Mokomasi juos atpažinti ir tinkamai vartoti.

Apibendrinamas ir gilinamas supratimas apie sakinio dalies sąvoką. Susipažįsta su sakinio dalių nustatymo būdais (formalusis ir semantinis sakinio nagrinėjimo aspektas) ir mokosi savarankiškai atpažinti sudėtingesnės raiškos sakinio dalis (pvz., sakinio dalis, išreikšta frazeologizmais) Aiškinamasi, kas yra sakinio dalių variantiškumas. Aiškinamasi apie sakinio ir kalbos dalių santykius, kad viena sakinio dalis gali būti reiškiama įvairiomis kalbos dalimis (pvz., veiksnys daiktavardžiu, įvardžiu ir kt.) ir atvirkščiai – įvairios kalbos dalys gali būti viena sakinio dalimi (daiktavardis, įvardis ir kt. – veiksniu).

Susipažįstama su aiškinamosiomis sakinio dalimis, jų požymiais ir intonacija. Mokomasi rasti, apibūdinti aiškinamąsias sakinio dalis su įvairiais jungiamaisiais žodžiais, mokomasi jų skyrybos. Mokomasi ąiškinamųjų sakinio dalių be jungiamojo žodžio skyrybos. Susipažįstama su daugianarėmis aiškinamosiomis sakinio dalimis ir jų skyryba.

Mokomasi skirti lyginamuosius posakius.

Aptariami žodžiai ir posakiai, klausimais nesusiję su sakiniu. Kartojamas ir apibendrinamas supratimas apie kreipinį ir jo raišką. Kartojama ir įtvirtinama kreipinio skyryba. Aptariami įterpiniai. Analizuojama įterpinių reikšmė ir tinkamas jų vartojimas. Įtvirtinami dažniausiai įterpiniais einantys žodžiai ir žodžių junginiai. Mokomasi ir įtvirtinama įterpinių skyryba.

32. Mokymosi turinys. 9 ir I gimnazijos klasės.

32.1. Kalbėjimas, klausymas ir sąveika

32.1.1. Kalbėjimo ir klausymo paskirtis ir svarba. Aptariama, kaip kalbėjimas ir klausymas padeda suprasti ir paaiškinti socialinius, kultūrinius ir mokslo dalykus, mokytis ir apmąstyti savo mokymąsi. Mokiniai aptaria, kokį poveikį bendravimo sėkmei turi klausytojų socialinis ir kultūrinis kontekstas ir patirtis. Analizuojami asmeninius ir grupinius interesus išreiškiantys pranešimai, mokomasi kritiškai vertinti. Mokomasi suprasti tekstų daromą poveikį, atpažinti netiesiogiai išreiškiamas vertybes ir stereotipus, atpažinti manipuliacijas, skirti adresato ir adresanto interesus.

32.1.2. Kalbėjimo ir klausymosi veiklos pobūdis. Aptariama įvairaus pobūdžio sakytinių tekstų turinys (tematika, pagrindinė mintis, keliamos problemos, reiškiami požiūriai, pateikiami argumentai). Mokomasi argumentuotai vertinti klausomo teksto turinį ir raišką, kalbėtojų intencijas, adresatui daromą poveikį, būdus, kaip autorius siekia savo tikslų, atpažinti ironiją, sarkazmą, paslėptas užuominas. Aptariama, kaip klausymo strategijų pasirinkimas priklauso nuo klausymosi tikslų, ir mokomasi jas tikslingai pasirinkti.

Kalbama viešai atsižvelgiant į tikslą: informuoti, sudominti, paaiškinti, įtikinti. Aptariami viešojo kalbėjimo ypatumai. Planuojami, repetuojami pristatymai, mokomasi sakyti informacines kalbas. Mokiniai mokosi naudotis strategijomis, padedančiomis adresatui geriau suprasti informaciją: paaiškina sąvokas, terminus, tikslingai sieja rodymą ir kalbėjimą (pvz., parengia pateiktį, svarbiausius dalykus užrašo lentoje, rodo plakatą, demonstruoja modelį, naudojasi garso ir vaizdo medžiaga ir pan.). Aptariamos tarmiško kalbėjimo galimybės, mokiniai tikslingai kalba tarmiškai (jeigu turi tarmę) tikrose ar įsivaizduojamose situacijose.

Toliau lavinami dialoginio kalbėjimo gebėjimai: mokomasi dalyvauti dalykiniuose pokalbiuose, diskusijose, debatuose, pasirengti ir imti interviu, vadovauti diskusijai. Dalyvaujant įvairaus pobūdžio diskusijose, debatuose mokomasi efektyviai klausytis, klausti, atsakyti, kelti problemas, svarstyti, argumentuoti, prieštarauti, vertinti, apibendrinti.

Mokomasi tikslingai naudotis tinkamomis klausymo ir kalbėjimo strategijomis, pasirinkti balso efektus, pvz., tonas, garsumas, aukštis ir tempas, numatant, kaip reaguos klausytojai ir kaip priims sakomas idėjas. Aptariamas bendravimo etiketas ir saugumas internetinėse pokalbių svetainėse ir socialiniuose tinkluose.

Atsižvelgiant į kalbinę aplinką plėtojami ir gilinami gebėjimai kalbėti taisyklingai, plečiamas žodynas.

32.1.3. Teksto struktūra ir tekstų tipai. Analizuodami ir kurdami sakytinius tekstus mokiniai plėtoja teksto kaip vientisos struktūros supratimą. Ypač daug dėmesio skiriama tekstui kaip visumai komponuoti, aiškinamiesiems ir argumentuojamiesiems tekstams. Mokiniai kuria sakytinius aiškinamuosius tekstus, kurių struktūra pagrįsta loginiais ryšiais (klausimas – atsakymas, teiginys – pavyzdys, priežastis – padarinys, problema – sprendimas, lyginimas).

Mokiniai kuria argumentuojamuosius tekstus (pristatymus, kalbas): formuluoja tezę, pagrindinius teiginius, parenka tinkamus argumentus. Atsižvelgdami į kalbėjimo tikslą, siekdami įtaigumo mokiniai mokosi derinti įvairių tekstų elementus (pvz., į argumentavimą pagrįstai įterpti pasakojimo ar aprašymo elementų).

Aptariami pagrindiniai interviu aspektai (klausimų formulavimas, bendravimo etika, apibendrinimas), mokomasi pasirengti ir imti interviu.

Mokomasi pristatyti informaciją, atliktą veiklą. Aptariami pristatymo reikalavimai, planuojama, numatomos pristatymo formos ir priemonės, mokomasi derinti žodines ir nežodines raiškos priemones.

Mokomasi pasirengti viešajai kalbai: pasirinkti temą, numatyti tikslus, rinkti medžiagą (išrašai, interviu). Mokomasi komponuoti kalbą (įžanga, pagrindinė mintis, teiginių dėstymo tvarka, apibendrinimas).

Toliau plėtojami dialoginio kalbėjimo gebėjimai. Stebimi ir aptariami įvairūs pokalbiai, diskusijos, debatai. Mokomasi vadovauti diskusijai, pristatyti kalbėtoją.

Kuriami įprasti ir skaitmeniniai (pvz., garso ar vaizdo įrašas) sakytiniai tekstai.

32.2. Skaitymas, teksto supratimas ir literatūros bei kultūros pažinimas

32.2.1. Skaitymo tikslai. Įvairiais būdais (įprastu tempu, greitai arba lėtai, atidžiai, nuosekliai ir nenuosekliai), atsižvelgiant į teksto tikslą ir pobūdį, skaitomi ir analizuojami visų literatūros rūšių įvairių žanrų grožiniai bei negrožiniai ir įvairių medijų kūriniai (ištraukos). Ugdomas pomėgis skaityti, estetinis skonis, suvokiama literatūros kūrinio galia formuoti etines, moralines, socialines nuostatas. Ugdomas autentiškas asmeninis santykis su skaitomu kūriniu, jis analizuojamas ir vertinamas, lyginamas su kitais skaitytais literatūros ar medijų kūriniais. Mokomasi atpažinti, atskirti ir nagrinėti įvairių literatūros rūšių ir žanrų kūrinius, aptarti jiems būdingus bruožus, panašumus, skirtumus.

Mokomasi ieškoti informacijos pasitelkiant esamus literatūros mokslo ir sklaidos šaltinius (žinynus, literatūros mokymui(si) ir sklaidai skirtas duomenų bazes, kultūros portalus). Mokomasi atsirinkti, lyginti ir kritiškai vertinti (šaltinių patikimumo ir informacinės vertės aspektu) reikalingą informaciją bei jos pagrindu formuotis savą argumentuotą požiūrį.

32.2.2. Skaitymo strategijos. Taikomos skaitymo strategijos, padedančios suprasti grožinius ir negrožinius, medijų kūrinius, juos analizuoti, interpretuoti, lyginti, planuoti skaitymo veiklą.

32.2.3. Tekstų atranka. Skaitiniai programoje grupuojami literatūros rūšių ir žanriniu principu. Prie skaitomų tekstų rūšių pateikiami platūs rekomenduojamų kūrinių sąrašai. Skaitomi, analizuojami ir interpretuojami meniškai vertingi programoje rekomenduojami ar laisvai pasirenkami įvairių žanrų lietuvių, pasaulio ir Lietuvos kitakalbės literatūros grožiniai ir negrožiniai kūriniai (ištraukos). Renkantis kūrinius, rekomenduojama išlaikyti pusiausvyrą tarp lietuvių ir verstinės literatūros, tarp klasikinių ir šiuolaikinių kūrinių, atskleisti mokiniams temų ir žanrų įvairovę. Skaitant pasirinktus kūrinius dėmesys telkiamas į literatūros rūšių ir žanrų pažinimą, literatūros analizės ir interpretacijos įgūdžių ugdymą. Išryškinama atidaus teksto skaitymo nuostata.

Savarankiškai skaitomi lietuvių ir pasaulio literatūros grožiniai ir negrožiniai kūriniai savo malonumui. Mokomasi formuluoti savarankiškus skaitymo tikslus, skaitomus kūrinius aptarti, nagrinėti, vertinti pasirinktais aspektais, įvairiais būdais pasidalyti savo skaitymo patirtimi su kitais, atskleisti sąsajas su klasėje nagrinėjamais kūriniais.

32.2.4. Skaitomų tekstų rūšys ir rekomenduojami skaitiniai.

Įvairių laikotarpių lietuvių ir verstinė proza (pagrindiniai žanrai, jų ypatumai; prozos analizės ir interpretacijos pagrindai)

Bent po vieną pasirinktą lietuvių ir verstinės prozos kūrinį:

K. Boruta, „Baltaragio malūnas“; P. Cvirka, „Bernas, norėjęs amžinai žirgu joti“; D. Kalinauskaitė, pasirinktas apsakymas; V. Krėvė, „Raganius“, „Skerdžius“; Lazdynų Pelėda, „Motulė paviliojo“; B. Radzevičius, pasirinktas apsakymas; I. Šeinius, „Kuprelis“; A. Vaičiulaitis, „Valentina“; B. Vilimaitė, pasirinktas apsakymas; ar kitas pasirinktas lietuvių prozos kūrinys.

K. Abė, „Moteris smėlynuose“; J. V. Giotė (J. W. Goethe), „Jaunojo Verterio kančios“; E. Hemingvėjus (E. Hemingway), „Senis ir jūra“; O. Henris (O. Henry), pasirinkti apsakymai; S. Lagerliof (S. Lagerlöf), „Sakmė apie Gestą Berlingą“; M. Lermontovas, „Mūsų laikų herojus“; H. Melvilis (H. Melville), „Mobi Dikas“; G. de Mopasanas (G. de Maupassant), pasirinkti apsakymai; Dž. Orvelas (G. Orwell), „Gyvūlių ūkis“; Dž. Ostin (J. Austen), „Puikybė ir prietarai“; E. A. Po (E. A. Poe), pasirinkti apsakymai; E. M. Remarkas (E. M. Remarque), „Vakarų fronte nieko naujo“; Dž. Selindžeris (J. D. Salinger), „Rugiuose prie bedugnės“, pasirinkti apsakymai; O. Vaildas (O. Wilde), „Doriano Grėjaus portretas“; ar kitas pasirinktas verstinės prozos kūrinys.

Įvairių laikotarpių lietuvių ir verstinė poezija (pagrindiniai žanrai, jų ypatumai; poezijos analizės ir interpretacijos pagrindai)

Bent po vieną pasirinktą lietuvių ir verstinės poezijos kūrinį:

N. Abrutytė, pasirinkti eilėraščiai; J. Aistis, pasirinkti eilėraščiai; A. Baranauskas, „Anykščių šilelis“ (ištrauka); K. Bradūno, B. Brazdžionio, M. Buroko pasirinkti eilėraščiai; K. Donelaitis, „Metai“ (ištrauka); J. Degutytės, J. Juškaičio, V. Mačernio, Just. Marcinkevičiaus, M. Martinaičio, N. Miliauskaitės, K. Navako, S. Nėries, J. Strielkūno, V. Šimkaus, J. Vaičiūnaitės ar kitų lietuvių poetų pasirinkti kūriniai.

G. Apolinero (G. Apollinaire), M. Bašio, L. Bo, O. Chajamo, H. Heinės, Horacijaus, Ovidijaus, F. Petrarkos (F. Petrarca), F. Vijono (F. Villon), Sapfo, I. Bachman, Š. Bodlero (Ch. Baudelaire), P. Celano, R. Frosto, F. Garsija Lorkos (F. García Lorca), K. Kavafio, F. Pessoa, V. Šymborskos (W. Szymborska), D. Tomaso (D. Thomas), T. Transtriomerio (T. Tranströmer), V. Vitmeno (W. Whitman) ar kitų verstinės poezijos autorių pasirinkti kūriniai.

Įvairių laikotarpių lietuvių ir verstinė drama (pagrindiniai žanrai, jų ypatumai; dramos analizės pagrindai)

Bent po vieną pasirinktą lietuvių ir verstinės dramos kūrinį:

A. Ambrasas, R. Midvikis, „Duobė“; S. Čiurlionienė-Kymantaitė, „Pinigėliai“; J. Glinskis, „Grasos namai“; J. Grušas, „Barbora Radvilaitė“, „Pijus nebuvo protingas“; A. Landsbergis, „Barzda“; Just. Marcinkevičius, „Mindaugas“; K. Saja, „Mamutų medžioklė“; B. Sruoga, „Pajūrio kurortas“; P. Vaičiūnas, „Patriotai“; Žemaitė, „Trys mylimos“; ar kita pasirinkta lietuvių drama.

A. Čechovas, „Vyšnių sodas“; N. Gogolis, „Revizorius“; H. Ibsenas, „Lėlių namai“; Ž. B. Moljeras (J. B. Molière), „Tartiufas“; A. Strindbergas, „Sapnas“; T. Viljamsas (T. Williams), „Geismų tramvajus“ ar kita pasirinkta verstinė drama.

Esė (žanro ypatumai, analizės ir interpretacijos pagrindai)

Bent vienas pasirinktas kūrinys iš rinkinių:

J. Aistis, „Dievai ir smūtkeliai“, „Apie laiką ir žmones“, „Milfordo gatvės elegijos“; V. Daujotytė, „Sauganti sąmonė“; V. Juknaitė, „Išsiduosi. Balsu“; Just. Marcinkevičius, „Dienoraštis be datų“; M. Martinaitis, „Papirusai iš mirusiųjų namų“; K. Navakas, „Du lagaminai sniego“; S. Parulskis, „Nuogi drabužiai“; G. Radvilavičiūtė, „Suplanuotos akimirkos“, „Šiąnakt aš miegosiu prie sienos“; T. Venclova, „Vilties formos“; ar kitų pasirinktų autorių esė.

Dokumentinė literatūra (meniškumo ir dokumentiškumo santykis tekste, analizės pagrindai)

Dalia Grinkevičiūtė, „Lietuviai prie Laptevų jūros“ (ištraukos).

30.2.5. Grožinės ir negrožinės literatūros skaitymas, supratimas, analizė ir interpretavimas. Mokomasi literatūros teorijos pagrindų (literatūros rūšys ir pagrindiniai žanrai; teksto analizė ir interpretacija). Ugdomas gebėjimas atidžiai skaityti nagrinėjamus tekstus, juos analizuoti ir interpretuoti argumentuotai, rišliai, adekvačiai taikant literatūros sąvokas; nagrinėjant ištraukas mokomasi remtis kūrinio visuma ir kontekstais. Grožiniai ir negrožiniai kūriniai (ištraukos) skaitomi, analizuojami ir interpretuojami išskiriant jų požymius (rūšį, žanrą), siejant juos su istoriniu kontekstu, rašytojo biografija. Mokomasi aptarti teksto struktūrą, loginius ryšius tarp teksto dalių, atpasakoti,

apibendrinti, formuluoti probleminius klausimus, pagrindžiant savo teiginius teksto pavyzdžiais ir citatomis. Skaitomas tekstas siejamas su turimomis žiniomis ir patirtimi, mokomasi argumentuotai išsakyti nuomonę apie kūrinį, atpažinti žanro požymius kūrinyje. Mokomasi aptarti grožinių ir negrožinių tekstų skirtumus.

Remiantis kūrinio visuma ir jam suprasti reikalingais kontekstais, nagrinėjama prozos ar dramos kūrinio struktūra, temos, problemos, idėjos, veikėjų charakteriai, poelgiai, vertybės, veiksmas, erdvė, laikas, raiška; prozos kūrinio pasakojimo perspektyva, pasakotojo tipai; nagrinėjama dokumentinės ir kitos negrožinės literatūros specifika, turinys ir raiška, meniškumo ir dokumentiškumo santykis.

Remiantis kūriniui suprasti reikalingais kontekstais, nagrinėjama poezijos kūrinio struktūra, lyrinis subjektas, vyksmas, erdvė, laikas, temos, raiška, eilėraščio tipas, eilėdara.

Remiantis teksto detalėmis ir visuma, skaitomi tekstai lyginami teminiu ir raiškos aspektais.

Grožinės ir negrožinės literatūros kūriniai vertinami turinio, vertybiniu, raiškos ir kitais aspektais, argumentuotai ir etiškai polemizuojant, dalyvaujant diskusijoje.

Skaitant grožinę literatūrą, aptariami, analizuojami ir lyginami kitų medijų tekstai: dailės ir muzikos kūriniai, kino filmai, serialai, vaizdo įrašai, spektakliai, socialinė reklama, karikatūros ir kiti multimodalūs tekstai.

Aptariant kūrinius, ugdomas gebėjimas tinkamai vartoti literatūros sąvokas (naujai įvedamos sąvokos paryškintos):

- apybraiža, apysaka, apsakymas, autobiografija, dienoraštis, drama, eilėraštis, eilėraštis proza, epas, esė, haiku, interviu, komedija, laiškas, lyrika, memuarai, metras, novelė, odė, poema, poezija, proza, reklama, romanas, sonetas, straipsnis, tragedija, tragikomedija, žanras;
- atomazga, autorius, dialogas, dramatizmas, eilėdara, erdvė, heroizmas, herojus, intriga, ironija, komizmas, konfliktas, kulminacija, laikas, lyrinis subjektas, monologas, pagrindinė mintis, pasakotojas, personažas (veikėjas), posmas, rimas, ritmas, siužetas, tema, tragizmas, užuomazga, veikėjas, veiksmas, vyksmas;
- alegorija, aliuzija, antonimas, deminutyvas, epitetas, hiperbolė, ironija, įasmeninimas, kartojimas, metafora, palyginimas, paralelizmas, retorinis klausimas, retorinis sušukimas, sarkazmas, sinonimas, stilizacija.

30.2.6. Kūrybinės veiklos. Remiantis skaitytais grožiniais ir negrožiniais tekstais, lyginamas istorijos įvykių aiškinimas istorijos moksle, jų suvokimas bendruomenės atmintyje ir pateikimas dokumentinės literatūros kūrinyje. Remiantis savo analize ir interpretacija bei įvairiuose šaltiniuose rasta informacija, rašoma perskaityto kūrinio anotacija, apžvalga, recenzija ar kito pobūdžio refleksija.

32.3. Rašymas ir teksto kūrimas.

32.3.1. Rašymo tikslai, adresatai ir komunikavimo situacijos. Aptariama, kaip rašymas padeda tobulinti bendruosius asmens gebėjimus – analitinį ir kritinį mąstymą, kūrybiškumą, bendradarbiavimą ir kt.

Mokiniai rašo siekdami įvairių tikslų: siekdami sudominti, aprašyti, informuoti, išsiaiškinti ir paaiškinti kitiems procesus, reiškinius, išsakyti savo požiūrį, mintis, idėjas, įvertinti dalykus, įtikinti. Rašoma įvairaus amžiaus ir patirties adresatams, visuomenei.

32.2.1. Rašymo veiklos pobūdis. Mokiniai rašo apie gana abstrakčius dalykus: visuomenės gyvenimo problemas, vertybes, kitų dalykų pamokose nagrinėjamus dalykus. Rašymas grindžiamas įvairių šaltinių studijavimu.

Rašoma spontaniškai ir pasirengus. Rašoma reguliariai. Tobulinami teksto kūrimo laikantis rašymo eigos gebėjimai: kritiškai vertinami galimi šaltiniai, renkama ir sisteminama medžiaga, planuojama, rašomas juodraštis, jis svarstomas (su draugais ir/arba mokytoju), redaguojama, pateikiama. Mokomasi tinkamai pateikti savo rašto darbą, atsižvelgiant į tikslą, komunikavimo situaciją, teksto žanrą ir adresatą. Tekstai rašomi ranka ir tekstų rengykle. Mokomasi kurti kūrybiškai ir atsakingai naudojantis skaitmeninėmis technologijomis (pvz., pristatymų pateiktys, tinklaraščiai, elektroniniai aplankai ir kt.).

Mokomasi taikyti jau žinomas ir naujas rašymo strategijas (pvz., klausinėjimas, prisiminimai/ asociacijos, paieška spausdintuose leidiniuose ir internete, užrašai kaupiant medžiagą; žodžių grandinė, raktiniai žodžiai, minčių žemėlapis, pasakojimo schema, lentelės planuojant; laisvasis rašymas; atidus skaitymas, pabraukimas, pasižymėjimas, pasinaudojimas kitų pagalba redaguojant; tinkamo pateikimo būdo pasirinkimas).

Siekiama pažinti save kaip rašantįjį, nuolat tobulėti, jaustis atsakingu kartu besimokančios grupės nariu, pasitikėti savo jėgomis. Mokomasi planuoti veiklas savo rašymo gebėjimams tobulinti.

32.3.3. Teksto pobūdis, žanrai ir struktūra. Ypač daug dėmesio skiriama tekstui kaip visumai komponuoti, aiškinamiesiems ir argumentuojamiesiems tekstams rašyti. Mokiniai komponuoja aiškinamuosius tekstus, kurių struktūra pagrįsta loginiais ryšiais (klausimas – atsakymas, teiginys – pavyzdys, priežastis – padarinys, problema – sprendimas, lyginimas). Mokomasi kurti argumentuojamuosius tekstus: formuluoti teksto tezę, pagrindinius teiginius, parinkti tinkamus argumentus, padaryti logišką išvadą.

Mokomasi rašyti paisant žanro reikalavimų, pasirinkti tinkamą žanrą atsižvelgiant į tikslą. Rašomi asmeninio pobūdžio tekstai: laiškas, dienoraštis; dalykiniai tekstai: straipsnis apie jaunuolių gyvenimo problemas, interviu, rašinys, susijęs su literatūros kūriniu, anotacija, charakteristika, autobiografija, atlikto darbo (pvz., tyrimo) ataskaita, motyvacinis laiškas, sudaromas darbų aplankas.

Mokiniams suteikiama galimybių tobulinti kūrybinio rašymo gebėjimus. Kuriami įvairių žanrų tekstai, pvz., apsakymas, eilėraštis, filmo scenarijus, įsivaizduojamas knygos veikėjo dienoraštis, portretas. Mokiniai eksperimentuoja kurdami alternatyvią pabaigą, keisdami literatūros rūšį, žanrą, keisdami pasakojimo perspektyvą, imituodami ar parodijuodamas tam tikrą stilių.

Mokomasi kurti kūrybiškai ir atsakingai naudojantis skaitmeninėmis technologijomis (pvz., pristatymų pateiktys, tinklaraščiai, elektroniniai aplankai ir kt.).

Mokiniai redaguoja savo ar kitų parašytus tekstus turinio ir teksto rišlumo aspektu. Mokomasi sieti sakinius sudėjimo, priešinimo, priežasties, laiko nuoseklumo ir vienalaikiškumo ryšiais. Mokomasi laikytis bendrųjų stiliaus reikalavimų (aiškumo, sklandumo, tikslumo, turtingumo).

32.4. Kalbos pažinimas.

32.4.1. Kalba kaip socialinis, kultūrinis ir istorinis reiškinys.

Apibūdinama lietuvių kalba kaip nacionalinė ir valstybinė kalba. Susipažįstama su Respublikos Konstitucija (14 str.), Lietuvos Respublikos valstybinės lietuvių kalbos įstatymu.

Susipažįstama su Valstybinės lietuvių kalbos komisijos prie Lietuvos Respublikos Seimo veikla. Nusakoma kalbos norminimo svarba tautos ir valstybės formavimui(si) ir egzistencijai. Paaiškinama globalizacijos procesų poveikis lietuvių kalbos vartosenai. Charakterizuojama dvikalbystė ir daugiakalbystė. Mokiniai diskutuoja apie dabartinę lietuvių kalbos padėtį, kalbos kitimą, globalizacijos procesų poveikį lietuvių kalbai ir kitoms kalboms.

Plečiamos ir gilinamos žinios apie kalbos ir informacinių technologijų ryšį.

32.4.2. Fonetika ir kirčiavimas. Kartojamos ir įtvirtinamos bendrinės tarties normos (taisyklingas tarimas ir kirčiavimas pagal poreikį).

Susipažįstama su kirčiuočių žymėjimu žodynuose. Mokomasi kirčiuoti žodžius pagal kirčiuotės pavyzdį, esantį kirčiavimo žodyne arba kirčiuoklėse.

Kartojamos ir toliau mokomasi praktinių kirčiavimo taisyklių ir jų taikymo: priešpaskutinio skiemens taisyklė ir jos taikymas vardažodžiui ir veiksmažodžiui; daugiskaitos naudininko taisyklė ir jos taikymas (vietininko kirčiavimas).

Aptariami kirčio atitraukimo atvejai (vienaskaitos vardininkas, išskyrus –(i)as, vienaskaitos įnagininkas, vienaskaitos vietininkas, daugiskaitos galininkas, daugiskaitos vietininkas).

Įtvirtinamas būdvardžių su priesaga -inis, -inė kirčiavimas.

Toliau pratinamasi naudotis kirčiavimo žodynais ir elektroninėmis kirčiuoklėmis.

32.4.3. Morfologija ir rašyba. Pagal poreikį kartojama, gilinama visų kalbos dalių kaityba, daryba, rašyba, taisyklingas vartojimas.

32.4.4. Sintaksė ir skyryba. Prisimenama ir kartojamos žinios apie vientisinį sakinį, vientisinio sakinio skyrybą.

Aiškinamasi sudėtinio sakinio sąvoka. Mokomasi sudėtinių sakinių rūšių pagal dėmenų jungimo priemones: jungtukiniai ir bejungtukiai sakiniai. Mokomasi sudėtinių jungtukinių sakinių: sujungiamieji ir prijungiamieji sakiniai.

Mokomasi sudėtinių sujungiamųjų sakinių, jų vartojimo ir skyrybos.

Mokomasi sudėtinių prijungiamųjų sakinių. Aiškinamasi, kas yra prijungiamojo sakinio pagrindinis ir priklausomasis šalutinis dėmuo. Kartojama ir gilinamas supratimas apie prijungiamuosius jungtukus ir kitus jungiamuosius žodžius (įvardžiai, prieveiksmiai, dalelytės). Aptariama šalutinio dėmens vieta. Įvardijama, kad šalutiniai sakiniai gali būti įvairių rūšių, aptariamas jų vartojimas. Detaliau susipažįstama su pažyminio šalutiniu sakiniu, mokomasi jį vartoti. Mokomasi prijungiamųjų sakinių su keliais vienarūšiais ir nevienarūšiais šalutiniais dėmenimis, šalutinių dėmenų laipsnių. Kartojama ir įtvirtinama prijungiamųjų sakinių skyryba.

Mokomasi sudėtinių bejungtukių sakinių. Mokomasi sudėtinių bejungtukių sakinių vartojimo ir jų skyrybos (kablelis, kabliataškis, brūkšnys ir dvitaškis).

Įtvirtinamas ir apibendrinamas vientisinių ir sudėtinių sakinių sintaksinis nagrinėjimas ir skyryba.

33. Mokymosi turinys. 10 ir II gimnazijos klasės.

33.1. Kalbėjimas, klausymas ir sąveika

33.1.1. Kalbėjimo ir klausymo paskirtis ir svarba. Kalbėjimo ir klausymo veiklos grindžiamos sąmoningu pažinimu (žiniomis apie komunikacijos procesus), komunikacinio proceso logikos supratimu. Aptariama kalbėjimo ir klausymo, bendravimo gebėjimų įtaka įvairioms žmogaus gyvenimo sritims (pvz., karjerai, pomėgiams). Analizuojami asmeninius ir grupinius interesus išreiškiantys pranešimai, mokomasi kritiškai vertinti. Toliau mokomasi suprasti tekstų daromą poveikį, atpažinti netiesiogiai išreiškiamą šališkumą, atpažinti ir vertinti manipuliacijas ir propagandą, skirti adresato ir adresanto interesus.

33.1.2. Kalbėjimo ir klausymosi veiklos pobūdis. Aptariama įvairaus pobūdžio sakytinių tekstų turinys (esmė ir detalės, pagrindinė mintis, keliamos problemos, reiškiami požiūriai, pateikiami argumentai) ir prasmė (tiesioginė ir perkeltinė). Mokomasi argumentuotai vertinti klausomo teksto turinį ir raišką, atpažinti netiesiogiai išreikštas intencijas, pasitikrinti pateikiamos informacijos patikimumą.

Plėtojami ir gilinami kalbėjimo atsižvelgiant į tikslą, adresatą ir situaciją gebėjimai. Planuojami, repetuojami pristatymai, sakomos kalbos, laikomasi viešojo bendravimo etikos reikalavimų. Mokiniai mokosi naudotis priemonėmis, padedančiomis adresatui geriau suprasti informaciją, tikslingai suderinti vaizdą su sakomu tekstu (pvz., naudoja grafiką ir teksto animaciją). Aiškinamasi garso, vaizdo ir sakytinio teksto poveikio adresatui skirtumai. Mokomasi pasirinkti raiškos priemones konkretiems tikslams ir adresatams bei situacijoms, taip pat bendraujant ir elektroninėmis priemonėmis.

Toliau lavinami dialoginio kalbėjimo gebėjimai: mokomasi aktyviai dalyvauti pokalbiuose, diskusijose, debatuose, vykstančiuose įvairiuose formaliuose ir neformaliuose kontekstuose, pasisakyti aiškiai, nuosekliai ir pakankamai ilgai, apibendrinti alternatyvius požiūrius į problemą. Mokomasi vadovauti diskusijai, ją apibendrinti. Dalyvaujant įvairaus pobūdžio diskusijose, debatuose mokomasi efektyviai klausytis, klausti, atsakyti, kelti problemas, svarstyti, argumentuoti, prieštarauti, vertinti, apibendrinti.

Mokomasi tikslingai naudotis tinkamomis klausymo ir kalbėjimo strategijomis, aktyvinant savo ir klausytojų turimas žinias ir patirtį.

Atsižvelgiant į kalbinę aplinką plėtojami ir gilinami gebėjimai kalbėti taisyklingai, plečiamas žodynas, gilinamas supratimas apie intonacijos, pauzės, sakinio ritmo vaidmenį sakytinėje kalboje.

33.1.3. Teksto struktūra ir tekstų tipai. Klausomasi įvairiais tikslais (pvz., apžvelgti, komentuoti, įtikinti, pasveikinti, linksminti, juokinti ir kt.) sakomų tekstų, aptariama, kaip jų ypatybės ir naudojamos priemonės padeda siekti numatytų tikslų.

Gilinamas supratimas apie tekstą kaip vientisą struktūrą. Ypač daug dėmesio argumentuojamiesiems tekstams. Mokiniai tobulina savo gebėjimus kurti argumentuojamuosius

tekstus (pristatymus, kalbas): formuluoti tezę, pagrindinius teiginius, parinkti tinkamus argumentus, įrodymus, pavyzdžius.

Mokomasi parengti ir pristatyti įgytą patirtį, atliktą veiklą, tiriamąjį darbą. Prisimenami pristatymo reikalavimai, planuojama, atsižvelgiant į adresatą ir komunikavimo situaciją numatomos pristatymo formos ir priemonės, tikslingai derinamos žodinės ir nežodinės raiškos priemonės.. Mokomasi pasirengti ir pasakyti viešąją kalbą (pvz., informacinę, proginę) laikantis jai būdingų reikalavimų.

Toliau plėtojami dialoginio kalbėjimo gebėjimai. Stebimi ir aptariami įvairūs pokalbiai, diskusijos, debatai. Mokiniai dalyvauja porų, grupių, klasės, mokyklos ir vietos bendruomenės oficialiuose pristatymuose, diskusijose, debatuose, neformaliuose pokalbiuose, mokosi pateikti požiūrį, išklausyti kitų požiūrius, susitarti dėl pozicijos vienu ar kitu klausimu.

Kuriami įprasti ir skaitmeniniai (pvz., garso ar vaizdo įrašas, tinklalaidžių kūrimas ir transliavimas) sakytiniai tekstai.

33.2. Skaitymas, teksto supratimas ir literatūros bei kultūros pažinimas

33.2.1. Skaitymo tikslai. Įvairiais būdais (įprastu tempu, greitai arba lėtai, atidžiai, nuosekliai ir nenuosekliai), atsižvelgiant į teksto tikslą ir pobūdį, skaitomi ir analizuojami visų literatūros rūšių įvairių žanrų grožiniai bei negrožiniai ir įvairių medijų kūriniai (ištraukos). Ugdomas pomėgis skaityti, estetinis skonis, suvokiama literatūros kūrinio galia formuoti etines, moralines, socialines nuostatas. Ugdomas autentiškas asmeninis santykis su skaitomu kūriniu, jis analizuojamas ir vertinamas, lyginamas su kitais skaitytais literatūros ar medijų kūriniais. Mokomasi atpažinti, atskirti ir nagrinėti įvairių literatūros rūšių ir žanrų kūrinius, aptarti jiems būdingus bruožus, panašumus, skirtumus.

Mokomasi ieškoti informacijos pasitelkiant esamus literatūros mokslo ir sklaidos šaltinius (žinynus, literatūros mokymui(si) ir sklaidai skirtas duomenų bazes, kultūros portalus). Mokomasi atsirinkti, lyginti ir kritiškai vertinti (šaltinių patikimumo ir informacinės vertės aspektu) reikalingą informaciją bei jos pagrindu formuotis savą argumentuotą požiūrį.

33.2.2. Skaitymo strategijos. Taikomos skaitymo strategijos, padedančios suprasti grožinius ir negrožinius, medijų kūrinius, juos analizuoti, interpretuoti, lyginti; planuoti skaitymo veiklą.

33.2.3. Tekstų atranka. Skaitomi meniškai ir kultūriškai vertingi programoje nurodyti privalomi ar pasirenkami visų literatūros rūšių ir įvairių žanrų lietuvių, pasaulio ir Lietuvos kitakalbės literatūros grožiniai ir negrožiniai Antikos, Viduramžių, Renesanso ir Baroko kūriniai. Programoje nurodytų ir rekomenduojamų kūrinių sąrašas sudarytas laikantis trijų pamatinių principų – chronologinio, žanrinio ir estetinio – dermės. Nurodyti privalomi ir rekomenduojami kūriniai yra reprezentatyvūs kultūros epochos pavyzdžiai, o juos skaitant ir analizuojant siekiama mokinius supažindinti su kultūros, literatūros, žanrų raida, aptarti kūrinių atveriamus kultūrinį, istorinį, socialinį ir kt. kontekstus.

Programoje nurodytus privalomus ir rekomenduojamus įvairių kultūros epochų kūrinius rekomenduojama nagrinėti pasirinktais aspektais siejant su aktualiais šiuolaikiniais literatūros ar kitų medijų kūriniais, kuriuose svarstomos panašios problemos, interpretuojami klasikiniai kūriniai, jų personažai, simboliai ir kt.

Savarankiškai skaitomi didesnės apimties lietuvių, pasaulio ir Lietuvos kitakalbės literatūros grožiniai ir negrožiniai kūriniai savo malonumui, kultūriniam išprusimui; kūriniai analizuojami, interpretuojami, vertinami pasirinktais aspektais, įvairiais būdais dalijamasi savo skaitymo patirtimi su kitais, atskleidžiamos sąsajos su klasėje nagrinėjamais kūriniais.

33.2.4. Skaitinių sąrašas

Antika

Senovės Graikijos mitai.

Homero „Odisėja“ arba „Iliada“ (ištraukos).

Sofoklis, „Antigonė“ arba Aischilas, „Prikaltasis Prometėjas“.

Viduramžiai

Biblija (ištraukos).

Dantė, „Dieviškoji komedija“ (ištraukos).

Gedimino laiškai (ištraukos).

Renesansas

M. Daukša, „Prakalba į malonųjį skaitytoją“ arba J. Radvanas, „Radviliada“ (ištraukos).

V. Šekspyras (W. Shakespeare), pasirinkti sonetai ir drama (pasirinktinai: „Hamletas“, „Karalius Lyras“, „Romeo ir Džiuljeta“ arba „Otelas“).

M. Servantesas (M. de Cervantes), „Don Kichotas“ (ištraukos).

Barokas

Radvila Našlaitėlis, „Kelionė į Jeruzalę“ (ištraukos) arba M. K. Sarbievijus, pasirinkti eilėraščiai.

33.2.5. Konteksto pažinimas. Susipažįstama su kultūros epochų, literatūros krypčių bei srovių istoriniu bei kultūriniu kontekstu, šiuolaikinės kultūros kontekstais. Mokomasi išryškinti savitus laikotarpio bruožus, temines ir stilistines dominantes nagrinėjamuose kūriniuose.

33.2.6. Grožinės literatūros skaitymas, supratimas, analizė ir interpretavimas. Programoje nurodyti privalomi ir rekomenduojami lietuvių ir pasaulio literatūros kūriniai (ištraukos) skaitomi, analizuojami ir interpretuojami struktūros, turinio, raiškos, žanro, idėjų ir konteksto (biografinio, kultūros, istorinio, socialinio) aspektu. Akcentuojama autonomiškos interpretacijos nuostata: analizuojant ir interpretuojant kūrinius mokiniai skatinami pasirinkti nagrinėjimo aspektus, savarankiškai kelti problemas, diskutuoti su kūriniu susijusiais klausimais, kūrinius vertinti, įvairiais aspektais lyginti juos tarpusavyje, pasitelkus skaitymo patirtis ugdytis kūrybiškumą. Kūriniai gali būti analizuojami ir interpretuojami įvairiais pjūviais bei pasirinktais metodais (biografiniu, imanentiniu, sociokultūriniu, lyginamuoju ir kt). Išryškinama atidaus teksto skaitymo nuostata, pagrįsta galimybe įsigilinti į skaitomus kūrinius (ištraukas).

Ugdomas gebėjimas atidžiai skaityti nagrinėjamus tekstus, juos analizuoti ir interpretuoti argumentuotai, rišliai, adekvačiai taikant literatūros teorijos ir literatūros istorijos sąvokas; nagrinėjant ištraukas mokomasi remtis kūrinio visuma. Ugdoma empatija ir kritinis santykis su skaitomais tekstais, supratimas apie kūrinio interpretacijų įvairovę.

Susipažįstama su kultūros epochų istoriniu bei kultūriniu kontekstu. Mokomasi išryškinti savitus laikotarpio bruožus, temines ir stilistines dominantes nagrinėjamuose kūriniuose.

Skirtingų laikotarpių kūriniai lyginami išryškinant jų panašumus ir / ar skirtumus. Įvairių epochų kūriniai lyginami su šiuolaikiniais literatūros ir kitų medijų kūriniais teminiu, probleminiu, stilistiniu ir kt. aspektais, įžvelgiant jų tarpusavio sąsajas ar skirtis.

Mokomasi atpažinti ir įvardyti skaitomų kūrinių žanrines ypatybes, idėjinę ir meninę raišką, jų tarpusavio sąryšį, analizei tinkamai panaudoti kultūrinio konteksto žinias.

Remiantis kūrinio visuma ir kontekstais (biografiniu, kultūros, istoriniu, socialiniu), nagrinėjama prozos ar dramos kūrinio struktūra, temos, problemos, idėjos, veikėjų charakteriai, poelgiai, vertybės, veiksmas, erdvė, laikas, raiška; prozos kūrinio pasakojimo perspektyva, pasakotojo tipai.

Remiantis kontekstais (biografiniu, kultūros, istoriniu, socialiniu), nagrinėjama poezijos kūrinio struktūra, lyrinis subjektas, vyksmas, erdvė, laikas, temos, retorinės figūros, eilėraščio tipas, eilėdara.

Grožinės ir negrožinės literatūros kūriniai vertinami turinio, vertybiniu, raiškos ir kitais aspektais, argumentuotai ir etiškai polemizuojant, dalyvaujant diskusijoje. Mokomasi atpažinti ir interpretuoti perkeltines kūrinio reikšmes, intertekstines citatas bei nuorodas.

Mokomasi atpažinti ir įvardyti patiriamą skaitomų kūrinių (ištraukų) etinį, estetinį, emocinį poveikį sau kaip skaitytojui, pagrįsti kūrinio aktualumą ir meninę vertę, remiantis kultūrine bei socialine patirtimi ir literatūros istorijos žiniomis.

Aptariant kūrinius, ugdomas gebėjimas tinkamai vartoti literatūros teorijos ir literatūros istorijos sąvokas (naujai įvedamos sąvokos paryškintos):

- kultūros epocha, Antika, Viduramžiai, Renesansas, Barokas;

- drama, eilėraštis, epas, epistolika, esė, hegzametras, interviu, komedija, laiškas, lyrika, odė, poema, poezija, proza, reklama, romanas, satyra, straipsnis, sonetas, tragedija, tragikomedija, žanras;

- atomazga, autorius, dialogas, eilėdara, fabula, intriga, intertekstas, įvaizdis (vaizdinys), konfliktas, kontekstas, kulminacija, lyrinis subjektas, mitas, monologas, motyvas, pasakotojas, pasakojimas, personažas (veikėjas), rimas, ritmas, sąmonės srautas, simbolis, siužetas, stilius, struktūra, tekstas, tema, užuomazga, veiksmas, vidinis monologas, vyksmas;

- alegorija, aliteracija, aliuzija, antitezė, antonimas, asonansas, epitetas, ezopinė kalba, groteskas, hiperbolė, ironija, litotė, metafora, metonimija, palyginimas, paradoksas, paralelizmas, parodija, personifikacija, retorinis sušukimas, retorinis klausimas, sarkazmas, sinonimas, stilizacija.

33.2.7. Negrožinės literatūros ir įvairių medijų kūrinių skaitymas, supratimas ir analizė. Skaitomi ir analizuojami įvairių žanrų negrožiniai literatūros (dokumentinės, istorinės), publicistikos, literatūros ir meno kritikos (skelbiamos kultūrinėje spaudoje ir kituose šaltiniuose) ir įvairių medijų kūriniai, egodokumentika, multimodalūs tekstai, aiškinantis jiems būdingus požymius (autorinė intencija, tikslas, funkcija, adresatas, struktūra, turinys, raiška, stilius ir kt.) bei siejant su istoriniu, socialiniu, kultūriniu kontekstu. Skaitant grožinę literatūrą, aptariami, analizuojami ir lyginami ir kitų medijų tekstai: ekranizacijos, inscenizacijos, socialinė reklama ir kt. Negrožinės literatūros ir įvairių medijų tekstai vertinami meniškumo, etikos, pagrįstumo ar kitais aspektais, mokantis kultūringai išsakyti savo požiūrį, polemizuoti, dalyvauti diskusijoje.

33.2.8. Informacijos atranka ir vertinimas. Informacijos ieškoma pasitelkiant esamus literatūros mokslo ir sklaidos šaltinius (žinynus, literatūros mokymui(si) ir sklaidai skirtas duomenų bazes, kultūros portalus). Mokomasi atsirinkti, lyginti ir kritiškai vertinti (šaltinių patikimumo ir informacinės vertės aspektu) reikalingą informaciją bei jos pagrindu formuotis savą argumentuotą požiūrį.

33.3. Rašymas ir teksto kūrimas

33.3.1. Rašymo tikslai, adresatai ir komunikavimo situacijos. Aptariama gerų rašymo gebėjimų svarba mokymuisi ir karjerai. Mokiniai rašo siekdami įvairių tikslų: siekdami sudominti, informuoti, išsiaiškinti ir paaiškinti kitiems procesus, reiškinius, išsakyti savo požiūrį, mintis, idėjas, įvertinti dalykus, įtikinti. Rašoma įvairaus amžiaus ir patirties adresatams, visuomenei.

33.3.2. Rašymo veiklos pobūdis. Mokiniai rašo apie gana abstrakčius dalykus: visuomenės gyvenimo problemas, įvairaus pobūdžio tekstuose reiškiamus požiūrius, vertybes, kitų dalykų pamokose nagrinėjamus dalykus, grožinės literatūros tekstus. Rašymas grindžiamas įvairių šaltinių studijavimu ir kritišku vertinimu.

Rašoma spontaniškai ir pasirengus. Rašoma reguliariai. Tobulinami teksto kūrimo laikantis rašymo eigos gebėjimai: kuriamos idėjos, kritiškai vertinami galimi šaltiniai, renkama ir sisteminama medžiaga, planuojama, rašomas juodraštis, jis svarstomas (su draugais ir/arba mokytoju), redaguojama, tinkamai pateikiama atsižvelgiant į tikslą, komunikavimo situaciją, teksto žanrą ir adresatą. Tekstai rašomi ranka ir tekstų rengykle. Mokomasi kurti kūrybiškai ir atsakingai naudojantis skaitmeninėmis technologijomis (pvz., pristatymų pateiktys, tinklaraščiai, elektroniniai aplankai ir kt.).

Mokomasi taikyti jau žinomas ir naujas rašymo strategijas. Ieškoma asmeniškai tinkamiausių planavimo, rašymo ir redagavimo strategijų.

Mokiniai mokosi reflektuoti savo rašymą ir planuoti veiklas rašymo gebėjimams tobulinti.

33.3.3. Teksto pobūdis, žanrai ir struktūra. Kuriami įvairūs tekstai, tačiau daugiausia dėmesio skiriama argumentavimui, aptariami indukcinis ir dedukcinis modeliai. Mokomasi formuluoti teksto tezę, pagrindinius teiginius, parinkti tinkamus argumentus, pavyzdžius, padaryti išvadas. Atsižvelgdami į rašymo tikslą, siekdami įtaigumo mokiniai mokosi komponuoti tekstus derindami įvairių tekstų tipų elementus (pvz., kurdami aiškinamuosius ir argumentuojamuosius tekstus pagrįstai įterpia pasakojimo ar aprašymo elementų).

Mokomasi pasirinkti tinkamą žanrą atsižvelgiant į tikslą, adresatą ir komunikavimo situaciją. Rašomi asmeninio pobūdžio tekstai: laiškas, dienoraštis, atsiminimai; dalykiniai tekstai: straipsnis, interviu, esė apie visuomenės, jaunuolių gyvenimo problemas, rašinys, susijęs su literatūros kūriniu, knygos (kino filmo, TV laidos, interneto svetainės paaugliams) vertinimas (recenzija), charakteristika, autobiografija, atlikto darbo (pvz., tyrimo) ataskaita, darbų aplankas.

Mokiniams suteikiama galimybių tobulinti kūrybinio rašymo gebėjimus. Kuriami įvairių žanrų tekstai, pvz., apsakymas, esė, įvairių formų poezija, filmo scenarijus, įsivaizduojamas knygos veikėjo dienoraštis. Mokiniai eksperimentuoja keisdami veikėjus, literatūros rūšį, žanrą, pasakojimo perspektyvą, imituodami tam tikrą stilių.

Mokiniai redaguoja savo ar kitų parašytus tekstus turinio ir teksto rišlumo aspektu. Mokomasi sieti sakinius sudėjimo, priešinimo, priežasties, laiko nuoseklumo ir vienalaikiškumo ryšiais. Mokomasi laikytis bendrųjų stiliaus reikalavimų (aiškumo, sklandumo, tikslumo, turtingumo).

Aptariamos teksto ir jo dalių pavadinimų funkcijos, mokomasi skirstyti informaciją, kurti pavadinimus, padedančius skaitytojui suprasti, kaip teksto dalių sąsajas.

Mokomasi tinkamai nurodyti informacijos šaltinius, laikosi autorių teisių reikalavimų.

33.4. Kalbos pažinimas.

33.4.1. Kalba kaip socialinis, kultūrinis ir istorinis reiškinys. Suvokiamos lietuvių kalbos sąsajos su ir tautos istorija. Susipažįstama su rašytiniais lietuvių kalbos šaltiniais (M. Mažvydas, J. Bretkūnas, K. Sirvydas, D. Kleinas ir kt.). Susipažįstama su pagrindiniais lietuvių kalbos tyrėjų ir ugdytojų darbais (J. Jablonskis, K. Būga, Pr. Skardžius, J. Balčikonis ir kt.).

Analizuojama dabartinė lietuvių kalbos situacija. Aiškinamasi, kaip lietuvių kalba kinta priklausomai nuo socialinio, kultūrinio konteksto, kokią įtaką kalbos kaitai daro kitos kalbos, medijos.

Suprantama praktinė žodynų paskirtis. Aiškinamasi, kodėl Bendrinės lietuvių kalbos žodynas – svarbiausias kalbos norminamasis leidinys. Apibūdinama didžiojo „Lietuvių kalbos žodyno“ kultūrinė, kalbinė, mokslinė vertė (mokomasi naudotis leksikografiniais straipsniais, etnolingvistine medžiaga ir kt.).

Mokiniai mokosi tirti kalbą: numatyti tikslą, hipotezę, šaltinius, darbo būdus, suplanuoti tyrimą, surinkti medžiagą, analizuoti, apibendrinti, daryti išvadas, pristatyti rezultatus.

33.4.2. Fonetika ir kirčiavimas. Kartojamos ir įtvirtinamos bendrinės tarties normos (taisyklingas tarimas ir kirčiavimas pagal poreikį).

Toliau pratinamasi naudotis kirčiavimo žodynais ir elektroninėmis kirčiuoklėmis.

33.4.3. Leksika ir stilistika. Aptariami norminiai ir nenorminiai skoliniai. Susipažįstama su naujaisiais skoliniais ir jų atitikmenimis. Supažindinama su lietuvių kalbos naujažodžių duomenynu, mokomasi juo naudotis.

Aptariami vertiniai ir vertalai. Susipažįstama su semantizmais. Aptariamos norminės ir nenorminės daugiareikšmių žodžių reikšmės.

Apibūdinami moksliniai ir administraciniai tekstai, jų paskirtis, sandara, kalbos ypatybės (abstraktumas, konkretumas, logiškumas, terminų vartojimas; standartų laikymasis, kalbos šablonai).

33.4.4. Žodžių daryba ir rašyba. Kartojama ir gilinamas supratimas apie priešdėlinių žodžių vartojimo normas (mokomasi parinkti tinkamos reikšmės priešdėlius).

Mokomasi norminio daiktavardžių su priesagomis -iškis, -ietis, -ėjas, -tojas vartojimo.. Mokomasi būdvardžių su priesagomis -inis, -iškas, norminės darybos ir vartojimo. Mokomasi taisyklingai vartoti būdvardžius priesaga -inis ir nusakomojo daiktavardžio kilmininką..

Kartojamos ir įtvirtinamos sudurtinių žodžių sudarymo normos. Įtvirtinama rašyba.

33.4.5. Morfologija ir rašyba. Pagal poreikius kartojamos kalbos dalys, jų rašyba ir vartosenos normos.

Gilinamas supratimas apie linksniuojamųjų kalbos dalių (daiktavardžių, būdvardžių, skaitvardžių) ir veiksmažodžio formų (dalyvių) giminių vartojimą. Mokomasi vartoti bevardę giminę. Susipažįstama su įvardžių gimininių ir negimininių formų vartojimu.

Kartojamas daiktavardžių vienaskaitos ir daugiskaitos formų vartojimas. Kartojama ir gilinamas kiekinių dauginių skaitvardžių vartojimas su daugiskaitiniais daiktavardžiais.

Kartojama ir gilinamas įvardžiuotinių ir neįvardžiuotinių formų vartojimas. Kartojama ir gilinamas supratimas apie laipsnių vartojimą.

Gilinamas supratimas apie laikų ir nuosakų vartojimą. Susipažįstama su eigos ir įvykio veikslo veiksmažodžių vartojimu.

Kartojama ir įtvirtinamas sangrąžinių ir nesangrąžinių formų vartojimas.

Kartojama ir įtvirtinamas dalyvių veikiamosios ir neveikiamosios rūšies vartojimas.

Įtvirtinama taisyklinga prieveiksmių vartosena.

Kartojama ir įtvirtinama rašyba.

33.4.6. Sintaksė ir skyryba. Kartojamas vientisinių, sudėtinių prijungiamųjų ir sudėtinių sujungiamųjų sakinių sintaksinis nagrinėjimas ir skyryba.

Mokomasi mišriųjų sudėtinių sakinių, jų dėmenų jungimo būdų, skyrybos ir vartojimo.

Lyginami sudėtinio sakinio dėmenų ir sakinio dalių jungimo atvejai, aptariama skyryba.

Kartojama tiesioginė ir netiesioginė kalba. Prisimenama autoriaus žodžių vieta sakiniuose su tiesiogine kalba. Mokomasi tiesioginės kalbos skyrybos brūkšniais ir kabutėmis.

Mokomasi skirti citatas.

Susipažįstama su žodžių tvarka sakinyje. Aptariamas loginis kirtis, inversija.

Kartojama ir gilinamas supratimas apie taisyklingą linksnių vartojimą. Susipažįstama su dvejybiniais linksniais. Aptariamos prielinksnių ir polinksnių vartojimo normos.

Kartojamas ir įtvirtinamas dalyvių, padalyvių, pusdalyvių taisyklingas vartojimas.

Kartojama ir toliau mokomasi taisyklingai jungti sakinio dalis, ir sakinius.

Aptariamas sintaksinių sinonimų vartojimas.

Įtvirtinama sakinio dalių ir sakinių skyryba.

34. Mokymosi turinys. III klasė.

34.1. Bendrasis kursas.

34.1.1. Kalbėjimas, klausymas ir sąveika.

34.1.1.1. Sakytinių tekstų klausymas, nagrinėjimas ir vertinimas. Klausoma įvairių grožinių, publicistinių, informacinių monologinių ir poliloginių tekstų, analizuojamas turinys, santykis su adresatu. Mokomasi apibendrinti informaciją.

Nagrinėjama verbalinės ir neverbalinės raiškos ir konteksto sąsajos: aiškinamasi, kaip skirtingais tikslais kuriami tekstai skirtinguose kontekstuose, kaip pasirenkama raiška, mokomasi įvertinti aplinkos ir priemonių pasirinkimo poveikį adresatui.

Lyginami įvairūs tekstai: aiškinamas, kaip kalba, teksto struktūra ir komunikaciniai susitarimai padeda perduoti idėjas ir požiūrius, aptariami teksto struktūros, kalbos ir stilistikos panašumai ir skirtumai įvairių tipų tekstuose, vertinamas kalbėjimo ir vaizdų, poveikis skaitmeniniuose ir medijų tekstuose.

Aiškinamasi, kaip kalbos ypatybės, teksto struktūros ir stilistiniai pasirinkimai formuoja požiūrius ir daro įtaką klausytojams, vertinamos retorinės priemonės (pvz., akcentų, vaizdingos kalbos poveikis pateikiant argumentą; požiūrio ir nuotaikos kūrimas pasitelkiant humorą).

Mokomasi apmąstyti savo ir kitų tekstus siekiant įvertinti tikslą ir kontekstą, poveikį klausytojams.

34.1.1.2. Sakytinių tekstų kūrimas. Kuriami įvairūs sakytiniai tekstai. Mokomasi pasirinkti tinkamą turinį, formą, stilių ir toną įvairiems tikslams ir adresatams realioje ir įsivaizduojamoje aplinkoje. Laikomasi viešojo bendravimo etikos.

Mokiniai pratinasi naudoti įvairias technologijas, derinti sakytinius, vaizdinius ir rašytinius elementus.

Mokomasi formuluoti teiginius ir išvadas, pateikti įrodymais (pvz., patirtimi, duomenimis, citatomis ir kt.) pagrįstus argumentus.

Atsižvelgiant į kalbinę aplinką plėtojami ir gilinami gebėjimai kalbėti taisyklingai, plečiamas žodynas. Mokomasi tinkamai naudotis citatomis, perfrazuoti kitų mintis.

Plėtojami ir gilinami aktyvaus dalyvavimo diskusijose, debatuose gebėjimai (kalbėjimo ir klausymo). Mokomasi pradėti, plėtoti ir apibendrinti pokalbį, tinkamai reikšti argumentuotą pritarimą ar prieštaravimą.

Planuojamos, rengiamos ir sakomos viešosios kalbos, daromi informaciniai pranešimai apie savo individualiai ar grupėje atliktus darbus, laidas, renginius, knygas ir kt.

Mokomasi naudotis planavimo, pasirengimo ir kalbėjimo strategijomis.

Kuriami įprasti ir skaitmeniniai (pvz., garso ar vaizdo įrašas, tinklalaidžių kūrimas ir transliavimas) sakytiniai tekstai.

34.1.2. Skaitymas, teksto supratimas ir literatūros bei kultūros pažinimas

34.1.2.1. Skaitymo tikslai. Įvairiais būdais (įprastu tempu, greitai arba lėtai, atidžiai, nuosekliai ir nenuosekliai), atsižvelgiant į teksto tikslą ir pobūdį, skaitomi ir analizuojami visų literatūros rūšių įvairių žanrų grožiniai bei negrožiniai ir įvairių medijų kūriniai (ištraukos). Ugdomas autentiškas asmeninis santykis su skaitomu kūriniu, jis analizuojamas ir vertinamas platesniame istoriniame ir kultūriniame kontekste, lyginamas su kitais skaitytais literatūros ar medijų kūriniais. Ugdomas estetinis skonis, kritinis mąstymas.

34.1.2.2. Skaitymo strategijos. Taikomos skaitymo strategijos, padedančios suprasti grožinius ir negrožinius, medijų kūrinius, juos analizuoti, interpretuoti, lyginti; planuoti skaitymo veiklą.

34.1.2.3. Tekstų atranka. Skaitomi meniškai ir kultūriškai vertingi programoje nurodyti privalomi, rekomenduojami ir laisvai pasirenkami XVIII–XX a. visų literatūros rūšių ir įvairių žanrų lietuvių, pasaulio ir Lietuvos kitakalbės literatūros grožiniai ir negrožiniai kūriniai. Programoje nurodytų ir rekomenduojamų grožinių kūrinių sąrašas sudarytas laikantis trijų pamatinių principų – chronologinio, žanrinio ir estetinio – dermės. Nurodyti privalomi ir rekomenduojami kūriniai yra reprezentatyvūs kultūros epochos pavyzdžiai, o juos skaitant ir analizuojant siekiama mokinius supažindinti su kultūros, literatūros, žanrų raida, aptarti kūrinių atveriamus kultūrinį, istorinį, socialinį ir kt. kontekstus. Programoje rekomenduojami pasirinkti kūriniai gali būti keičiami kitais to paties autoriaus ar to paties laikotarpio kūriniais. Laisvai renkantis kūrinius rekomenduojama laikytis ne tik chronologinio ir žanrinio, bet ir estetinio kriterijaus.

Siekiant mokinius supažindinti ir su sava, ir su svetima literatūros tradicija, programoje nurodyti privalomi ir rekomenduojami lietuvių, Lietuvos kitakalbės ir pasaulio literatūros kūriniai. Remiamasi nuostata, kad pasaulio literatūros kūriniai gali būti analizuojami ir interpretuojami kaip atskiros kūrybinės visumos arba pasirinktu aspektu (epochos, krypties, srovės, istorinio konteksto, teminiu, raiškos ar kt.) siejami su lietuvių ar Lietuvos kitakalbės literatūros kūriniais.

Savarankiškai skaitomi didesnės apimties lietuvių ir pasaulio literatūros grožiniai ir negrožiniai kūriniai savo malonumui, kultūriniam išprusimui; kūriniai analizuojami, interpretuojami, vertinami pasirinktais aspektais, įvairiais būdais dalijamasi savo skaitymo patirtimi su kitais, atskleidžiamos sąsajos su klasėje nagrinėjamais kūriniais.

34.1.2.4. Skaitinių sąrašas.

Apšvieta

K. Donelaitis, „Metai“ (ištraukos).

Romantizmas

A. Baranauskas, „Anykščių šilelis“.

Maironis, pasirinkti eilėraščiai.

Realizmas

J. Biliūnas arba Žemaitė, pasirinkti apsakymai (apysaka) (vienas pasirinktas autorius iš nurodytų).

Modernizmas. XX a. I pusė

Šatrijos Ragana, „Sename dvare“ arba J. Tumas-Vaižgantas, „Nebylys“ arba „Dėdės ir dėdienės“ (vienas pasirinktas kūrinys iš nurodytų).

V. Krėvė, „Skirgaila“ arba B. Sruoga, „Milžino paunksmė“.

V. Mykolaitis-Putinas, „Altorių šešėly“ ir pasirinkti eilėraščiai.

J. Aistis arba B. Brazdžionis, pasirinkti eilėraščiai (vienas pasirinktas autorius iš nurodytų).

Pasaulio literatūra (vienas pasirinktas autorius)

O. Balzakas (H. de Balzac) „Šagrenės oda“; E. Brontė (E. Brontë), „Vėtrų kalnas“; F. Dostojevskis, „Nusikaltimas ir bausmė“; H. Ibsenas (H. Ibsen), pasirinkta drama; E. Hemingvėjus (E. Hemingway), „Atsisveikinimas su ginklais“; G. de Mopasanas (G. de Maupassant), pasirinktos novelės; V. Vulf (V. Woolf), „Ponia Delovėj“; ar kito pasirinkto autoriaus kūrinys (kūriniai).

34.1.2.5. Konteksto pažinimas. Susipažįstama su kultūros epochų, literatūros krypčių bei srovių istoriniu bei kultūriniu kontekstu, šiuolaikinės kultūros kontekstais. Mokomasi išryškinti savitus laikotarpio bruožus, temines ir stilistines dominantes nagrinėjamuose kūriniuose.

34.1.2.6. Grožinės literatūros skaitymas, supratimas, analizė ir interpretavimas. Programoje nurodyti privalomi, rekomenduojami ir laisvai pasirenkami XVIII–XXI a. lietuvių ir pasaulio literatūros kūriniai (ištraukos) skaitomi, analizuojami ir interpretuojami struktūros, turinio, raiškos, žanro, idėjų ir konteksto (biografinio, kultūros, istorinio, socialinio) aspektu.

Akcentuojama autonomiškos interpretacijos nuostata: analizuojant ir interpretuojant kūrinius mokiniai skatinami pasirinkti nagrinėjimo aspektus, savarankiškai kelti problemas, diskutuoti su kūriniu susijusiais klausimais, kūrinius vertinti, įvairiais aspektais lyginti juos tarpusavyje, pasitelkus skaitymo patirtis ugdytis kūrybiškumą. Kūriniai gali būti analizuojami ir interpretuojami įvairiais pjūviais bei pasirinktais metodais (biografiniu, imanentiniu, sociokultūriniu, lyginamuoju ir kt). Kūriniai gali būti analizuojami ir interpretuojami įvairiais pjūviais bei pasirinktais metodais (biografiniu, imanentiniu, sociokultūriniu, lyginamuoju ir kt).

Išryškinama atidaus teksto skaitymo nuostata, pagrįsta galimybe įsigilinti į skaitomus kūrinius (ištraukas). Ugdomas gebėjimas atidžiai skaityti nagrinėjamus tekstus, juos analizuoti ir interpretuoti argumentuotai, rišliai, adekvačiai taikant literatūros teorijos ir literatūros istorijos sąvokas; nagrinėjant ištraukas mokomasi remtis kūrinio visuma. Ugdomas supratimas apie kūrinio interpretacijų įvairovę.

Skirtingų laikotarpių kūriniai lyginami išryškinant jų panašumus ir / ar skirtumus. Įvairių epochų kūriniai lyginami su šiuolaikiniais literatūros ir kitų medijų kūriniais teminiu, probleminiu, stilistiniu ir kt. aspektais, įžvelgiant jų tarpusavio sąsajas ar skirtis.

Mokomasi atpažinti ir įvardyti skaitomų kūrinių žanrines ypatybes, idėjinę ir meninę raišką, jų tarpusavio sąryšį, analizei tinkamai panaudoti kultūrinio konteksto žinias.

Remiantis kūrinio visuma ir kontekstais (biografiniu, kultūros, istoriniu, socialiniu), nagrinėjama prozos ar dramos kūrinio struktūra, temos, problemos, idėjos, veikėjų charakteriai, poelgiai, vertybės, veiksmas, erdvė, laikas, raiška; prozos kūrinio pasakojimo perspektyva, pasakotojo tipai.

Remiantis kontekstais (biografiniu, kultūros, istoriniu, socialiniu), nagrinėjama poezijos kūrinio struktūra, lyrinis subjektas, vyksmas, erdvė, laikas, temos, retorinės figūros, eilėraščio tipas, eilėdara.

Grožinės literatūros kūriniai vertinami turinio, vertybiniu, raiškos ir kitais aspektais, argumentuotai ir etiškai polemizuojant, dalyvaujant diskusijoje. Mokomasi atpažinti ir interpretuoti perkeltines kūrinio reikšmes, intertekstines citatas bei nuorodas.

Mokomasi atpažinti ir įvardyti patiriamą skaitomų kūrinių ar jų ištraukų etinį, estetinį, emocinį poveikį sau kaip skaitytojui, pagrįsti kūrinio aktualumą ir meninę vertę, remiantis kultūrine bei socialine patirtimi ir literatūros istorijos žiniomis.

Aptariant kūrinius, ugdomas gebėjimas tinkamai vartoti literatūros teorijos ir literatūros istorijos sąvokas:

- Apšvieta, klasicizmas, romantizmas, realizmas, modernizmas, simbolizmas, avangardizmas, ekspresionizmas;
- apysaka, apsakymas, baladė, drama, eilėraštis, epas, esė, komedija, lyrika, mitas, novelė, odė, poema, poezija, proza, romanas, romansas, satyra, sonetas, tragedija, tragikomedija, žanras;
- atomazga, autorius, fabula, dialogas, eilėdara, hegzametras, intertekstas, intriga, įvaizdis (vaizdinys), konfliktas, kontekstas, kulminacija, lyrinis subjektas, monologas, motyvas, pasakojimas, pasakotojas, personažas (veikėjas), problema, rimas, ritmas, sąmonės srautas, siužetas, stilius, strofa, struktūra, tekstas, tema, užuomazga, veiksmas, verlibras, vidinis monologas, vyksmas;
- alegorija, aliteracija, aliuzija, antitezė, antonimas, asonansas, epitetas, ezopinė kalba, groteskas, hiperbolė, ironija, kartojimas, litotė, metafora, metonimija, palyginimas, paradoksas, paralelizmas, parodija, personifikacija, retorinis sušukimas, retorinis klausimas, sarkazmas, simbolis, sinonimas, stilizacija.

34.1.2.7. Negrožinės literatūros ir įvairių medijų kūrinių skaitymas, supratimas ir analizė. Skaitomi ir analizuojami įvairių žanrų negrožiniai literatūros (dokumentinės, istorinės), publicistikos, literatūros ir meno kritikos (skelbiamos kultūrinėje spaudoje ir kituose šaltiniuose) ir įvairių medijų kūriniai, egodokumentika, multimodalūs tekstai, aiškinantis jiems būdingus požymius (autorinė intencija, tikslas, funkcija, adresatas, struktūra, turinys, raiška, stilius ir kt.) bei siejant su istoriniu, socialiniu, kultūriniu kontekstu. Skaitant grožinę literatūrą, aptariami, analizuojami ir lyginami ir kitų medijų tekstai: ekranizacijos, inscenizacijos, socialinė reklama ir kt. Negrožinės literatūros ir įvairių medijų tekstai vertinami meniškumo, etikos, pagrįstumo ar kitais aspektais, mokantis kultūringai išsakyti savo požiūrį, polemizuoti, dalyvauti diskusijoje.

34.1.2.8. Informacijos atranka ir vertinimas. Informacijos ieškoma pasitelkiant esamus literatūros mokslo ir sklaidos šaltinius (žinynus, literatūros mokymui(si) ir sklaidai skirtas duomenų bazes, kultūros portalus). Mokomasi atsirinkti, lyginti ir kritiškai vertinti (šaltinių patikimumo ir informacinės vertės aspektu) reikalingą informaciją bei jos pagrindu formuotis savą argumentuotą požiūrį.

34.1.3. Rašymas ir teksto kūrimas.

34.1.3.1. Rašymo tikslai, adresatai ir komunikavimo situacijos. Aptariamos rašymo kaip asmeniškai vertingos veiklos teikiamos galimybės, akcentuojama atsakomybė už savo tekstų tikrumą, aiškumą, etiškumą.

Mokiniai rašo siekdami įvairių tikslų: informuoti, išsiaiškinti ir paaiškinti, įtikinti, įrodyti, paskatinti veikti, sužadinti emocijas, siekdami saviraiškos.

Rašoma įvairaus amžiaus ir patirties adresatams, visuomenei atsižvelgiant į tikslą ir komunikavimo situaciją.

34.1.3.2. Rašymo veiklos pobūdis. Mokiniai rašo apie įvairius aktualius dalykus: visuomenės gyvenimą, kultūrą, grožinę literatūrą, vertybes, kitų dalykų pamokose nagrinėjamus dalykus. Dalykinis rašymas grindžiamas įvairių šaltinių studijavimu ir kritišku jų vertinimu.

Mokomasi reikšti savo nuomonę skirtinguose kontekstuose, atsižvelgiant į skirtingas nuomones, požiūrius ir kultūras, pasitikint savo rašymo gebėjimais.

Rašoma reguliariai. Tobulinami teksto kūrimo laikantis rašymo eigos gebėjimai: pasirengimas, teksto rašymas, redagavimas (kalbos taisyklingumas, žodžių, kalbos vienetų derinimas (semantiniu ir gramatiniu atžvilgiu). Mokomasi vertinti savo ir kitų sukurtus tekstus.

Aptariama rašytinio ir skaitmeninio teksto ypatybės. Mokomasi kurti ir pateikti tekstus kūrybiškai ir atsakingai naudojantis skaitmeninėmis technologijomis.

Mokomasi taikyti asmeniškai tinkamiausias planavimo, rašymo ir redagavimo strategijas. Mokiniai mokosi reflektuoti savo rašymą (pvz., išrinkti savo darbus, kurie aiškiausiai atspindi jų rašymo gebėjimų augimą, paaiškinti savo pasirinkimo motyvus) ir planuoti veiklas rašymo gebėjimams tobulinti. Aptariama, kaip geri kalbėjimo ir klausymo bei skaitymo gebėjimai padeda kurti tekstus, mokomasi tais gebėjimais pasiremti.

34.1.3.3. Teksto pobūdis, žanrai ir struktūra. Kuriami įvairūs tekstai: pasakojimas, aprašymas, aiškinimas, argumentavimas. Atsižvelgiant į rašymo tikslą, adresatą ir situaciją siekiama tikslingai komponuoti tekstą derinant įvairių tekstų tipų elementus.

Kuriami įvairių žanrų tekstai: kritinis straipsnis, esė, anotacija, recenzija, atlikto darbo (pvz., tyrimo) aprašymas, autobiografija, atsiminimai, gyvenimo aprašymas, motyvacinis laiškas. Mokomasi į savo tekstus įtraukti kontekstą (asmeninius, socialinius, kultūrinius pavyzdžius),

Mokiniams suteikiama galimybių tobulinti kūrybinio rašymo gebėjimus. Kuriami pasirinktų žanrų tekstai, transformuojamas meninis tekstas (pvz., parodija, stilizacija).

Mokiniai sudaro aplankus (pvz., savo rašto darbų, teminį/probleminį savo ar/ir kitų darbų rinkinį ir pan.).

Mokiniai kuria vientisos struktūros tekstus, susiedami visas struktūrines dalis. Aptariamos pavadinimo funkcijos ir raiška, aiškinimo ir argumentavimo pastraipų ypatumai. Siekiama teksto vientisumo temos, problemos ir pagrindinės minties atžvilgiu. Daug dėmesio skiriama teksto rišlumui, mokomasi tinkamai naudoti siejimo priemones (gramatines, leksines). Mokomasi tinkamai nurodyti informacijos šaltinius, laikytis autorių teisių reikalavimų.

34.1.4. Kalbos pažinimas

34.1.4.1. Kalbos normų kartojimas ir įtvirtinimas. Pagal poreikį pakartojamos ir įtvirtinamos taisyklingos rašytinės ir sakytinės kalbos normos, jos taikomos kalbant ir rašant; tikslinama, gryninama ir turtinama kalbinė raiška.

34.1.4.2. Teksto stilius ir logika. Aptariama stiliaus samprata. Mokomasi aptarti stilius pagal vartojimo sritį, teksto žanrą, perteikiamą turinį, kalbinę raišką. Laikomasi bendrųjų stiliaus reikalavimų: tinkamumo, tikslingumo, aiškumo, tikslumo, sklandumo, vientisumo.

Mokomasi atpažinti, analizuoti ir taisyti teksto nuoseklumo trūkumus, stengiantis nuosekliai mąstyti, laikytis mąstymo neprieštaringumo, pagrįstumo reikalavimų.

Nagrinėjami klausomų, skaitomų, rašomų publicistinių, dalykinių, meninių stilių tekstai, aptariama, kaip pasirinktas stilius ir kalbinė raiška padeda atskleisti teksto tikslą, paskirtį, paveikia adresatą.

Analizuojami skaitmeniniai, neverbaliniai tekstai turinio ir raiškos aspektais.

Analizuojama, kaip tinkamai parinktos kalbinės, vaizdinės, garsinės žiniasklaidos ir reklamos tekstų priemonės daro poveikį adresatui.

Aptariama, kaip žiniasklaidoje pateikiamos visuomenės vertybės, kokia yra manipuliavimo, propagandos kalbinė, vaizdinė, garsinė raiška.

Mokomasi atpažinti ir pagal poreikį vartoti minties raiškos ir teksto komponavimo figūras (įrėminimas, sinonimija, laipsniavimas, antitezė, išvardijimas, inversija, užuomina).

Siekiant teksto rišlumo prisimenamos leksinės ir gramatinės sakinių siejimo priemonės. Sakiniai siejami priežasties, sąlygos, nuolaidos, lyginimo (kontrasto, panašumo) ryšiais. Nagrinėjami abstrakčiųjų sąvokų, būdingų argumentuojamojo pobūdžio tekstui, modalumą reiškiančių žodžių raiškos pavyzdžiai, mokomasi taikyti juos kuriamuose tekstuose.

Gilinami gebėjimai tikslingai vartoti citatas, perfrazavimą, nuorodas.

Suprantami ir aptariami tiriamojo darbo aspektai (tikslas, šaltiniai, medžiagos atranka, analizė, rezultatų apibendrinimas ir pristatymas). Mokomasi rašant taikyti dalykinės kalbos reikalavimus. Naudojamasi elektroniniais žodynais, žinynais, tiriamiesiems kalbos darbams atlikti.

34.2. Išplėstinis kursas.

34.2.1. Kalbėjimas, klausymas ir sąveika.

34.2.1.1. Sakytinių tekstų klausymas, nagrinėjimas ir vertinimas. Klausoma įvairių grožinių, publicistinių, informacinių monologinių ir poliloginių tekstų, analizuojamas turinys, įtaigumas, argumentų kokybė, santykis su adresatu. Mokomasi vertinti informacijos patikimumą.

Nagrinėjama verbalinės ir neverbalinės raiškos ir konteksto sąsajos: aiškinamasi, kaip skirtingais tikslais kuriami tekstai skirtinguose kontekstuose, kaip pasirenkama raiška, mokomasi įvertinti aplinkos ir priemonių pasirinkimo poveikį adresatui. Tyrinėjama, kaip kiekvienas tekstas yra susijęs su konkrečiu kontekstu ar kontekstais, lyginami netiesiogiai perteikiamų prasmių sukūrimo ir klausymosi kontekstai. Aptariama, kokią įtaką sakytiniams tekstams (ir mokinių kuriamiems) turi asmeninis, socialinis ir kultūrinis kontekstas.

Lyginami įvairūs tekstai: aiškinamasi santykis tarp tikslo ir konteksto, analizuojama stilius ir struktūra, vertinami skirtingų tekstų panašumai ir skirtumai (pvz., informacinių ir reklamos, pramoginių ir debatų), vertinamas kalbėjimo ir vaizdų, poveikis skaitmeniniuose ir medijų tekstuose.

Nagrinėjama ir vertinama verbalinių ir neverbalinių pasirinkimų įtaka formuojant savo ir kitų požiūrį, perteikiant idėjas ir nuomones (pvz., kaip skirtingai apie įvykius pranešama žiniasklaidoje), pristatant dalykus, į kuriuos požiūriai keičiasi bėgant laikui.

Mokomasi apmąstyti savo ir kitų tekstus siekiant įvertinti reiškiamas vertybes ir nuostatas, idėjų ir požiūrių pristatymo efektyvumą, aiškinantis, kaip ir kodėl tekstai suskirsto klausytojus į tam tikras grupes (pvz., pritariančius, abejojančius, nepritarančius).

34.2.1.2. Sakytinių tekstų kūrimas. Kuriami įvairūs sakytiniai tekstai. Mokomasi tikslingai pasirinkti verbalinę ir neverbalinę raišką įvairiems tikslams, kontekstams ir adresatams, įsivaizduojamoms ar tikroms komunikavimo situacijoms. Laikomasi viešojo bendravimo etikos.

Eksperimentuojama su tekstų struktūra, kalbine raiška, garso ir vaizdo, technologijų pasirinkimu.

Mokomasi formuluoti teiginius, klausimus, problemas ir išvadas, pateikti įrodymais pagrįstus argumentus.

Atsižvelgiant į kalbinę aplinką plėtojami ir gilinami gebėjimai kalbėti taisyklingai, plečiamas žodynas. Mokomasi tinkamai naudotis citatomis ir nuorodomis.

Plėtojami ir gilinami aktyvaus dalyvavimo diskusijose, debatuose gebėjimai (kalbėjimo ir klausymo). Mokomasi pradėti, plėtoti ir apibendrinti pokalbį, tinkamai reikšti argumentuotą pritarimą ar prieštaravimą.

Planuojamos, rengiamos ir sakomos viešosios kalbos, daromi informaciniai pranešimai apie savo individualiai ar grupėje atliktus darbus, laidas, renginius, knygas ir kt. Mokomasi laikytis minčių dėstymo logikos, pasirinktų kalbos kompozicijos principų.

Mokomasi naudotis planavimo. pasirengimo ir kalbėjimo strategijomis.

Kuriami įprasti ir skaitmeniniai (pvz., garso ar vaizdo įrašas, tinklalaidžių kūrimas ir transliavimas) sakytiniai tekstai.

34.2.2. Skaitymas, teksto supratimas ir literatūros bei kultūros pažinimas.

34.2.2.1. Skaitymo tikslai. Įvairiais būdais (įprastu tempu, greitai arba lėtai, atidžiai, nuosekliai ir nenuosekliai), atsižvelgiant į teksto tikslą ir pobūdį, skaitomi ir analizuojami visų literatūros rūšių įvairių žanrų grožiniai bei negrožiniai ir įvairių medijų kūriniai (ištraukos). Ugdomas autentiškas asmeninis santykis su skaitomu kūriniu, jis analizuojamas ir vertinamas platesniame istoriniame ir kultūriniame kontekste, lyginamas su kitais skaitytais literatūros ar medijų kūriniais. Ugdomas estetinis skonis, kritinis mąstymas.

34.2.2.2. Skaitymo strategijos. Taikomos skaitymo strategijos, padedančios suprasti grožinius ir negrožinius, medijų kūrinius, juos analizuoti, interpretuoti, lyginti; planuoti skaitymo veiklą.

34.2.2.3. Tekstų atranka. Skaitomi meniškai ir kultūriškai vertingi programoje nurodyti privalomi, rekomenduojami ir laisvai pasirenkami XVIII–XX a. visų literatūros rūšių ir įvairių žanrų lietuvių, pasaulio ir Lietuvos kitakalbės literatūros grožiniai ir negrožiniai kūriniai. Programoje nurodytų ir rekomenduojamų grožinių kūrinių sąrašas sudarytas laikantis trijų pamatinių principų – chronologinio, žanrinio ir estetinio – dermės. Nurodyti privalomi ir rekomenduojami kūriniai yra reprezentatyvūs kultūros epochos pavyzdžiai, o juos skaitant ir analizuojant siekiama mokinius supažindinti su kultūros, literatūros, žanrų raida, aptarti kūrinių atveriamus kultūrinį, istorinį, socialinį ir kt. kontekstus. Programoje rekomenduojami pasirinkti kūriniai gali būti keičiami kitais to paties autoriaus ar to paties laikotarpio kūriniais. Laisvai renkantis kūrinius rekomenduojama laikytis ne tik chronologinio ir žanrinio, bet ir estetinio kriterijaus.

Siekiant mokinius supažindinti ir su sava, ir su svetima literatūros tradicija, programoje nurodyti privalomi ir rekomenduojami lietuvių, Lietuvos kitakalbės ir pasaulio literatūros kūriniai. Remiamasi nuostata, kad pasaulio literatūros kūriniai gali būti analizuojami ir interpretuojami kaip atskiros kūrybinės visumos arba pasirinktu aspektu (epochos, krypties, srovės, istorinio konteksto, teminiu, raiškos ar kt.) siejami su lietuvių ar Lietuvos kitakalbės literatūros kūriniais.

Savarankiškai skaitomi didesnės apimties lietuvių ir pasaulio literatūros grožiniai ir negrožiniai kūriniai savo malonumui, kultūriniam išprusimui; kūriniai analizuojami, interpretuojami, vertinami pasirinktais aspektais, įvairiais būdais dalijamasi savo skaitymo patirtimi su kitais, atskleidžiamos sąsajos su klasėje nagrinėjamais kūriniais.

34.2.2.4. Skaitinių sąrašas.

Apšvieta

K. Donelaitis, „Metai“.

J. V. Giotė (J. W. Goethe), „Faustas“ (ištraukos).

Romantizmas

A. Mickevičius (A. Mickiewicz), pasirinkti eilėraščiai ar pasirinktos poemos (dramos) ištraukos.

A. Baranauskas, „Anykščių šilelis“.

Maironis, pasirinkti eilėraščiai.

Realizmas

J. Biliūnas arba Žemaitė, pasirinkti apsakymai (apysaka) (bent vienas pasirinktas autorius iš nurodytų).

Realizmas XIX a. pasaulio ir Lietuvos kitakalbėje literatūroje (bent vienas pasirinktas autorius):

O. Balzakas (H. Balzac) „Šagrenės oda“; E. Brontė (E. Brontë), „Vėtrų kalnas“; F. Dostojevskis, „Nusikaltimas ir bausmė“; G. Floberas (G. Flaubert), „Ponia Bovari“; H. Ibsenas (H. Ibsen), pasirinkta drama; G. de Mopasanas (G. de Maupassant), pasirinktos novelės; E. Ožeškova (E. Orzeszkowa), „Prie Nemuno“; Stendalis (Stendhal), „Raudona ir juoda“; L. Tolstojus, „Ana Karenina“; ar kitas pasirinktas kūrinys (kūriniai).

Modernizmas. XX a. I pusė

Šatrijos Ragana, „Sename dvare“ arba J. Tumas-Vaižgantas, „Nebylys“ arba „Dėdės ir dėdienės“ (bent vienas pasirinktas kūrinys iš nurodytų).

K. Binkis, „Generalinė repeticija“ arba V. Krėvė, „Skirgaila“ arba B. Sruoga, „Milžino paunksmė“ (bent vienas pasirinktas kūrinys iš nurodytų).

V. Mykolaitis-Putinas, „Altorių šešėly“ ir pasirinkti eilėraščiai.

J. Savickis, pasirinktos novelės.

J. Aistis, B. Brazdžionis arba H. Radauskas, pasirinkti eilėraščiai (bent vienas pasirinktas autorius iš nurodytų).

Modernizmas XX a. I pusės pasaulio ir Lietuvos kitakalbėje literatūroje (bent vienas pasirinktas autorius):

M. Bulgakovas, „Meistras ir Margarita“; T. S. Eliotas (T. S. Eliot), pasirinkti eilėraščiai ar poema; F. S. Ficdžeraldas (F. S. Fitzgerald), „Didysis Getsbis“; V. Folkneris (W. Faulkner), „Triukšmas ir įniršis“; E. Hemingvėjus (E. Hemingway), „Atsisveikinimas su ginklais“; H. Hesė (H. Hesse), „Stepių vilkas“; F. Kafka, „Metamorfozė“; A. Kamiu (A. Camus), „Maras“ arba „Svetimas“; M. Kulbakas (M. Kulbak), „Vilnius“; T. Manas (Th. Mann), pasirinktos novelės; J. T. O’Nilas (E. O’Neill), „Elektrai skirta gedėti“; R. M. Rilkė (R. M. Rilke), pasirinkti eilėraščiai; V. Vulf (V. Woolf), „Ponia Delovėj“; ar kitas pasirinktas kūrinys (kūriniai).

34.2.2.5. Konteksto pažinimas. Susipažįstama su kultūros epochų, literatūros krypčių bei srovių istoriniu bei kultūriniu kontekstu, šiuolaikinės kultūros kontekstais. Mokomasi išryškinti savitus laikotarpio bruožus, temines ir stilistines dominantes nagrinėjamuose kūriniuose.

34.2.2.6. Grožinės literatūros skaitymas, supratimas, analizė ir interpretavimas. Programoje nurodyti privalomi, rekomenduojami ir laisvai pasirenkami XVIII–XXI a. lietuvių ir pasaulio literatūros kūriniai (ištraukos) skaitomi, analizuojami ir interpretuojami struktūros, turinio, raiškos, žanro, idėjų ir konteksto (biografinio, kultūros, istorinio, socialinio) aspektu.

Akcentuojama autonomiškos interpretacijos nuostata: analizuojant ir interpretuojant kūrinius mokiniai skatinami pasirinkti nagrinėjimo aspektus, savarankiškai kelti problemas, diskutuoti su kūriniu susijusiais klausimais, kūrinius vertinti, įvairiais aspektais lyginti juos tarpusavyje, pasitelkus skaitymo patirtis ugdytis kūrybiškumą. Kūriniai gali būti analizuojami ir interpretuojami įvairiais pjūviais bei pasirinktais metodais (biografiniu, imanentiniu, sociokultūriniu, lyginamuoju ir kt). Kūriniai gali būti analizuojami ir interpretuojami įvairiais pjūviais bei pasirinktais metodais (biografiniu, imanentiniu, sociokultūriniu, lyginamuoju ir kt).

Išryškinama atidaus teksto skaitymo nuostata, pagrįsta galimybe įsigilinti į skaitomus kūrinius (ištraukas). Ugdomas gebėjimas atidžiai skaityti nagrinėjamus tekstus, juos analizuoti ir interpretuoti argumentuotai, rišliai, adekvačiai taikant literatūros teorijos ir literatūros istorijos sąvokas; nagrinėjant ištraukas mokomasi remtis kūrinio visuma. Ugdomas supratimas apie kūrinio interpretacijų įvairovę.

Skirtingų laikotarpių kūriniai lyginami išryškinant jų panašumus ir / ar skirtumus. Įvairių epochų kūriniai lyginami su šiuolaikiniais literatūros ir kitų medijų kūriniais teminiu, probleminiu, stilistiniu ir kt. aspektais, įžvelgiant jų tarpusavio sąsajas ar skirtis.

Mokomasi atpažinti ir įvardyti skaitomų kūrinių žanrines ypatybes, idėjinę ir meninę raišką, jų tarpusavio sąryšį, analizei tinkamai panaudoti kultūrinio konteksto žinias.

Remiantis kūrinio visuma ir kontekstais (biografiniu, kultūros, istoriniu, socialiniu), nagrinėjama prozos ar dramos kūrinio struktūra, temos, problemos, idėjos, veikėjų charakteriai, poelgiai, vertybės, veiksmas, erdvė, laikas, raiška; prozos kūrinio pasakojimo perspektyva, pasakotojo tipai.

Remiantis kontekstais (biografiniu, kultūros, istoriniu, socialiniu), nagrinėjama poezijos kūrinio struktūra, lyrinis subjektas, vyksmas, erdvė, laikas, temos, retorinės figūros, eilėraščio tipas, eilėdara.

Grožinės literatūros kūriniai vertinami turinio, vertybiniu, raiškos ir kitais aspektais, argumentuotai ir etiškai polemizuojant, dalyvaujant diskusijoje. Mokomasi atpažinti ir interpretuoti perkeltines kūrinio reikšmes, intertekstines citatas bei nuorodas.

Mokomasi atpažinti ir įvardyti patiriamą skaitomų kūrinių ar jų ištraukų etinį, estetinį, emocinį poveikį sau kaip skaitytojui, pagrįsti kūrinio aktualumą ir meninę vertę, remiantis kultūrine bei socialine patirtimi ir literatūros istorijos žiniomis.

Aptariant kūrinius, ugdomas gebėjimas tinkamai vartoti literatūros teorijos ir literatūros istorijos sąvokas:

- Apšvieta, klasicizmas, romantizmas, realizmas, modernizmas, simbolizmas, avangardizmas, ekspresionizmas;
- apysaka, apsakymas, baladė, drama, eilėraštis, epas, esė, komedija, lyrika, mitas, novelė, odė, poema, poezija, proza, romanas, romansas, satyra, sonetas, tragedija, tragikomedija, žanras;
- atomazga, autorius, fabula, dialogas, eilėdara, hegzametras, intertekstas, intriga, įvaizdis (vaizdinys), konfliktas, kontekstas, kulminacija, lyrinis subjektas, monologas, motyvas, pasakojimas, pasakotojas, personažas (veikėjas), problema, rimas, ritmas, sąmonės srautas, siužetas, stilius, strofa, struktūra, tekstas, tema, užuomazga, veiksmas, verlibras, vidinis monologas, vyksmas;
- alegorija, aliteracija, aliuzija, antitezė, antonimas, asonansas, epitetas, ezopinė kalba, groteskas, hiperbolė, ironija, kartojimas, litotė, metafora, metonimija, palyginimas, paradoksas, paralelizmas, parodija, personifikacija, retorinis sušukimas, retorinis klausimas, sarkazmas, simbolis, sinonimas, stilizacija.

34.2.2.7. Negrožinės literatūros ir įvairių medijų kūrinių skaitymas, supratimas ir analizė. Skaitomi ir analizuojami įvairių žanrų negrožiniai literatūros (dokumentinės, istorinės), publicistikos, literatūros ir meno kritikos (skelbiamos kultūrinėje spaudoje ir kituose šaltiniuose) ir įvairių medijų kūriniai, egodokumentika, multimodalūs tekstai, aiškinantis jiems būdingus požymius (autorinė intencija, tikslas, funkcija, adresatas, struktūra, turinys, raiška, stilius ir kt.) bei siejant su istoriniu, socialiniu, kultūriniu kontekstu. Skaitant grožinę literatūrą, aptariami, analizuojami ir lyginami ir kitų medijų tekstai: ekranizacijos, inscenizacijos, socialinė reklama ir kt. Negrožinės literatūros ir įvairių medijų tekstai vertinami meniškumo, etikos, pagrįstumo ar kitais aspektais, mokantis kultūringai išsakyti savo požiūrį, polemizuoti, dalyvauti diskusijoje.

34.2.2.8. Informacijos atranka ir vertinimas. Informacijos ieškoma pasitelkiant esamus literatūros mokslo ir sklaidos šaltinius (žinynus, literatūros mokymui(si) ir sklaidai skirtas duomenų bazes, kultūros portalus). Mokomasi atsirinkti, lyginti ir kritiškai vertinti (šaltinių patikimumo ir informacinės vertės aspektu) reikalingą informaciją bei jos pagrindu formuotis savą argumentuotą požiūrį.

34.2.3. Rašymas ir teksto kūrimas.

34.2.3.1. Rašymo tikslai, adresatai ir komunikavimo situacijos. Aptariamos rašymo kaip asmeniškai vertingos veiklos teikiamos galimybės, akcentuojama atsakomybė už savo tekstų tikrumą, aiškumą, etiškumą.

Mokiniai rašo siekdami įvairių tikslų: informuoti, išsiaiškinti ir paaiškinti, įtikinti, įrodyti, paskatinti veikti, sužadinti emocijas, siekdami saviraiškos.

Rašoma įvairaus amžiaus ir patirties adresatams, visuomenei atsižvelgiant į tikslą ir komunikavimo situaciją. Eksperimentuojama su tekstais juos transformuojant ir pritaikant įvairiems tikslams, kontekstams ir adresatams.

34.2.3.2. Rašymo veiklos pobūdis. Mokiniai rašo apie įvairius aktualius dalykus: visuomenės gyvenimą, kultūrą, grožinę literatūrą, įvairaus pobūdžio negrožinius tekstus, vertybes,

kitų dalykų pamokose nagrinėjamus dalykus. Dalykinis rašymas grindžiamas įvairių šaltinių studijavimu ir kritišku jų vertinimu.

Mokomasi reikšti savo nuomonę skirtinguose kontekstuose, atsižvelgiant į kitokias nuomones, požiūrius ir kultūras, pasitikint savo rašymo gebėjimais.

Rašoma reguliariai. Tobulinami teksto kūrimo laikantis rašymo eigos gebėjimai: pasirengimas, teksto rašymas, redagavimas (kalbos taisyklingumas, žodžių ir gramatinių konstrukcijų sinonimika, kalbos vienetų derinimas (semantiniu ir gramatiniu atžvilgiu). Mokomasi vertinti savo ir kitų sukurtus tekstus.

Aptariama rašytinio ir skaitmeninio teksto ypatybės. Mokomasi kurti ir pateikti tekstus kūrybiškai ir atsakingai naudojantis skaitmeninėmis technologijomis.

Mokomasi taikyti asmeniškai tinkamiausias planavimo, rašymo ir redagavimo strategijas. Mokiniai mokosi reflektuoti savo rašymą (pvz., išrinkti savo darbus, kurie aiškiausiai atspindi jų rašymo gebėjimų augimą, paaiškinti savo pasirinkimo motyvus) ir planuoti veiklas rašymo gebėjimams tobulinti. Aptariama, kaip geri kalbėjimo ir klausymo bei skaitymo gebėjimai padeda kurti tekstus, mokomasi tais gebėjimais pasiremti.

34.2.3.3. Teksto pobūdis, žanrai ir struktūra. Kuriami įvairūs tekstai: pasakojimas, aprašymas, aiškinimas, argumentavimas. Atsižvelgiant į rašymo tikslą, adresatą ir situaciją siekiama tikslingai komponuoti tekstą derinant įvairių tekstų tipų elementus.

Kuriami įvairių žanrų tekstai: publicistiniai (kritinis, probleminis, poleminis straipsnis, esė, recenzija, memuarai); moksliniai (pranešimas, mokslinis straipsnis); administraciniai (gyvenimo aprašymas, motyvacinis laiškas). Mokomasi į savo tekstus įtraukti kontekstą (asmeninius, socialinius, kultūrinius, mokslinius pavyzdžius). Kuriami tekstai, susiję su grožinės literatūros ir kultūros tekstais (analizė, interpretavimas, lyginimas, vertinimas).

Mokiniams suteikiama galimybių tobulinti kūrybinio rašymo gebėjimus. Kuriami pasirinktų žanrų tekstai, transformuojamas meninis tekstas (pvz., parodija, stilizacija).

Pasirinktinai kuriami vertinamieji (komentaras, skaitytojo laiškas) ir analitiniai (straipsnis, recenzija) žiniasklaidos tekstai, vizuali, garsinė ar spausdinta reklama.

Mokiniai sudaro aplankus (pvz., savo rašto darbų, teminį/probleminį savo ar/ir kitų darbų rinkinį ir pan.).

Mokiniai kuria vientisos struktūros tekstus, susiedami visas struktūrines dalis. Aptariamos pavadinimo funkcijos ir raiška, aiškinimo ir argumentavimo pastraipų ypatumai. Siekiama teksto vientisumo temos, problemos ir pagrindinės minties atžvilgiu. Daug dėmesio skiriama teksto stiliaus vientisumui, teksto rišlumui, mokomasi tinkamai naudoti siejimo priemonės (fonologines, gramatines, leksines). Mokomasi tinkamai pateikti nuorodas (pvz., išnašas, nuorodų sąrašus), laikytis autorių teisių reikalavimų.

34.2.4. Kalbos pažinimas.

34.2.4.1. Kalbos normų kartojimas ir įtvirtinimas. Pagal poreikį pakartojamos ir įtvirtinamos taisyklingos rašytinės ir sakytinės kalbos normos, jos taikomos kalbant ir rašant; tikslinama, gryninama ir turtinama kalbinė raiška.

34.2.4.2. Teksto stilius ir logika. Aptariama stiliaus samprata. Mokomasi aptarti stilius pagal vartojimo sritį, teksto žanrą, perteikiamą turinį, kalbinę raišką.

Mokomasi laikytis bendrųjų stiliaus reikalavimų: tinkamumo, tikslingumo, aiškumo, tikslumo, sklandumo, vientisumo, logiškumo.

Mokomasi atpažinti, analizuoti ir taisyti teksto nuoseklumo trūkumus, stengiantis nuosekliai mąstyti, laikytis mąstymo neprieštaringumo, pagrįstumo reikalavimų.

Nagrinėjami klausomų, skaitomų, rašomų publicistinių, dalykinių, meninių stilių tekstai, aptariama, kaip pasirinktas stilius ir kalbinė raiška padeda atskleisti teksto paskirtį, paveikia adresatą.

Analizuojami skaitmeniniai, neverbaliniai tekstai turinio ir raiškos aspektais.

Analizuojama, kaip tinkamai parinktos kalbinės, vaizdinės, garsinės žiniasklaidos ir reklamos tekstų priemonės daro poveikį adresatui.

Aptariama, kaip žiniasklaidoje pateikiamos visuomenės vertybės, kokia yra manipuliavimo, propagandos kalbinė, vaizdinė, garsinė raiška. Mokomasi kalbinės raiškos, paneigiančios propagandą ir manipuliacijas.

Mokomasi atpažinti ir pagal poreikį vartoti minties raiškos ir teksto komponavimo figūras (anafora, įrėminimas, sinonimija, korekcija, laipsniavimas, elipsė, antitezė, išvardijimas, inversija, perifrazė, užuomina).

Siekiant teksto rišlumo mokomasi vartoti leksines ir gramatines sakinių siejimo priemones. Sakiniai siejami priežasties, sąlygos, nuolaidos, lyginimo (kontrasto, panašumo) ryšiais. Nagrinėjami abstrakčiųjų sąvokų, būdingų argumentuojamojo pobūdžio tekstui, modalumą reiškiančių žodžių raiškos pavyzdžiai, mokomasi taikyti juos kuriamuose tekstuose.

Gilinami gebėjimai tikslingai vartoti citatas, perfrazavimą, nuorodas. Mokomasi tinkamai ir tikslingai vartoti sentencijas, patarles, frazeologizmus.

Gebama atlikti tiriamąjį darbą atsižvelgiant į aspektus (tikslas, šaltiniai, medžiagos atranka, analizė, rezultatų apibendrinimas ir pristatymas). Mokomasi rašant taikyti akademinės kalbos reikalavimus. Naudojamasi elektroniniais žodynais, žinynais, duomenų bazėmis tiriamiesiems kalbos darbams atlikti.

35. Mokymosi turinys. IV klasė.

35.1. Bendrasis kursas.

35.1.1. Kalbėjimas, klausymas ir sąveika.

35.1.1.1. Sakytinių tekstų klausymas, nagrinėjimas ir vertinimas. Klausomi, analizuojami ir vertinami įvairių rūšių sakytiniai tekstai.

Mokomasi palyginti panašių ar skirtingų žanrų sakytinius tekstus kalbos ir struktūros požiūriu, aiškinamasi, kaip tekstas atitinka tam tikro žanro (pvz., tyrimo pristatymo, sveikinimo kalbos, agitacinės kalbos, reklamos) konvencijas arba joms prieštarauja. Analizuojama ir vertinama, kaip panašios temos, idėjos traktuojamos skirtinguose tekstuose.

Mokomasi įžvelgti kalbėtojų naudojamus būdus ir priemones sakant skirtingų žanrų tekstus. Nagrinėjama, kaip bėgant laikui, kintant kultūros kontekstams keičiamos ir yra pritaikomos žanrų ypatybės.

Mokomasi apmąstyti savo ir kitų tekstus siekiant įvertinti, kaip skirtingi tekstai skirtingai reprezentuoja panašias idėjas, kaip prasmė keičiasi, kai tekstai paverčiami kito žanro ar medijų tekstais.

Mokomasi vertinti skirtingus požiūrius ir vertybes, analizuojant turinio, tikslo ir raiškos pasirinkimą, kitų požiūrių ir/ar interpretacijų naudojimą savo argumentams pagrįsti (pvz., svarbiuose straipsniuose, pranešimuose apie aktualius įvykius).

35.1.1.2. Sakytinių tekstų kūrimas. Kuriami įvairių rūšių sakytiniai tekstai (informaciniai, apeliaciniai, emociniai). Plėtojami tekstų pritaikymo įvairiems tikslams, kontekstams ir adresatams gebėjimai. Mokomasi pasirinkti tinkamą žanrą (pvz., pranešimą, diskusiją, interviu ar kt.) priklausomai nuo tikslo, adresato, situacijos ir konteksto. Laikomasi viešojo bendravimo etikos.

Mokomasi pateikti įrodymais pagrįstus argumentus, interpretuoti įrodymus, nuomones, vaizdinę medžiagą, klausimus.

Organizuojamos veiklos, skatinančios mokinių kūrybiškumą, pvz., siekiant tam tikrų efektų eksperimentuojama su konkrečių žanrų tekstų struktūra ir raiškos priemonėmis.

Atsižvelgiant į kalbinę aplinką plėtojami ir gilinami gebėjimai kalbėti taisyklingai, plečiamas žodynas. Mokomasi tinkamai naudotis citatomis ir nuorodomis.

Plėtojami ir gilinami aktyvaus dalyvavimo diskusijose, debatuose gebėjimai (kalbėjimo ir klausymo). Mokomasi pradėti, plėtoti ir apibendrinti pokalbį, tinkamai reikšti argumentuotą pritarimą ar prieštaravimą ir kritiką.

Toliau plėtojami ir gilinami viešojo kalbėjimo gebėjimai. Planuojamos, rengiamos ir sakomos viešosios kalbos, daromi informaciniai pranešimai apie savo individualiai ar grupėje atliktus tyrimus, laidas, renginius, knygas ir kt. Mokomasi laikytis minčių dėstymo logikos, pasirinktų kalbos kompozicijos principų.

Mokomasi tinkamai naudotis planavimo, pasirengimo ir kalbėjimo strategijomis.

Kuriami įprasti ir skaitmeniniai (pvz., garso ar vaizdo įrašas, tinklalaidžių kūrimas ir transliavimas) sakytiniai tekstai.

35.1.2. Skaitymas, teksto supratimas ir literatūros bei kultūros pažinimas

35.1.2.1. Skaitymo tikslai. Įvairiais būdais (įprastu tempu, greitai arba lėtai, atidžiai, nuosekliai ir nenuosekliai), atsižvelgiant į teksto tikslą ir pobūdį, skaitomi ir analizuojami visų literatūros rūšių įvairių žanrų grožiniai bei negrožiniai ir įvairių medijų kūriniai (ištraukos). Ugdomas autentiškas asmeninis santykis su skaitomu kūriniu, jis analizuojamas ir vertinamas platesniame istoriniame ir kultūriniame kontekste, lyginamas su kitais skaitytais literatūros ar medijų kūriniais. Ugdomas estetinis skonis, kritinis mąstymas.

35.1.2.2. Skaitymo strategijos. Taikomos skaitymo strategijos, padedančios suprasti grožinius ir negrožinius, medijų kūrinius, juos analizuoti, interpretuoti, lyginti; planuoti skaitymo veiklą.

35.1.2.3. Tekstų atranka. Skaitomi meniškai ir kultūriškai vertingi programoje nurodyti privalomi, rekomenduojami ir laisvai pasirenkami XVIII–XX a. visų literatūros rūšių ir įvairių žanrų lietuvių, pasaulio ir Lietuvos kitakalbės literatūros grožiniai ir negrožiniai kūriniai. Programoje nurodytų ir rekomenduojamų grožinių kūrinių sąrašas sudarytas laikantis trijų pamatinių principų – chronologinio, žanrinio ir estetinio – dermės. Nurodyti privalomi ir rekomenduojami kūriniai yra reprezentatyvūs kultūros epochos pavyzdžiai, o juos skaitant ir analizuojant siekiama mokinius supažindinti su kultūros, literatūros, žanrų raida, aptarti kūrinių atveriamus kultūrinį, istorinį, socialinį ir kt. kontekstus. Programoje rekomenduojami pasirinkti kūriniai gali būti keičiami kitais to paties autoriaus ar to paties laikotarpio kūriniais. Laisvai renkantis kūrinius rekomenduojama laikytis ne tik chronologinio ir žanrinio, bet ir estetinio kriterijaus.

Siekiant mokinius supažindinti ir su sava, ir su svetima literatūros tradicija, programoje nurodyti privalomi ir rekomenduojami lietuvių, Lietuvos kitakalbės ir pasaulio literatūros kūriniai. Remiamasi nuostata, kad pasaulio literatūros kūriniai gali būti analizuojami ir interpretuojami kaip atskiros kūrybinės visumos arba pasirinktu aspektu (epochos, krypties, srovės, istorinio konteksto, teminiu, raiškos ar kt.) siejami su lietuvių ar Lietuvos kitakalbės literatūros kūriniais.

Savarankiškai skaitomi didesnės apimties lietuvių ir pasaulio literatūros grožiniai ir negrožiniai kūriniai savo malonumui, kultūriniam išprusimui; kūriniai analizuojami, interpretuojami, vertinami pasirinktais aspektais, įvairiais būdais dalijamasi savo skaitymo patirtimi su kitais, atskleidžiamos sąsajos su klasėje nagrinėjamais kūriniais.

35.1.2.4. Skaitinių sąrašas.

XX a. vidurio katastrofų literatūra

B. Krivickas (pasirinkti eilėraščiai) arba V. Mačernis, „Vizijos“, „Metai“ (pasirinkti eilėraščiai) arba S. Nėris, „Prie didelio kelio“ (pasirinkti eilėraščiai) (vienas pasirinktas autorius iš nurodytų).

B. Sruoga, „Dievų miškas“.

Modernizmas. XX a. II pusė

XX a. II pusės lietuvių stambioji proza (vienas pasirinktas autorius):

A. Škėma, „Balta drobulė“; I. Meras, „Lygiosios trunka akimirką“; M. Katiliškis, „Miškais ateina ruduo“; ar kitas pasirinktas autorius.

XX a. II pusės lietuvių smulkioji proza (vienas pasirinktas autorius):

R. Granausko, B. Radzevičiaus, S. Šaltenio, B. Vilimaitės ar kito autoriaus apsakymai.

XX a. II pusės lietuvių poezija (vienas pasirinktas autorius):

K. Bradūno, J. Degutytės, Just. Marcinkevičiaus, N. Miliauskaitės ar kito poeto pasirinkti eilėraščiai.

XX a. II pusės lietuvių drama (vienas pasirinktas autorius):

J. Grušas, „Herkus Mantas“; Just. Marcinkevičius, „Mažvydas“; ar kitas pasirinktas kūrinys.

Pasaulio literatūra (vienas pasirinktas autorius):

A. Achmatova, „Requiem“; M. Atvud (M. Atwood), „Oriksė ir Griežlys“; U. Eko (U. Eco), „Rožės vardas“; M. B. Hrabalas (B. Hrabal), pasirinkti apsakymai arba apysaka; Č. Milošas (Cz. Miłosz), pasirinkti eilėraščiai ar esė; Dž. Orvelas (G. Orwell), „1984“; V. Šimborska (W.

Szymborska), eilėraščiai; K. Vonegutas (K. Vonnegut), „Skerdykla Nr. 5“; ar kitas pasirinktas autorius.

Šiuolaikinė lietuvių literatūra (nuo 1988 m.) (vienas pasirinktas autorius):

D. Kalinauskaitė, „Niekada nežinai“ (pasirinkti apsakymai); R. Kmita, „Pietinia kronikas“; K. Sabaliauskaitė, „Silva rerum“; A. Šlepikas, „Mano vardas – Marytė“; ar kitas pasirinktas prozos autorius. D. Čepauskaitės, A. A. Jonyno, D. Kajoko, A. Marčėno, R. Stankevičiaus ar kito autoriaus pasirinkti eilėraščiai. M. Martinaičio, D. Staponkutės ar kito autoriaus pasirinkta esė.

35.1.2.5. Konteksto pažinimas. Susipažįstama su kultūros epochų, literatūros krypčių bei srovių istoriniu bei kultūriniu kontekstu, šiuolaikinės kultūros kontekstais. Mokomasi išryškinti savitus laikotarpio bruožus, temines ir stilistines dominantes nagrinėjamuose kūriniuose.

35.1.2.6. Grožinės literatūros skaitymas, supratimas, analizė ir interpretavimas. Programoje nurodyti privalomi, rekomenduojami ir laisvai pasirenkami XVIII–XXI a. lietuvių ir pasaulio literatūros kūriniai (ištraukos) skaitomi, analizuojami ir interpretuojami struktūros, turinio, raiškos, žanro, idėjų ir konteksto (biografinio, kultūros, istorinio, socialinio) aspektu.

Akcentuojama autonomiškos interpretacijos nuostata: analizuojant ir interpretuojant kūrinius mokiniai skatinami pasirinkti nagrinėjimo aspektus, savarankiškai kelti problemas, diskutuoti su kūriniu susijusiais klausimais, kūrinius vertinti, įvairiais aspektais lyginti juos tarpusavyje, pasitelkus skaitymo patirtis ugdytis kūrybiškumą. Kūriniai gali būti analizuojami ir interpretuojami įvairiais pjūviais bei pasirinktais metodais (biografiniu, imanentiniu, sociokultūriniu, lyginamuoju ir kt). Kūriniai gali būti analizuojami ir interpretuojami įvairiais pjūviais bei pasirinktais metodais (biografiniu, imanentiniu, sociokultūriniu, lyginamuoju ir kt).

Išryškinama atidaus teksto skaitymo nuostata, pagrįsta galimybe įsigilinti į skaitomus kūrinius (ištraukas). Ugdomas gebėjimas atidžiai skaityti nagrinėjamus tekstus, juos analizuoti ir interpretuoti argumentuotai, rišliai, adekvačiai taikant literatūros teorijos ir literatūros istorijos sąvokas; nagrinėjant ištraukas mokomasi remtis kūrinio visuma. Ugdomas supratimas apie kūrinio interpretacijų įvairovę.

Skirtingų laikotarpių kūriniai lyginami išryškinant jų panašumus ir / ar skirtumus. Įvairių epochų kūriniai lyginami su šiuolaikiniais literatūros ir kitų medijų kūriniais teminiu, probleminiu, stilistiniu ir kt. aspektais, įžvelgiant jų tarpusavio sąsajas ar skirtis.

Mokomasi atpažinti ir įvardyti skaitomų kūrinių žanrines ypatybes, idėjinę ir meninę raišką, jų tarpusavio sąryšį, analizei tinkamai panaudoti kultūrinio konteksto žinias.

Remiantis kūrinio visuma ir kontekstais (biografiniu, kultūros, istoriniu, socialiniu), nagrinėjama prozos ar dramos kūrinio struktūra, temos, problemos, idėjos, veikėjų charakteriai, poelgiai, vertybės, veiksmas, erdvė, laikas, raiška; prozos kūrinio pasakojimo perspektyva, pasakotojo tipai.

Remiantis kontekstais (biografiniu, kultūros, istoriniu, socialiniu), nagrinėjama poezijos kūrinio struktūra, lyrinis subjektas, vyksmas, erdvė, laikas, temos, retorinės figūros, eilėraščio tipas, eilėdara.

Grožinės literatūros kūriniai vertinami turinio, vertybiniu, raiškos ir kitais aspektais, argumentuotai ir etiškai polemizuojant, dalyvaujant diskusijoje. Mokomasi atpažinti ir interpretuoti perkeltines kūrinio reikšmes, intertekstines citatas bei nuorodas.

Mokomasi atpažinti ir įvardyti patiriamą skaitomų kūrinių ar jų ištraukų etinį, estetinį, emocinį poveikį sau kaip skaitytojui, pagrįsti kūrinio aktualumą ir meninę vertę, remiantis kultūrine bei socialine patirtimi ir literatūros istorijos žiniomis.

Aptariant kūrinius, ugdomas gebėjimas tinkamai vartoti literatūros teorijos ir literatūros istorijos sąvokas:

- modernizmas, egzistencializmas, katastrofizmas, postmodernizmas;
- apysaka, apsakymas, baladė, drama, eilėraštis, epas, esė, komedija, lyrika, mitas, novelė, odė, poema, poezija, proza, romanas, romansas, satyra, sonetas, tragedija, tragikomedija, žanras;
- atomazga, autorius, fabula, dialogas, eilėdara, hegzametras, intertekstas, intriga, įvaizdis (vaizdinys), konfliktas, kontekstas, kulminacija, lyrinis subjektas, monologas, motyvas, pasakojimas,

pasakotojas, personažas (veikėjas), problema, rimas, ritmas, sąmonės srautas, siužetas, stilius, strofa, struktūra, tekstas, tema, užuomazga, veiksmas, verlibras, vidinis monologas, vyksmas;

- alegorija, aliteracija, aliuzija, antitezė, antonimas, asonansas, epitetas, ezopinė kalba, groteskas, hiperbolė, ironija, kartojimas, litotė, metafora, metonimija, palyginimas, paradoksas, paralelizmas, parodija, personifikacija, retorinis sušukimas, retorinis klausimas, sarkazmas, simbolis, sinonimas, stilizacija.

35.1.2.7. Negrožinės literatūros ir įvairių medijų kūrinių skaitymas, supratimas ir analizė. Skaitomi ir analizuojami įvairių žanrų negrožiniai literatūros (dokumentinės, istorinės), publicistikos, literatūros ir meno kritikos (skelbiamos kultūrinėje spaudoje ir kituose šaltiniuose) ir įvairių medijų kūriniai, egodokumentika, multimodalūs tekstai, aiškinantis jiems būdingus požymius (autorinė intencija, tikslas, funkcija, adresatas, struktūra, turinys, raiška, stilius ir kt.) bei siejant su istoriniu, socialiniu, kultūriniu kontekstu. Skaitant grožinę literatūrą, aptariami, analizuojami ir lyginami ir kitų medijų tekstai: ekranizacijos, inscenizacijos, socialinė reklama ir kt. Negrožinės literatūros ir įvairių medijų tekstai vertinami meniškumo, etikos, pagrįstumo ar kitais aspektais, mokantis kultūringai išsakyti savo požiūrį, polemizuoti, dalyvauti diskusijoje.

35.1.2.8. Informacijos atranka ir vertinimas. Informacijos ieškoma pasitelkiant esamus literatūros mokslo ir sklaidos šaltinius (žinynus, literatūros mokymui(si) ir sklaidai skirtas duomenų bazes, kultūros portalus). Mokomasi atsirinkti, lyginti ir kritiškai vertinti (šaltinių patikimumo ir informacinės vertės aspektu) reikalingą informaciją bei jos pagrindu formuotis savą argumentuotą požiūrį.

35.1.3. Rašymas ir teksto kūrimas

35.1.3.1. Rašymo tikslai, adresatai ir komunikavimo situacijos. Aptariama rašymo funkcijų kaita, susijusi su naujų technologijų teikiamomis galimybėmis ir iškylančiomis problemomis, nagrinėjami atsakomybės už paskelbtą informaciją klausimai.

Mokiniai rašo siekdami įvairių tikslų: informuoti, išsiaiškinti ir paaiškinti, įtikinti, įrodyti, paskatinti veikti, sužadinti emocijas, siekdami saviraiškos.

Rašoma įvairaus amžiaus ir patirties adresatams, visuomenei atsižvelgiant į tikslą ir komunikavimo situaciją. Eksperimentuojama su tekstų žanrais pritaikant juos įvairiems tikslams, situacijoms ir adresatams.

35.1.3.2. Rašymo veiklos pobūdis. Mokiniai rašo apie įvairius aktualius dalykus: visuomenės gyvenimą, kultūrą, grožinę literatūrą, įvairaus pobūdžio negrožinius tekstus, vertybes, kitų dalykų pamokose nagrinėjamus dalykus. Dalykinis rašymas grindžiamas įvairių šaltinių studijavimu ir kritišku jų vertinimu.

Rašymas siejamas su sakytinių ir rašytinių tekstų supratimo veiklomis. Eksperimentuojama su įvairių žanrų tekstų struktūra ir kalbos ypatybėmis, siekiant tam tikrų rezultatų (poveikio, efekto, įspūdžio ar kt.).

Tobulinami teksto kūrimo laikantis rašymo eigos gebėjimai. Tobulinami gebėjimai vertinti savo ir kitų sukurtus tekstus.

Aptariama rašytinio ir skaitmeninio teksto ypatybės. Mokomasi kurti ir pateikti tekstus kūrybiškai ir atsakingai naudojantis skaitmeninėmis technologijomis.

Mokomasi taikyti asmeniškai tinkamiausias planavimo, rašymo ir redagavimo strategijas. Mokiniai mokosi reflektuoti savo rašymą, aptariant, kurios iš įvairių strategijų buvo naudingiausios įvairiuose rašymo etapuose. Kuriant tekstus mokomasi pritaikyti gebėjimus, įgytus atliekant kitų kalbinės veiklos rūšių veiklas.

35.1.3.3. Teksto pobūdis, žanrai ir struktūra. Kuriami įvairūs tekstai: pasakojimas, aprašymas, aiškinimas, argumentavimas. Atsižvelgiant į rašymo tikslą, adresatą ir situaciją siekiama tikslingai pasirinkti teksto žanrą. Mokomasi palyginti ir paaiškinti įvairių žanrų tekstų struktūros ir kalbos ypatumų poveikį skaitytojui.

Kuriami įvairių žanrų tekstai: publicistiniai (kritinis, poleminis straipsnis, esė, recenzija, memuarai); moksliniai (pranešimas); administraciniai (gyvenimo aprašymas, motyvacinis laiškas). Kuriami tekstai, susiję su grožinės literatūros ir kultūros tekstais (analizė, interpretavimas, lyginimas, vertinimas).

Mokiniams suteikiama galimybių tobulinti kūrybinio rašymo gebėjimus. Kuriami pasirinktų žanrų tekstai, transformuojamas meninis tekstas (pvz., parodija, stilizacija).

Mokiniai sudaro aplankus (pvz., savo rašto darbų, teminį/probleminį savo ar/ir kitų darbų rinkinį ir pan.).

Mokiniai kuria vientisos struktūros tekstus, susiedami visas struktūrines dalis. Aptariami pastraipų ypatumai, priklausantys nuo teksto žanro ir pastraipos vietos tekste.

Siekiama teksto vientisumo temos, problemos ir pagrindinės minties atžvilgiu. Daug dėmesio skiriama teksto stiliaus vientisumui, teksto rišlumui, mokomasi tinkamai naudoti siejimo priemonės. Mokomasi tinkamai pateikti nuorodas (pvz., išnašas, nuorodų sąrašus).

35.1.4. Kalbos pažinimas

35.1.4.1. Kalbos normų kartojimas ir įtvirtinimas. Pagal poreikį pakartojamos ir įtvirtinamos taisyklingos rašytinės ir sakytinės kalbos normos, jos taikomos kalbant ir rašant; tikslinama, gryninama ir turtinama kalbinė raiška.

35.1.4.2. Teksto stilius ir logika. Kartojama ir gilinamas supratimas apie bendrųjų stiliaus reikalavimus, mokomasi jų laikytis sakomuose ir rašomuose pasirinkto žanro ir stiliaus tekstuose.

Gilinamas supratimas apie prasminį teksto vientisumą. Tinkamai plėtojama tema: aprašomasis, aiškinamasis, argumentuojamasis temos plėtojimas tekste. Mokomasi suprasti ir atskleisti teksto sąsajas su temos pavadinimu, išlaikyti ir plėtoti teksto pagrindinę mintį. Gilinamas supratimas, kaip pasirinkti tinkamą kalbinę raišką sakomam ir rašomam pasirinkto žanro ir stiliaus tekstui.

Remiantis grožiniais ir negrožiniais tekstais, analizuojama pasirinkto teksto kompozicija (linijinė, koncentrinė). Aptariami negrožinių ir grožinių tekstų komponavimo principai (analogija, kontrastas, paralelizmas).

Atsižvelgiant į teksto žanrą ir stilių mokomasi tikslingai ir tinkamai vartoti lyginimą, metaforą, metonimiją, hiperbolę, litotę. Mokomasi atpažinti paradoksą.

Analizuojami lietuviški tekstai kalbinės raiškos aspektu: susipažįstama, kaip tinkamai parinkta kalbinė raiška atskleidžia turinį, svarstoma, ar teksto kalbinė raiška tinkamai atskleidžia turinį, atitinka žanro ir stiliaus reikalavimus.

Analizuojamas mokslinis tekstas, jo leksika ir sintaksinės konstrukcijos. Mokomasi skirti citavimą ir perfrazavimą. Cituojama ir perfrazuojama pagrindžiant teiginius, mokomasi sieti citatą su tekstu.

35.2. Išplėstinis kursas.

35.2.1. Kalbėjimas, klausymas ir sąveika.

35.2.1.1. Sakytinių tekstų klausymas, nagrinėjimas ir vertinimas. Klausomi, analizuojami ir vertinami įvairių rūšių sakytiniai tekstai ir jų kontekstai.

Mokomasi palyginti panašių ar skirtingų žanrų sakytinius tekstus kalbos, struktūros ir stilistikos požiūriu, aiškinamasi, kaip tekstas atitinka tam tikro žanro (pvz., tyrimo pristatymo, sveikinimo kalbos, valstybinės šventės proginės kalbos, agitacinės kalbos, reklamos) konvencijas arba joms prieštarauja. Analizuojama ir vertinama, kaip panašios temos, idėjos, sąvokos traktuojamos skirtinguose tekstuose.

Mokomasi įžvelgti kalbėtojų naudojamus būdus ir priemones sakant skirtingų žanrų tekstus. Mokomasi užginčyti, parodijuoti žanrų konvencijas.

Nagrinėjama, kaip bėgant laikui, kintant kultūros kontekstams keičiamos ir yra pritaikomos žanrų ypatybės. Aptariama, kaip nuo žanro priklauso klausytojų lūkesčiai ir koks galimas poveikis, kai tie lūkesčiai yra patenkinami arba nepatenkinami.

Analizuojami būdai, kuriais kuriami prasmės atspalviai (metakalba?).

Mokomasi vertinti skirtingus požiūrius ir vertybes, analizuojant turinio, tikslo ir raiškos pasirinkimą, kitų požiūrių ir/ar interpretacijų naudojimą savo argumentams pagrįsti (pvz., svarbiuose straipsniuose, pranešimuose apie aktualius įvykius). Nagrinėjama empatiją ar priešingumą sukeliančių raiškos priemonių pasirinkimas (pvz., vaizdo ir teksto sugretinimas).

Mokomasi apmąstyti savo ir kitų tekstus siekiant įvertinti, kaip skirtingi tekstai skirtingai reprezentuoja panašias idėjas, kaip prasmė keičiasi, kai tekstai paverčiami kito žanro ar medijų tekstais, mokomasi kvestionuoti tekstų požiūrius ir vertybes.

35.2.1.2. Sakytinių tekstų kūrimas. Kuriami įvairių rūšių sakytiniai tekstai. Plėtojami tekstų pritaikymo įvairiems tikslams, kontekstams ir adresatams gebėjimai. Mokomasi pasirinkti tinkamą žanrą. Daugiau dėmesio skiriama individualumo (stiliaus, požiūrių, niuansuotos kalbos) realizavimui. Mokomasi pasirinkti tokį bendravimo būdą, kuris geriausiai atspindėtų kalbėtojo individualias savybes, požiūrį, vertybes. Laikomasi viešojo bendravimo etikos.

Mokomasi pateikti įrodymais pagrįstus argumentus, interpretuoti įrodymus, nuomones, vaizdinę medžiagą, klausimus, apibendrinti idėjas ir požiūrius. Mokomasi susieti tezę ir ją pagrindžiančias mintis.

Organizuojamos veiklos, skatinančios mokinių kūrybiškumą, pvz., siekiant tam tikrų efektų eksperimentuojama su konkrečių žanrų tekstų struktūra ir raiškos priemonėmis,

remtis planavimo, pasirengimo ir kalbėjimo strategijomis.

Atsižvelgiant į kalbinę aplinką plėtojami ir gilinami gebėjimai kalbėti taisyklingai, plečiamas žodynas. Mokomasi tinkamai naudotis citatomis ir nuorodomis kaip dialogo su svetimu tekstu išvadomis.

Plėtojami ir gilinami aktyvaus dalyvavimo diskusijose, debatuose gebėjimai (kalbėjimo ir klausymo). Mokomasi pradėti, plėtoti ir apibendrinti pokalbį, tinkamai reikšti argumentuotą pritarimą ar prieštaravimą ir kritiką.

Toliau plėtojami ir gilinami viešojo kalbėjimo gebėjimai. Planuojamos, rengiamos ir sakomos viešosios kalbos, daromi informaciniai pranešimai apie savo individualiai ar grupėje atliktus tyrimus, laidas, renginius, knygas ir kt. Mokomasi laikytis minčių dėstymo logikos, pasirinktų kalbos kompozicijos principų.

Mokomasi tinkamai ir tikslingai pasirinkti ir naudotis planavimo. pasirengimo ir kalbėjimo strategijomis.

Kuriami įprasti ir skaitmeniniai (pvz., garso ar vaizdo įrašas, tinklalaidžių kūrimas ir transliavimas) sakytiniai tekstai.

35.2.2. Skaitymas, teksto supratimas ir literatūros bei kultūros pažinimas

35.2.2.1. Skaitymo tikslai. Įvairiais būdais (įprastu tempu, greitai arba lėtai, atidžiai, nuosekliai ir nenuosekliai), atsižvelgiant į teksto tikslą ir pobūdį, skaitomi ir analizuojami visų literatūros rūšių įvairių žanrų grožiniai bei negrožiniai ir įvairių medijų kūriniai (ištraukos). Ugdomas autentiškas asmeninis santykis su skaitomu kūriniu, jis analizuojamas ir vertinamas platesniame istoriniame ir kultūriniame kontekste, lyginamas su kitais skaitytais literatūros ar medijų kūriniais. Ugdomas estetinis skonis, kritinis mąstymas.

35.2.2.2. Skaitymo strategijos. Taikomos skaitymo strategijos, padedančios suprasti grožinius ir negrožinius, medijų kūrinius, juos analizuoti, interpretuoti, lyginti; planuoti skaitymo veiklą.

35.2.2.3. Tekstų atranka. Skaitomi meniškai ir kultūriškai vertingi programoje nurodyti privalomi, rekomenduojami ir laisvai pasirenkami XVIII–XX a. visų literatūros rūšių ir įvairių žanrų lietuvių, pasaulio ir Lietuvos kitakalbės literatūros grožiniai ir negrožiniai kūriniai. Programoje nurodytų ir rekomenduojamų grožinių kūrinių sąrašas sudarytas laikantis trijų pamatinių principų – chronologinio, žanrinio ir estetinio – dermės. Nurodyti privalomi ir rekomenduojami kūriniai yra reprezentatyvūs kultūros epochos pavyzdžiai, o juos skaitant ir analizuojant siekiama mokinius supažindinti su kultūros, literatūros, žanrų raida, aptarti kūrinių atveriamus kultūrinį, istorinį, socialinį ir kt. kontekstus. Programoje rekomenduojami pasirinkti kūriniai gali būti keičiami kitais to paties autoriaus ar to paties laikotarpio kūriniais. Laisvai renkantis kūrinius rekomenduojama laikytis ne tik chronologinio ir žanrinio, bet ir estetinio kriterijaus.

Siekiant mokinius supažindinti ir su sava, ir su svetima literatūros tradicija, programoje nurodyti privalomi ir rekomenduojami lietuvių, Lietuvos kitakalbės ir pasaulio literatūros kūriniai. Remiamasi nuostata, kad pasaulio literatūros kūriniai gali būti analizuojami ir interpretuojami kaip

atskiros kūrybinės visumos arba pasirinktu aspektu (epochos, krypties, srovės, istorinio konteksto, teminiu, raiškos ar kt.) siejami su lietuvių ar Lietuvos kitakalbės literatūros kūriniais.

Savarankiškai skaitomi didesnės apimties lietuvių ir pasaulio literatūros grožiniai ir negrožiniai kūriniai savo malonumui, kultūriniam išprusimui; kūriniai analizuojami, interpretuojami, vertinami pasirinktais aspektais, įvairiais būdais dalijamasi savo skaitymo patirtimi su kitais, atskleidžiamos sąsajos su klasėje nagrinėjamais kūriniais.

35.2.2.4. Skaitinių sąrašas.

XX a. vidurio katastrofų literatūra

B. Krivickas (pasirinkti eilėraščiai) arba V. Mačernis, „Vizijos“, „Metai“ (pasirinkti eilėraščiai) arba S. Nėris, „Prie didelio kelio“ (pasirinkti eilėraščiai) (bent vienas pasirinktas autorius iš nurodytų).

B. Sruoga, „Dievų miškas“.

XX a. vidurio katastrofų refleksija pasaulio ir Lietuvos kitakalbėje literatūroje (bent vienas pasirinktas autorius):

A. Achmatova, „Requiem“; S. Aleksijevič, „Karo veidas nemoteriškas“; P. Levi, „Jei tai žmogus“; Dž. Orvelas (G. Orwell), „1984“; V. G. Sebaldas (W. G. Sebald), „Austerlicas“; A. Solženicynas, „Gulago archipelagas“ (ištraukos); A. Suckeveris (A. Sutzkever), „Žaliasis akvariumas“; K. Vonegutas (K. Vonnegut), „Skerdykla Nr. 5“; ar kitas pasirinktas kūrinys (kūriniai).

Modernizmas. XX a. II pusė

A. Škėma, „Balta drobulė“

XX a. II pusės lietuvių proza (bent vienas pasirinktas autorius):

J. Aputis, pasirinkti apsakymai; R. Granauskas, „Jaučio aukojimas“ arba pasirinkti apsakymai; M. Katiliškis, „Miškais ateina ruduo“; T. S. Kondrotas, pasirinkti apsakymai; I. Meras, „Lygiosios trunka akimirką“; B. Pūkelevičiūtė, „Aštuoni lapai“; B. Radzevičius, pasirinkti apsakymai; S. Šaltenis, pasirinkti apsakymai; B. Vilimaitė, pasirinkti apsakymai; ar kitas pasirinktas kūrinys (kūriniai).

XX a. II pusės lietuvių poezija (bent vienas pasirinktas autorius):

K. Bradūno, J. Degutytės, S. Gedos, A. Mackaus, Just. Marcinkevičiaus, M. Martinaičio, N. Miliauskaitės, A. Nykos-Niliūno, Liūnės Sutemos, J. Vaičiūnaitės, T. Venclovos ar kitų poetų pasirinkti eilėraščiai.

XX a. II pusės lietuvių drama (bent vienas pasirinktas autorius):

Just. Marcinkevičius, „Mažvydas“; K. Ostrauskas, „Gyveno senelis ir senelė“; A. Škėma, „Ataraxia“; ar kitas pasirinktas kūrinys.

XX a. II pusės modernizmas ir postmodernizmas pasaulio ir Lietuvos kitakalbėje literatūroje (bent vienas pasirinktas autorius):

M. Atvud (M. Atwood), „Oriksė ir Griežlys“; S. Beketas (S. Beckett), „Belaukiant Godo“; Ch. L. Borchesas (J. L. Borges), „Smėlio knyga“; J. Brodskis (J. Brodskij), pasirinkti eilėraščiai; U. Eko (U. Eco), „Rožės vardas“; Dž. Faulzas (J. Fowles), „Prancūzų leitenanto moteris“; G. Grasas (G. Grass), „Skardinis būgnelis“; B. Hrabalas (B. Hrabal), pasirinkti apsakymai arba apysaka; K. Išiguro (K. Ishiguro), „Neleisk man išeiti“; M. Kundera, „Nepakeliama būties lengvybė“; G. G. Markesas (G. G. Márquez), „Šimtas metų vienatvės“; Č. Milošas (Cz. Miłosz), pasirinkti eilėraščiai ir esė; K. Skujeniekas (Skujenieks), pasirinkti eilėraščiai; V. Šimborska (W. Szymborska), pasirinkti eilėraščiai; O. Tokarčuk (Tokarczuk), „Varyk savo arklą per mirusiųjų kaulus“; ar kitas pasirinktas kūrinys (kūriniai).

Šiuolaikinė lietuvių literatūra (nuo 1988 m.)

Šiuolaikinė lietuvių proza (bent vienas pasirinktas autorius):

R. Gavelis, „Jauno žmogaus memuarai“; L. Gutauskas, „Vilko dantų karoliai“; J. Ivanauskaitė, „Kaip užsiauginti baimę“ (pasirinkti apsakymai); D. Kalinauskaitė, „Niekada nežinai“ (pasirinkti apsakymai); R. Kmita, „Pietinia kronikas“; J. Kunčinas, „Tūla“; V. Papievis, „Eiti“; K. Sabaliauskaitė, „Silva rerum“; A. Šlepikas, „Mano vardas – Marytė“; ar kitas pasirinktas kūrinys (kūriniai).

Šiuolaikinė lietuvių poezija (bent vienas pasirinktas autorius):

D. Čepauskaitės, G. Grajausko, A. A. Jonyno, D. Kajoko, G. Kazlauskaitės, A. Marčėno, G. Norvilo, R. Stankevičiaus, S. Parulskio ar kitų autorių pasirinkti eilėraščiai.

Šiuolaikinė lietuvių drama (bent vienas pasirinktas autorius):

L. S. Černiauskaitė, „Liučė čiuožia“; G. Grajauskas, „Mergaitė, kurios bijojo Dievas“; M. Ivaškevičius, „Madagaskaras“ arba „Išvarymas“; ar kitas pasirinktas kūrinys.

Šiuolaikinė lietuvių esė (bent vienas pasirinktas autorius):

L. Donskio, K. Navako, M. Martinaičio, S. Parulskio, P. Pukytės, G. Radvilavičiūtės, J. Sasnausko, D. Staponkutės, T. Venclovos ar kitų autorių pasirinktos esė.

35.2.2.5. Konteksto pažinimas. Susipažįstama su kultūros epochų, literatūros krypčių bei srovių istoriniu bei kultūriniu kontekstu, šiuolaikinės kultūros kontekstais. Mokomasi išryškinti savitus laikotarpio bruožus, temines ir stilistines dominantes nagrinėjamuose kūriniuose.

35.2.2.6. Grožinės literatūros skaitymas, supratimas, analizė ir interpretavimas. Programoje nurodyti privalomi, rekomenduojami ir laisvai pasirenkami XVIII–XXI a. lietuvių ir pasaulio literatūros kūriniai (ištraukos) skaitomi, analizuojami ir interpretuojami struktūros, turinio, raiškos, žanro, idėjų ir konteksto (biografinio, kultūros, istorinio, socialinio) aspektu.

Akcentuojama autonomiškos interpretacijos nuostata: analizuojant ir interpretuojant kūrinius mokiniai skatinami pasirinkti nagrinėjimo aspektus, savarankiškai kelti problemas, diskutuoti su kūriniu susijusiais klausimais, kūrinius vertinti, įvairiais aspektais lyginti juos tarpusavyje, pasitelkus skaitymo patirtis ugdytis kūrybiškumą. Kūriniai gali būti analizuojami ir interpretuojami įvairiais pjūviais bei pasirinktais metodais (biografiniu, imanentiniu, sociokultūriniu, lyginamuoju ir kt). Kūriniai gali būti analizuojami ir interpretuojami įvairiais pjūviais bei pasirinktais metodais (biografiniu, imanentiniu, sociokultūriniu, lyginamuoju ir kt).

Išryškinama atidaus teksto skaitymo nuostata, pagrįsta galimybe įsigilinti į skaitomus kūrinius (ištraukas). Ugdomas gebėjimas atidžiai skaityti nagrinėjamus tekstus, juos analizuoti ir interpretuoti argumentuotai, rišliai, adekvačiai taikant literatūros teorijos ir literatūros istorijos sąvokas; nagrinėjant ištraukas mokomasi remtis kūrinio visuma. Ugdomas supratimas apie kūrinio interpretacijų įvairovę.

Skirtingų laikotarpių kūriniai lyginami išryškinant jų panašumus ir / ar skirtumus. Įvairių epochų kūriniai lyginami su šiuolaikiniais literatūros ir kitų medijų kūriniais teminiu, probleminiu, stilistiniu ir kt. aspektais, įžvelgiant jų tarpusavio sąsajas ar skirtis.

Mokomasi atpažinti ir įvardyti skaitomų kūrinių žanrines ypatybes, idėjinę ir meninę raišką, jų tarpusavio sąryšį, analizei tinkamai panaudoti kultūrinio konteksto žinias.

Remiantis kūrinio visuma ir kontekstais (biografiniu, kultūros, istoriniu, socialiniu), nagrinėjama prozos ar dramos kūrinio struktūra, temos, problemos, idėjos, veikėjų charakteriai, poelgiai, vertybės, veiksmas, erdvė, laikas, raiška; prozos kūrinio pasakojimo perspektyva, pasakotojo tipai.

Remiantis kontekstais (biografiniu, kultūros, istoriniu, socialiniu), nagrinėjama poezijos kūrinio struktūra, lyrinis subjektas, vyksmas, erdvė, laikas, temos, retorinės figūros, eilėraščio tipas, eilėdara.

Grožinės literatūros kūriniai vertinami turinio, vertybiniu, raiškos ir kitais aspektais, argumentuotai ir etiškai polemizuojant, dalyvaujant diskusijoje. Mokomasi atpažinti ir interpretuoti perkeltines kūrinio reikšmes, intertekstines citatas bei nuorodas.

Mokomasi atpažinti ir įvardyti patiriamą skaitomų kūrinių ar jų ištraukų etinį, estetinį, emocinį poveikį sau kaip skaitytojui, pagrįsti kūrinio aktualumą ir meninę vertę, remiantis kultūrine bei socialine patirtimi ir literatūros istorijos žiniomis.

Aptariant kūrinius, ugdomas gebėjimas tinkamai vartoti literatūros teorijos ir literatūros istorijos sąvokas:

- modernizmas, egzistencializmas, katastrofizmas, postmodernizmas;
- apysaka, apsakymas, baladė, drama, eilėraštis, epas, esė, komedija, lyrika, mitas, novelė, odė, poema, poezija, proza, romanas, romansas, satyra, sonetas, tragedija, tragikomedija, žanras;
- atomazga, autorius, fabula, dialogas, eilėdara, hegzametras, intertekstas, intriga, įvaizdis (vaizdinys), konfliktas, kontekstas, kulminacija, lyrinis subjektas, monologas, motyvas, pasakojimas,

pasakotojas, personažas (veikėjas), problema, rimas, ritmas, sąmonės srautas, siužetas, stilius, strofa, struktūra, tekstas, tema, užuomazga, veiksmas, verlibras, vidinis monologas, vyksmas;

- alegorija, aliteracija, aliuzija, antitezė, antonimas, asonansas, epitetas, ezopinė kalba, groteskas, hiperbolė, ironija, kartojimas, litotė, metafora, metonimija, palyginimas, paradoksas, paralelizmas, parodija, personifikacija, retorinis sušukimas, retorinis klausimas, sarkazmas, simbolis, sinonimas, stilizacija.

35.2.2.7. Negrožinės literatūros ir įvairių medijų kūrinių skaitymas, supratimas ir analizė. Skaitomi ir analizuojami įvairių žanrų negrožiniai literatūros (dokumentinės, istorinės), publicistikos, literatūros ir meno kritikos (skelbiamos kultūrinėje spaudoje ir kituose šaltiniuose) ir įvairių medijų kūriniai, egodokumentika, multimodalūs tekstai, aiškinantis jiems būdingus požymius (autorinė intencija, tikslas, funkcija, adresatas, struktūra, turinys, raiška, stilius ir kt.) bei siejant su istoriniu, socialiniu, kultūriniu kontekstu. Skaitant grožinę literatūrą, aptariami, analizuojami ir lyginami ir kitų medijų tekstai: ekranizacijos, inscenizacijos, socialinė reklama ir kt. Negrožinės literatūros ir įvairių medijų tekstai vertinami meniškumo, etikos, pagrįstumo ar kitais aspektais, mokantis kultūringai išsakyti savo požiūrį, polemizuoti, dalyvauti diskusijoje.

35.2.2.8. Informacijos atranka ir vertinimas. Informacijos ieškoma pasitelkiant esamus literatūros mokslo ir sklaidos šaltinius (žinynus, literatūros mokymui(si) ir sklaidai skirtas duomenų bazes, kultūros portalus). Mokomasi atsirinkti, lyginti ir kritiškai vertinti (šaltinių patikimumo ir informacinės vertės aspektu) reikalingą informaciją bei jos pagrindu formuotis savą argumentuotą požiūrį.

35.2.3. Rašymas ir teksto kūrimas

35.2.3.1. Rašymo tikslai, adresatai ir komunikavimo situacijos. Aptariama rašymo funkcijų kaita, Aptariama rašymo funkcijų kaita, susijusi su naujų technologijų teikiamomis galimybėmis ir iškylančiomis problemomis, nagrinėjami atsakomybės už paskelbtą informaciją klausimai.

Mokiniai rašo siekdami įvairių tikslų: informuoti, išsiaiškinti ir paaiškinti, įtikinti, įrodyti, paskatinti veikti, sužadinti emocijas, siekdami saviraiškos.

Rašoma įvairaus amžiaus ir patirties adresatams, visuomenei atsižvelgiant į tikslą ir komunikavimo situaciją. Eksperimentuojama su tekstų žanrais pritaikant juos įvairiems tikslams, situacijoms ir adresatams.

35.2.3.2. Rašymo veiklos pobūdis. Mokiniai rašo apie įvairius aktualius dalykus: visuomenės gyvenimą, kultūrą, grožinę literatūrą, įvairaus pobūdžio negrožinius tekstus, vertybes, kitų dalykų pamokose nagrinėjamus dalykus. Dalykinis rašymas grindžiamas įvairių šaltinių studijavimu ir kritišku jų vertinimu.

Rašymas siejamas su sakytinių ir rašytinių tekstų supratimo veiklomis. Eksperimentuojama su įvairių žanrų tekstų struktūra ir kalbos ypatybėmis, siekiant tam tikrų rezultatų (poveikio, efekto, įspūdžio ar kt.).

Tobulinami teksto kūrimo laikantis rašymo eigos gebėjimai. Tobulinami gebėjimai vertinti savo ir kitų sukurtus tekstus.

Aptariama rašytinio ir skaitmeninio teksto ypatybės. Mokomasi kurti ir pateikti tekstus kūrybiškai ir atsakingai naudojantis skaitmeninėmis technologijomis.

Mokomasi taikyti asmeniškai tinkamiausias planavimo, rašymo ir redagavimo strategijas. Mokiniai mokosi reflektuoti savo rašymą, aptariant, kurios iš įvairių strategijų buvo naudingiausios įvairiuose rašymo etapuose. Kuriant tekstus mokomasi kūrybiškai pritaikyti gebėjimus, įgytus atliekant kitų kalbinės veiklos rūšių veiklas.

35.2.3.3. Teksto pobūdis, žanrai ir struktūra. Kuriami įvairūs tekstai: pasakojimas, aprašymas, aiškinimas, argumentavimas. Atsižvelgiant į rašymo tikslą, adresatą ir situaciją siekiama tikslingai pasirinkti teksto žanrą. Mokomasi palyginti ir įvertinti įvairių žanrų tekstų struktūros ir kalbos ypatumų poveikį skaitytojui.

Kuriami įvairių žanrų tekstai: publicistiniai (kritinis, poleminis straipsnis, esė, recenzija, memuarai); moksliniai (pranešimas, mokslinis straipsnis); praktiniai (gyvenimo aprašymas, motyvacinis laiškas). Kuriami tekstai, susiję su grožinės literatūros ir kultūros tekstais (analizė, interpretavimas, lyginimas, vertinimas).

Mokiniams suteikiama galimybių tobulinti kūrybinio rašymo gebėjimus. Kuriami pasirinktų žanrų tekstai, laidos, tinklaraščiai, elektroninės knygos, filmai, transformuojamas meninis tekstas (pvz., parodija, stilizacija).

Pasirinktinai kuriami vertinamieji (komentaras, skaitytojo laiškas) ir analitiniai (straipsnis, recenzija) žiniasklaidos tekstai, vizuali, garsinė ar spausdinta reklama.

Mokiniai sudaro aplankus (pvz., savo rašto darbų, teminį/probleminį savo ar/ir kitų darbų rinkinį ir pan.).

Mokiniai kuria vientisos struktūros tekstus, susiedami visas struktūrines dalis. Aptariami pastraipų ypatumai priklausantys nuo teksto žanro ir pastraipos vietos tekste.

Siekiama teksto vientisumo temos, problemos ir pagrindinės minties atžvilgiu. Daug dėmesio skiriama teksto stiliaus vientisumui, teksto rišlumui, mokomasi tinkamai naudoti siejimo priemonės. Mokomasi tinkamai pateikti nuorodas (pvz., išnašas, nuorodų sąrašus).

35.2.4. Kalbos pažinimas.

35.2.4.1. Kalbos normų kartojimas ir įtvirtinimas. Pagal poreikį pakartojamos ir įtvirtinamos taisyklingos rašytinės ir sakytinės kalbos normos, jos taikomos kalbant ir rašant; tikslinama, gryninama ir turtinama kalbinė raiška.

35.2.4.2. Teksto stilius ir logika. Kartojama ir gilinamas supratimas apie bendrųjų stiliaus reikalavimus, mokomasi jų laikytis sakomuose ir rašomuose pasirinkto žanro ir stiliaus tekstuose.

Gilinamas supratimas apie prasminį teksto vientisumą. Tinkamai plėtojama tema: aprašomasis, aiškinamasis, argumentuojamasis temos plėtojimas tekste. Mokomasi suprasti ir atskleisti teksto sąsajas su temos pavadinimu, išlaikyti ir plėtoti teksto pagrindinę mintį. Gilinamas supratimas, kaip pasirinkti tinkamą kalbinę raišką sakomam ir rašomam pasirinkto žanro ir stiliaus tekstui.

Remiantis grožiniais ir negrožiniais tekstais, analizuojama pasirinkto teksto kompozicija (linijinė, daugiaplanė, koncentrinė, rėminė, grandininė)). Aptariami negrožinių ir grožinių tekstų komponavimo principai (analogija, kontrastas, paralelizmas). Mokomasi derinti formaliąją teksto struktūrą su logine teksto struktūra.

Atsižvelgiant į teksto žanrą ir stilių mokomasi tikslingai ir tinkamai vartoti lyginimą, metaforą, metonimiją, hiperbolę, litotę. Mokomasi atpažinti ir kurti paradoksą.

Analizuojami originalūs lietuviški ir verstiniai tekstai kalbinės raiškos aspektu: susipažįstama, kaip tinkamai parinkta kalbinė raiška atskleidžia turinį, svarstoma, ar verstinio teksto kalbinė raiška tinkamai atskleidžia turinį, atitinka žanro ir stiliaus reikalavimus.

Analizuojamas mokslinis tekstas, jo leksika ir sintaksinės konstrukcijos. Mokomasi skirti citavimą ir perfrazavimą. Cituojama ir perfrazuojama pagrindžiant teiginius, mokomasi sieti citatą su tekstu.

VI SKYRIUS
MOKINIŲ PASIEKIMŲ VERTINIMAS

36. Vertinimas ugdymo procese. Mokinių lietuvių kalbos ir literatūros mokymosi pasiekimų vertinimas suprantamas kaip pagalba mokiniui sėkmingai mokytis, tobulėti ir bręsti. Vertinimas yra priemonė kaupti ir panaudoti informaciją apie mokinio mokymosi patirtį − pasiekimus, daromą pažangą. Remiantis vertinimo rezultatais numatoma mokymosi perspektyva, individualizuojamas ugdymo procesas. Vertindami turime apmąstyti ne vien ugdymo tikslus ir principus, turinį ir metodus, bet ir poveikį mokinių motyvacijai bei savigarbai. Mokinys neturi bijoti klausti, klysti, turėti kitokią nuomonę nei dauguma.

36.1. Mokiniui naudingiausias visą mokymosi laikotarpį dominuojantis formuojamasis (ugdomasis) vertinimas, kurio paskirtis – padėti mokiniams mokytis, tapti sąmoningais ir savarankiškais besimokančiaisiais, suteikiant konstruktyvią grįžtamąją informaciją. Formuojamasis vertinimas yra nuolatinis informacijos apie mokinių žinias, supratimą, gebėjimus, nuostatas rinkimas ir analizavimas, tos informacijos panaudojimas planuojant, koreguojant numatytas mokymosi veiklas, grįžtamosios informacijos mokiniams mokymosi proceso metu teikimas, mokinių

įsivertinimo ir vienas kito vertinimo gebėjimų ugdymas. Formuojamasis vertinimas nesiejamas su pažymio parašymu. Jis sukuria prielaidas mokiniams pasitikėti mokytoju, geranoriškai bendradarbiauti įveikiant mokymosi sunkumus. Mokytojas aiškina, pataria, pozityviai komentuoja mokinio veiklą.

36.2. Diagnostinis vertinimas taikomas tada, kai norime įvertinti mokinių gebėjimus ir įsitikinti, kurie susiformavę, kurie nepakankamai susiformavę, kurie visiškai nesusiformavę. Diagnostinis vertinimas padeda mokytojui nustatyti mokymosi stipriąsias puses ir mokymosi spragas, kad būtų galima suteikti mokiniui reikiamą pagalbą bei numatyti tolesnius mokymosi žingsnius. Ketindamas taikyti diagnostinį vertinimą mokytojas pirmiausia turi atsižvelgti į vertinimo tikslą, parinkti tinkamus, vertinimo tikslus atitinkančius diagnostinio vertinimo būdus, numatyti užduoties apimtį, laiką, vertinimo kriterijus, vertinimo informacijos pateikimo mokiniams formą.

36.3. Apibendrinamasis vertinimas, atliekamas mokymosi laikotarpio pabaigoje, padeda apžvelgti visą laikotarpį ir nustatyti mokinių pasiekimų lygius. Pasiekimų vertinimas turi būti nukreiptas į mokymosi rezultatų gerinimą ir asmeninės pažangos siekimą, o ne mokinio klaidų ar nesėkmių akcentavimą. Svarbu, kad diagnostinis ir apibendrinamasis vertinimas būtų planuojamas kartu su ugdymo procesu, planuojant vertinimą remiamasi ugdymo programų reikalavimais, iškeltais tikslais.

36.4. Į pasiekimų vertinimo procesą nuo pat mokymosi pradžios turi būti įtraukti ir mokiniai: mokytojas iš anksto supažindina mokinius su pamokos ir ilgalaikiais ugdymosi tikslais, aptaria numatomus pasiekti per tam tikrą laikotarpį (pamoką ar pusmetį) mokymosi rezultatus ir susitaria dėl vertinimo kriterijų. Labai svarbu, kad prieš pradėdami darbą mokiniai kartu su mokytojais aptartų vertinimo kriterijus, mokytųsi juos taikyti įsivertinant savo ir vertinant kito darbą. Taip mokiniai mokosi adekvačiai ir kritiškai vertinti savo žinias, pasiekimus bei kūrybinę veiklą, jautriai ir taktiškai, geranoriškai ir etiškai vertinti savo klasės draugus.

36.5. Mokinio kalbiniam ir literatūriniam ugdymui vienodai svarbūs tiek objektyviai įvertinami gebėjimai (išreiškiami tam tikrais statistiniais parametrais), tiek subjektyvi mokinio, klasės draugų ir mokytojo nuomonė. Tai skatina mokytis diskutuojant, vertinti bendradarbiaujant, padeda pastebėti, kaip mokinys reiškia įspūdžius, emocijas, atskleidžia individualų mokinio santykį su kūriniu ar žodžiu ar raštu kuriamu tekstu.

36.6.Vertinama ir skatinama įsivertinti visų lietuvių kalbos ir literatūros sričių gebėjimus: kaip mokinys išmoko klausytis kitų, kaip pats geba kalbėti ir kalbėtis, kaip skaito ir supranta skaitomus tekstus, kaip geba pats rašyti ir kurti tekstus, kiek suvokia kalbą kaip socialinį reiškinį, pažįsta lietuvių kalbos sandarą. Siūloma fiksuoti dienyne, kad ne mažiau kaip 30 proc. galutinio įvertinimo sudaro vertinimas už mokinio atliktas kalbėjimo ir klausymo užduotis, ne mažiau kaip 30 proc. skaitymo ir teksto suvokimo užduotis ir ne mažiau kaip 30 proc. už rašymo ir teksto kūrimo užduotis, kurios atliekamos pagal Bendrosiose programose apibrėžtus pasiekimų reikalavimus ir rekomendacijas.

37. Programoje pateikiami 4 lygių pasiekimų aprašai: slenkstinis, patenkinamas, pagrindinis, aukštesnysis. Jie turėtų padėti mokytojui stebėti, apibendrinti, fiksuoti individualius mokinių pasiekimus ir diferencijuoti užduotis, skatinti mokinius siekti aukštesnių pasiekimų, padėti į(si)vertinti mokymosi pasiekimus ir daromą pažangą. Pasiekimų lygių aprašai skirti ne vien mokytojui vertinti, bet ir patiems mokiniams įsivertinti. Pasiekimų lygiai taikomi vertinant tam tikro laikotarpio mokinių pasiekimus, o ne pavienius, fragmentinius mokinių darbus.

37.1. Pradiniame ugdyme mokinių pasiekimai nevertinami pažymiais (balais) ar jų pakaitalais (raidėmis, ženklais, simboliais, procentais ir pan.) ir viešai tarpusavyje nelyginami. Mokinių pasiekimai įvertinami pasiekimų lygiais mokymosi laikotarpio (trimestro, pusmečio ar pan.) pabaigoje apžvelgus visą laikotarpį ir įvertinus nueitą etapą.

37.2. Pagrindiniame ir viduriniame ugdyme, kai mokinių pasiekimai vertinami pažymiais, jie siejami su pasiekimų lygiais: slenkstinis (I) lygis – 4, patenkinamas (II) lygis – 5−6, pagrindinis (III) lygis– 7−8, aukštesnysis (IV) lygis – 9−10.

37.3. Aprašant pasiekimų lygių požymius naudojamos šios mokinių pasiekimų lygius rodančios skalės:

37.3.1. Kognityvinių gebėjimų kokybės:

Įvardija/ atpažįsta/ randa – mokinys atlieka informacijos atgaminimo, radimo, identifikavimo užduotis.

Aptaria/ apibūdina – mokinys nusako objekto ar reiškinio esminius bruožus, savybes, požymius, sąsajas su kitais objektais ar reiškiniais.

Apibendrina – mokinys padaro išvadą remdamasis tekstais, kontekstais, pagrįstais duomenimis, faktais.

Analizuoja – mokinys randa reikiamus požymius, savybes, charakteristikas ar parametrus, skaido į dalis, apmąsto, svarsto, kaip kuriama prasmė.

Interpretuoja – mokinys paaiškina, komentuoja dalyko (teksto, sąvokos, teorijos, meno kūrinio) prasmę, atskleidžia savitą literatūros kūrinio (meninio teksto), spektaklio, filmo, paveikslo ir kt. prasmę.

Vertina – mokinys išsako savo nuomonę apie tam tikrą dalyką (kūrinį, faktą, reiškinį ir kt.), aptaria ir kitų nuomones, polemizuoja.

Kuria – mokinys kelia idėjas, siūlo problemų sprendimus, kuria sakytinius, rašytinius, multimodalinius tekstus lanksčiai naudodamas kūrybos būdus ir priemones, tobulina, pristato ir dalinasi kūrybos rezultatais.

37.3.2. Metakognityvinių gebėjimų kokybės:

Stebi savo kalbinę veiklą – mokinys nurodo, ką ir kaip atliko (klausė, kalbėjo, skaitė, rašė), kas buvo aišku ar neaišku, palygina su ankstesne su patirtimi.

Apmąsto savo kalbinę veiklą – mokinys argumentuotai aptaria, kas ir kaip jam sekėsi, kokios problemos kilo, ką reikėtų tobulinti.

Kelia tikslus – mokinys numato, kaip tobulins savo kalbinius gebėjimus.

Planuoja – mokinys susidaro nuoseklų konkrečios kalbinės veiklos (pvz., skaitymo) arba gebėjimo (pvz., aiškinamojo teksto kūrimo) tobulinimo planą.

37.3.3. Savarankiškumo:

Padedamas/ kai yra suteikiama pagalba – mokinys atlieka užduotį dalyvaujant ar procesą moderuojant mokytojui; naudodamasis netiesiogine pagalba (papildomai pateikta medžiaga, pateiktais kriterijais; atsakydamas į nukreipiamuosius klausimus ir pan.);

Konsultuodamasis – mokinys atlieka užduotį tikslingai klausdamas ar prašydamas patarimų. pasitardamas su kitais;

Savarankiškai – užduotį atlieka be pagalbos, susidūręs su kliūtimis, randa būdų jas įveikti.

37.3.4. Sistemiškumo:

Fragmentiškai/ kartais/ kai kuriuos – mokinys žinias ir gebėjimus demonstruoja atsitiktiniais pavieniais atvejais;

Iš dalies/ dalį – mokinys žinias ir gebėjimus demonstruoja retai (mažiau nei pusę vertinamų atvejų);

Daugeliu atvejų – mokinys žinias ir gebėjimus demonstruoja dažnai (daugiau nei pusę vertinamų atvejų);

Sistemiškai/ nuosekliai – mokinys žinias ir gebėjimus demonstruoja pastoviai, nuolat.

37.3.5. Konteksto:

Artima/ pažįstama aplinka / įprastas/ žinomas kontekstas – mokinys taiko žinias ir gebėjimus atlikdamas jam gerai žinomos tematikos užduotis, analogiškas anksčiau atliktoms;

Naujas kontekstas – mokinys taiko žinias ir gebėjimus atlikdamas jam mažiau žinomos tematikos užduotis, kurios skiriasi nuo anksčiau atliktų (kitoks formatas, nežinomas tekstas, kiti kontekstai ir pan.).

38. Pasiekimų vertinimas pradiniame ugdyme. Per visą mokymosi laikotarpį dominuoja ugdomasis (formuojamasis) vertinimas, kurio esmė – padėti mokiniui įsivertinti savo pasiekimus, tobulėti, siekti aukštesnių pasiekimų, tapti savarankišku ir atsakingu už mokymosi rezultatus, pasirinkti tinkamiausius veiklos būdus, spręsti iškilusias problemas, reflektuoti mokymosi rezultatus. Mokymosi laikotarpio (trimestro, pusmečio ar pan.) pradžioje ir eigoje taikomos diagnostinio vertinimo užduotys, kurios padeda įvertinti nueitą etapą, numatyti perspektyvą, stebėti kiekvieno

mokinio daromą pažangą. Apibendrinamasis vertinimas atliekamas mokymosi laikotarpio pabaigoje. Remiantis jo rezultatais per visą laikotarpį mokinių pasiekimai įvertinami lygiais. Pasiekimų vertinimas nukreiptas į mokymosi rezultatų gerinimą ir asmeninės pažangos siekimą, o ne mokinio klaidų ar nesėkmių akcentavimą. Vertinamas ne tik galutinis mokymosi rezultatas, bet ir mokymosi procesas. Tokia vertinimo nuostata skatina mokinių saviugdą ir mokymosi motyvaciją, padeda augti jų savimonei ir savivertei, leidžia patirti mokymosi sėkmę.

39. Išorinis vertinimas. Išorinis mokinių pasiekimų vertinimas organizuojamas LR švietimo, mokslo ir sporto ministro nustatyta tvarka.

39.1. Nacionalinis mokinių pasiekimų patikrinimas (NMPP) 4 klasėje

39.1.1. 4 klasės NMPP užduoties struktūra (lentelėje pateikti skaičiai yra orientaciniai, užduotyje galima iki 5 proc. paklaida).

Mokymosi turinio sritys	Pasiekimų sritys			Užduoties taškai %
	Skaitymas, teksto supratimas ir literatūros bei kultūros pažinimas	Rašymas ir teksto kūrimas	Kalbos pažinimas	
Skaitymas, teksto supratimas ir literatūros bei kultūros pažinimas				55
Kalbos pažinimas. Teksto kūrimas.				45
Iš viso %				100

39.1.2. 4 klasės NMPP užduoties pobūdis:

Tikrinamos gebėjimų grupės	Skaitymas ir teksto suvokimas: Informacijos radimas, tiesioginių išvadų darymas. Teksto aptarimas, interpretavimas. Teksto turinio ir raiškos vertinimas. Rašymas ir teksto kūrimas: Tekstų kūrimas atsižvelgiant į rašymo tikslą, adresatą ir komunikavimo situaciją. Tinkamos struktūros tekstų kūrimas, raiška ir kalbos taisyklingumas. Kalbos pažinimas: Fonetikos žinių taikymas. Leksikos, žodžių darybos ir morfologijos žinių taikymas. Sintaksės žinių taikymas. Žinių apie tekstą taikymas.
Skaitomų tekstų parametrai	Grožiniai ir negrožiniai tekstai. Lietuvių autorių ir verstiniai tekstai ar jų ištraukos iš grožinės literatūros, vaikams skirtų laikraščių, žurnalų, interneto žiniasklaidos, enciklopedijų, žinynų. Tekstai autentiški arba minimaliai adaptuoti trumpinant, redaguojant.

	Įvairios formos tekstai: verbaliniai, grafiniai ir kt. Tekstų kalba bendrinė. Bendra tekstų apimtis: iki 500 žodžių. Tekstų skaičius. 1 – 3 tekstai. Tekstų stilius. Patikrai gali būti parenkami dalykinio, publicistinio ir grožinio stiliaus tekstai.
Kalbos pažinimo ir teksto kūrimo užduočių pobūdis	Kalbos supratimo užduotys susietos su tekstu (ne pavienės, smulkios). Pateikiamos praktinio pobūdžio užduotys, vertinančios žinių taikymo gebėjimus. Pateikiamos užduotys, vertinančios teksto kaip visumos supratimą, gebėjimą komponuoti tekstą (pvz., nuosekliai sudėlioti, susieti teksto dalis, sakinius ir kt.).
Užduočių tipai	Uždarojo tipo užduotys, pvz.: klausimai su pasirenkamaisiais atsakymais ir vieninteliu teisingu atsakymu; klausimai su pasirenkamaisiais atsakymais, iš kurių yra daugiau nei vienas teisingas; klausimai su trumpais atsakymais; klausimai su atsakymų porų susiejimu; klausimai su eiliškumo nustatymu; klausimai su objektų (raidžių, žodžio dalių, žodžių ar jų junginių ar kt.) įkėlimu iš duoto sąrašo; klausimai su pažymėjimu iliustracijoje ar tekste.
Užduoties rengimas, pateikimas ir vertinimas	Užduotis rengiama centralizuotai, pateikiama ir atliekama elektroninėje užduoties atlikimo sistemoje, vertinama elektroninėje užduoties vertinimo sistemoje.

39.2. Nacionalinis mokinių pasiekimų patikrinimas (NMPP) 8 klasėje.

39.2.1. 8 klasės NMPP užduoties struktūra (lentelėje pateikti skaičiai yra orientaciniai, užduotyje galima iki 5 proc. paklaida).

Mokymosi turinio sritys	Pasiekimų sritys			Užduoties taškai %
	Skaitymas, teksto supratimas ir literatūros bei kultūros pažinimas	Rašymas ir teksto kūrimas	Kalbos pažinimas	
Skaitymas, teksto supratimas ir literatūros bei kultūros pažinimas				50
Kalbos pažinimas. Teksto kūrimas.				50
Iš viso %				50

39.2.2. 8 klasės NMPP užduoties užduoties pobūdis.

Tikrinamos gebėjimų grupės	Skaitymas ir teksto suvokimas: Informacijos radimas, teksto visumą apibendrinančių išvadų darymas. Teksto analizavimas, interpretavimas. Teksto turinio ir raiškos vertinimas. Rašymas ir teksto kūrimas: Tekstų kūrimas atsižvelgiant į rašymo tikslą, adresatą ir komunikavimo situaciją. Tinkamos struktūros tekstų kūrimas, raiška ir kalbos taisyklingumas. Kalbos pažinimas: Fonetikos žinių taikymas, Leksikos, žodžių darybos ir morfologijos žinių taikymas. Sintaksės žinių taikymas. Kalbos pažinimo strategijų taikymas. Žinių apie tekstą taikymas. Kalbos funkcionavimo visuomenėje analizavimas ir vertinimas.
Skaitomų tekstų parametrai	Grožiniai ir negrožiniai tekstai. Lietuvių autorių ir verstiniai tekstai ar jų ištraukos iš grožinės literatūros, vaikams skirtų laikraščių, žurnalų, interneto žiniasklaidos, enciklopedijų, žinynų. Tekstai autentiški arba minimaliai adaptuoti trumpinant, redaguojant. Įvairios formos tekstai: verbaliniai, grafiniai ir kt. Tekstų kalba bendrinė. Bendra tekstų apimtis: iki 700 žodžių. Tekstų skaičius. 1 – 3 tekstai. Tekstų stilius. Patikrai gali būti parenkami dalykinio, publicistinio ir grožinio stiliaus tekstai.
Kalbos pažinimo ir teksto kūrimo užduočių pobūdis	Kalbos supratimo užduotys susietos su tekstu (ne pavienės, smulkios). Pateikiamos praktinio pobūdžio užduotys, vertinančios žinių taikymo gebėjimus. Pateikiamos užduotys, vertinančios teksto kaip visumos supratimą, gebėjimą komponuoti tekstą (pvz., sukomponuoti tekstą tam tikram adresatui ar situacijai, susieti teksto dalis, sakinius ir kt.).
Užduočių tipai	Uždarojo tipo užduotys, pvz.: klausimai su pasirenkamaisiais atsakymais ir vieninteliu teisingu atsakymu; klausimai su pasirenkamaisiais atsakymais, iš kurių yra daugiau nei vienas teisingas; klausimai su trumpais atsakymais; klausimai su atsakymų porų susiejimu; klausimai su eiliškumo nustatymu;

	klausimai su objektų (raidžių, žodžio dalių, žodžių ar jų junginių ar kt.) įkėlimu iš duoto sąrašo; klausimai su pažymėjimu iliustracijoje ar tekste; struktūrinės užduotys su keliais susijusiais klausimais.
Užduoties rengimas, pateikimas ir vertinimas	Užduotis rengiama centralizuotai, pateikiama ir atliekama elektroninėje užduoties atlikimo sistemoje, vertinama elektroninėje užduoties vertinimo sistemoje.

39.3. Pagrindinio ugdymo pasiekimų patikrinimas (PUPP).

39.3.1. PUPP užduoties struktūra (lentelėje pateikti skaičiai yra orientaciniai, užduotyje galima iki 5 proc. paklaida).

Mokymosi turinio sritys	Pasiekimų sritys			Užduoties taškų procentinė dalis
	Skaitymas, teksto supratimas ir literatūros bei kultūros pažinimas	Kalbos pažinimas ir vartojimas	Rašymas ir teksto kūrimas	
Skaitymas, teksto supratimas ir literatūros bei kultūros pažinimas				25 proc. (15 t.)
Kalbos pažinimas ir vartojimas				25 proc. (15 t.)
Rašymas ir teksto kūrimas				50 proc. (30 t.)
Iš viso:				100 proc.(60 t.)

39.3.2. PUPP užduoties pobūdis.

Tikrinamos gebėjimų grupės	Skaitymas, teksto supratimas ir literatūros bei kultūros pažinimas: skaitomų tekstų analizė, interpretavimas, išvadų darymas, remiantis literatūros žiniomis; skaitomų tekstų turinio ir raiškos vertinimas. Kalbos pažinimas ir vartojimas: fonetikos žinių taikymas, leksikos, žodžių darybos ir morfologijos žinių taikymas, sintaksės žinių taikymas, žinių apie tekstą taikymas, kalbos funkcionavimo visuomenėje analizavimas ir vertinimas. Rašymas ir teksto kūrimas: tekstų kūrimas atsižvelgiant į rašymo tikslą, adresatą ir komunikavimo situaciją;

	tinkamos struktūros tekstų kūrimas, raiška ir kalbos taisyklingumas.
Skaitomų tekstų parametrai	Skaitomų tekstų parametrai Parenkami mokiniams žinomi ir/ar nežinomi (į BP neįtraukti) tekstai ar jų ištraukos. Tekstai autentiški arba minimaliai adaptuoti trumpinant, redaguojant. Tekstai gali būti parinkti iš grožinės literatūros, laikraščių, žurnalų, interneto žiniasklaidos, enciklopedijų, žinynų, mokslo populiarinimo darbų ir kt. Tekstai gali būti ne tik žodiniai, bet grafiniai, pvz., iliustracijos, diagramos, grafikai, lentelės ir pan. Bendra tekstų apimtis: iki 1200 žodžių. Tekstų skaičius. 1 arba keli tekstai. Tekstų stilius. Patikrai gali būti parenkami dalykinio, publicistinio ir grožinio stiliaus tekstai.
Kalbos pažinimo ir vartojimo užduočių pobūdis	Pateikiamos praktinio pobūdžio užduotys, vertinančios žinių taikymo ir supratimo gebėjimus.
Teksto kūrimo užduočių pobūdis	Pateikiamos užduotys, vertinančios gebėjimą kurti tekstą, atsižvelgiant į tikslą, adresatą ir komunikavimo situaciją, laikantis atitinkamo žanro teksto struktūros, kalbos normų reikalavimų.
Užduočių tipai	Uždarojo tipo užduotys, pvz.: klausimai su pasirenkamaisiais atsakymais ir vieninteliu teisingu atsakymu; klausimai su pasirenkamaisiais atsakymais, iš kurių yra daugiau nei vienas teisingas; klausimai su trumpais atsakymais; klausimai su atsakymų porų susiejimu; klausimai su eiliškumo nustatymu; klausimai su objektų (raidžių, žodžio dalių, žodžių ar jų junginių ar kt.) įkėlimu iš duoto sąrašo; klausimai su pažymėjimu iliustracijoje ar tekste. Atvirojo tipo užduotys. Nestruktūruota užduotis – pasirinkto žanro teksto kūrimas.
Užduoties rengimas, pateikimas ir vertinimas	Užduotis rengiama centralizuotai, pateikiama ir atliekama elektroninėje užduoties atlikimo sistemoje, vertinama elektroninėje užduoties vertinimo sistemoje.

39.4. Išorinis vertinimas viduriniame ugdyme. Išorinį vertinimą sudaro 3 dalys: tarpinis patikrinimas III gimnazijos klasėje, tarpinis patikrinimas IV gimnazijos klasėje, brandos egzaminas baigiant IV gimnazijos klasę. III ar IV gimnazijos klasėje mokiniai gali pasirinkti rengti brandos darbą.

39.4.1. Bendrojo kurso I tarpinio patikrinimo (III gimnazijos klasėje) užduoties struktūra (lentelėje pateikti skaičiai yra orientaciniai, užduotyje galima iki 5 proc. paklaida).

Mokymosi turinio sritys	Pasiekimų sritys		Visų įvertinimų taškų procentinė dalis
	Kalbėjimas, klausymas ir sąveika	Skaitymas, teksto supratimas ir literatūros bei kultūros pažinimas	
Kalbėjimas, klausymas ir sąveika			12 proc. (10 t.)
Skaitymas, teksto supratimas ir literatūros bei kultūros pažinimas			3 proc. (3 t.)
Iš viso:			15 proc.(15 t.)

39.4.2. Bendrojo kurso I tarpinio patikrinimo užduoties pobūdis. Rengiant užduotį atsižvelgiama į numatytą tarpinio patikrinimo datą (dar nenagrinėtas mokymosi turinys neįtraukiamas).

Tikrinamos gebėjimų grupės	Kalbėjimas, klausymas ir sąveika: dalyvauja įvairiose komunikavimo situacijose, klausosi ir kalba, atsižvelgdamas į situaciją, tikslą, adresatą; tinkamai vartoja kalbinės raiškos priemones, laikosi kalbos normų; taiko klausymosi ir kalbėjimo strategijas. Skaitymas, teksto supratimas ir literatūros bei kultūros pažinimas: aptaria skaitomą tekstą, analizuoja, interpretuoja, daro išvadas, remdamiesi literatūros žiniomis; vertina skaitomo teksto turinį ir raišką.
Užduoties pobūdis	Pateikiamas publicistinis tekstas su keliais nukreipiamaisiais klausimais, užduotimis (pristatyti perskaitytą tekstą, įvertinti teksto autoriaus požiūrį į tekste svarstomą problemą, su juo polemizuoti ir pan.). Diskusija teksto tema / problema vyksta ne mažiau kaip pusę mokinio kalbėjimui skirto laiko. Tekstas autentiškas, apimtis: iki 600 žodžių. Ruošiamasi kalbėjimui 20 min., kalbama(si) – iki 10 min.
Užduoties rengimas, pateikimas ir vertinimas	Užduotis rengiama centralizuotai, vertina vertinimo komisija.

39.4.3. Bendrojo kurso II tarpinio patikrinimo (IV gimnazijos klasėje) užduoties struktūra (lentelėje pateikti skaičiai yra orientaciniai, užduotyje galima iki 5 proc. paklaida).

Mokymosi turinio sritys	Pasiekimų sritys	Visų įvertinimų taškų procentinė dalis
	Skaitymas, teksto supratimas ir literatūros bei kultūros pažinimas	
Skaitymas, teksto supratimas ir literatūros bei kultūros pažinimas		25 proc. (25 t.)
Iš viso:		25 proc.(25 t.)

39.4.4. Bendrojo kurso II tarpinio patikrinimo užduoties pobūdis. Rengiant užduotį atsižvelgiama į numatytą tarpinio patikrinimo datą (dar nenagrinėtas mokymosi turinys neįtraukiamas).

Tikrinamos gebėjimų grupės	Skaitymas, teksto supratimas ir literatūros bei kultūros pažinimas: aptaria skaitomus tekstus, analizuoja, interpretuoja, daro išvadas, remdamiesi literatūros žiniomis; vertina skaitomų tekstų turinį ir raišką.
Skaitomų tekstų parametrai	Skaitomų tekstų parametrai Parenkami į BUP neįtraukti tekstai ar jų ištraukos. Tekstai autentiški arba minimaliai adaptuoti trumpinant, redaguojant. Tekstai gali būti parinkti iš grožinės literatūros, žiniasklaidos, enciklopedijų, žinynų, mokslo populiarinimo darbų ir kt. Tekstai gali būti ne tik žodiniai. Bendra tekstų apimtis: iki 1500 žodžių. Tekstų skaičius. 2 ir daugiau. Tekstų stilius. Gali būti parenkami dalykinio, publicistinio ir grožinio stiliaus tekstai. Užduočiai atlikti skiriama 60 min.
Užduočių tipai	Uždarojo tipo užduotys, pvz.: klausimai su pasirenkamaisiais atsakymais ir vieninteliu teisingu atsakymu; klausimai su pasirenkamaisiais atsakymais, iš kurių yra daugiau nei vienas teisingas; klausimai su trumpais atsakymais; klausimai su atsakymų porų susiejimu; klausimai su eiliškumo nustatymu; klausimai su objektų įkėlimu iš duoto sąrašo; klausimai su pažymėjimu iliustracijoje ar tekste ir pan. Atvirojo tipo užduotys.
Užduoties rengimas, pateikimas ir vertinimas	Užduotis rengiama centralizuotai, pateikiama ir atliekama elektroninėje užduoties atlikimo sistemoje, vertinama elektroninėje užduoties vertinimo sistemoje.

39.4.5. Bendrojo kurso brandos egzamino užduoties struktūra (lentelėje pateikti skaičiai yra orientaciniai, užduotyje galima iki 5 proc. paklaida).

Mokymosi turinio sritys	Pasiekimų sritys		Visų įvertinimų taškų procentinė dalis
	Skaitymas, teksto supratimas ir literatūros bei kultūros pažinimas	Rašymas ir teksto kūrimas	
Skaitymas, teksto supratimas ir literatūros bei kultūros pažinimas			30 proc.
Rašymas ir teksto kūrimas			30 proc.
Iš viso:			60 proc.

39.4.6. Bendrojo kurso brandos egzamino užduoties pobūdis.

Tikrinamos gebėjimų grupės	Skaitymas, teksto supratimas ir literatūros bei kultūros pažinimas: aptaria skaitomus tekstus, analizuoja, interpretuoja, daro išvadas, remdamiesi literatūros žiniomis; vertina skaitomų tekstų turinį ir raišką; atskleidžia filologinį ir kultūrinį išprusimą. Rašymas ir teksto kūrimas: kuria tekstus atsižvelgdamas į rašymo tikslą, adresatą ir komunikavimo situaciją; kuria tinkamos struktūros tekstus; rašo taisyklinga ir stilinga kalba.
Užduoties pobūdis	Pateikiamos dviejų tipų užduotys: grožinio teksto interpretavimas ir probleminio klausimo pateikto grožinio teksto pagrindu svarstymas remiantis kultūrine patirtimi. Kiekvienoje užduotyje pateikiami nukreipiamieji klausimai. Mokinys tekstą kuria 180 min. Mažiausia sukurto teksto apimtis – 350 žodžių.
Užduoties rengimas, pateikimas ir vertinimas	Užduotis rengiama centralizuotai, vertina vertinimo komisija elektroninėje vertinimo sistemoje.

39.4.7. Išplėstinio kurso I tarpinio įvertinimo (III gimnazijos klasėje) užduoties struktūra (lentelėje pateikti skaičiai yra orientaciniai, užduotyje galima iki 5 proc. paklaida).

Mokymosi turinio sritys	Pasiekimų sritys		Visų įvertinimų taškų procentinė dalis
	Kalbėjimas, klausymas ir sąveika	Skaitymas, teksto supratimas ir literatūros bei kultūros pažinimas	
Kalbėjimas, klausymas ir sąveika			12 proc. (10 t.)

Skaitymas, teksto supratimas ir literatūros bei kultūros pažinimas			3 proc. (3 t.)
Iš viso:			15 proc.(15 t.)

39.4.8. Išplėstinio kurso I tarpinio įvertinimo užduoties pobūdis.

Tikrinamos gebėjimų grupės	Kalbėjimas, klausymas ir sąveika: dalyvauja įvairiose komunikavimo situacijose, klausosi ir kalba, atsižvelgdamas į situaciją, tikslą, adresatą; tinkamai vartoja kalbinės raiškos priemones, laikosi kalbos normų; taiko klausymosi ir kalbėjimo strategijas. Skaitymas, teksto supratimas ir literatūros bei kultūros pažinimas: aptaria skaitomą tekstą, analizuoja, interpretuoja, daro išvadas, remdamiesi literatūros žiniomis; vertina skaitomo teksto turinį ir raišką; atskleidžia filologinį ir kultūrinį išprusimą.
Užduoties pobūdis	Pateikiamas publicistinis tekstas su keliais nukreipiamaisiais klausimais, užduotimis (pristatyti perskaitytą tekstą, įvertinti teksto autoriaus požiūrį į tekste svarstomą problemą, su juo polemizuoti ir pan.). Diskusija teksto tema / problema vyksta ne mažiau kaip pusę mokinio kalbėjimui skirto laiko. Tekstas autentiškas, apimtis: iki 800 žodžių. Ruošiamasi kalbėjimui 20 min., kalbama(si) – iki 10 min.
Užduoties rengimas, pateikimas ir vertinimas	Užduotis rengiama centralizuotai, vertina vertinimo komisija.

39.4.9. Išplėstinio kurso II tarpinio įvertinimo (IV gimnazijos klasėje) užduoties struktūra (lentelėje pateikti skaičiai yra orientaciniai, užduotyje galima iki 5 proc. paklaida).

Mokymosi turinio sritys	Pasiekimų sritys	Visų įvertinimų taškų procentinė dalis
	Skaitymas, teksto supratimas ir literatūros bei kultūros pažinimas	
Skaitymas, teksto supratimas ir literatūros bei kultūros pažinimas		25 proc. (25 t.)
Iš viso:		25 proc.(25 t.)

39.4.10. išplėstinio kursi II tarpinio įvertinimo užduoties pobūdis.

Tikrinamos gebėjimų grupės	Skaitymas, teksto supratimas ir literatūros bei kultūros pažinimas:

	aptaria skaitomus tekstus, analizuoja, interpretuoja, daro išvadas, remdamiesi literatūros žiniomis; vertina skaitomų tekstų turinį ir raišką;
Skaitomų tekstų parametrai	Skaitomų tekstų parametrai Parenkami į BUP neįtraukti tekstai ar jų ištraukos. Tekstai autentiški arba minimaliai adaptuoti trumpinant, redaguojant. Tekstai gali būti parinkti iš grožinės literatūros, žiniasklaidos, enciklopedijų, žinynų, mokslo populiarinimo darbų ir kt. Tekstai gali būti ne tik žodiniai. Bendra tekstų apimtis: iki 2000 žodžių. Tekstų skaičius. 2 ir daugiau. Tekstų stilius. Gali būti parenkami dalykinio, publicistinio ir grožinio stiliaus tekstai. Užduočiai atlikti skiriama 60 min.
Užduočių tipai	Uždarojo tipo užduotys, pvz.: klausimai su pasirenkamaisiais atsakymais ir vieninteliu teisingu atsakymu; klausimai su pasirenkamaisiais atsakymais, iš kurių yra daugiau nei vienas teisingas; klausimai su trumpais atsakymais; klausimai su atsakymų porų susiejimu; klausimai su eiliškumo nustatymu; klausimai su objektų įkėlimu iš duoto sąrašo; klausimai su pažymėjimu iliustracijoje ar tekste ir pan. Atvirojo tipo užduotys. Nestruktūruota užduotis – tekstų komentarų / santraukų / analizės apibendrinimo (anotacijos) rašymas.
Užduoties rengimas, pateikimas ir vertinimas	Užduotis rengiama centralizuotai, pateikiama ir atliekama elektroninėje užduoties atlikimo sistemoje, vertinama elektroninėje užduoties vertinimo sistemoje.

39.4.11. Išplėstinio kurso brandos egzamino užduoties struktūra (lentelėje pateikti skaičiai yra orientaciniai, užduotyje galima iki 5 proc. paklaida).

Mokymosi turinio sritys	Pasiekimų sritys		Visų įvertinimų taškų procentinė dalis
	Skaitymas, teksto supratimas ir literatūros bei kultūros pažinimas	Rašymas ir teksto kūrimas	
Skaitymas, teksto supratimas ir literatūros bei kultūros pažinimas			30 proc.

Rašymas ir teksto kūrimas			30 proc.
Iš viso:			60 proc.

39.4.12. Išplėstinio kurso brandos egzamino užduoties pobūdis.

Tikrinamos gebėjimų grupės	Skaitymas, teksto supratimas ir literatūros bei kultūros pažinimas: aptaria skaitomus tekstus, analizuoja, interpretuoja, daro išvadas, remdamiesi literatūros žiniomis; vertina skaitomų tekstų turinį ir raišką; atskleidžia filologinį ir kultūrinį išprusimą. Rašymas ir teksto kūrimas: kuria tekstus atsižvelgdamas į rašymo tikslą, adresatą ir komunikavimo situaciją; kuria tinkamos struktūros tekstus; rašo taisyklinga ir stilinga kalba.
Užduoties pobūdis	Pateikiamos dviejų tipų užduotys: grožinio teksto interpretavimas ir probleminio klausimo pateikto grožinio teksto pagrindu svarstymas remiantis kultūrine patirtimi. Mokinys tekstą kuria 210 min. Mažiausia sukurto teksto apimtis – 400 žodžių.
Užduoties rengimas, pateikimas ir vertinimas	Užduotis rengiama centralizuotai, vertinama vertinimo komisijos elektroninėje vertinimo sistemoje.

VII SKYRIUS
MOKINIŲ PASIEKIMŲ LYGIŲ POŽYMIAI PAGAL PASIEKIMŲ SRITIS

40. Lentelėse kiekvienam klasių koncentrui pateikiami keturių lygių pasiekimų aprašai: slenkstinis, patenkinamas, pagrindinis, aukštesnysis. Pasiekimų lygių požymių lentelėse raidės ir skaičių junginiu (pavyzdžiui, A1.1.3) žymima: raidė nurodo pasiekimų sritį (A), pirmas skaičius – pasiekimų grupę (1), antras skaičius (3) – pasiekimą, o trečias skaičius – pasiekimų lygį.

40.1. Pasiekimų lygių požymiai. 1–2 klasės:

Pasiekimų lygiai			
Slenkstinis (I)	Patenkinamas (II)	Pagrindinis (III)	Aukštesnysis (IV)
A. Kalbėjimas, klausymas ir sąveika			
Atidžiai klausosi (reaguoja mimika/gestais), sutelkia dėmesį trumpam klausymuisi (apie 10 min.), išskiria dalį lengvai atpažįstamos informacijos, reaguoja į klausimus, prašymus. (A.1.1.1.)	Atidžiai klausosi atrenka jam reikšmingą informaciją ar jos dalį, reaguoja į klausimus, prašymus, pastebėjimus, pajuokavimus. (A.1.1.2.)	Atidžiai klausosi, aptaria /atrenka /išskiria esminę informaciją; reaguoja į klausimus, prašymus, pastebėjimus, pajuokavimus. (A.1.1.3.)	Klausosi dėmesingai ir reflektyviai (aktyviai parodydamas) santykį su pranešimu), atrenka informaciją nurodytam tikslui, tinkamai reaguoja į klausimus, prašymus, pastebėjimus, pajuokavimus. (A.1.1.4.)
Išgirstą informaciją sieja su sava patirtimi, atsako į su vertinimu susijusius klausimus. (A.1.2.1.)	Išgirstą informaciją sieja su sava patirtimi, vertina pagal vieną nurodytą kriterijų. (A.1.2.2).	Išgirstą informaciją sieja su sava patirtimi, vertina pagal nurodytus kriterijus. (A.1.2.3.)	Išgirstą informaciją sieja su sava patirtimi, vertina pagal susitartus kriterijus. (A.1.2.4.)
Naudodamasis pagalba pasako keleto susijusių sakinių tekstą žinoma tema, dalyvaudamas dialoge trumpai atsako į klausimus, pats paklausia. (A.2.1.1.)	Naudodamasis pagalba iš anksto pasirengęs kalba monologu (pvz., trumpi pasisakymai, sveikinimai),, dalyvauja dialoge, kartais naudojasi neverbalinės kalbos priemonėmis (mimika, judesiais). (A.2.1.2.)	Iš anksto pasirengęs kalba monologu (pvz., trumpi pasisakymai, sveikinimai), dalyvauja pokalbiuose, naudojasi neverbalinės kalbos priemonėmis (mimika, judesiais). (A.2.1.3.)	Iš anksto pasirengęs tikslingai kalba monologu, konstruktyviai dalyvauja pokalbiuose, diskusijose, tinkamai naudojasi neverbalinės kalbos priemonėmis. (A.2.1.4.)
Klausydamas ar kalbėdamas iš dalies atsižvelgia į adresatą (vaiką arba pažįstamą suaugusįjį), kai yra suteikiama pagalba; stengiasi laikytis tam tikrų mandagaus bendravimo susitarimų. (A.2.2.1.)	Klausydamas ar kalbėdamas dažnai atsižvelgia į adresatą (vaiką arba pažįstamą suaugusįjį) ir situaciją, kai yra suteikiama pagalba;; stengiasi laikytis svarbiausių mandagaus bendravimo susitarimų. (A.2.2.2.)	Klausydamas ar kalbėdamas atsižvelgia į adresatą ir komunikavimo situaciją, kai yra suteikiama pagalba; leidžia pašnekovui išsakyti savo mintis, laikosi mandagaus bendravimo susitarimų. (A.2.2.3.)	Klausydamas ar kalbėdamas atsižvelgia į adresatą ir komunikavimo situaciją; leidžia pašnekovui išsakyti savo mintis, dažniausiai laikosi mandagaus bendravimo susitarimų. (A.2.2.4.)

Trumpai papasakoja ar atpasakoja dalį lengvai suprantamo teksto. (A.2.3.1.)	Pasakoja ar atpasakoja lengvai suprantamą tekstą, kalbėdamas stengiasi nenukrypti nuo temos. Bando sudominti klausytoją. (A.2.3.2.)	Siekdamas sudominti nuosekliai, raiškiai pasakoja ar atpasakoja, kalbėdamas nenukrypsta nuo temos. (A.2.3.3.)	A.3.1.4. Siekdamas sudominti nuosekliai, emocingai, raiškiai pasakoja ar atpasakoja, tinkamai plėtoja temą. (A.2.3.4.)
Suprantamai informuoja, atsakydamas į klausimus paaiškina, apibūdina. (A.2.4.1.)	Daugeliu atvejų aiškiai informuoja, trumpai paaiškina, bendrais bruožais apibūdina. (A.2.4.2.)	Aiškiai informuoja, trumpai paaiškina, bendrais bruožais apibūdina. (A.2.4.3.)	Tiksliai, aiškiai informuoja, paaiškina, išsamiai apibūdina. (A.2.4.4.)
Naudodamasis pagalba pasako savo apie gerai pažįstamus dalykus. (A.2.5.1.)	Keliais sakiniais išsako savo ar persako kitų nuomones apie gerai pažįstamus dalykus. (A.2.5.2.)	Išsako savo ar persako kitų nuomones apie gerai pažįstamus dalykus. (A.2.5.3.)	Išsako savo ar persako kitų nuomones apie gerai pažįstamus dalykus, pagrindžia remdamasis patirtimi. (A.2.5.4.)
Naudodamasis pagalba taisyklingai taria, kirčiuoja dažniausiai vartojamus žodžius. (A.3.1.1.)	Naudodamasis pagalba taisyklingai tarti, kirčiuoti dažniausiai vartojamus žodžius; intonuoti sakinius. (A.3.1.2.)	Taisyklingai taria, kirčiuoja dažniausiai vartojamus žodžius. Tinkamai intonuoja sakinius, kai yra suteikiama pagalba. (A.3.1.3.)	Taisyklingai taria, kirčiuoja daugumą žodžių. Tinkamai intonuoja sakinius. (A.3.1.4.)
Į savo kalbą įterpia naujų žodžių, kuriuos jam pasiūlo mokytojas. (A.3.2.1.)	Į savo kalbą įterpia naujų dažnai vartojamų vaizdingų žodžių ir vieną kitą dažnai vartojamą posakį iš mokytojo pateiktųjų. (A.3.2.2.)	Turtina savo kalbą naujais žodžiais ir posakiais. Tinkamai juos vartoja įprastose, žinomose situacijose, pažįstamame kontekste. Kalbėdamas tinkamai pavartoja tarmybes (jeigu jas žino). (A.3.2.3.)	Tikslingai turtina savo kalbą naujais žodžiais ir posakiais. Tinkamai juos vartoja įvairesnėse situacijose. Kalbėdamas tinkamai pavartoja tarmybes (jeigu jas žino). (A.3.2.4.)
Mokytojo klausiamas pasako, ko nesuprato klausydamas. (A.4.1.1.)	Mokytojo padedamas svarsto apie savo kalbėjimą ir klausymą, pavyzdžiui, įvardija, ko nesuprato, kas pasisekė. (A.4.1.2.)	Mokytojo padedamas apmąsto savo klausymą ir kalbėjimą: įvardija, kas pasisekė, kas – ne, ką kitąkart reikėtų daryti kitaip; paprašo pakartoti, patikslinti, jeigu ko nors nesuprato. (A.4.1.3.)	Apmąsto savo klausymą ir kalbėjimą: įvardija, kas pasisekė, kas – ne, ką kitąkart reikėtų daryti kitaip. Taiko jam žinomas strategijas informacijai pasitikslinti. (A.4.1.4.)
Naudodamasis pagalba stengiasi parodyti kalbėtojui, kad jo klausosi; pasako mintį kitais žodžiais. (A.4.2.1.)	Dažniausiai parodo kalbėtojui, kad jo klausosi; pasako mintį kitais žodžiais, kalbą papildo gestais. (A.4.2.2.)	Parodo kalbėtojui, kad jo klausosi. Naudojasi paprasčiausiomis kompensavimo strategijomis:	Įvairiais būdais parodo kalbėtojui, kad jo klausosi. Naudojasi jam žinomomis kompensavimo strategijomis. (A.4.2.4.)

		pasako mintį kitais žodžiais, kalbą papildo gestais. (A.4.2.3.)	
Kalbėdamas su vienu pašnekovu ir grupėje, naudodamasis papildoma pagalba taiko mokytojo pasiūlytas komunikavimo strategijas. (A.4.3.1.)	Kalbėdamas su vienu pašnekovu ir grupėje, taiko mokytojo pasiūlytas komunikavimo strategijas. (A.4.3.2.)	Kalbėdamas su vienu pašnekovu ir grupėje, taiko skirtingas komunikavimo strategijas. (A.4.3.3.)	Kalbėdamas su vienu pašnekovu ir grupėje, tikslingai taiko skirtingas komunikavimo strategijas. (A.4.3.4.)
B. Skaitymas, teksto supratimas ir literatūros bei kultūros pažinimas			
Skaito balsu žodžiais, jaučia atskirų žodžių ribas; sunkesnius žodžius skaito skiemenuodamas. Taisyklingai taria aiškiai girdimus garsus, mokytojo padedamas tinkamai intonuoja tiesioginius, klausiamuosius sakinius. (B.1.1.1.)	Skaito balsu ir tyliai žodžiais, kartais sklandžiai perskaito trumpą sakinį, jį supranta. Taisyklingai taria daugumą garsų, tinkamai intonuoja aiškiai grafiškai išskirtus tiesioginius ir klausiamuosius sakinius. (B.1.1.2.)	Skaito balsu ir tyliai sakiniais, suprasdamas mintį. Taisyklingai taria garsus ir tinkamai intonuoja tiesioginius, klausiamuosius ir skatinamuosius sakinius, daro pauzes. (B.1.1.3.)	Sklandžiai skaito balsu ir tyliai suprasdamas mintį, balsu pabrėžia svarbiausią prasminę sakinio vietą, tinkamai intonuoja sakinius (pagal skyrybos ženklus) bei tiesioginę kalbą. (B.1.1.4.)
Skaito savo poreikius ir galimybes atitinkančius tekstus, atsako į klausimus apie teksto turinį. (B.1.2.3.)	Skaito savo poreikius ir galimybes atitinkančius tekstus, atsako į klausimus apie teksto turinį ir tekste vyraujančius elementus (pvz., esminę informaciją, įvykį, aprašymą ar pan.). (B.1.2.3.)	Skaito savo poreikius ir galimybes atitinkančius tekstus, nusako turinio esmę, išskiria tekste vyraujančius elementus (pvz., esminę informaciją, įvykį, aprašymą ar pan.). (B.1.2.3.)	Skaito savo poreikius ir galimybes atitinkančius tekstus, nusako turinio esmę ir detales, išskiria tekste vyraujančius elementus (pvz., esminę informaciją, įvykį, aprašymą ar pan.), apibendrina tekstą ar jo dalį. (B.1.2.4.)
Atsižvelgdamas į savo pomėgius, suaugusiųjų padedamas pasirenka knygą ar skaitmeninį jos formatą bibliotekoje. (B.1.3.1.)	Atsižvelgdamas į savo skaitymo interesus ir kitų rekomendacijas, suaugusiųjų padedamas naudojasi bibliotekomis, interneto svetainėmis ir kitomis informacinių technologijų teikiamomis galimybėmis skaityti. (B.1.3.2.)	Atsižvelgdamas į skaitymo tikslus ir poreikius, suaugusiųjų padedamas naudojasi bibliotekomis, interneto svetainėmis ir kitomis informacinių technologijų teikiamomis galimybėmis skaityti. (B.1.3.3.)	Atsižvelgdamas į skaitymo tikslus ir poreikius bei savo skaitymo gebėjimus, suaugusiųjų padedamas naudojasi bibliotekomis, interneto svetainėmis ir kitomis informacinių technologijų teikiamomis galimybėmis skaityti. (B.1.3.4.)
Randa tekste dalį aiškiai pateiktos informacijos, naudojasi nurodytu informacijos šaltiniu (vaikams skirtomis enciklopedijas, žodynais,	Randa tekste aiškiai tiesiogiai pateiktą informaciją. Naudojasi vaikams skirtomis enciklopedijomis, žodynais, žinynais, „draugišku“	Randa tekste aiškiai tiesiogiai pateiktą informaciją. Naudojasi vaikams skirtomis enciklopedijomis, žodynais,	Randa tekste tiesiogiai ir netiesiogiai pateiktą informaciją. Tikslingai naudojasi vaikams skirtomis

žinynais, „draugišku“ internetu), kai yra suteikiama pagalba. (B.1.4.1.)	internetu kai yra suteikiama pagalba. (B.1.4.2.)	žinynais, „draugišku“ internetu. (B.1.4.3.)	enciklopedijomis, žodynais, žinynais, „draugišku“ internetu. (B.1.4.4.)
Naudodamasis pagalba skiria prozos ir poezijos kūrinius nevartodamas sąvokų. Samprotauja, ar įvykiai išties galėjo atsitikti, ar yra išgalvoti. (B.2.1.1.)	Naudodamasis pagalba skiria grožinį ir negrožinį tekstus; prozos ir poezijos kūrinius. (B.2.1.2.)	Skiria grožinį ir negrožinį tekstus; pagal išorinius požymius skiria prozos ir poezijos kūrinius. (B.2.1.3.)	Nusako esminius grožinio ir negrožinio teksto, prozos, poezijos požymius. (B.2.1.4.)
Įvardija pagrindinius kūrinio veikėjus ir ryškiausius jų bruožus. (B.2.2.1.)	Įvardija kūrinio veikėjus ir trumpai aptaria pagrindinių veikėjų bruožus. (B.2.2.2.)	Įvardija ir trumpai apibūdina kūrinio veikėjus. (B.2.2.3.)	Apibūdina veikėjus, vertina jų veiksmus, samprotauja apie jų santykius. (B.2.2.4.)
Įvardija bent vieną aiškiai tekste pateiktą įvykį, tiesiogiai nusakytą veiksmo vietą ar laiką. (B.2.3.1.)	Išvardija pasakojimo įvykius, nurodo aiškiai tekste įvardytą veiksmo vietą ir laiką, kai jie nurodyti vienas šalia kito. (B.2.3.2.)	Nusako įvykių seką, nurodo aiškiai tekste įvardytą veiksmo vietą ir laiką. (B.2.3.3.)	Nusako įvykių seką, atrinkdamas detales, būdingas įvykiui, reiškiniui; nurodo lengvai numanomą veiksmo vietą ir laiką. (B.2.3.4.)
Naudodamasi pagalba randa keletą tekste vartojamų vaizdingų žodžių ir frazių. (B.2.4.1.)	Naudodamasi pagalba randa tekste vartojamus vaizdingus žodžius ir frazes, įvardija jų reikšmę. (B.2.4.2.)	Randa tekste dažnai vartojamus vaizdingus žodžius ir frazes, paaiškina jų reikšmę. (B.3.4.3.)	Randa tekste vaizdingus žodžius ir frazes, paaiškina jų reikšmę ir paskirtį tekste. (B.2.4.4.)
Naudodamasis pagalba randa aiškiai tekste išsakytas mintis (pvz., pamokymus). (B.2.5.1.)	Naudodamasis pagalba randa aiškiai tekste išsakytas mintis (pvz., pamokymus) ir samprotauja, kodėl mintis (pvz.: pamokymas) yra pateikta tam tikroje kūrinio vietoje. (B.2.5.2.)	Randa skirtingose teksto vietose išsakytas mintis (pvz., pamokymus), samprotauja, kodėl mintis yra pateikta tam tikroje kūrinio vietoje. (B.2.5.3.)	Samprotauja apie tiesiogiai ir netiesiogiai išsakytas mintis (pvz., pamokymus). (B.2.5.4.)
Pasako, apie ką tekste kalbama, kai tema labai aiškiai atskleista. (B.2.6.1.)	Suformuluoja teksto (grožinio ir negrožinio) aiškiai atskleistą temą; naudodamasis pagalba aptaria aiškiai tekste atskleistas vertybes, susijusias su artimiausiu jam pažįstamu kontekstu. Įvardija aiškiai juntamą kūrinio nuotaiką. (B.2.6.2.)	Suformuluoja teksto (grožinio ir negrožinio) temą. Aptaria aiškiai tekste atskleistas vertybes, susijusias su artimiausiu jam pažįstamu kontekstu. Įvardija grožinio teksto nuotaiką. (B.2.6.3.)	Suformuluoja teksto (grožinio ir negrožinio) temą, randa sakiniu išreikštą pagrindinę mintį. Aptaria tekste lengvai atpažįstamas bendražmogiškas vertybes. Nusako, kaip ir kodėl kūrinio nuotaika keitėsi. (B.2.6.4.)
Randa teksto ar jo dalies iliustraciją. (B.2.7.1.)	Pastebi iliustracijas, palygina tekstą ir iliustracijomis perteiktą turinį. (B.2.7.2.)	Pastebi iliustracijas, aptaria, kaip jos siejasi su tekstu. (B.2.7.3.)	Samprotaudamas, kaip iliustracija padėjo suprasti kūrinį, remiasi tekstu. (B.2.7.4.)

Naudodamasis pagalba atpažįsta mokymosi turinyje numatytas sąvokas. (B 2.8.1.)	Atpažįsta mokymosi turinyje numatytas sąvokas. (B 2.8.2.)	Naudodamasis pagalba vartoja mokymosi turinyje numatytas sąvokas. (B 2.8.3.)	Vartoja mokymosi turinyje numatytas sąvokas kalbėdamas apie perskaitytą grožinį kūrinį. (B 2.8.4.)
Nurodo, kuri teksto dalis labiausiai patiko ir ją perskaito. (B.3.1.1.)	Dalijasi įspūdžiais apie skaitytą kūrinį su kitais. Perskaito labiausiai patikusią teksto vietą ir pagal nurodytą kriterijų (įdomiausią, juokingiausią ar pan.), naudodamasis pagalba paaiškina, kodėl ji patiko. Remiasi asmenine patirtimi. (B.3.1.2.)	Dalijasi nuomone ir įspūdžiais, patirtais skaitant kūrinį. Nurodo labiausiai patikusią (vaizdingiausią, įdomiausią, juokingiausią ar pan.) teksto vietą ir argumentuoja savo pasirinkimą. Remiasi asmenine patirtimi. (B.3.1.3.)	Dalijasi nuomone ir įspūdžiais, patirtais skaitant kūrinį, juos pagrindžia. Nurodo labiausiai patikusią teksto vietą ir samprotauja, kas ir kodėl jam patiko. Remiasi asmenine patirtimi ir skaitytu tekstu. (B.3.1.4.)
Paaiškina, kaip suprato vieną kitą nurodytą tekste vartojamą vaizdingus žodį ar frazę, kodėl patiko ar nepatiko. (B.3.2.1.)	Paaiškina, kaip suprato nurodytus tekste vartojamus vaizdingus žodžius ir frazes, kodėl patiko ar nepatiko. Kai yra suteikiama pagalba, nurodo, kada juos tiktų vartoti. (B.3.2.2.)	Paaiškina, kaip suprato tekste vartojamus vaizdingus žodžius ir frazes, kodėl patiko ar nepatiko, kada juos tiktų vartoti. (B.3.2.3.)	Vertina tekste vartojamų vaizdingų žodžių ir frazių reikšmę teksto įtaigumui. (B.3.2.4.)
Naudodamasis pagalba prieš skaitymą peržvelgia į akis krintančią teksto informaciją (antraštes, schemas, paveikslėlius ir pan.). (B.4.1.1.)	Siekdamas suprasti tekstą, peržvelgia į akis krintančią informaciją (antraštes, schemas, paveikslėlius ir pan.). (B.4.1.2.)	Siekdamas suprasti tekstą, peržvelgia į akis krintančią informaciją (antraštes, schemas, paveikslėlius ir pan.). Randa raktinį žodį, sakinį, iliustraciją, kurie rodo, apie ką gali būti tekstas. (B.4.1.3.)	Siekdamas suprasti tekstą, tikslingai sieja žodinę ir nežodinę informaciją. (B.4.1.4.)
Randa, kas jam tekste jam yra žinoma.(B.4.2.1.)	Pagal pateiktus kriterijus sieja tekstą su jau žinoma informacija, kai yra suteikiama pagalba Svarsto apie informacijos patikimumą (pvz., reklamos). (B.4.2.2.)	Sieja tekstą su jau žinoma informacija, kai yra suteikiama pagalba. Svarsto apie informacijos (pvz., reklamos) patikimumą. (B.4.2.3.)	Sieja tekstą su jau žinoma informacija. Remdamasis asmenine patirtimi ir tekstu samprotauja apie informacijos (pvz., reklamos) patikimumą. (B.4.2.4.)
Nurodo, kas tekste buvo neaišku. (B.4.3.1.)	Naudodamasis pagalba, išskiria aiškias ir mažiau suprantamas teksto vietas. Pasitikrina savo supratimą klausdamas mokytojo. (B.4.3.2.)	Išskiria aiškias ir mažiau suprantamas teksto vietas. Pasitikrina savo supratimą	Samprotauja apie mažiau suprantamas teksto vietas. Pasitikrina savo supratimą naudodamas keletą skirtingų šaltinių. (B.4.3.4.)

		klausdamas mokytojo, kitų suaugusiųjų, draugų. (B.4.3.3.)	
Klausydamas skaitomo teksto įsivaizduoja ryškiausias detales ir jas nupiešia. (B.4.4.1.)	Klausydamas skaitomo teksto mintyse kuria vaizdus ir jais dalijasi su kitais (apibūdina, nupiešia). (B.4.4.2.)	Klausydamas skaitomo teksto mintyse kuria vaizdus ir jais dalijasi su kitais (apibūdina, nupiešia). Randa tekste žodžius, kurie padėjo susikurti vaizdą. (B.4.4.3.)	Klausydamas skaitomo teksto mintyse kuria vaizdus ir jais dalijasi su kitais (apibūdina, nupiešia). Randa tekste žodžius, kurie padėjo susikurti vaizdą. Susieja susikurtą vaizdą su savo patirtimi. (B.4.4.4.)
Laikosi jam pateikto skaitymo plano trumpam laikui (pvz., savaitei). (B.4.5.1.)	Planuoja skaitymo veiklą trumpam laikui (pvz., savaitei), kai yra suteikiama pagalba. (B.4.5.2.)	Planuoja skaitymo veiklą trumpam laikui (pvz., savaitei), kai yra suteikiama pagalba, išsiaiškina, kurie išoriniai dirgikliai jo skaitymui daro neigiamą poveikį. (B.4.5.3.)	Planuoja skaitymo veiklos laiką ir vietą, atsižvelgdamas į savo skaitymo gebėjimus ir išorinių dirgiklių poveikį (pvz., triukšmas, kitų žmonių buvimas ir kt.).(B.4.5.4.)
. Įvardija keletą skaitytų, girdėtų vaikų literatūros kūrinių. (B.5.1.1)	Atpažįsta ryškiausius šio amžiaus vaikams aktualius kultūros reiškinius (pvz., Užgavėnės, Kaziuko mugė), įvardija keletą mėgstamų vaikų literatūros kūrinių, autorių, lengviausiai suprantamų Lietuvos žodinio kultūros paveldo reiškinių (pvz., skaičiuotės). (B.5.1.2.)	Atpažįsta šio amžiaus vaikams aktualius kultūros reiškinius (pvz., Užgavėnės, Kaziuko mugė), įvardija keletą mėgstamų vaikų literatūros kūrinių, autorių, lengviausiai suprantamų Lietuvos žodinio kultūros paveldo reiškinių (pvz., patarlės, mįslės, skaičiuotės). (B.5.1.3.)	Atpažįsta visuomenei aktualius kultūros reiškinius, įvardija keletą mėgstamų vaikų literatūros kūrinių, autorių, reikšmingiausių Lietuvos žodinio kultūros paveldo reiškinių (pvz., pasakas, patarles). (B.5.1.4.)
Lankydamasis teatre, kine, muziejuje, dalyvaudamas mokyklos kultūros renginiuose, išsako savo įspūdžius.(B.6.5.1.)	Lankydamasis teatre, kine, muziejuje, dalyvaudamas kultūros renginiuose, išsako savo įspūdžius ir nuomonę. (B.6.5.2.)	Lankydamasis teatre, kine, muziejuje, dalyvaudamas klasės, mokyklos renginiuose, išbando atlikėjo, stebėtojo vaidmenis, dalijasi patirtimi su bendraamžiais ir suaugusiais. (B.6.5.3.)	Lankydamasis teatre, kine, muziejuje, dalyvaudamas kultūros renginiuose, išbando kūrėjo, atlikėjo, stebėtojo vaidmenis, dalijasi patirtimi su bendraamžiais ir suaugusiais. (B.6.5.4.)
C. Rašymas ir teksto kūrimas			
Naudodamasis pavyzdžiu, rašo sau ir kitiems kasdienėse mokymosi situacijose, pateikdamas kelias	Naudodamasis pagalbine medžiaga rašo sau ir kitiems kelias susijusias mintis kasdienėse mokymosi ir	Rašo sau ir kitiems kasdienėse mokymosi ir laisvalaikio situacijose (pvz., raštelis, sąrašas,	Išsamiai rašo sau ir kitiems kasdienėse mokymosi ir laisvalaikio situacijose.

esmines detales. Rašo taip, kad skaitytojas gali suprasti vieną kitą mintį. (C.1.1.1.)	laisvalaikio situacijose. Rašo taip, kad skaitytojas gali suprasti pagrindinę mintį. (C.1.1.2.)	žinutė, kvietimas). Rašo taip, kad skaitytojas suprastų. (C.1.1.3.)	Rašo taip, kad skaitytojas aiškiai supranta parašytas mintis. (C.1.1.4.)
C.1.3.1. Pagal pavyzdį kuria kelių sakinių pasakojimą. (C.1.2.1.)	C.1.3.2. Naudodamasis pagalbine medžiaga (paveikslėlių serija, pasakojimo pradžia) kuria rišlų kelių sakinių pasakojimą. (C.1.2.2.)	Kuria rišlų kelių sakinių pasakojimą. (C.1.2.3.)	Kuria rišlų pasakojimą siekdamas sudominti. C.1.2.4.)
C.2.3.1. Aprašo gerai žinomą objektą (pvz., daiktą, gyvūną), pateikia kelias aiškiai pastebimas detales. (C.1.3.1.)	C.2.3.2. Aprašo gerai žinomą objektą (pvz., daiktą, gyvūną), glaustai pateikia bendrą vaizdą ir kelias detales. (C.1.3.2.)	Aprašo gerai žinomą objektą (pvz., daiktą, gyvūną), pateikia bendrą vaizdą ir detales. (C.1.3.3.)	Aprašo gerai žinomą objektą (pvz., daiktą, gyvūną), išsamiai pateikia bendrą vaizdą ir detales. (C.1.3.4.)
Naudodamasis pagalba pateikia savo nuomonę (pvz., parašo, kas patinka ar nepatinka ir kodėl). C.1.4.1.)	Pateikia savo nuomonę (pvz., vienu – dviem sakiniais parašo, kas patinka ar nepatinka ir kodėl). C.1.4.2.)	Pateikia savo nuomonę (pvz., keletu sakinių parašo, kas patinka ar nepatinka ir kodėl). C.1.4.3.)	Pateikia nuomonę (pvz., rašo laišką, komentarą), ją paremia vienu kitu argumentu.C.1.4.4.)
Parašo kelis sakinius, kuriuose galima įžvelgti pasakojimo pradžios arba pagrindinės pasakojimo dalies – įvykio raidos užuomazgas. (C.2.1.3.)	Sukuria kelių sakinių pagrindinę pasakojimo dalį – įvykio(ų) raidą. Pradžia ir pabaiga gali būti sunkiai įžvelgiamos. (C.2.1.3.)	Rašo pasakojimą, kuriame ryškėja pagrindinės struktūrinės dalys (pradžia – įvykių raida – pabaiga). (C.2.1.3.)	Rašo pasakojimą, kuriame aiškiai išryškintos pagrindinės struktūrinės dalys (pradžia – įvykių raida – pabaiga). (C.2.1.3.)
Rašo tekstą suprantamais sakiniais, naudodamasis pagalba pritaiko keletą išmoktų rašybos ir skyrybos taisyklių. (C.2.2.1.)	Rašo tekstą suprantamais sakiniais, siedamas su tema, naudodamasis pagalba pritaiko išmoktas rašybos ir skyrybos taisykles. (C.2.2.2.)	Rašo tekstą, siedamas sakinius su tema, daugeliu atvejų tinkamai taiko išmoktas rašybos ir skyrybos taisykles. (C.2.2.3.)	Rašo tekstą, siedamas sakinius su tema, be reikalo nekartoja tų pačių žodžių, tinkamai taiko išmoktas rašybos ir skyrybos taisykles. (C.2.2.4.)
Įskaitomai rašo ranka, naudodamasis pagalba parašo keletą eilučių mobiliųjų įrenginių klaviatūra. (C.2.3.1.)	Įskaitomai rašo ranka, mobiliųjų parašo keletą eilučių įrenginių klaviatūra, naudodamas didžiąsias ir mažąsias raides. (C.2.3.2.)	Aiškiai ir tvarkingai rašo ranka, mobiliųjų įrenginių klaviatūra rašo naudodamas didžiąsias ir mažąsias raides, skyrybos ženklus. (C.2.3.3.)	Aiškiai ir tvarkingai rašo ranka, mobiliųjų įrenginių klaviatūra rašo naudodamas didžiąsias ir mažąsias raides, skyrybos ir kitus ženklus, spalvas, vaizdinius. (C.2.3.4.)
Naudodamasis pagalba, rašo tekstą, pritaikydamas rašymo pagal paveikslėlių seriją etapus. (C.3.1.1.)	Naudodamasis pagalba, rašo tekstą, pritaikydamas rašymo pagal duotą pradžią etapus. (C.3.1.2.)	Rašo tekstą pagal pateiktą planą, veiksmažodžių grandinę, kai yra suteikiama pagalba; naudojasi	Rašo tekstą pagal pateiktą planą, naudojasi užrašyta veiksmažodžių grandine, raktiniais žodžiais, duota pradžia, pabaiga ir pan. (C.3.1.4.)

		raktiniais žodžiais, duota pradžia ir/arba pabaiga. (C.3.1.3.)	
Naudodamasis pagalba, tobulina kuriamo teksto dalį: dar kartą ją skaito, taiso pagal vieną aspektą (turinio arba rašybos). (C.3.2.1.)	Naudodamasis pagalba tobulina kuriamą tekstą: dar kartą ją skaito, taiso pagal vieną aspektą (turinio arba rašybos). (C.3.2.2.)	Tobulina kuriamą tekstą: dar kartą jį skaito, taiso pagal pateiktus kriterijus, apimančius vieną aspektą (turinio, struktūros, rašybos). (C.3.2.3.)	Tobulina kuriamą tekstą: dar kartą jį skaito, taiso pagal iš anksto susitartus kriterijus, apimančius kelis aspektus (turinio, struktūros, rašybos). (C.3.2.4.)
Aptaria savo rašymo patirtį (ką ir kam rašo) atsakydamas į pateiktus klausimus. (C.3.3.3.)	Aptaria savo patirtį (ką ir kam rašo) trumpai papasakodamas. (C.3.3.3.)	Aptaria savo rašymo patirtį (ką, kam ir kodėl rašo) ir paaiškina, kaip, jo manymu, sekasi rašyti. (C.3.3.3.)	Mokytojui padedant aptaria savo rašymo patirtį: kas pasisekė, kas ne, kodėl, ką kitąkart reikėtų daryti kitaip. (C.3.3.3.)
D. Kalbos pažinimas			
Skiria lietuvių kalbos garsus kalbos sraute, kai tariama keletą kartų lėtai ir aiškiai, daugumą jų užrašo atitinkamomis raidėmis; praktinėje veikloje nurodo, kur garsas, kur raidė. (D.1.1.1.)	Skiria lietuvių kalbos garsus kalbos sraute, kai tariama lėtai ir aiškiai, užrašo juos atitinkamomis raidėmis; skiria raidę nuo garso. (D.1.1.2.)	Skiria lietuvių kalbos garsus kalbos sraute, užrašo juos atitinkamomis raidėmis; paaiškina, kuo raidė skiriasi nuo garso. (D.1.1.3.)	Skiria lietuvių kalbos garsus ir raides kalbos sraute, kai žodis pasakomas neįprastai/netipiškai (pavyzdžiui, greičiau, su akcentu, eiliuotoje kalboje, deklamuojant, dainuojant). (D.1.1.4.)
Naudodamasis pagalbine medžiaga, skiria balsius, priebalsius (nevartojant terminų), taisyklingai juos taria. (D.1.2.1.)	Skiria balsius, daugumą priebalsių, (nevartojant terminų), taisyklingai juos taria. (D.1.2.2.)	Skiria balsius, priebalsius, dvibalsius (nevartodami terminų), taisyklingai juos taria. (D.1.2.3.)	Grupuoja balsius (ilguosius, trumpuosius) priebalsius, dvibalsius; teisingai žodžiuose atskiria dvibalsius (nevartojant terminų), taisyklingai juos taria. (D.1.2.4.)
Naudodamasis pagalba taisyklingai kirčiuoja dažniausiai vartojamus žodžius, kai kirčiuotas skiemuo yra pažymėtas. (D.1.3.3.)	Taisyklingai kirčiuoja dažniausiai vartojamus žodžius, kai kirčiuotas skiemuo yra pažymėtas. (D.1.3.3.)	Taisyklingai kirčiuoja dažniausiai vartojamus žodžius. (D.1.3.3.)	Taisyklingai kirčiuoja rečiau vartojamus arba sunkiau perskaitomus žodžius. (D.1.3.3.)
Naudodamasis pagalba (pavyzdžiui, panaudojant daiktus, keliant klausimą) skiria žodžius, reiškiančius daiktų pavadinimus. (D.2.1.1.)	Skiria žodžius, reiškiančius daiktų pavadinimus; pagal pavyzdį susieja žodžius, reiškiančius veiksmą su veiksmo laiku, kai yra duotas klausimas (kas vyko vakar? kas	Skiria žodžius, reiškiančius veiksmą, daiktų, požymių pavadinimus. (D.2.1.3.)	Skiria ir grupuoja žodžius, reiškiančius veiksmą, daiktų, požymių pavadinimus. (D.2.1.4.)

	vyksta šiandien? kas vyks rytoj?) (D.2.1.2.)		
Atrenka asmenvardžius (žmonių vardus, pavardes), pagal pavyzdį atrenka gyvūnų vardus, vietovardžius (jam žinomos vietovės pavadinimą). (D.2.2.1.)	Atpažįsta asmenvardžius (žmonių vardus, pavardes), atrenka jo aplinkoje vartojamus gyvūnų vardus, vietovardžius (miesto ar jam žinomos vietovės pavadinimus). (D.2.2.2.)	Atpažįsta ir tinkamai vartoja asmenvardžius (žmonių vardus, pavardes), gyvūnų vardus, vietovardžius (miesto, kaimo, ežero, upės ar jam žinomos vietovės pavadinimus). (D.2.2.3.)	Skiria ir taisyklingai vartoja tikrinius daiktavardžius (be termino) įvairiuose kontekstuose. (D.2.2.4.)
Pagal pavyzdį iš vieno žodžio padaro kitą su dažniausiai vartojamais priešdėliais (pvz., gražus – negražus; dirba – nedirba). (D.2.3.1.)	Atpažįsta žodžius su dažnai vartojamais priešdėliais ir priesagomis (pvz., priesaga -el-, priešdėliu ne-) ir remdamasis analogija taiko sudarydamas naujus žodžius (D.2.3.2.)	Paaiškina ir pagal pavyzdį taiko žodžių kaitymo ir darybos būdus. (D.2.3.3.)	Paaiškina ir taiko žodžių kaitymo ir darybos būdus; iš vieno žodžio padaro kitą su priešdėliais, priesagomis (mokymosi turinyje numatytus atvejus). (D.2.3.4.)
Naudodamasis pagalbine medžiaga, skiria sakinį nuo pavienių žodžių. (D.3.1.1.)	Skiria sakinį nuo pavienių žodžių. (D.3.1.2.)	Skiria sakinį nuo pavienių žodžių, kelia sakinio žodžiams klausimus. (D.3.1.3.)	Paaiškina, kaip sakinio žodžiai yra tarpusavyje susiję, keldamas sakinio žodžiams klausimus. (D.3.1.4.)
Pagal prasmę įterpia žodį sakinyje derindamas galūnę. Sudaro tiesioginius sakinius, kai yra suteikiama pagalba. (D.3.2.1.)	Iš duotų žodžių sudaro ir užrašo tiesioginį sakinį, derindamas galūnes. Sudaro klausiamuosius sakinius, kai yra suteikiama pagalba. (D.3.2.2.)	Sudaro ir vartoja tiesioginius, klausiamuosius, skatinamuosius sakinius (tiesioginius, klausiamuosius, skatinamuosius). (D.3.2.3.)	Sudaro ir tinkamai vartoja tiesioginius, klausiamuosius, skatinamuosius sakinius, taisyklingai juos intonuoja. (D.3.2.4.)
Pagal pavyzdį sakinyje randa žodžius, atsakančius į klausimus kas?, ką veikia? (D.3.3.1.)	Sakinyje randa žodžius, atsakančius į klausimus kas?, ką veikia? (D.3.3.2.)	Atpažįsta sakinio žodžius, nusakančius veikėją ir jo atliekamą veiksmą. (D.3.3.3.)	Susieja sakinio žodžius, nusakančius veikėją ir jo atliekamą veiksmą; kelia klausimus kitiems sakinio žodžiams. (D.3.3.4.)
Skiria tekstą nuo pavienių sakinių. (D.4.1.1.)	Skiria tekstą nuo pavienių sakinių, pagal pavyzdį nurodo elementariausius teksto požymius (pvz., pavadinimą, autorių, veikėjų pokalbius ir pan.). (D.4.1.2.)	Skiria tekstą nuo pavienių sakinių, nurodo elementariausius teksto požymius (pvz., pavadinimą, autorių, veikėjus, įvykius ir pan.). (D.4.1.3.)	Atpažįsta įvairius tekstus (netradicinius, tekstus įvairiose aplinkose/medijose). (D.4.1.4.)
Pagal pavyzdį atlieka nesudėtingus kalbos tyrinėjimus tyrimus (pvz.,	Pagal pavyzdį atlieka nesudėtingus kalbos tyrinėjimus (pvz., pasižymi	Pagal pavyzdį atlieka nesudėtingus kalbos tyrinėjimus (pvz., grupuoja	Atlieka nesudėtingus kalbos tyrinėjimus (pvz., pastebi

pasižymi jam nežinomus žodžius). (D.5.1.1.)	jam nežinomus žodžius ir išsiaiškina jų reikšmę). (D.5.1.2.)	skirtingus žodžius pagal reikšmę). (D.5.1.3.)	dėsningumus, padaro išvadas). (D.5.1.4.)
Pagal pavyzdį atlieka nesudėtingus kalbos vartojimo tyrinėjimus (pvz., stebi kalbos vartojimo situacijas artimoje aplinkoje, pažymi pateiktame užduoties lape). (D.5.2.1.)	Pagal pavyzdį atlieka nesudėtingus kalbos vartojimo tyrinėjimus (pvz., stebi kalbos vartojimo situacijas artimoje aplinkoje, užsirašo). (D.5.2.2.)	Pagal pavyzdį atlieka nesudėtingus kalbos vartojimo tyrinėjimus (pvz., stebi kalbos vartojimo situacijas artimoje aplinkoje, daro išvadas pagal aiškiai pastebimus požymius). (D.5.2.3.)	Atlieka nesudėtingus kalbos vartojimo tyrinėjimus (pvz., stebi kalbos vartojimo situacijas artimoje aplinkoje, elementariai apibendrina, daro išvadas). (D.5.2.4.)
Įvardija keletą kalbos vaidmens visuomenėje aspektų (bendrauti, sužinoti, atpažinti, reikšti emocijas, kurti). (D.6.1.3.)	Trumpai nusako kalbos vaidmenį visuomenėje (bendrauti, sužinoti, atpažinti, reikšti emocijas, kurti). (D.6.1.3.)	Aptaria kalbos vaidmenį visuomenėje (bendrauti, sužinoti, atpažinti, reikšti emocijas, kurti). (D.6.1.3.)	Aptaria ir kalbos vaidmenį visuomenėje (bendrauti, sužinoti, atpažinti, reikšti emocijas, kurti), pateikia pavyzdžių. (D.6.1.3.)

40.2. Pasiekimų lygių požymiai. 3–4 klasės:

Pasiekimų lygiai			
Slenkstinis (I)	Patenkinamas (II)	Pagrindinis (III)	Aukštesnysis (IV)
A. Kalbėjimas, klausymas ir sąveika			
Klausosi dėmesingai, aptaria/atrenka/išskiria esminę informaciją. (A.1.1.1.)	Klausosi dėmesingai ir reflektyviai (aktyviai parodydamas (mimika, gestais) santykį su pranešimu), atrenka didžiąją dalį informacijos nurodytam tikslui. (A.1.1.2.)	Klausosi dėmesingai ir reflektyviai (žodinėmis ir/ar nežodinėmis priemonėmis parodydamas santykį su pranešimu), tikslingai atrenka informaciją. (A.1.1.3.)	Klausosi dėmesingai ir aktyviai, tikslingai atrenka informaciją, argumentuoja savo pasirinkimus. (A.1.1.4.)
Išgirstą informaciją sieja su sava patirtimi, vertina pagal nurodytus kriterijus. (A.1.2.1.)	Išgirstą informaciją sieja su sava patirtimi, vertina pagal susitartus kriterijus. (A.1.2.2.)	Išgirstą informaciją sieja su sava patirtimi ir kontekstu, vertina pagal susitartus kriterijus. (A.1.2.3.)	Išgirstą informaciją sieja su sava patirtimi ir kontekstu, ją komentuoja ir kritiškai vertina pagal susitartus kriterijus. (A.1.2.4.)
Iš anksto pasirengęs (kai suteikiama pagalba) kalba monologu, dalyvauja pokalbiuose, intuityviai naudojasi neverbalinės kalbos priemonėmis (mimika, judesiais). (A.2.1.1.)	Iš anksto pasirengęs kalba monologu (kai suteikiama pagalba), dalyvauja pokalbiuose, daugeliu atvejų tinkamai naudojasi neverbalinės kalbos priemonėmis (mimika, judesiais). (A.2.1.2.)	Iš anksto pasirengęs tikslingai kalba monologu, konstruktyviai dalyvauja pokalbiuose, diskusijose, tinkamai naudojasi neverbalinės kalbos priemonėmis. (A.2.1.3.)	Tikslingai ir savarankiškai pasirengęs kalba monologu, konstruktyviai dalyvauja pokalbiuose, diskusijose naudojasi neverbalinės kalbos priemonėmis. (A.2.1.4.)

Klausydamas ar kalbėdamas atsižvelgia į adresatą ir komunikavimo situaciją, kai yra suteikiama pagalba; leidžia pašnekovui išsakyti savo mintis, laikosi mandagaus bendravimo susitarimų. (A.2.2.1.)	Klausydamas ir kalbėdamas daugeliu atvejų atsižvelgia į adresatą ir komunikavimo situaciją, tinkamai reaguoja; rodo susidomėjimą, gerbia kito nuomonę, laikosi jam žinomų kalbos etiketo taisyklių. (A.2.2.2.)	Klausydamas ir kalbėdamas atsižvelgia į adresatą ir komunikavimo situaciją, tinkamai reaguoja; rodo susidomėjimą, gerbia kito nuomonę, laikosi jam žinomų kalbos etiketo taisyklių. (A.2.2.3.)	Klausydamas ir kalbėdamas tikslingai atsižvelgia į adresatą ir komunikavimo situaciją, rodo susidomėjimą, gerbia kito nuomonę, laikosi kalbos etiketo, daugeliu atvejų pasirenka tinkamą kalbinę raišką. (A.2.2.4.)
Dažniausiai nuosekliai pasakoja ar atpasakoja, kalbėdamas nenukrypsta nuo temos. (A.2.3.1.)	Nuosekliai pasakoja ar atpasakoja. Siekdamas, kad klausytojas jį suprastų, pasakoja, emocingai, raiškiai. (A.2.3.2.)	Siekdamas sudominti emocingai, raiškiai pasakoja, paaiškindamas priežastis ir pasekmes. Kalbėdamas nuosekliai plėtoja temą. (A.2.3.3.)	Siekdamas saviraiškos ir sudominti emocingai, raiškiai pasakoja, kalba nuosekliai, plėtoja temą, paaiškindamas priežastis ir pasekmes. (A.2.3.4.)
Aiškiai informuoja, trumpai paaiškina, bendrais bruožais apibūdina. (A.2.4.1.)	Tiksliai, aiškiai informuoja, trumpai paaiškina, apibūdina nurodydamas bendrą vaizdą ir esmines detales. (A.2.4.2.)	Tiksliai, aiškiai informuoja, paaiškina, išsamiai apibūdina. (A.2.4.3.)	Tiksliai, aiškiai informuoja, išsamiai apibūdina, paaiškina, kaip kas įvyko, kaip kas daroma.(A.2.4.4.)
Išsako savo nuomonę apie gerai pažįstamus dalykus. (A.2.5.1.)	Išsako savo nuomonę apie gerai pažįstamus dalykus, ją pagrindžia remdamasis patirtimi, kai yra suteikiama pagalba. (A.2.5.2.)	Išsako savo nuomonę apie gerai pažįstamus dalykus, ją pagrindžia remdamasis patirtimi. (A.2.5.3.)	Išsako savo nuomonę, ją tinkamai pagrindžia remdamasis patirtimi.ir gerai žinomu kontekstu. (A.2.5.4.)
Taisyklingai taria, kirčiuoja dažniausiai vartojamus žodžius. Tinkamai intonuoja daugumą sakinių. (A.3.1.1.)	Taisyklingai taria, kirčiuoja daugumą dažnai vartojamų žodžių. Tinkamai intonuoja sakinius, daro pauzes, pabrėžia svarbiausius žodžius. (A.3.1.2.)	Taisyklingai taria, kirčiuoja dažnai vartojamus žodžius. Tinkamai intonuoja sakinius, daro pauzes, balsu pabrėžia svarbiausią prasminę sakinio vietą (loginis kirtis). (A.3.1.3.)	Daugeliu atvejų taisyklingai taria, kirčiuoja. Atsižvelgdamas į kontekstą, tinkamai intonuoja sakinius, daro pauzes, balsu pabrėžia svarbiausią prasminę sakinio vietą (loginis kirtis). (A.3.1.4.)
Turtina savo kalbą naujais vaizdingais žodžiais ir posakiais. Tinkamai juos vartoja įprastose, žinomose situacijose, pažįstamame kontekste. Kalbėdamas tinkamai	Turtina savo kalbą naujais žodžiais ir posakiais (ir perkeltinės prasmės, tarptautiniais). Tinkamai juos vartoja įprastose situacijose. Pasakodamas vartoja vaizdingus tarmiškus žodžius	Turtina savo kalbą naujais žodžiais ir posakiais (ir perkeltinės prasmės, tarptautiniais). Tikslingai juos vartoja įprastose ir naujose situacijose. Tinkamoje situacijoje tikslingai vartoja vaizdingus	Tikslingai ir savarankiškai turtina savo kalbą naujais žodžiais ir posakiais. Tinkamai juos vartoja įvairiose situacijose. Pasakodamas tikslingai vartoja tarmiškus žodžius ar posakius (jeigu juos žino). (A.3.2.4.)

pavartoja tarmybes (jeigu jas žino). (A.3.2.1.)	ar posakius (jeigu juos žino). (A.3.2.2.)	tarmiškus žodžius ar posakius (jeigu juos žino). (A.3.2.3.)	
Mokytojo padedamas apmąsto savo klausymą ir kalbėjimą: įvardija, kas pasisekė, kas – ne, ką kitąkart reikėtų daryti kitaip; paprašo pakartoti, patikslinti, jeigu ko nors nesuprato. (A.4.1.1.)	Mokytojo padedamas apmąsto savo klausymą ir kalbėjimą: paaiškina, kas pasisekė, kas – ne, kodėl, ką kitąkart reikėtų daryti kitaip; įvardija, ko ir kodėl nesuprato, ir naudojasi pasišlytais būdais tai išsiaiškinti. (A.4.1.2.)	Mokytojo padedamas apmąsto savo klausymą ir kalbėjimą: paaiškina, kas pasisekė, kas – ne, kodėl, ką kitąkart reikėtų daryti kitaip; įvardija, ko ir kodėl nesuprato, ir naudojasi jam žinomais būdais tai išsiaiškinti. (A.4.1.3.)	Mokytojo padedamas apmąsto savo klausymą ir kalbėjimą: paaiškina, kas pasisekė, kas – ne, kodėl, ką kitąkart reikėtų daryti kitaip; įvardija, ko ir kodėl nesuprato, ir tikslingai ieško būdų tai išsiaiškinti. (A.4.1.4.)
Parodo kalbėtojui, kad jo klausosi. Naudojasi paprasčiausiomis kompensavimo strategijomis: pasako mintį kitais žodžiais, kalbą papildo gestais. (A.4.2.1.)	Įvairiais būdais parodo kalbėtojui, kad jo klausosi. Naudojasi kompensavimo strategijomis: pasitikslina žodžio reikšmę, pasižymi informaciją (raktinius žodžius). (A.4.2.2.)	Klausosi aktyviai: nusiteikia suprasti ir domėtis, išsiaiškina tikslą, pasižymi informaciją. Naudojasi kompensavimo strategijomis: remiasi situacijos kontekstu (nežinomą žodį supranta iš kitų žinomų žodžių), pasinaudoja bendra pranešimo logika. (A.4.2.3.)	Klausosi aktyviai įvairiose mokymosi situacijose. Tikslingai naudojasi keliomis skirtingomis kompensavimo strategijomis. (A.4.2.4.)
Naudodamasis pagalba taiko mokytojo pasiūlytas strategijas rengiantis kalbėti ir kalbant. (A.4.3.1.)	Taiko mokytojo pasiūlytas strategijas rengiantis kalbėti ir kalbant. (A.4.3.2.)	Tinkamai taiko mokytojo pasiūlytas strategijas rengiantis kalbėti ir kalbant. (A.4.3.3.)	Eksperimentuoja taikydamas įvairias pasiūlytas pasirengimo kalbai ir kalbėjimo strategijas. (A.4.3.4.)
B. Skaitymas, teksto supratimas ir literatūros bei kultūros pažinimas			
Skaito sakiniais. Taisyklingai taria garsus ir tinkamai intonuoja tiesioginius, klausiamuosius ir skatinamuosius sakinius, daro pauzes. (B.1.1.1.)	Sklandžiai skaito žinomą tekstą. Tinkamai intonuoja sakinius pagal skyrybos ženklus. (B.1.1.2.)	Skaito sklandžiai, įvairiais būdais (balsu ir tyliai, tik perbėgdamas akimis ir lėtai, įsigilindamas); skaito suprasdamas mintį, balsu pabrėžia svarbiausią prasminę sakinio vietą, tinkamai intonuoja tiesioginę kalbą. (B.1.1.3.)	Skaito sklandžiai, apmąstydamas skaitomą tekstą, pasirenka sau tinkamą skaitymo būdą; tinkamai intonuoja tiesioginę kalbą. (B.1.1.4.)
Skaito savo poreikius ir galimybes atitinkančius tekstus, nusako turinio	Skaito savo poreikius ir galimybes atitinkančius tekstus, nusako jų	Skaito savo poreikius ir galimybes atitinkančius tekstus, nusako jų	Skaito savo poreikius ir galimybes atitinkančius tekstus, nusako jų turinį,

esmę, išskiria tekste vyraujančius elementus (pvz., esminę informaciją, įvykį, aprašymą ar pan.). (B.1.2.1.)	turinį; kai yra suteikiama pagalba, apibendrina tekstą ar jo dalį. (B.1.2.2.)	turinį, apibendrina tekstą ar jo dalį. (B.1.2.3.)	apibendrina tekstą ar jo dalį, paaiškina, kuo perskaitytas tekstas išsiskiria iš anksčiau skaitytų panašaus pobūdžio kūrinių (pvz., įdomiais veikėjai, netikėtais įvykiais, vaizdinga kalba ir kt.). (B.1.2.4.)
Atsižvelgdamas į savo skaitymo interesus ir kitų rekomendacijas, suaugusiųjų padedamas naudojasi bibliotekomis, interneto svetainėmis ir kitomis informacinių technologijų teikiamomis galimybėmis skaityti. (B.1.3.2.)	Atsižvelgdamas į skaitymo tikslus naudojasi bibliotekomis, nurodytomis interneto svetainėmis ir kitomis informacinių technologijų teikiamomis galimybėmis skaityti. (B.1.3.2.)	Atsižvelgdamas į skaitymo tikslus ir poreikius, naudojasi bibliotekomis, interneto svetainėmis ir kitomis informacinių technologijų teikiamomis galimybėmis skaityti. (B.1.3.3.)	Sistemingai ir tikslingai naudojasi bibliotekomis, interneto svetainėmis ir kitomis informacinių technologijų teikiamomis galimybėmis skaityti. (B.1.3.4.)
Randa tekste aiškiai pateiktą tiesioginę informaciją ir aiškiai numanomą netiesioginę informaciją. Naudojasi vaikams skirtomis enciklopedijomis, žodynais, žinynais, „draugišku“ internetu. (B.1.4.1.)	Randa tekste pateiktą tiesioginę ir netiesioginę informaciją. Naudojasi nurodytais informacijos šaltiniais, atsirinkdamas informaciją konkrečiam tikslui (pvz., sužinoti, pritaikyti, kurti). (B.1.4.2.)	Randa tekste tiesiogiai ir netiesiogiai pateiktą informaciją. Naudojasi įvairiais informacijos šaltiniais, atsirinkdamas informaciją konkrečiam tikslui (pvz., sužinoti, pritaikyti, kurti). (B.1.4.3.)	Randa tekste tiesiogiai ir netiesiogiai pateiktą informaciją. Vertina informaciją, kuri yra svarbi konkrečiam skaitymo tikslui (pvz., sužinoti, pritaikyti, kurti) ir ja tikslingai naudojasi. (B.1.4.4.)
Atpažįsta grožinį ir negrožinį tekstą, prozos ir poezijos kūrinius. (B.2.1.1.)	Skiria grožinį ir negrožinį tekstą, prozos ir poezijos kūrinius ir nurodo po vieną kitą šių tekstų požymį. (B.2.1.2.)	Nusako esminius grožinio ir negrožinio teksto požymius, skiria prozos, poezijos, dramos kūrinius. Atpažįsta amžiaus tarpsniui aktualius kūrinių žanrus, pavyzdžiui, pasaka, eilėraštis, apsakymas, drama. (B.2.1.3.)	Samprotauja apie grožinio ir negrožinio teksto požymius, argumentuodamas skiria prozos, poezijos, dramos kūrinius. Atpažįsta amžiaus tarpsniui aktualius kūrinių žanrus. (B.2.1.4.)
Įvardija kūrinio veikėjus, randa veikėjų išorės, būdo aprašymus, dialogus. (B.2.2.1.)	Apibūdina veikėjus, aptaria jų veiksmus. (B.2.2.2.)	Apibūdina grožinio teksto veikėjus, aptaria ir vertina jų veiksmus, samprotauja apie jų santykius. (B.2.2.3.)	Apibūdina veikėjus, aptaria ir vertina jų veiksmus, samprotauja apie jų santykius, argumentuoja savo teiginius. (B.2.2.4.)

Nusako įvykių seką, nurodo aiškiai tekste įvardytą veiksmo vietą ir laiką.(B.2.3.1.)	Nusako įvykių seką, atrinkdamas detales, būdingas įvykiui, reiškiniui; nurodo lengvai numanomą veiksmo vietą ir laiką. (B.2.3.2.)	Aptaria įvykių seką ir svarbą, veiksmo laiką, vietą, jų kaitą. (B.2.3.3.)	Aptaria įvykių seką ir svarbą, veiksmo laiką, vietą, jų kaitą. Samprotauja apie įvykių priežastis ir pasekmes. (B.2.3.4.)
Randa tekste anksčiau girdėtus ar skaitytus vaizdingus žodžius ir frazes, paaiškina jų reikšmę. (B.2.4.1.)	Randa tekste vaizdingus žodžius ir frazes, paaiškina jų reikšmę. (B.2.4.2.)	Randa tekste vaizdingus žodžius ir frazes, paaiškina jų reikšmę ir paskirtį. (B.2.4.3.)	Argumentuodamas paaiškina tekste pavartotų vaizdingų žodžių ir frazių reikšmę ir paskirtį. (B.2.4.4.)
Atpažįsta aiškiai suprantamas (pvz., pamokymas) netiesiogiai tekste pasakytas mintis. (B.2.5.1.)	Atpažįsta skirtingose teksto vietose netiesiogiai pasakytas mintis, samprotauja, kodėl mintis (pvz.: pamokymas) yra pateikta tam tikroje kūrinio vietoje. (B.2.5.2.)	Atpažįsta ir paaiškina netiesiogiai pasakytas mintis, argumentuoja, kodėl pasirinktos tokios raiškos priemonės. (B.2.5.3.)	Atpažįsta ir paaiškina netiesiogiai pasakytas mintis, svarsto, kur kitur jas galima pritaikyti. Siūlo tekstui alternatyvias raiškos priemones. (B.2.5.4.)
Įvardija teksto (grožinio ir negrožinio) temą ir aiškiai išreikštą pagrindinę mintį (pvz., pavadinimu, teksto sakiniu). Aptaria aiškiai tekste atskleistas vertybes, susijusias su artimiausiu jam pažįstamu kontekstu, įvardija kūrinio nuotaiką. (B.2.6.1.)	Suformuluoja teksto (grožinio ir negrožinio) temą ir aiškiai numanomą pagrindinę mintį. Aptaria tekste lengvai atpažįstamas bendražmogiškas vertybes, nusako kūrinio nuotaiką, įvardija, ar ji keičiasi ir kaip. (B.2.6.2.)	Suformuluoja teksto (grožinio ir negrožinio) temą ir pagrindinę mintį. Aptaria tekste lengvai atpažįstamas bendražmogiškas vertybes. Apibūdina grožinio teksto nuotaiką. (B.2.6.3.)	Suformuluoja teksto (grožinio ir negrožinio) temą ir pagrindinę mintį. Aptaria tekste atskleistas bendražmogiškas vertybes. Apibūdina grožinio teksto nuotaiką. (B.2.6.4.)
Skaitydamas tekstą, pastebi iliustracijas (piešinius, nuotraukas, schemas ir kt.), jeigu jų yra, aptaria, kaip jos siejasi su tekstu. (B.2.7.1.)	Skaitydamas tekstą, jeigu reikia, susieja jį su iliustracijomis (piešiniais, nuotraukomis, schemomis ir kt.), paaiškina iliustracijomis perteiktą informaciją. (B.2.7.2.)	Skaitydamas tekstą, jeigu reikia, naudojasi iliustracijomis (piešiniais, nuotraukomis, schemomis ir kt.). (B.2.7.3.)	Skaitydamas tekstą, jeigu reikia, naudojasi iliustracijomis (piešiniais, nuotraukomis, schemomis ir kt.). Pateikia kelis argumentus, kaip iliustracijos padeda suprasti tekstą. (B.2.7.4.)
Kalbėdamas apie grožinius tekstus vartoja mokymosi turinyje numatytas sąvokas, jei yra suteikiama pagalba. (B.2.8.1.)	Kalbėdamas apie grožinius tekstus iš dalies tinkamai vartoja mokymosi turinyje numatytas sąvokas. (B.2.8.2.)	Kalbėdamas apie grožinius tekstus tinkamai vartoja mokymosi turinyje numatytas sąvokas. (B.2.8.3.)	Kalbėdamas apie grožinius tekstus tinkamai ir tikslingai vartoja mokymosi turinyje numatytas sąvokas. (B.2.8.4.)
Išsako įspūdžius, patirtus skaitant kūrinį. Nurodo labiausiai patikusią	Išsako įspūdžius ir nuomonę apie kūrinį. Nurodo labiausiai patikusią	Išsako įspūdžius ir nuomonę apie kūrinį. Argumentuotai paaiškina,	Dalijasi įspūdžiais ir argumentuota nuomone apie kūrinį. Aiškindamas,

(vaizdingiausią, įdomiausią, juokingiausią ar pan.) teksto vietą ir paaiškina, kas jam patiko. Remiasi asmenine patirtimi. (B.3.1.1.)	teksto vietą ir samprotauja, kas ir kodėl jam patiko. Remiasi asmenine patirtimi ir skaitytu tekstu. (B.3.1.2.)	kas ir kodėl tekste jam padarė įspūdį, sudomino, nustebino, suglumino ir pan. Remiasi asmenine patirtimi, perskaitytu tekstu, anksčiau skaitytais kūriniais. (B.3.1.3.)	kas ir kodėl tekste jam padarė įspūdį, sudomino, nustebino, suglumino ir pan., pateikia keletą platesnio konteksto argumentų (pvz., remiasi perskaitytu tekstu, kitų nuomone, autoritetais, asmenine patirtimi). (B.3.1.4.)
Paaiškina, kaip suprato tekste vartojamus vaizdingus žodžius ir frazes, papildomus paaiškinimus, piešinius, kodėl patiko ar nepatiko, kada juos tiktų vartoti. (B.3.2.1.)	Vertina, kaip tekste siekiama įtaigumo (pvz., vaizdingi žodžiai), tikslumo (pvz., išvardijimas), aiškumo (pvz., schema), kai yra suteikiama pagalba. (B.3.2.2.)	Vertina, kaip tekste siekiama įtaigumo (pvz., vaizdingi žodžiai), tikslumo (pvz., išvardijimas), aiškumo (pvz., schema). (B.3.2.3.)	Vertina, kaip tekste siekiama įtaigumo (pvz., vaizdingi žodžiai), tikslumo (pvz., išvardijimas), aiškumo (pvz., schema), pateikia argumentų. (B.3.2.4.)
Prieš skaitydamas peržvelgia nurodytą informaciją (pvz., antraštes, schemas, paveikslėlius ir pan.). Randa raktinį žodį, sakinį, iliustraciją, kurie rodo, apie ką gali būti tekstas. (B.4.1.1.)	Siekdamas suprasti teksto visumą, peržvelgia į akis krintančią informaciją (pvz., antraštes, turinį, iliustracijas, tekste naudojamus paryškinimus). (B.4.1.2.)	Siekdamas suprasti teksto visumą, tikslingai peržvelgia iliustracijas, teksto struktūros ypatumus ir kt. informaciją. (B.4.1.3.)	Siekdamas suprasti teksto visumą, pasirenka kelis skirtingus informacijos suvokimo būdus, numato, apie ką tekste bus kalbama, stebi, ar numatymai pasitvirtina. (B.4.1.4.)
Sieja tekstą su jau žinoma informacija pagal pateiktus kriterijus. (B.4.2.1.)	Palygina teksto informaciją su jau turimomis žiniomis ir padaro išvadą apie jų naujumą (supranta, ką naujo sužinojo). (B.4.2.2.)	Skaitydamas sieja tekstą su jau žinoma informacija. (B.4.2.3.)	Skaitydamas sieja tekstą su jau žinoma informacija, apibendrina turėtą ir naujai gautą informaciją konkrečia tema ir vertina savo žinojimą toje srityje. (B.4.2.4.)
Išskiria aiškias ir mažiau suprantamas teksto vietas ir paaiškina, ką ir kodėl buvo lengva ar sunku suprasti. Pasitikrina savo supratimą klausdamas mokytojo, kitų suaugusiųjų, draugų. (B.4.3.1.)	Išskiria ir aptaria apie mažiau suprantamas teksto vietas. Pasitikrina savo supratimą klausdamas, rasdamas informacijos nurodytame šaltinyje. (B.4.3.2.)	Aptaria, kas padeda geriau suprasti konkretų tekstą. Pasitikrina savo supratimą klausdamas, skaitydamas dar kartą, rasdamas informacijos žinynuose, žodynuose. (B.4.3.3.)	Įvertina pateiktos informacijos aiškumą. Tikslingai pasirenka keletą skirtingų šaltinių, siekdamas pasitikrinti savo supratimą. (B.4.3.4.)
Naudojasi nurodytais skaitymo ir informacijos kaupimo būdais: žymėtis tekste, užsirašyti, užpildyti lentelę, schemą. (B.4.4.1.)	Naudojasi pasirinktais skaitymo ir informacijos kaupimo būdais: žymėtis tekste, užsirašyti, užpildyti	Naudojasi pasirinktais skaitymo ir informacijos kaupimo būdais: žymėtis tekste, užsirašyti, užpildyti lentelę, schemą sudaryti planą.	Naudojasi tinkamiausiais skaitymo ir informacijos kaupimo būdais: žymėtis tekste, užsirašyti, užpildyti lentelę, schemą sudaryti planą. Siekdamas

	lentelę, schemą sudaryti planą. (B.4.4.2.)	Siekdamas išsiaiškinti tam tikrus teksto elementų ryšius braižo minčių žemėlapį pagal iš anksto aptartus kriterijus. (B.4.4.3.)	išsiaiškinti tam tikrus teksto elementų ryšius braižo minčių žemėlapį pagal iš anksto aptartus kriterijus. (B.4.4.4.)
Planuoja skaitymo veiklą trumpam laikui (pvz., savaitei), kai yra suteikiama pagalba. (B.4.5.1.)	Planuoja skaitymo veiklą trumpam laikui (pvz., savaitei), išsiaiškina, kurie išoriniai dirgikliai jo skaitymui daro neigiamą poveikį. (B.4.5.2.)	Planuoja ir stebi skaitymo veiklos laiką ir vietą, atsižvelgdamas į savo skaitymo gebėjimus ir išorinių dirgiklių poveikį (pvz., triukšmas, kitų žmonių buvimas ir kt.). (B.4.5.3.)	Planuoja ir stebi skaitymo veiklos laiką ir vietą, atsižvelgdamas į savo skaitymo gebėjimus ir išorinių dirgiklių poveikį (pvz., triukšmas, kitų žmonių buvimas ir kt.), numato galimus rezultatus ir juos įsivertina. (B.4.5.4.)
Atpažįsta šio amžiaus vaikams aktualius kultūros reiškinius (pvz., Užgavėnes, Kaziuko mugę), įvardija keletą mėgstamų vaikų literatūros kūrinių. (B.5.1.1.)	Atpažįsta šio amžiaus vaikams aktualius kultūros reiškinius, įvardija keletą mėgstamų vaikų literatūros kūrinių, autorių, Lietuvos žodinio kultūros paveldo reiškinių (pvz., skaičiuotes, mįsles). (B.5.1.2.)	Atpažįsta visuomenei aktualius kultūros reiškinius (pvz., Valstybinės šventės), įvardija keletą mėgstamų vaikų literatūros kūrinių, autorių, reikšmingiausių Lietuvos žodinio kultūros paveldo reiškinių (pvz., tarmes, sakmes). (B.5.1.3.)	Atpažįsta visuomenei aktualius kultūros reiškinius ir juos paaiškina, įvardija keletą mėgstamų vaikų literatūros kūrinių, autorių, reikšmingiausių Lietuvos žodinio kultūros paveldo reiškinių (pvz., padavimus, legendas). (B.5.1.4.)
Lankydamasis teatre, kine, muziejuje, dalyvaudamas klasės, mokyklos renginiuose, projektuose išbando bent du skirtingus vaidmenis (kūrėjo, atlikėjo, stebėtojo). (B.6.5.1.) .	Lankydamasis teatre, kine, muziejuje, dalyvaudamas klasės, mokyklos renginiuose, projektuose plėtoja savo kalbinės raiškos gebėjimus, išbando kūrėjo, atlikėjo, stebėtojo vaidmenis. (B.6.5.2.)	Lankydamasis teatre, kine, muziejuje, dalyvaudamas klasės, mokyklos renginiuose, projektuose plėtoja savo kalbinės raiškos gebėjimus, išbando kūrėjo, atlikėjo, stebėtojo, organizatoriaus vaidmenis. (B.6.5.3.)	Lankydamasis teatre, kine, muziejuje, dalyvaudamas įvairiuose renginiuose, projektuose plėtoja savo kalbinės raiškos gebėjimus, išbando kūrėjo, atlikėjo, stebėtojo, organizatoriaus vaidmenis, aptaria, kaip sekėsi. (B.6.5.4.)
C. Rašymas ir teksto kūrimas			
Naudodamasis pagalbine medžiaga rašo sau ir kitiems kelias rišlias mintis kasdienėse mokymosi ir laisvalaikio situacijose. Laikosi	Rašo sau ir kitiems kasdienėse mokymosi ir laisvalaikio situacijose. Rašo taip, kad skaitytojas jį suprastų, laikosi daugumos susitarimų/ užduoties reikalavimų. (C.1.1.2.)	Tikslingai rašo sau ir kitiems įvairiose mokymosi ir laisvalaikio situacijose. Rašo taip, kad skaitytojas suprastų, laikosi	Savarankiškai, tikslingai ir aiškiai rašo sau ir kitiems įvairiose mokymosi ir laisvalaikio situacijose. Laikosi susitarimų/ užduoties reikalavimų. (C.1.1.4.)

vieno – kito susitarimo arba užduoties reikalavimo. (C.1.1.1.)		susitarimų/ užduoties reikalavimų. (C.1.1.3.)	
Siekdamas sudominti kuria kelių sakinių rišlų pasakojimą. C.1.2.1.)	Siekdamas sudominti kuria rišlų pasakojimą. C.1.2.2.)	Siekdamas sudominti kuria nuoseklų, rišlų pasakojimą. C.1.2.3.)	Siekdamas sudominti kuria vientisą nesudėtingos kompozicijos pasakojimą, tinkamai įterpia aprašymo elementus. C.1.2.4.)
Aprašo gerai žinomą objektą (asmenį, daiktą, gyvūną), pateikia bendrą vaizdą ir ryškiausias detales, atsako į klausimus apie procesą (pvz., žaidimą). (C.1.3.1.)	Aprašo gerai žinomą objektą (asmenį, daiktą, gyvūną), išsamiai pateikia bendrą vaizdą ir detales; naudodamasis pagalba paaiškina procesą (pvz., žaidimą). C.1.3.2.)	Aprašo gerai žinomą objektą (asmenį, daiktą, gyvūną), laikydamasis aprašymo struktūros (bendras vaizdas – detalės – apibendrinimas), paaiškina procesą (pvz., žaidimą). (C.1.3.3.)	Tiksliai, aiškiai aprašo gerai žinomą objektą (asmenį, daiktą, gyvūną), nuosekliai paaiškina procesą (pvz., žaidimą, patiekalo ar daikto gaminimo eigą). (C.1.3.4.)
Pateikia savo nuomonę (pvz., vienu – dviem sakiniais parašo, kas patinka ar nepatinka ir kodėl). C.1.4.1.)	Pateikia savo nuomonę (pvz., keletu sakinių parašo, kas patinka ar nepatinka ir kodėl). C.1.4.2.)	Pateikia nuomonę (pvz., rašo laišką, komentarą), ją paremia vienu kitu tinkamu argumentu. C.1.4.3.)	Pateikia argumentuotą nuomonę (pvz., rašo apie perskaitytą knygą, įvykusį renginį), argumentuoja remdamasis patirtimi. (C.1.4.4.)
Pagal pavyzdį kuria įtikinamojo pobūdžio tekstus, susijusius su gerai pažįstamomis situacijomis (pvz., kvietimą, laišką). C.1.5.1.)	Naudodamasis pagalba kuria įtikinamojo pobūdžio tekstus, susijusius su gerai pažįstamomis situacijomis (pvz., laišką, reklamą). C.1.5.2)	Kuria įtikinamojo pobūdžio tekstus, susijusius su gerai pažįstamomis situacijomis (pvz., pasiūlymą, laišką, reklamą). C.1.5.3.)	Kuria įtikinamojo pobūdžio tekstus, susijusius su įvairiomis gyvenimo situacijomis. C.1.5.4.)
Sukuria kelių sakinių pagrindinę pasakojimo dalį – įvykio(ų) raidą. Pradžia ir pabaiga gali būti sunkiai įžvelgiamos. (C.2.1.1.)	Rašo pasakojimą, kuriame yra pagrindinės struktūrinės dalys (pradžia – įvykių raida – pabaiga). Jos gali būti grafiškai neišskirtos. (C.2.1.2.)	Kurdamas pasakojimą, aprašymą, aiškinimą laikosi pagrindinių atitinkamos struktūros principų. Struktūrinės dalys jos gali būti grafiškai neatskirtos. (C.2.1.3.)	Kuria aiškios struktūros rašytinius tekstus (įžanga, minties plėtojimas, pabaiga). Pagal prasmę sieja sakinius ir išskiria pastraipas. (C.2.1.4.)
Mintis formuluoja suprantamai, bet ne visada aiškiai; naudodamasis	Mintis formuluoja aiškiai; naudodamasis pagalba pritaiko	Mintis formuluoja aiškiai; tinkamai taiko išmoktas rašybos ir skyrybos	Mintis formuluoja tiksliai ir aiškiai; tinkamai taiko išmoktas rašybos,

pagalba pritaiko keletą išmoktų rašybos ir skyrybos taisyklių. (C.2.2.1.)	išmoktas rašybos ir skyrybos taisykles. (C.2.2.2.)	taisykles, gali pasitaikyti viena kita klaida. (C.2.2.3.)	skyrybos, gramatikos taisykles. (C.2.2.4.)
Įskaitomai rašo ranka, mobiliųjų įrenginių klaviatūra rašo naudodamas didžiąsias ir mažąsias raides, skyrybos ženklus. (C.2.3.1.)	Aiškiai ir tvarkingai rašo ranka, mobiliųjų įrenginių klaviatūra, naudodamasis pagalba rengia nesudėtingas pateiktis. (C.2.3.2.)	Aiškiai ir tvarkingai rašo ranka, mobiliųjų įrenginių klaviatūra, rengia nesudėtingas pateiktis. (C.2.3.3.)	Aiškiai ir tvarkingai rašo ranka, mobiliųjų įrenginių klaviatūra, rengia nesudėtingas pateiktis, tinkamai išdėsto tekstą ir iliustracinę medžiagą skaidrėje. (C.2.3.4.)
Rašo tekstą pagal paveikslėlių seriją, duotą pradžią. (C.3.1.1.)	Rašo tekstą pagal pateiktą planą, duotą pradžią, užrašytą veiksmažodžių grandinę. (C.3.1.2.)	Rašo tekstą pagal savarankiškai susidarytą planą, pateiktus raktinius žodžius, duotą pabaigą. (C.3.1.3.)	Rašo tekstą pagal savarankiškai sudarytą planą, veiksmažodžių grandinę, pasirinktus raktinius žodžius. (C.3.1.4.)
Tobulina kuriamą tekstą: dar kartą jį skaito, taiso pagal iš anksto susitartus kriterijus, apimančius vieną aspektą (turinio, struktūros, rašybos). (C.3.2.1.)	Tobulina kuriamą tekstą: dar kartą jį skaito, taiso pagal iš anksto susitartus kriterijus, apimančius kelis aspektus (turinio, struktūros, rašybos). (C.3.2.2.)	Tobulina kuriamą tekstą, taiso pagal iš anksto susitartus kriterijus, apimančius tikslingai pasirinktus aspektus. (C.3.2.3.)	Tobulina kuriamą tekstą, taiso pagal iš anksto susitartus kriterijus, apimančius tikslingai pasirinktus aspektus, siekia tikslumo, aiškumo. (C.3.2.4.)
Mokytojui padedant įvardija, kas pasisekė, kas ne. (C.3.3.1.)	Mokytojui padedant įvardija, kas pasisekė, kas ne, ką kitąkart reikėtų daryti kitaip. (C.3.3.2.)	Mokytojui padedant aptaria savo rašymo veiklą: kas pasisekė, kas ne, kodėl, ką kitąkart reikėtų daryti kitaip. (C.3.3.3.)	Remdamasis kitų suteikta grįžtamąja informacija apmąsto savo rašymo veiklą: numato tobulintinas rašymo gebėjimų sritis, išsikelia rašymo gebėjimų tobulinimo tikslus ir mokytojui padedant jų siekia. (C.3.3.4.)
D. Kalbos pažinimas			
Skiria lietuvių kalbos garsus kalbos sraute, kai tariama aiškiai, užrašo juos atitinkamomis raidėmis; skiria raidę nuo garso. (D.1.1.1.)	Skiria lietuvių kalbos garsus kalbos sraute, užrašo juos atitinkamomis raidėmis; paaiškina, kuo raidė skiriasi nuo garso. (D.1.1.3.)	Lietuvių kalbos garsus ir raides atpažįsta įvairiuose kontekstuose (eiliuotoje kalboje, deklamuojant, dainuojant, įvairiose aplinkose/medijose). (D.1.1.3.)	Lietuvių kalbos garsų ir raidžių vartojimą palygina įvairiuose kontekstuose (eiliuotoje kalboje, deklamuojant, dainuojant, įvairiose aplinkose/medijose). (D.1.1.4.)

Skiria balsius, daugumą priebalsių, (nevartojant terminų), taisyklingai juos taria. (D.1.2.1.)	Skiria balsius (ilguosius, trumpuosius) priebalsius, dvibalsius (nevartojant terminų), taisyklingai juos taria. (D.1.2.2.)	Skiria lietuvių kalbos garsų rūšis: balsius, priebalsius, dvigarsius (dvibalsius, mišriuosius dvigarsius), taisyklingai juos taria, vartoja terminus. (D.1.2.3.)	Skiria lietuvių kalbos garsų rūšis: balsius, priebalsius, skirsto dvigarsius į dvi grupes (dvibalsius, mišriuosius dvigarsius), taisyklingai juos taria, vartoja terminus. (D.1.2.4.)
Taisyklingai kirčiuoja dažnai vartojamus žodžius, kai kirčiuotas skiemuo yra išskirtas (pvz., pabrauktas, parašytas kita spalva). (D.1.3.1.)	Taisyklingai kirčiuoja savo įprastoje aplinkoje dažnai vartojamus žodžius. (D.1.3.2.)	Taisyklingai kirčiuoja savo įprastoje aplinkoje vartojamus žodžius, išsiaiškina, kaip kirčiuojamas nežinomas žodis. (D.1.3.3.)	D.2.4.4. Taisyklingai kirčiuoja rečiau vartojamus arba sunkiau perskaitomus žodžius; išsiaiškina, kaip kirčiuojamas nežinomas žodis. (D.1.3.4.)
Atpažįsta ir skiria kalbos dalis (veiksmažodį, daiktavardį), kai pateikti šių kalbos dalių klausimai, pagal pavyzdį juos kaito. Atpažįsta ir vartoja tikrinius daiktavardžius. (D.2.1.1.)	Atpažįsta ir skiria kalbos dalis (veiksmažodį, daiktavardį, būdvardį), naudodamasis pagalbine medžiaga juos kaito. Atpažįsta ir vartoja tikrinius daiktavardžius. (D.2.1.2.)	Atpažįsta ir skiria mokymosi turinyje numatytas kalbos dalis, jas kaito. Skiria ir tinkamai vartoja tikrinius daiktavardžius įvairiuose kontekstuose. (D.2.1.3.)	Atpažįsta ir skiria mokymosi turinyje numatytas kalbos dalis, jas kaito. Skiria ir taisyklingai vartoja tikrinius daiktavardžius įvairiuose kontekstuose. (D.2.1.4.)
Atpažįsta ir kartais pavartoja kalbėdamas ar rašydamas kalbinės raiškos priemones (sinonimus), nevartodamas termino. (D.2.2.1.)	Atpažįsta ir vartoja kalbinės raiškos priemones (sinonimus, antonimus), nevartodamas terminų. (D.2.2.2.)	Atpažįsta ir vartoja kalbinės raiškos priemones (sinonimus, antonimus, perkeltinės reikšmės žodžius), vartoja jų terminus. (D.2.2.3.)	Atpažįsta ir tikslingai vartoja kalbinės raiškos priemones (sinonimus, antonimus, perkeltinės reikšmės žodžius), vartoja jų terminus. (D.2.2.4.)
Naudodamasis pagalbine medžiaga, vartoja pagrindines reikšminių žodžio dalių sąvokas (giminiški žodžiai, šaknis, galūnė); sutartiniais ženklais pažymi jas žodžiuose, kuriuose šios dalys aiškiai surandamos. (D.2.3.1.)	Naudodamasis pagalbine medžiaga, vartoja reikšminių žodžio dalių sąvokas (giminiški žodžiai, šaknis, galūnė, priesaga, priešdėlis); sutartiniais ženklais pažymi jas žodžiuose, kuriuose šios dalys aiškiai surandamos. (D.2.3.2.)	Vartoja reikšminių žodžio dalių sąvokas (giminiški žodžiai, šaknis, galūnė, priesaga, priešdėlis); skirsto paprastos darybos žodžius reikšminėmis žodžio dalimis, žymėdamas jas sutartiniais ženklais. (D.2.3.3.)	Vartoja reikšminių žodžio dalių sąvokas (giminiški žodžiai, kamienas, šaknis, galūnė, priesaga, priešdėlis); skirsto sudėtingesnės darybos žodžius reikšminėmis žodžio dalimis, žymėdamas jas sutartiniais ženklais. (D.2.3.4.)
D.3.1.1. Naudodamasis pagalbine medžiaga, kelia sakinio žodžiams klausimus. (D.3.1.1.)	D.3.1.2. Kelia sakinio žodžiams klausimus. (D.3.1.2.)	Paaiškina, kaip sakinio žodžiai yra tarpusavyje susiję; nagrinėja sakinį. (D.3.1.3.)	Nagrinėja sakinį, sakinio žodžius siedamas su kalbos dalimis. (D.3.1.4.)
Sudaro tiesioginius sakinius; klausiamuosius sakinius, kai yra	Sudaro tiesioginius, klausiamuosius sakinius, taisyklingai juos intonuoja;	Sudaro tiesioginius, klausiamuosius, skatinamuosius	Sudaro ir tikslingai vartoja tiesioginius, klausiamuosius,

suteikiama pagalba. Sudaro ir užrašo sakinį, derindamas žodžių galūnes. (D.3.2.1.)	sudaro skatinamuosius sakinius, kai yra suteikiama pagalba. (D.3.2.3.)	sakinius, taisyklingai juos intonuoja; vartoja neišplėstinius ir išplėstinius sakinius. (D.3.2.3.)	skatinamuosius sakinius, taisyklingai juos intonuoja; vartoja neišplėstinius ir išplėstinius sakinius. (D.3.2.4.)
Sakinyje randa žodžius, nusakančius veikėją ir jo atliekamą veiksmą, kai pateikti klausimai. (D.3.3.1.)	D.3.3.2. Sakinyje randa žodžius, nusakančius veikėją ir jo atliekamą veiksmą; juos tinkamai pažymi sutartiniais ženklais. (D.3.3.2.)	Sakinyje randa veiksnį (išreikštą daiktavardžio ar asmeninio įvardžio vardininku), tarinį (išreikštą asmenuojamąja veiksmažodžio forma) ir juos tinkamai pažymi sutartiniais ženklais. (D.3.3.3.)	Sudėtingesniame sakinyje (pvz., kai numanomas veiksnys arba yra vienas veiksnys, du tariniai, išreikšti veiksmažodžio asmenuojama forma) randa veiksnį, tarinį ir juos tinkamai pažymi sutartiniais ženklais. (D.3.3.4.)
Naudodamasis pagalbine medžiaga nurodo elementariausius teksto požymius (pvz., pavadinimą, autorių, veikėjų pokalbius ir pan.). (D.4.1.1.)	Nurodo elementariausius teksto požymius (pvz., pavadinimą, autorių, veikėjus, įvykius ir pan.). (D.4.1.2.)	Atpažįsta įvairius tekstus (tradicinius ir netradicinius, tekstus įvairiose aplinkose/medijose). (D.4.1.3.)	Atpažįsta ir aptaria įvairius tekstus (netradicinius, tekstus įvairiose aplinkose/medijose). (D.4.1.4.)
Atlieka nesudėtingus kalbos tyrinėjimus (pvz., pasižymi jam nežinomus žodžius ir išsiaiškina jų reikšmę). (D.5.1.1.)	Atlieka nesudėtingus kalbos tyrinėjimus (pvz., grupuoja skirtingus žodžius pagal reikšmę). (D.5.1.2.)	Atlieka nesudėtingus kalbos tyrinėjimus (pvz., pastebi dėsningumus, padaro išvadas; sudaro atmintines, išveda taisykles). (D.5.1.3.)	Atlieka ir paaiškina nesudėtingus kalbos tyrinėjimus (pvz., pastebi dėsningumus, padaro išvadas; sudaro atmintines, išveda taisykles). (D.5.1.4.)
Naudodamasis pagalbine medžiaga atlieka nesudėtingus kalbos vartojimo tyrinėjimus (pvz., stebi kalbos vartojimo situacijas artimoje aplinkoje). (D.5.2.3.)	Atlieka nesudėtingus kalbos vartojimo tyrinėjimus (pvz., stebi kalbos vartojimo situacijas artimoje aplinkoje, daro išvadas pagal aiškiai pastebimus požymius). (D.5.2.3.)	Atlieka nesudėtingus kalbos vartojimo tyrinėjimus (pvz., stebi kalbos vartojimo situacijas aktualioje aplinkoje, apibendrina, daro išvadas, formuluoja rekomendacijas). (D.5.2.3.)	Atlieka ir paaiškina nesudėtingus kalbos vartojimo tyrinėjimus (pvz., stebi kalbos vartojimo situacijas aktualioje aplinkoje, apibendrina, daro išvadas, formuluoja rekomendacijas). (D.5.2.3.)
Kitų padedamas naudojasi vaikams skirtais žodynais ir skaitmeninėmis mokymosi priemonėmis, (D.5.3.3.)	Vadovaudamasis pateiktais patarimais (instrukcijomis) naudojasi vaikams skirtais žodynais ir skaitmeninėmis mokymosi priemonėmis, (D.5.3.3.)	Naudojasi vaikams skirtais žodynais ir skaitmeninėmis mokymosi priemonėmis, (D.5.3.3.)	Tikslingai naudojasi vaikams skirtais žodynais ir skaitmeninėmis mokymosi priemonėmis, (D.5.3.3.)

Naudodamasis pagalba pateikia pavyzdžių, rodančių, kad kalba kinta (pvz., anksčiau ir dabar). (D.6.1.1.)	Pateikia pavyzdžių, rodančių, kaip kalba kinta (pvz., kaip rašoma knygose ir virtualioje aplinkoje). (D.6.1.2.)	Palygina kalbą nuodytu aspektu ir pateikia pavyzdžių (pvz., kokią įtaką kalbai daro informacinės technologijos, kaip kalba skirtingų vietovių, profesijų žmonės). (D.6.1.3.)	Palygina kalbą nuodytu aspektu, vertina kalbos pokyčius pateikdamas pavyzdžių (pvz., aptaria informacinių technologijų įtakos kalbai naudą ir žalą). (D.6.1.4.)

40.3. Pasiekimų lygių požymiai. 5–6 klasės:

Pasiekimų lygiai			
Slenkstinis (I)	Patenkinamas (II)	Pagrindinis (III)	Aukštesnysis (IV)
A. Kalbėjimas, klausymas ir sąveika			
Klausosi dėmesingai, įvardija teksto temą, atpasakoja turinį, naudodamasis pagalba daro tiesiogines išvadas. (A.1.1.1.)	Nusako teksto temą, aptaria turinį, atsako į klausimus apie teksto dalių sąsajas, daro tiesiogines išvadas. (A.1.1.2.)	Aptaria teksto tematiką, turinį, susieja teksto dalis, daro apibendrinančias išvadas. (A.1.1.3.)	Aptaria teksto tematiką, turinį, susieja teksto dalis, išsiaiškina nesuprastas mintis, idėjas, sąvokas, daro apibendrinančias išvadas. (A.1.1.4.)
Išsako savo nuomonę apie išgirstą informaciją, remdamasis savo patirtimi ir susitartais kriterijais. (A.1.2.1.)	Išgirstą informaciją vertina pagal susitartus kriterijus, remiasi sava patirtimi ir kontekstu,. (A.1.2.2.)	Kritiškai vertina išgirstą informaciją pagal susitartus kriterijus, komentuoja jos pagrįstumą / nepagrįstumą, įvykių galimumą / negalimumą ir pan. (A.1.2.3.)	Kritiškai vertina išgirstą informaciją pagal susitartus kriterijus, komentuoja jos pagrįstumą / nepagrįstumą, įvykių galimumą / negalimumą ir pan.. pateikia argumentų. (A.1.2.4.)
Naudodamasis pagalba pasirengia ir kalba monologu, dalyvauja pokalbiuose, diskusijose, naudojasi neverbalinės kalbos priemonėmis. (A.2.1.1.)	Kalba monologu, konstruktyviai dalyvauja pokalbiuose, diskusijose, klausia, atsako, tinkamai naudojasi neverbalinės kalbos priemonėmis. (A.2.1.2.)	Tikslingai kalba monologu, konstruktyviai dalyvauja pokalbiuose, diskusijose, klausia, atsako, reiškia savo nuomonę, tinkamai naudojasi neverbalinės kalbos priemonėmis. (A.2.1.3.)	Tikslingai kalba monologu, konstruktyviai dalyvauja pokalbiuose, diskusijose, klausia, atsako, reiškia savo nuomonę, ją paaiškina ir pagrindžia, tinkamai naudojasi neverbalinės kalbos priemonėmis. (A.2.1.4.)
Klausydamas ir kalbėdamas iš dalies atsižvelgia į adresatą ir komunikavimo situaciją, tinkamai reaguoja; rodo susidomėjimą, gerbia	Klausydamas ir kalbėdamas atsižvelgia į adresatą (bendraamžiai, artimieji, mokytojai, kiti suaugusieji) ir komunikavimo	Klausydamas ir kalbėdamas atsižvelgia į adresatą (bendraamžiai, artimieji, mokytojai, kiti suaugusieji) ir	Klausydamas ir kalbėdamas atsižvelgia į adresatą (jaunesni, bendraamžiai, suaugusieji) ir komunikavimo situaciją (oficiali ir

kito nuomonę, laikosi jam žinomų kalbos etiketo taisyklių. (A.2.2.1.)	situaciją. Kai yra suteikiama pagalba, pasirenka tinkamą kalbinę raišką, laikosi kalbos etiketo reikalavimų. (A.2.2.2.)	komunikavimo situaciją, daugeliu atvejų pasirenka tinkamą kalbinę raišką, laikosi kalbos etiketo reikalavimų. (A.2.2.3.)	neoficiali). Pasirenka tinkamą kalbinę raišką, laikosi kalbos etiketo reikalavimų. (A.2.2.4.)
Siekdamas sudominti pasakoja nuotykius, įvykius, grįstus patirtimi bei išmone, laikosi nuoseklumo. (A.2.3.1.)	Siekdamas sudominti pasakoja nuotykius, įvykius, grįstus patirtimi bei išmone, paaiškina įvykių priežastis ir pasekmes. (A.2.3.2.)	Siekdamas saviraiškos ir sudominti pasakoja nuotykius, įvykius, grįstus patirtimi bei išmone. Į pasakojimą pagrįstai įterpia objektų apibūdinimą. (A.2.3.3.)	Siekdamas saviraiškos ir sudominti pasakoja nuotykius, įvykius, grįstus patirtimi bei išmone. Į pasakojimą tikslingai įterpia objektų apibūdinimą. (A.2.3.4.)
Tiksliai, aiškiai informuoja, trumpai paaiškina, apibūdina nurodydamas bendrą vaizdą ir esmines detales. (A.2.4.1.)	Tiksliai, aiškiai informuoja, išsamiai apibūdina, glaustai papasakoja įvykį (Kaip tai atsitiko?), paaiškina nesudėtingą procesą (Kaip tai daroma?). (A.2.4.2.)	Tiksliai, aiškiai informuoja, išsamiai apibūdina, nuosekliai papasakoja įvykį (Kaip tai atsitiko?), detaliai paaiškina nesudėtingą procesą (Kaip tai daroma?). (A.2.4.3.)	Tiksliai, aiškiai informuoja, nuosekliai, dalykiškai apibūdina įvairius objektus, palygina du objektus, detaliai paaiškina procesą. (A.2.4.4.)
Išsako savo nuomonę apie gerai pažįstamus dalykus, ją bent vienu argumentu remdamasis patirtimi. (A.2.5.1.)	Išsako savo nuomonę, argumentuoja remdamasis patirtimi. (A.2.5.2.)	Išsako savo nuomonę, vertina, argumentuoja remdamasis patirtimi ir gerai žinomu kontekstu. (A.2.5.3.)	Išsako savo nuomonę, vertina, argumentuoja remdamasis patirtimi ir kitais šaltiniais. (A.2.5.4.)
Taisyklingai taria, kirčiuoja dažnai vartojamus žodžius. Tinkamai intonuoja sakinius, daro pauzes, balsu pabrėžia svarbiausią prasminę sakinio vietą (loginis kirtis). (A.3.1.1.)	Daugeliu atvejų laikosi mokymosi turinyje numatytų kalbos normų. Atsižvelgdamas į kalbėjimo turinį, tinkamai intonuoja sakinius, daro pauzes, balsu pabrėžia svarbiausią prasminę sakinio vietą (loginis kirtis). (A.3.1.2.)	Laikosi mokymosi turinyje numatytų kalbos normų. Atsižvelgdamas į kalbėjimo turinį ir kontekstą, tinkamai intonuoja sakinius, daro pauzes, deda loginius kirčius sakiniuose ir frazėse. (A.3.1.3.)	Laikosi mokymosi turinyje numatytų kalbos normų. taiko kalbos žinias, suprasdamas, kad kalbos taisyklingumas, pasirinktų žodžių tikslumas padeda klausytojui geriau suvokti prasmę. tinkamai intonuoja sakinius, daro pauzes, deda loginius kirčius sakiniuose ir frazėse. (A.3.1.4.)
Turtina savo kalbą naujais žodžiais ir posakiais (vaizdingais veiksmažodžiais, frazeologizmais, palyginimais, tarmybėmis ir	Turtina savo kalbą naujais žodžiais ir posakiais (vaizdingais veiksmažodžiais, frazeologizmais, palyginimais, tarmybėmis ir	Turtina savo kalbą naujais žodžiais, frazėmis ir posakiais (vaizdingais veiksmažodžiais, frazeologizmais, palyginimais,	Tikslingai ir savarankiškai turtina savo kalbą naujais žodžiais, frazėmis ir posakiais (vaizdingais veiksmažodžiais, frazeologizmais,

kt.).Tinkamai juos vartoja įprastose situacijose. . (A.3.2.1.)	kt.).Tinkamai juos vartoja įprastose ir naujose situacijose. (A.3.2.2.)	tarmybėmis ir kt.) ir tikslingai juos vartoja. (A.3.2.3.)	palyginimais, tarmybėmis ir kt.) ir tinkamai juos vartoja. (A.3.2.4.)
Mokytojo padedamas apmąsto savo klausymą ir kalbėjimą: paaiškina, kas pasisekė, kas – ne, kodėl, ką kitąkart reikėtų daryti kitaip; įvardija, ko ir kodėl nesuprato, ir naudojasi jam žinomais būdais tai išsiaiškinti. (A.4.1.1.)	Apmąsto savo klausymą ir kalbėjimą: remdamasis savo kalbėjimo veiklos stebėjimu ir kitų suteikta grįžtamąja informacija išsiaiškina, kas pasisekė, kas – ne, kodėl, mokytojo padedamas aptaria, ką ir kaip reikėtų patobulinti. (A.4.1.2.)	Apmąsto savo klausymą ir kalbėjimą: remdamasis savo kalbėjimo veiklos stebėjimu ir kitų suteikta grįžtamąja informacija išsiaiškina, kas pasisekė, kas – ne, kodėl, ką ir kaip reikėtų patobulinti. (A.4.1.3.)	Remdamasis savo kalbėjimo veiklos stebėjimu ir kitų suteikta grįžtamąja informacija išsiaiškina, kas pasisekė, kas – ne, kodėl, ką ir kaip reikėtų patobulinti ir numato kalbėjimo gebėjimų tobulinimo sritis. (A.4.1.4.)
Klausosi aktyviai: nusiteikia suprasti ir domėtis, išsiaiškina tikslą, pasižymi informaciją. Naudojasi kompensavimo strategijomis: remiasi situacijos kontekstu (nežinomą žodį supranta iš kitų žinomų žodžių), pasinaudoja bendra pranešimo logika. (A.4.2.1.)	Klausosi aktyviai: išsiaiškina tikslą, pasižymi informaciją, vartoja pritarimo teiginius, klausia. (A.4.2.2.)	Klausosi aktyviai: vartoja pritarimo teiginius, klausosi klausdamas (savais žodžiais atkartoja, ką kalbėtojas sako, rodydamas savo supratimą, pvz., Jei gerai suprantu, tai...?), išsiaiškina tikslą, pasižymi informaciją. (A.4.2.3.)	Klausosi aktyviai: išsiaiškina tikslą, pasižymi reikšmingą informaciją. Išklausęs kalbą pateikia kalbėtojui klausimų, reikalaujančių tikslinimo, aiškinimo, plėtoja pokalbį. (A.4.2.4.)
Taiko konkrečias pasiūlytas strategijas rengdamasis kalbėti ir kalbant. (A.4.3.1.)	Taiko įvairias pasiūlytas pasirengimo kalbai ir kalbėjimo strategijas. (A.4.3.2.)	Eksperimentuoja taikydamas įvairias pasiūlytas pasirengimo kalbai ir kalbėjimo strategijas. (A.4.3.3.)	Pasirenka tinkamiausias pasirengimo kalbėti ir kalbėjimo strategijas iš pasiūlytų. (A.4.3.4.)
Skaitymas, teksto supratimas ir literatūros bei kultūros pažinimas (B)			
Skaito sklandžiai žinomus tekstus, padedamas pasirenka atidžiojo ar pažintinio skaitymo būdą, atsižvelgdamas į užduotį. Perteikia balsu tiesiogiai tekste išreikštą skaitomo teksto nuotaiką, paisydamas skyrybos ženklų, darydamas pauzes. (B.1.1.1.)	Skaito sklandžiai žinomus tekstus, konsultuodamasis pasirenka tinkamus skaitymo būdus, atsižvelgdamas į užduotį. Perteikia balsu skaitomo teksto nuotaiką, paisydamas ritmo, skyrybos ženklų, darydamas pauzes. (B.1.1.2.)	Skaito tikslingai, sklandžiai žinomus ir nežinomus tekstus, daugeliu atvejų savarankiškai pasirenka tinkamus skaitymo būdus, atsižvelgdamas į užduotį ir teksto pobūdį. Raiškiai skaito grožinius tekstus, tinkamai perteikdamas pasirinktomis intonavimo priemonėmis jų nuotaiką. (B.1.1.3)	Skaito sklandžiai, tikslingai, žinomus ir nežinomus tekstus, pasirenka tinkamus skaitymo būdus, atsižvelgdamas į užduotį ir teksto pobūdį. Raiškiai skaito grožinius tekstus, įtaigiai perteikdamas pasirinktomis intonavimo priemonėmis jų nuotaiką, veikėjų emocijas. (B.1.1.4.)

Skaito įvairių rūšių ir žanrų grožinius ir negrožinius bei kitų medijų tekstus; siekdamas įvairių tikslų, padedamas įvardija skaitymo motyvus. (B.1.2.1.)	Skaito įvairių rūšių ir žanrų grožinius ir negrožinius bei kitų medijų tekstus; siekdamas įvairių tikslų, įvardija skaitymo motyvus. (B.1.2.2.)	Skaito įvairių rūšių ir žanrų grožinius ir negrožinius bei kitų tekstus; siekdamas įvairių tikslų, paaiškina skaitymo reikšmę ir motyvus. (B.1.2.3.)	Skaito įvairių rūšių ir žanrų grožinius ir negrožinius bei kitų medijų tekstus; siekdamas įvairių tikslų, išsamiai paaiškina skaitymo reikšmę ir motyvus. (B.1.2.4.)
Tikslingai naudojasi bibliotekomis, kai kuriais rekomenduojamais informacijos šaltiniais (žodynais, enciklopedijomis, informaciniais portalais). (B.1.3.1.)	Tikslingai ir atsakingai naudojasi bibliotekomis, rekomenduojamais informacijos šaltiniais (žodynais, enciklopedijomis, informaciniais portalais). (B.1.3.2.)	Tikslingai ir atsakingai naudojasi bibliotekomis, susirastais informacijos šaltiniais (žodynais, enciklopedijomis, informaciniais portalais). (B.1.3.3.)	Tikslingai, atsakingai ir sistemingai naudojasi bibliotekomis, įvairiais susirastais informacijos šaltiniais (žodynais, enciklopedijomis, informaciniais portalais), teikia mokymosi pagalbą kitiems. (B.1.3.4.)
Vertina informacijos šaltinių tinkamumą, remdamasis pateiktais kriterijais. Naudodamasis netiesiogine pagalba skiria tiesiogiai pateiktą, esminę ir neesminę informaciją, padedamas skiria faktą ir nuomonę. (B.1.4.1.)	Vertina informacijos šaltinių tinkamumą ir patikimumą, remdamasis pateiktais kriterijais, dalį vertinimų paaiškina. Konsultuodamasis skiria tiesiogiai ir netiesiogiai pateiktą, esminę ir neesminę informaciją, faktą ir nuomonę. (B.1.4.2.)	Vertina informacijos šaltinių tinkamumą ir patikimumą, remdamasis kriterijais, vertinimus paaiškina. Skiria tiesiogiai ir netiesiogiai pateiktą, esminę ir neesminę informaciją, daugeliu atvejų – faktą ir nuomonę. (B.1.4.3.)	Vertina informacijos šaltinių tinkamumą ir patikimumą, remdamasis kriterijais, vertinimus išsamiai paaiškina. Skiria tiesiogiai ir netiesiogiai pateiktą, esminę ir neesminę informaciją, faktą ir nuomonę. (B.1.4.4.)
Naudodamasis netiesiogine pagalba, įvardija esminius grožinio ir negrožinio teksto požymius, skiria prozos, poezijos, dramos, tautosakos kūrinius, atpažįsta dalį mokymosi turinyje nurodytų žanrų, padedamas įvardija esmines eiliuotos kalbos ypatybes. (B.2.1.1.)	Įvardija esminius grožinio ir negrožinio teksto požymius, skiria prozos, poezijos, dramos, tautosakos kūrinius, atpažįsta dalį mokymosi turinyje nurodytų žanrų, nurodo esmines eiliuotos kalbos ypatybes, konsultuodamasis nurodo fakto svarbą pažintiniame tekste. (B.2.1.2.)	Įvardija grožinio ir negrožinio teksto požymius, skiria prozos, poezijos, dramos, tautosakos kūrinius, atpažįsta mokymosi turinyje nurodytus žanrus. Nurodo ir aptaria esmines eiliuotos kalbos ypatybes, fakto svarbą pažintiniame tekste. (B.2.1.3.)	Įvardija grožinio ir negrožinio teksto požymius, argumentuodamas skiria prozos, poezijos, dramos, tautosakos kūrinius, atpažįsta ir apibūdina mokymosi turinyje nurodytus žanrus. Nurodo ir aptaria eiliuotos kalbos ypatybes, paaiškina fakto svarbą pažintiniame tekste. (B.2.1.4.)
Įvardija ryškiausius veikėjų charakterio bruožus, socialinius santykius, tiesiogiai išreikštas vertybes, skiria autorių ir pasakotoją. Atsakydamas į	Aptaria ryškiausius veikėjų charakterio bruožus, socialinius santykius, tiesiogiai išreikštas vertybes, vertina veikėjų poelgius, atpažįsta pasakotoją. Atpažįsta ir	Aptaria veikėjų charakterius, socialinius santykius, tiesiogiai ir netiesiogiai įvardytas vertybes, argumentuotai vertina veikėjų poelgius ir motyvus, atpažįsta	Išsamiai aptaria veikėjų charakterius, socialinius santykius, tiesiogiai ir netiesiogiai įvardytas vertybes, argumentuotai vertina veikėjų poelgius ir motyvus, atpažįsta

klausimus, nurodo tiesiogiai išreikštus eilėraščio kalbančiojo išgyvenimus. Padedamas palygina žinomų kūrinių veikėjus vienu siūlomu aspektu, kai kuriuos teiginius pagrindžia. (B.2.2.1.)	įvardija tiesiogiai ir kai kuriuos netiesiogiai išreikštus eilėraščio kalbančiojo išgyvenimus. Naudodamasis netiesiogine pagalba, palygina žinomų kūrinių veikėjus bent dviem siūlomais aspektais, dalį teiginių pagrindžia. (B.2.2.2.)	pasakotoją. Apibūdina tiesiogiai ir netiesiogiai išreikštus eilėraščio kalbančiojo išgyvenimus. Palygina nežinomų kūrinių veikėjus keliais siūlomais aspektais, teiginius pagrindžia. (B.2.2.3.)	pasakotoją. Išsamiai apibūdina, tiesiogiai ir netiesiogiai išreikštus eilėraščio kalbančiojo išgyvenimus. Palygina nežinomų kūrinių veikėjus keliais siūlomais aspektais, teiginius detaliai pagrindžia. (B.2.2.4.)
Naudodamasis netiesiogine pagalba atpažįsta ir fragmentiškai aptaria pagrindines kūrinio siužeto dalis, įvykių seką, laiką, vietą, jų kaitą, vaizduojamas socialines realijas. (B.2.3.1.)	Konsultuodamasis atpažįsta ir aptaria pagrindines kūrinio siužeto dalis, įvykių seką, laiką, vietą, jų kaitą, kai kurias sąsajas su veikėjų išgyvenimais, vaizduojamas socialines realijas. (B.2.3.2.)	Atpažįsta ir aptaria pagrindines kūrinio siužeto dalis, įvykių seką, laiką, vietą, jų kaitą bei sąsajas su veikėjų išgyvenimais, vaizduojamas socialines realijas. (B.2.3.3.)	Atpažįsta ir išsamiai aptaria pagrindines kūrinio siužeto dalis, įvykių seką, laiką, vietą, jų kaitą bei sąsajas su veikėjų išgyvenimais, vaizduojamas socialines realijas. (B.2.3.4.)
Padedamas nurodo esmines grožinių ir negrožinių tekstų raiškos ypatybes: žinomuose tekstuose atpažįsta turinio apimtyje numatytas kalbinės raiškos priemones ir paaiškina dalies jų reikšmes. (B.2.4.1.)	Naudodamasis netiesiogine pagalba aptaria grožinių ir negrožinių tekstų raiškos ypatybes: žinomuose tekstuose atpažįsta turinio apimtyje numatytas kalbinės raiškos priemones ir paaiškina jų reikšmes. (B.2.4.2.)	Aptaria grožinių ir negrožinių tekstų raiškos ypatybes: atpažįsta turinio apimtyje numatytas kalbinės raiškos priemones ir paaiškina jų reikšmes. (B.2.4.3.)	Aptaria grožinių ir negrožinių tekstų raiškos ypatybes: atpažįsta turinio apimtyje numatytas kalbinės raiškos priemones ir išsamiai paaiškina jų reikšmes. (B.2.4.4.)
Padedamas atpažįsta ir paaiškina potekstę: randa tiesiogiai ir netiesiogiai pasakytas mintis, įvardija, ar vaizdavimas tikroviškas ar sąlygiškas (alegorinis, fantastinis). (B.2.5.1.)	Naudodamasis netiesiogine pagalba atpažįsta ir paaiškina potekstę, rasdamas tiesiogiai ir netiesiogiai pasakytas mintis, įvardydamas tikrovišką ir sąlygišką (alegorinį, fantastinį) vaizdavimą. (B.2.5.2)	Atpažįsta ir paaiškina potekstę, aptardamas tiesiogiai ir netiesiogiai pasakytas mintis, apibūdindamas tikrovišką ir sąlygišką (alegorinį, fantastinį) vaizdavimą. (B.2.5.3.)	Atpažįsta ir paaiškina potekstę, aptardamas tiesiogiai ir netiesiogiai pasakytas mintis, išsamiai apibūdindamas tikrovišką ir sąlygišką (alegorinį, fantastinį) vaizdavimą. (B.2.5.4.)
Įvardija lengvai atpažįstamą grožinio teksto nuotaiką, tiesiogiai teigiamas vertybes. Suformuluoja žinomo teksto (grožinio ir negrožinio) temą ir kai kuriais atvejais aiškiai numanomą pagrindinę mintį, įvardytą	Aptaria grožinio teksto nuotaiką, jos kaitą, tiesiogiai ir kai kuriais atvejais netiesiogiai teigiamas vertybes. Suformuluoja žinomo teksto (grožinio ir negrožinio) temą ir aiškiai numanomą pagrindinę mintį ir problemą, kai kuriais atvejais	Aptaria grožinio teksto nuotaiką, jos kaitą, tiesiogiai ir netiesiogiai teigiamas vertybes. Suformuluoja nežinomo teksto (grožinio ir negrožinio) temą, daugeliu atveju – pagrindinę mintį, problemą, susieja priežastis ir pasekmes.	Argumentuotai aptaria grožinio teksto nuotaiką, jos kaitą, tiesiogiai ir netiesiogiai teigiamas vertybes. Suformuluoja nežinomo teksto (grožinio ir negrožinio) temą, problemą, pagrindinę mintį, susieja priežastis ir pasekmes. Palygina

problemą, padedamas susieja priežastis ir pasekmes. Naudodamasis netiesiogine pagalba palygina grožinius tekstus vienu siūlomu aspektu įvardydamas panašumą ar skirtumą. (B.2.6.1.)	susieja priežastis ir pasekmes. Konsultuodamasis palygina grožinius tekstus vienu siūlomu aspektu, teiginius iš dalies pagrindžia. (B.2.6.2.)	Palygina grožinius tekstus bent dviem siūlomais aspektais, teiginius pagrįsdamas. (B.2.6.3.)	grožinius tekstus siūlomais aspektais, teiginius detaliai pagrįsdamas. (B.2.6.4.)
Naudodamasis netiesiogine pagalba aptaria pasirinktus knygos kaip meninės visumos elementus, paaiškina žodinio teksto ir iliustracijos santykį. Padedamas nurodo žodinės, vaizdinės, garsinės informacijos paskirtį žinomuose multimodaliuose tekstuose (komiksuose, filmuose, reklamoje). (B.2.7.1.)	Konsultuodamasis aptaria knygos kaip meninės visumos elementus, nurodo žodinio teksto ir iliustracijos santykį. Naudodamasis netiesiogine pagalba, nurodo žodinės, vaizdinės ir garsinės informacijos paskirtį multimodaliuose tekstuose (komiksuose, filmuose, reklamoje). (B.2.7.2.)	Aptaria knygą kaip meninę visumą, paaiškina žodinio teksto ir iliustracijos santykį. Nurodo ir aptaria žodinės, vaizdinės ir garsinės informacijos paskirtį ir santykį multimodaliuose tekstuose (komiksuose, filmuose, reklamoje). (B.2.7.3.)	Išsamiai aptaria knygą kaip meninę visumą, paaiškina žodinio teksto ir iliustracijos santykį. Nurodo ir argumentuotai aptaria žodinės, vaizdinės ir garsinės informacijos paskirtį ir santykį multimodaliuose tekstuose (komiksuose, filmuose, reklamoje). (B.2.7.4.)
Aptardamas grožinius ir negrožinius tekstus fragmentiškai vartoja mokymosi turinyje nurodytas literatūros teorijos sąvokas. (B.2.8.1.)	Aptardamas grožinius ir negrožinius tekstus iš dalies tinkamai vartoja mokymosi turinyje nurodytas literatūros teorijos sąvokas. (B.2.8.2.)	Aptardamas grožinius ir negrožinius tekstus daugeliu atvejų tinkamai vartoja mokymosi turinyje nurodytas literatūros teorijos sąvokas. (B.2.8.3.)	Aptardamas grožinius ir negrožinius tekstus tinkamai vartoja mokymosi turinyje nurodytas literatūros teorijos sąvokas. (B.2.8.4.)
Išsako įspūdžius, nuomonę apie klasėje ir savarankiškai skaitomą kūrinį. Naudodamasis netiesiogine pagalba, aptaria kūrinio aktualumą, emocinį poveikį, remdamasis savo gyvenimo patirtimi. (B.3.1.1.)	Išsako įspūdžius, nuomonę apie klasėje ir savarankiškai skaitomą kūrinį, nusako savo santykį su juo. Aptaria kūrinio aktualumą, emocinį poveikį, remdamasis savo gyvenimo ir skaitymo patirtimi. (B.3.1.2.)	Išsako įspūdžius, argumentuotą nuomonę apie klasėje ir savarankiškai skaitomą kūrinį, paaiškina savo santykį su juo. Aptaria kūrinio aktualumą, emocinį poveikį, remdamasis savo gyvenimo, skaitymo ir literatūrine patirtimi. (B.3.1.3.)	Išsako įspūdžius, svariai argumentuotą nuomonę apie klasėje ir savarankiškai skaitomą kūrinį, paaiškina savo santykį su juo. Išsamiai aptaria kūrinio aktualumą, emocinį poveikį, remdamasis savo gyvenimo, skaitymo ir literatūrine (kultūrine) patirtimi. (B.3.1.4.)
Padedamas kritiškai vertina negrožinius ir šiuolaikinių medijų tekstus vienu pasiūlytu (pvz., tikslo,	Naudodamasis netiesiogine pagalba, kritiškai vertina negrožinius ir šiuolaikinių medijų tekstus bent dviem pasiūlytais aspektais (pvz.,	Kritiškai vertina negrožinius ir šiuolaikinių medijų tekstus keliais pasiūlytais aspektais (pvz., tikslo, poveikio, informatyvumo ir	Kritiškai vertina negrožinius ir šiuolaikinių medijų tekstus įvairiais siūlomais aspektais (pvz., tikslo, poveikio, informatyvumo ir įtaigumo),

poveikio, informatyvumo ir įtaigumo). (B.3.2.1.)	tikslo, poveikio, informatyvumo ir įtaigumo). (B.3.2.2.)	įtaigumo), savo vertinimus pagrindžia. (B.3.2.3)	savo vertinimus išsamiai pagrindžia. (B.3.2.4.)
Prieš skaitymą kelia hipotezes apie teksto temą, remdamasis užuominomis. Siekdamas suprasti tekstą, fragmentiškai naudojasi jo struktūrinėmis ir grafinėmis savybėmis (žodžių paryškinimas, esminiai žodžiai, svarbiausios frazės, saitai, elektroniniai meniu, piktogramos). (B.4.1.1.)	Prieš skaitymą kelia hipotezes apie teksto temą konsultuodamasis. Siekdamas suprasti tekstą, iš dalies tinkamai naudojasi jo struktūrinėmis ir grafinėmis savybėmis (žodžių paryškinimas, esminiai žodžiai, svarbiausios frazės, saitai, elektroniniai meniu, piktogramos). (B.4.1.2.)	Prieš skaitymą kelia pagrįstas hipotezes apie teksto temą. Siekdamas suprasti tekstą tinkamai naudojasi jo struktūrinėmis ir grafinėmis savybėmis (žodžių paryškinimas, esminiai žodžiai, svarbiausios frazės, saitai, elektroniniai meniu, piktogramos). (B.4.1.3.)	Prieš skaitymą sąmoningai ir tikslingai kelia pagrįstas hipotezes apie teksto temą. Siekdamas suprasti tekstą, tinkamai ir sistemingai naudojasi jo struktūrinėmis ir grafinėmis savybėmis (žodžių paryškinimas, esminiai žodžiai, svarbiausios frazės, saitai, elektroniniai meniu, piktogramos). (B.4.1.4.)
Skaitydamas tekstą įprastame kontekste, kelia elementarius, tiesioginės informacijos radimo reikalaujančius klausimus, į juos atsakydamas fragmentiškai remiasi tekstu. (B.4.2.1.)	Skaitydamas tekstą įprastame kontekste, kelia tiesioginės ir netiesioginės informacijos radimo reikalaujančius klausimus, į juos atsakydamas remiasi tekstu (cituoja, perfrazuoja). (B.4.2.2.)	Skaitydamas tekstą naujame kontekste, kelia tiesioginės ir netiesioginės informacijos radimo reikalaujančius klausimus, į juos atsakydamas tinkamai remiasi tekstu (cituoja, perfrazuoja) ir literatūros žiniomis. (B.4.2.3.)	Skaitydamas tekstą naujame kontekste, kelia tiesioginės ir netiesioginės informacijos radimo, apibendrinimo reikalaujančius klausimus, į juos atsakydamas detaliai remiasi tekstu (cituoja, perfrazuoja) ir literatūros žiniomis. (B.4.2.4.)
Aiškinasi nesuprantamus teksto žodžius, naudodamasis rekomenduojamais informaciniais šaltiniais, padedamas sutartais simboliais žymisi reikalingą informaciją. (B.4.3.1.)	Aiškinasi nesuprantamus teksto žodžius, naudodamasis pasirinktais informaciniais šaltiniais, konsultuodamasis sutartais simboliais žymisi reikalingą informaciją. (B.4.3.2.)	Aiškinasi nesuprantamus teksto žodžius, naudodamasis susirastais informaciniais šaltiniais, sutartais simboliais žymisi reikalingą informaciją. (B.4.3.3.)	Aiškinasi nesuprantamus teksto žodžius, sistemingai naudodamasis susirastais informaciniais šaltiniais, sutartais simboliais žymisi reikalingą informaciją, padeda kitiems. (B.4.3.4.)
Padedamas įprastame kontekste taiko strategijas, padedančias žodinį tekstą paversti grafine struktūra: braižo veiksmo schemas, veikėjų ryšių tinklą, sudaro veikėjų lyginimo lenteles. (B.4.4.1.)	Konsultuodamasis taiko įprastame kontekste strategijas, padedančias žodinį tekstą paversti grafine struktūra: braižo veiksmo schemas, veikėjų ryšių tinklą, sudaro veikėjų lyginimo lenteles. (B.4.4.2.)	Naujame kontekste taiko strategijas, padedančias žodinį tekstą paversti grafine struktūra: braižo veiksmo schemas, veikėjų ryšių tinklą, sudaro veikėjų lyginimo lenteles. (B.4.4.3.)	Naujame kontekste sistemingai taiko strategijas, padedančias žodinį tekstą paversti grafine struktūra: braižo veiksmo schemas, veikėjų ryšių tinklą, sudaro veikėjų lyginimo lenteles, padeda kitiems. (B.4.4.4.)
Remdamasis netiesiogine pagalba planuoja trumpalaikę skaitymo veiklą, dirbdamas individualiai ir su	Konsultuodamasis planuoja trumpalaikę skaitymo veiklą, dirbdamas individualiai ir su kitais:	Planuoja trumpalaikę skaitymo veiklą, dirbdamas individualiai ir su kitais: pasirenka temą, numato	Planuoja trumpalaikę skaitymo veiklą, dirbdamas individualiai ir su kitais: pasirenka temą, numato tikslus,

kitais: pasirenka temą, numato tikslus, etapus, laiką, strategijas, pristato rezultatus, atsako į nesudėtingus klausimus, kalbasi apie skaitymo metu patirtus jausmus, įsivertina. (B.4.5.1.)	pasirenka temą, numato tikslus, etapus, laiką, strategijas, pristato rezultatus, atsako į nesudėtingus klausimus, kalbasi apie skaitymo metu patirtus jausmus, įsivertina. (B.4.5.2.)	tikslus, etapus, laiką, strategijas, pristato rezultatus, argumentuotai atsako į įvairaus sudėtingumo klausimus, kalbasi apie skaitymo metu patirtus jausmus, įžvelgtą kūrinio išmintį, įsivertina. (B.4.5.3.)	etapus, laiką, strategijas, pristato rezultatus, argumentuotai ir išsamiai atsako į įvairaus sudėtingumo klausimus, kalbasi apie skaitymo metu patirtus jausmus, įžvelgtą kūrinio išmintį, įsivertina. Padeda kitiems. (B.4.5.4.)
Įvardija kai kuriuos mokymosi turinyje numatytus Lietuvos kultūros reiškinius. Atpažįsta įprastame kontekste reikšmingiausius praeities ir dabarties kultūros įvykius, padedamas kai kuriuos paaiškina. (B.5.1.1.)	Įvardija mokymosi turinyje numatytus Lietuvos kultūros reiškinius, dalį jų aptaria. Atpažįsta įprastame kontekste reikšmingiausius praeities ir dabarties kultūros įvykius, kai kuriuos paaiškina. (B.5.1.2.)	Aptaria ir susieja mokymosi turinyje numatytus Lietuvos kultūros reiškinius. Atpažįsta ir aptaria reikšmingiausius praeities ir dabarties kultūros įvykius, jų reikšmę. (B.5.1.3.)	Aptaria ir prasmingai susieja savarankiškai atrandamus Lietuvos kultūros reiškinius. Atpažįsta ir išsamiai aptaria reikšmingiausius praeities ir dabarties kultūros įvykius, jų reikšmę. (B.5.1.4.)
Lankydamasis rekomenduojamuose kultūros ir meno renginiuose, dalyvaudamas klasės, mokyklos kultūriniame ir visuomeniniame gyvenime, pažįsta kai kurias pasirinktas meninės raiškos formas, išreikšdamas savo santykį su menu, literatūra, kultūra kaip stebėtojas, vartotojas. (B.6.1.1.)	Lankydamasis kultūros ir meno renginiuose, dalyvaudamas klasės, mokyklos kultūriniame ir visuomeniniame gyvenime, pažįsta ir pagal savo gebėjimus ir polinkius išbando pasirinktas meninės raiškos formas, išreikšdamas savo santykį su menu, literatūra, kultūra kaip stebėtojas, vartotojas, atlikėjas. (B.6.1.2.)	Lankydamasis kultūros ir meno renginiuose, dalyvaudamas klasės, mokyklos kultūriniame ir visuomeniniame gyvenime, pažįsta ir pagal savo gebėjimus ir polinkius išbando įvairias pasirinktas meninės raiškos formas, išreikšdamas savo santykį su menu, literatūra, kultūra kaip stebėtojas, vartotojas, atlikėjas ar kūrėjas. (B.6.1.3.)	Sistemingai lankydamasis kultūros ir meno renginiuose, dalyvaudamas klasės, mokyklos kultūriniame ir visuomeniniame gyvenime, pažįsta ir pagal savo gebėjimus ir polinkius išbando įvairias meninės raiškos formas, išreikšdamas savo santykį su menu, literatūra, kultūra kaip stebėtojas, vartotojas, atlikėjas ar kūrėjas. (B.6.1.4.)
Rašymas ir teksto kūrimas (C)			
Rašo atsižvelgdamas į adresatą (pažįstamiems bendraamžiams ir suaugusiems) ir komunikavimo situaciją (asmeninio gyvenimo, mokymosi). (C.1.1.1.)	Rašo atsižvelgdamas į adresatą (pažįstamiems ir nepažįstamiems bendraamžiams, pažįstamiems suaugusiems) ir komunikavimo situaciją (asmeninio gyvenimo, mokymosi). (C.1.1.2.)	Rašo atsižvelgdamas į adresatą (bendraamžiams, vyresniems, pažįstamiems ir nepažįstamiems) ir komunikavimo situaciją (asmeninio gyvenimo, mokymosi, viešosios veiklos). (C.1.1.3.)	Rašo atsižvelgdamas į adresatą (jaunesniems, bendraamžiams, vyresniems, pažįstamiems, nepažįstamiems) ir į tai, kaip adresatas išmano dalyką, apie kurį kalbama, bei komunikavimo situaciją (asmeninio

			gyvenimo, mokymosi, viešosios veiklos).). (C.1.1.4.)
Siekdamas sudominti kuria nuoseklų, rišlų pasakojimą. C.1.2.1.)	Siekdamas sudominti kuria nesudėtingos kompozicijos pasakojimus, be reikalo nekartoja tų pačių žodžių. C.1.2.2.)	Siekdamas sudominti kuria nesudėtingos kompozicijos pasakojimus. Siekia gyvumo, vaizdumo naudodamasis leksikos ir sintaksės teikiamomis galimybėmis. C.1.2.3.)	Siekdamas sudominti kuria vientisus išplėtoto siužeto pasakojimus. Siekia įtaigumo kurdamas intrigą, naudodamasis leksikos ir sintaksės teikiamomis galimybėmis.. C.1.2.4.)
Aprašo gerai žinomą objektą (asmenį, daiktą, gyvūną), laikydamasis aprašymo struktūros (bendras vaizdas – detalės – apibendrinimas), paaiškina procesą (pvz., žaidimą). C.1.3.1.)	Aiškiai, pasiūlyta seka aprašo objektą (asmenį, daiktą, gyvūną), vietą, suprantamai paaiškina įvykį, procesą (pvz., žaidimą, patiekalo ar daikto gaminimo eigą). C.1.3.3.)	Tiksliai, aiškiai, pasirinkta seka aprašo objektą (asmenį, asmenų grupę, daiktą, gyvūną), vietą, tinkamai paaiškina įvykį, procesą (pvz., žaidimą, patiekalo ar daikto gaminimo eigą). C.1.3.3.)	Tiksliai, aiškiai, pasirinkta seka aprašo objektą (asmenį, asmenų grupę, daiktą, gyvūną), vietą, nuosekliai paaiškina įvykio, proceso (pvz., atliekamo bandymo) eigą, C.1.3.3.)
Naudodamasis pagalba išsako savo nuomonę (pvz., rašo apie perskaitytą knygą, įvykusį renginį), ją paremia vienu kitu tinkamu argumentu. (C.1.4.3.)	Išsako savo nuomonę (pvz., rašo apie perskaitytą knygą, įvykusį renginį), argumentuoja remdamasis patirtimi. (C.1.4.2.)	Išsako savo nuomonę (pvz., rašo apie perskaitytą knygą, įvykusį renginį), argumentuoja remdamasis patirtimi. (C.1.4.3.)	Išsako savo nuomonę (pvz., rašo apie perskaitytą knygą, įvykusį renginį), argumentuoja remdamasis patirtimi.it kitų nuomonėmis (C.1.4.4.)
Pagal pavyzdį kuria įtikinamojo pobūdžio tekstus, susijusius su gerai pažįstamomis situacijomis (pvz., laišką, reklamą). (C.1.5.1.)	Kuria įtikinamojo pobūdžio tekstus, susijusius su gerai pažįstamomis situacijomis (pvz., pasiūlymą, laišką, reklamą). (C.1.5.2.)	Kuria įtikinamojo pobūdžio tekstus, susijusius su kasdienio gyvenimo situacijomis. Tinkamai pasirenka leksines ir gramatines priemones. C.1.5.3.)	Kuria įtikinamojo pobūdžio tekstus, susijusius su įvairiomis situacijomis. Tinkamai pasirenka leksines ir gramatines priemones. C.1.5.4.)
Kurdamas pasakojimą, aprašymą, laikosi pagrindinių atitinkamos struktūros principų. Struktūrinės dalys jos gali būti grafiškai neatskirtos. (C.2.1.1.)	Kurdamas pasakojimą, aprašymą, aiškinimą laikosi pagrindinių atitinkamos struktūros principų. (C.2.1.2.)	Kuria aiškios struktūros rašytinius tekstus (įžanga, minties plėtojimas, pabaiga). Pagal prasmę sieja sakinius ir išskiria pastraipas. (C.2.1.3.)	Kuria aiškios struktūros rašytinius tekstus (įžanga, minties plėtojimas, pabaiga), kurių dalys logiškai susijusios.. Pagal prasmę sieja sakinius ir išskiria pastraipas. (C.2.1.4.)
Mintis formuluoti aiškiai; naudodamasis pagalba pritaiko	Mintis formuluoti aiškiai; naudodamasis pagalba tinkamai	Mintis formuluoja tiksliai ir aiškiai; daugeliu atvejų tinkamai	Mintis formuluoja aiškiai, tiksliai, glaustai, logiškai; tinkamai taiko

išmoktas rašybos ir skyrybos taisykles. (C.2.2.1.)	taiko išmoktas rašybos ir skyrybos taisykles. (C.2.2.2.)	taiko išmoktas rašybos, skyrybos, gramatikos taisykles. (C.2.2.3.)	išmoktas rašybos, skyrybos, gramatikos taisykles. (C.2.2.4.)
Rašo mobiliųjų įrenginių klaviatūra, rengia nesudėtingas pateiktis. (C.2.3.1.)	Naudodamasis skaitmeninėmis technologijomis kuria informacinius tekstus (pvz., informacinę žinutę, pateiktis savo pranešimams). (C.2.3.2.)	Naudodamasis skaitmeninėmis technologijomis kuria informacinius tekstus (pvz., informacinę žinutę, pateiktis savo pranešimams). Tinkamai išdėsto tekstą ir iliustracinę medžiagą puslapyje ir skaidrėje. (C.2.3.3.)	Tinkamai ir atsakingai naudodamasis skaitmeninėmis technologijomis kuria įvairius tekstus. Tinkamai susieja tekstą ir iliustracinę medžiagą. (C.2.3.4.)
Rašo tekstą pagal duotą planą, pateiktus raktinius žodžius, duotą pabaigą. (C.3.1.)	Planuoja naudodamasis pasiūlytomis strategijomis, kai yra suteikiama pagalba. (C.3.1.2.)	Planuoja ir rašo, naudodamasis pasiūlytomis strategijomis. (C.3.1.3.)	Kaupia medžiagą rašymui ir planuoja taikydamas pasirinktas strategijas. (C.3.1.4.).
Atsižvelgdamas į tikslą ir adresatą, tobulina nurodytą rašinio dalį turinio, ir taisyklingumo aspektais, siekia aiškumo. (C.3.2.1.)	Atsižvelgdamas į tikslą ir adresatą, tobulina nurodytą rašinio dalį turinio, kalbinės raiškos ir taisyklingumo aspektais, siekia aiškumo. (C.3.2.2.)	Atsižvelgdamas į tikslą ir adresatą, tobulina rašinio dalį turinio, kalbinės raiškos ir taisyklingumo aspektais, siekia tikslumo, aiškumo. (C.3.2.3.)	Atsižvelgdamas į tikslą ir adresatą, tobulina tekstą ar jo dalį turinio, kalbinės raiškos ir taisyklingumo aspektais, siekia tikslumo, aiškumo, glaustumo, vaizdingumo. (C.3.2.4.)
Mokytojui padedant aptaria savo rašymo veiklą: kas pasisekė, kas ne, kodėl. (C.3.3.1.)	Mokytojui padedant aptaria savo rašymo veiklą: kas pasisekė, kas ne, kodėl, ką kitąkart reikėtų daryti kitaip. (C.3.3.2.)	Remdamasis savo rašymo veiklos patirtimi apmąsto savo rašymo veiklą: paaiškina, kas pasisekė, kas ne, kodėl, ką kitąkart reikėtų daryti kitaip. (C.3.3.3.)	Remdamasis savo rašymo veiklos stebėjimu ir kitų suteikta grįžtamąja informacija apmąsto savo rašymo veiklą: numato tobulintinas rašymo gebėjimų sritis, išsikelia rašymo gebėjimų tobulinimo tikslus ir mokytojui padedant jų siekia. (C.3.3.4.)
Rašo atsižvelgdamas į adresatą (pažįstamiems bendraamžiams ir suaugusiems) ir komunikavimo situaciją (asmeninio gyvenimo, mokymosi). (C.1.1.1.)	Rašo atsižvelgdamas į adresatą (pažįstamiems ir nepažįstamiems bendraamžiams, pažįstamiems suaugusiems) ir komunikavimo situaciją (asmeninio gyvenimo, mokymosi). (C.1.1.2.)	Rašo atsižvelgdamas į adresatą (bendraamžiams, vyresniems, pažįstamiems ir nepažįstamiems) ir komunikavimo situaciją (asmeninio gyvenimo, mokymosi, viešosios veiklos). (C.1.1.3.)	Rašo atsižvelgdamas į adresatą (jaunesniems, bendraamžiams, vyresniems, pažįstamiems, nepažįstamiems) ir į tai, kaip adresatas išmano dalyką, apie kurį kalbama, bei komunikavimo situaciją (asmeninio gyvenimo, mokymosi, viešosios veiklos).). (C.1.1.4.)

Kalbos pažinimas (D)			
Įvardija lietuvių kalbos garsų rūšis ir jų ypatybes, padedamas taisyklingai taria ir rašo nesudėtingus atvejus. (D.1.2.1.)	Konsultuodamasis aptaria lietuvių kalbos garsų rūšis ir jų ypatybes, taisyklingai taria ir rašo. (D.1.2.2.)	Aptaria lietuvių kalbos garsų rūšis ir jų ypatybes, taisyklingai taria ir rašo. (D.1.2.3.)	Aptaria ir palygina lietuvių kalbos garsų rūšis ir jų ypatybes, taisyklingai taria ir rašo. (D.1.2.4.)
Naudodamasis netiesiogine pagalba taisyklingai taria ir kirčiuoja žinomų žodžių ilguosius ir trumpuosius skiemenis. (D.1.3.1.)	Konsultuodamasis taisyklingai taria ir kirčiuoja žinomų žodžių ilguosius ir trumpuosius skiemenis. (D.1.3.2.)	Taisyklingai taria ir kirčiuoja ilguosius ir trumpuosius skiemenis. (D.1.3.3.)	Skiria ilguosius ir trumpuosius skiemenis, taisyklingai taria ir kirčiuoja juos rečiau vartojamuose žodžiuose. (D.1.3.4.)
Konsultuodamasis atpažįsta mokymosi turinyje numatytų kalbos dalių morfologines ypatybes, fragmentiškai šias kalbos dalis taisyklingai vartoja ir rašo. (D.2.1.1.)	Apibūdina mokymosi turinyje numatytų kalbos dalių morfologines ypatybes, daugeliu atvejų kalbos dalis taisyklingai vartoja ir rašo. (D.2.1.2.)	Aptaria mokymosi turinyje numatytų kalbos dalių morfologines ypatybes, taisyklingai šias kalbos dalis vartoja ir rašo. (D.2.1.3.)	Analizuoja ir lygina mokymosi turinyje numatytų kalbos dalių morfologines ypatybes, sistemiškai šias kalbos dalis taisyklingai vartoja ir rašo nepažįstamose situacijose. (D.2.1.4.)
Ir Konsultuodamasis atpažįsta daugiareikšmius žodžius, sinonimus, antonimus, frazeologizmus. (D.2.2.1.)	Apibūdina žodžių daugiareikšmiškumą, atpažįsta ir pažįstamose situacijose vartoja sinonimus, antonimus, homonimus, frazeologizmus. (D.2.2.2.)	Aptaria žodžių daugiareikšmiškumą, atpažįsta ir vartoja sinonimus, antonimus, homonimus, frazeologizmus. (D.2.2.3.)	Analizuoja žodžių daugiareikšmiškumą, atpažįsta ir kūrybiškai ir tikslingai vartoja sinonimus, antonimus, homonimus, frazeologizmus nepažįstamose situacijose. (D.2.2.4.)
Padedamas įvardija mokymosi turinyje numatytus žodžių sandaros ir darybos ypatumus, analizuoja žinomus žodžius morfemiškai, plečia savo žodyną mokytojo nurodytomis giminiškų žodžių grupėmis. (D.2.3.1.)	Konsultuodamasis apibūdina mokymosi turinyje numatytus žodžių sandaros ir darybos ypatumus, pagal pavyzdį analizuoja naujus žodžius darybiškai ir morfemiškai, tikslina, grynina savo žodyną, plečia jį mokytojo nurodytomis giminiškų žodžių grupėmis. (D.2.3.2.)	Aptaria mokymosi turinyje numatytus žodžių sandaros ir darybos ypatumus, analizuoja žodžius darybiškai ir morfemiškai, tikslina, grynina savo žodyną, plečia jį giminiškų žodžių grupėmis. (D.2.3.3.)	Analizuoja mokymosi turinyje numatytus žodžių sandaros ir darybos ypatumus, nagrinėja žodžius darybiškai ir morfemiškai, sąmoningai ir sistemiškai tikslina, grynina savo žodyną, plečia jį pasirinktų giminiškų žodžių grupėmis. (D.2.3.4.)
Naudodamasis pagalba nagrinėja žodžių junginius, vientisinius ir sakinius. (D. 3.1.1.)	Konsultuodamasis nagrinėja žodžių junginius, vientisinius ir	Nagrinėja žodžių junginius. Nagrinėja vientisinius ir	Analizuoja ir lygina žodžių junginius, vientisinius ir nesudėtingus sudėtinius sakinius. (D.3.1.4.)

	nesudėtingus sudėtinius sakinius. (D.3.1.2.)	nesudėtingus sudėtinius sakinius. (D.3.1.3.)	
Įvardija tiesioginius, klausiamuosius, šaukiamuosius, skatinamuosius sakinius. Konsultuodamasis taisyklingai juos vartoja, intonuoja ir rašo tinkamus skyrybos ženklus sakinio gale. (D.3.2.1.)	Atpažįsta ir vartoja tiesioginius, klausiamuosius, skatinamuosius, šaukiamuosius sakinius. Taisyklingai juos intonuoja ir rašo tinkamus skyrybos ženklus sakinio gale. (D.3.2.2.)	Tinkamai vartoja tiesioginius, klausiamuosius, skatinamuosius, šaukiamuosius sakinius. Taisyklingai juos intonuoja ir rašo tinkamus skyrybos ženklus sakinio gale. (D.3.2.3.)	Analizuoja, lygina ir tinkamai vartoja tiesioginius, klausiamuosius, skatinamuosius, šaukiamuosius sakinius. Taisyklingai juos intonuoja ir rašo tinkamus skyrybos ženklus sakinio gale. (D.3.2.4.)
Konsultuodamasis apibūdina mokymosi turinyje numatytas sakinio dalis, atpažįsta pagrindinę jų raišką, aptaria elementarius sakinio dalių skyrybos atvejus. (D.3.3.1.)	Apibūdina mokymosi turinyje numatytas sakinio dalis ir jų raišką, analizuoja sakinio dalių skyrybą. (D.3.3.2.)	Aptaria mokymosi turinyje numatytas sakinio dalis ir jų raišką, analizuoja sakinio dalių skyrybą. (D.3.3.3.)	Analizuoja mokymosi turinyje numatytas sakinio dalis, nagrinėja ir lygina sakinio dalių raišką, nagrinėja sakinio dalių skyrybą. (D. 3.3.4.)_
Konsultuodamasis kalbėdamas ir rašydamas laikosi bendrųjų stiliaus reikalavimų reikalavimų (aiškumo, vaizdingumo). Susipažįsta su pagrindiniais grožinio ir negrožinio teksto skirtumais. (D.4.1.1.)	Kalbėdamas ir rašydamasi laikosi bendrųjų stiliaus reikalavimų (aiškumo, vaizdingumo). Apibūdina pagrindinius grožinio ir negrožinio teksto skirtumus. (D.4.1.2.)	Kalbėdamas ir rašydamas laikosi bendrųjų stiliaus reikalavimų (aiškumo, vaizdingumo). Aptaria pagrindinius grožinio ir negrožinio teksto skirtumus. (D.4.1.3.)	Kalbėdamas ir rašydamas sąmoningai laikosi bendrųjų stiliaus reikalavimų (aiškumo, vaizdingumo). Paaiškina pagrindinius grožinio ir negrožinio teksto skirtumus. (D.4.1.4.)
Konsultuodamasis tyrinėja kalbą mokytojo pasiūlytu aspektu (planuoja, renka medžiagą iš pasiūlytų šaltinių, pastebi dėsningumus, padaro dalines išvadas;). (D.5.1.1.)	Tyrinėja kalbą pasiūlytu aktualiu aspektu (planuoja, renka medžiagą iš pasiūlytų šaltinių, nustato dėsningumus, padaro dalines išvadas; sudaro atmintines,). (D.5.1.2.)	Tyrinėja kalbą pasirinktu aktualiu aspektu (planuoja, renka medžiagą iš pasiūlytų šaltinių, nustato dėsningumus, padaro išvadas; sudaro atmintines, išveda taisykles). (D.5.1.3.)	Tyrinėja kalbą pasirinktu asmeniškai aktualiu ir įdomiu aspektu (planuoja, renka medžiagą iš savarankiškai rastų šaltinių, nustato dėsningumus, padaro apibendrinančias išvadas; sudaro atmintines, išveda taisykles). (D.5.1.4.)
Naudodamasis pagalba atlieka nesudėtingus kalbos vartojimo tyrimus. Stebi kalbos reiškinius, atpažįsta kalbų kontaktų, slengo poveikį bendravimui. (D.5.2.1.)	Konsultuodamasis atlieka nesudėtingus kalbos vartojimo tyrimus. Stebi kalbos reiškinius, atpažįsta ir komentuoja kalbų kontaktų, slengo poveikį bendravimui. (D.5.2.2.)	Atlieka nesudėtingus kalbos vartojimo tyrimus. Stebi kalbos reiškinius, atpažįsta ir paaiškina kalbų kontaktų, slengo poveikį bendravimui. (D.5.2.3.)	Atlieka kalbos vartojimo tyrimus. Analizuoja kalbos reiškinius, analizuoja, paaiškina ir vertina kalbų kontaktų, slengo poveikį bendravimui. (D.5.2.4.)

Konsultuodamasis naudojasi mokymuisi skirtais žodynais, elektroniniais žodynais ir skaitmeninėmis mokymosi priemonėmis. (D.5.3.1.)	Skatinamas naudojasi mokymuisi skirtais žodynais, elektroniniais žodynais ir skaitmeninėmis mokymosi priemonėmis. (D.5.3.2.)	Naudojasi mokymuisi skirtais žodynais, elektroniniais žodynais ir skaitmeninėmis mokymosi priemonėmis. (D.5.3.3.)	Sąmoningai ir tikslingai naudojasi mokymuisi skirtais žodynais, elektroniniais žodynais ir skaitmeninėmis mokymosi priemonėmis. (D.5.3.4.)
Konsultuodamasis susipažįsta su keliais socialinio konteksto nulemtais kalbos skirtumais (pvz., tarmės, socialinių,). (D.6.1.1.)	Skatinamas aptaria keletą socialinio konteksto nulemtų kalbos skirtumų (pvz., tarmės, socialinių, kultūrinių,). (D.6.1.2.)	Aptaria keletą socialinio konteksto nulemtų kalbos skirtumų (pvz., tarmės, socialinių, kultūrinių, profesinių grupių kalba). (D.6.1.3.)	Analizuoja ir vertina keletą socialinio konteksto nulemtų kalbos skirtumų (pvz., tarmės, socialinių, kultūrinių, profesinių grupių kalba). (D.6.1.4.)

40.4. Pasiekimų lygių požymiai. 7–8 klasės:

Pasiekimų lygiai			
Slenkstinis (I)	Patenkinamas (II)	Pagrindinis (III)	Aukštesnysis (IV)
A. Kalbėjimas, klausymas ir sąveika			
Išskiria klausymosi tikslo atžvilgiu svarbią informaciją, išsiaiškina nesuprastas mintis, idėjas, sąvokas. (A.1.1.1.)	Išskiria klausymosi tikslo atžvilgiu svarbią informaciją, ją grupuoja, pasiūlytu būdu išsiaiškina nesuprastas mintis, idėjas, sąvokas. (A.1.1.2.)	Išskiria klausymosi tikslo atžvilgiu svarbią informaciją, ją grupuoja, tinkamais būdais išsiaiškina nesuprastas mintis, idėjas, sąvokas. (A.1.1.3.)	Išskiria klausymosi tikslo atžvilgiu svarbią informaciją, ją grupuoja, pasirenka tinkamiausius būdus nesuprastoms mintims, idėjoms, sąvokoms išsiaiškinti. (A.1.1.4.)
Išsako klausomo teksto turinį ir raišką bei kalbėjimo kultūrą: išsako savo nuomonę, bando ją pagrįsti, bet ne visada tai pavyksta. (A.1.2.1.)	Vertina klausomo teksto turinį ir raišką bei kalbėjimo kultūrą: išsako savo požiūrį, iš dalies jį argumentuoja. (A.1.2.2.)	Vertina klausomo teksto turinį ir raišką bei kalbėjimo kultūrą: išsako savo požiūrį, jį argumentuoja. (A.1.2.3.)	Vertina klausomo teksto turinį ir raišką bei kalbėjimo kultūrą, išsako savo požiūrį, jį tinkamai argumentuoja, atpažįsta kalbėtojo intencijas. (A.1.2.4.)
Tikslingai kalba monologu, konstruktyviai dalyvauja pokalbiuose, diskusijose, klausia, atsako, reiškia savo nuomonę, tinkamai naudojasi neverbalinės kalbos priemonėmis. (A.2.1.1.)	Tikslingai kalba monologu, konstruktyviai dalyvauja pokalbiuose, diskusijose, klausia, atsako, reiškia savo nuomonę, ją paaiškina ir pagrindžia, tinkamai naudojasi neverbalinės kalbos priemonėmis. Bendrauja betarpiškai ir virtualiai. (A.2.1.2.)	Tikslingai kalba monologu, konstruktyviai dalyvauja pokalbiuose, diskusijose, debatuose, klausia, atsako, prieštarauja, argumentuoja, tikslingai naudojasi neverbalinės kalbos priemonėmis. Bendrauja betarpiškai ir virtualiai. (A.2.1.3.)	Tikslingai kalba monologu, konstruktyviai dalyvauja pokalbiuose, diskusijose, debatuose, klausia, atsako, prieštarauja, argumentuoja, kelia problemas, svarsto, tikslingai naudojasi neverbalinės kalbos priemonėmis. Tinkamai bendrauja betarpiškai ir virtualiai. (A.2.1.4.

Klausydamas ir kalbėdamas atsižvelgia į adresatą (bendraamžiai, artimieji, mokytojai, kiti suaugusieji) ir komunikavimo situaciją, daugeliu atvejų pasirenka tinkamą kalbinę raišką kalbėdami įprastoje aplinkoje pažįstamiems adresatams, laikosi kalbos etiketo reikalavimų. (A.2.2.1.)	Klausydamas ir kalbėdamas atsižvelgia į adresatą (jaunesni, bendraamžiai, suaugusieji) ir komunikavimo situaciją (oficiali ir neoficiali). Pasirenka tinkamą kalbinę raišką kalbėdami viešai pažįstamiems adresatams,, laikosi kalbos etiketo reikalavimų. (A.2.2.2.)	Klausydamas ir kalbėdamas atsižvelgia į adresatą (jaunesni, bendraamžiai, suaugusieji) ir komunikavimo situaciją (oficiali ir neoficiali). Pasirenka tinkamą kalbinę raišką, laikosi kalbos etiketo reikalavimų. (A.2.2.3.)	Klausydamas ir kalbėdamas atsižvelgia į adresatą (jaunesni, bendraamžiai, suaugusieji) ir komunikavimo situaciją (oficiali ir neoficiali). Tikslingai pasirenka tinkamą kalbinę raišką, laikosi kalbos etiketo reikalavimų. (A.2.2.4.)
Tiksliai, aiškiai informuoja, išsamiai apibūdina įvairius objektus, paaiškina nesudėtingą procesą (A.2.4.1.)	Tiksliai, aiškiai informuoja, nuosekliai, išsamiai apibūdina įvairius objektus, palygina du objektus, paaiškina procesą. (A.2.4.2.)	Tiksliai, aiškiai informuoja, nuosekliai, dalykiškai apibūdina įvairius objektus, palygina keletą objektų, paaiškina procesą. (A.2.4.3.)	Tiksliai, aiškiai informuoja, nuosekliai, dalykiškai apibūdina įvairius objektus, palygina keletą objektų laikydamasis pasirinktų aspektų, paaiškina procesus, procesus, reiškinius. (A.2.4.4.)
Išsako savo nuomonę, vertina, argumentuoja remdamasis patirtimi ir vienu nurodytu šaltiniu. (A.2.5.1.)	Išsako savo nuomonę, vertina, argumentuoja remdamasis patirtimi ir kitais pasiūlytais šaltiniais. (A.2.5.2.)	Išsako savo nuomonę, vertina, argumentuoja remdamasis patirtimi ir kitais šaltiniais. (A.2.5.3.)	Išsako savo nuomonę, vertina, argumentuoja remdamasis patirtimi ir kitais pasirinktais šaltiniais. (A.2.5.4.)
Iš dalies laikosi mokymosi turinyje numatytų kalbos normų, taiko kalbos žinias, suprasdamas, kad kalbos taisyklingumas, pasirinktų žodžių tikslumas padeda klausytojui geriau suvokti prasmę. Tinkamai intonuoja atsižvelgdamas į kalbėjimo turinį. (A.3.1.1.)	Daugeliu atvejų laikosi mokymosi turinyje numatytų kalbos normų, taiko kalbos žinias, suprasdamas, kad kalbos taisyklingumas, pasirinktų žodžių tikslumas padeda klausytojui geriau suvokti prasmę. Tinkamai intonuoja atsižvelgdamas į kalbėjimo turinį. (A.3.1.2.)	Laikosi mokymosi turinyje numatytų kalbos normų, taiko kalbos žinias, suprasdamas, kad kalbos taisyklingumas, pasirinktų žodžių tikslumas padeda klausytojui geriau suvokti prasmę. Tinkamai intonuoja atsižvelgdamas į kalbėjimo turinį. (A.3.1.3.)	Laikosi mokymosi turinyje numatytų kalbos normų, taiko kalbos žinias, suprasdamas, kad kalbos taisyklingumas, pasirinktų žodžių tikslumas padeda klausytojui geriau suvokti prasmę. Rengdamasis kalbėti nežinomus atvejus pasitikrina žodynuose, žinynuose. Tinkamai intonuoja atsižvelgdamas į kalbėjimo turinį ir tikslą. (A.3.1.4.)
Turtina savo kalbą naujomis kalbinės raiškos priemonėmis (palyginimais, citatomis,	Turtina savo kalbą naujomis kalbinės raiškos priemonėmis (palyginimais, citatomis, metaforomis, metonimijomis ir kt.)	Turtina savo kalbą naujomis kalbinės raiškos priemonėmis (palyginimais, citatomis,	Tikslingai ir savarankiškai turtina savo kalbą naujomis kalbinės raiškos priemonėmis (palyginimais, citatomis,

metaforomis, metonimijomis ir kt.) ir jas vartoja. (A.3.2.1.)	ir daugeliu atvejų tinkamai jas vartoja. (A.3.2.2.)	metaforomis, metonimijomis ir kt.) ir tinkamai jas vartoja. (A.3.2.3.)	metaforomis, metonimijomis ir kt.) ir tinkamai jas vartoja. (A.3.2.4.)
Remdamasis savo kalbėjimo veiklos stebėjimu ir kitų suteikta grįžtamąja informacija išsiaiškina, kas pasisekė, kas – ne, kodėl, ką ir kaip reikėtų patobulinti ir mokytojo padedamas numato kalbėjimo gebėjimų tobulinimo sritis. (A.4.1.1.)	Remdamasis savo kalbėjimo veiklos stebėjimu ir kitų suteikta grįžtamąja informacija aiškinasi, kurios iš taikytų rengimosi kalbėti ir kalbėjimo strategijų tinka vienai ar kitai problemai spręsti, ir konsultuodamasis su mokytoju numato kalbėjimo gebėjimų tobulinimo sritis. (A.4.1.2.)	Remdamasis savo kalbėjimo veiklos stebėjimu ir kitų suteikta grįžtamąja informacija aiškinasi, kurios iš taikytų rengimosi kalbėti ir kalbėjimo strategijų tinka vienai ar kitai problemai spręsti, numato kalbėjimo gebėjimų tobulinimo sritis. (A.4.1.3.)	Remdamasis savo kalbėjimo veiklos stebėjimu ir kitų suteikta grįžtamąja informacija aiškinasi, kurios iš taikytų rengimosi kalbėti ir kalbėjimo strategijų tinka vienai ar kitai problemai spręsti, numato kalbėjimo gebėjimų tobulinimo sritis ir išsikelia mokymosi tikslus. (A.4.1.4.)
Klausosi aktyviai: pasižymi informaciją, išskiria raktinius žodžius, klausia, (A.4.2.1.)	Klausosi aktyviai: pasižymi reikšmingą informaciją. Išklausęs kalbą pateikia kalbėtojui klausimų, reikalaujančių tikslinimo, aiškinimo. (A.4.2.2.)	Klausosi aktyviai: pasižymi reikšmingą informaciją. Išklausęs kalbą pateikia kalbėtojui klausimų, reikalaujančių tikslinimo, aiškinimo, plėtoja pokalbį. (A.4.2.3.)	Klausosi aktyviai: nustato pagrindinę kalbos mintį, pasižymi reikšmingą informaciją, užsirašo svarbiausius teiginius. Išklausęs kalbą pateikia kalbėtojui klausimų, reikalaujančių tikslinimo, aiškinimo, plėtoja pokalbį. (A.4.2.4.)
Pasirenka tinkamas pasirengimo kalbėti ir kalbėjimo strategijas iš pasiūlytų. (A.4.3.1.)	Pasirenka tinkamiausias pasirengimo kalbėti ir kalbėjimo strategijas iš pasiūlytų. (A.4.3.2.)	Pasirenka ir derina tinkamas pasirengimo kalbai ir kalbėjimo strategijas. (A.4.3.3.)	Tikslingai pasirenka ir derina tinkamas pasirengimo kalbai ir kalbėjimo strategijas. (A.4.3.4.)
Skaitymas, teksto supratimas ir literatūros bei kultūros pažinimas (B)			
Skaito tikslingai, tinkamu tempu žinomus tekstus, konsultuodamasis pasirenka atidžiojo, pažintinio, atrenkamojo skaitymo būdą, atsižvelgdamas į užduotį. Raiškiai skaito grožinius tekstus, intonacija perteikdamas nuotaiką, paisydamas	Skaito tikslingai, tinkamu tempu žinomus tekstus, pasirenka tinkamus skaitymo būdus, atsižvelgdamas į užduotį ir teksto pobūdį. Raiškiai skaito grožinius tekstus, paisydamas jų rūšies ypatybių, intonacija perteikdamas nuotaiką, paisydamas	Skaito tikslingai, tinkamu tempu ir įvairiais būdais žinomus ir nežinomus tekstus, atsižvelgdamas į užduotį ir teksto pobūdį. Raiškiai skaito grožinius tekstus, paisydamas jų rūšies ypatybių, tinkamai perteikdamas pasirinktomis intonavimo	Skaito tikslingai, tinkamu tempu ir įvairiais tinkamai pasirinktais būdais žinomus ir nežinomus tekstus, atsižvelgdamas į užduotį ir teksto pobūdį. Raiškiai skaito grožinius tekstus, paisydamas jų rūšies ypatybių, įtaigiai perteikdamas pasirinktomis intonavimo ir nežodinėmis

skyrybos ženklų, darydamas pauzes. (B.1.1.1.)	ritmo, skyrybos ženklų, darydamas pauzes. (B.1.1.2.)	priemonėmis nuotaiką, reiškiamus jausmus, prasmę. (B.1.1.3.)	priemonėmis nuotaiką, reiškiamus jausmus, prasmę. (B.1.1.4.)
Skaito įvairių rūšių ir žanrų grožinius ir negrožinius bei kitų medijų tekstus; siekdamas įvairių tikslų, įvardija skaitymo motyvus. (B.1.2.1.)	Skaito įvairių rūšių ir žanrų grožinius ir negrožinius bei kitų medijų tekstus; siekdamas įvairių tikslų, įvardija skaitymo motyvus ir savo pasirinkimus. (B.1.2.2.)	Skaito įvairių rūšių ir žanrų grožinius ir negrožinius bei kitų medijų tekstus; siekdamas įvairių tikslų, paaiškina skaitymo motyvus ir savo pasirinkimus, apmąsto skaitymo reikšmę. (B.1.2.3.)	Skaito įvairių rūšių ir žanrų grožinius ir negrožinius bei kitų medijų tekstus; siekdamas įvairių tikslų, išsamiai paaiškina skaitymo motyvus ir savo pasirinkimus, apmąsto skaitymo reikšmę. (B.1.2.4.)
Tikslingai naudojasi bibliotekomis, kai kuriais informacijos šaltiniais (žodynais, enciklopedijomis, informaciniais portalais). (B.1.3.1.)	Tikslingai ir atsakingai naudojasi bibliotekomis, įvairiais informacijos šaltiniais (žodynais, enciklopedijomis, informaciniais portalais). (B.1.3.2.)	Tikslingai ir atsakingai naudojasi bibliotekomis, įvairiais informacijos šaltiniais (žodynais, enciklopedijomis, informaciniais portalais, mediatekomis). (B.1.3.3.)	Tikslingai, atsakingai ir sistemingai naudojasi bibliotekomis, įvairiais informacijos šaltiniais (žodynais, enciklopedijomis, informaciniais portalais, mediatekomis), teikia mokymosi pagalbą kitiems. (B.1.3.4.)
Vertina informacijos šaltinių tinkamumą ir patikimumą, remdamasis pateiktais kriterijais. Ieškodamas informacijos, konsultuodamasis skiria esminę ir neesminę informaciją, argumentuotą ir neargumentuotą požiūrį. (B.1.4.1.)	Vertina informacijos šaltinių tinkamumą ir patikimumą remdamasis kriterijais, dalį vertinimų paaiškina. Tikslingai ieško informacijos, konsultuodamasis ją sistemina, skirdamas esminę ir neesminę informaciją, argumentuotą ir neargumentuotą požiūrį. (B.1.4.2.)	Vertina informacijos šaltinių tinkamumą ir patikimumą, remdamasis kriterijais, vertinimus pagrindžia. Tikslingai ieško informacijos, daugeliu atvejų tinkamai ją sistemina, skirdamas esminę ir neesminę informaciją, argumentuotą ir neargumentuotą požiūrį, atpažįsta siekimą daryti poveikį. (B.1.4.3.)	Vertina informacijos šaltinių tinkamumą ir patikimumą, remdamasis kriterijais, vertinimus išsamiai pagrindžia. Tikslingai ieško informacijos, ją sistemina, skirdamas esminę ir neesminę informaciją, argumentuotą ir neargumentuotą požiūrį, atpažįsta ir aptaria siekimą daryti poveikį. (B.1.4.4.)
Naudodamasis netiesiogine pagalba skiria programoje nurodytus prozos, poezijos, dramos žanrus, dalį tautosakos, egodokumentikos ir kai kurių negrožinių tekstų žanrų, padedamas įvardija esmines jų struktūros ypatybes, aptaria ritmo,	Skiria programoje nurodytus prozos, poezijos, dramos, tautosakos, egodokumentikos ir kitų negrožinių tekstų žanrus, naudodamasis netiesiogine pagalba įvardija esmines jų struktūros ypatybes, paaiškina ritmo, rimo reikšmę poezijos tekstuose. (B.2.1.2.)	Argumentuodamas skiria programoje nurodytus prozos, poezijos, dramos, tautosakos, egodokumentikos ir kitų negrožinių tekstų žanrus, aptaria esmines jų struktūros ypatybes. Paaiškina ritmo, rimo reikšmę poezijos tekstuose. (B.2.1.3.)	Argumentuodamas skiria programoje nurodytus prozos, poezijos, dramos, tautosakos, egodokumentikos ir kitų negrožinių tekstų žanrus, aptaria jų struktūros ypatybes. Siedamas su turiniu paaiškina ritmo, rimo reikšmę poezijos tekstuose. (B.2.1.4.)

rimo reikšmę poezijos tekstuose. (B.2.1.1.)			
Įvardija ryškiausius kūrinio veikėjų charakterio bruožus, tiesiogiai išreikštas vertybes, vertina poelgius, atpažįsta pasakotoją. Aptaria poezijos tekstuose tiesiogiai išreikštus lyrinio subjekto išgyvenimus. Remdamasis netiesiogine pagalba atpažįsta vaizduojamus socialinius reiškinius, istorinius įvykius. Padedamas palygina žinomų kūrinių veikėjus bent dviem siūlomais aspektais, kai kuriuos teiginius pagrindžia. (B.2.2.1.)	Aptaria ryškiausius kūrinio veikėjų charakterio bruožus, tiesiogiai ir kai kurias netiesiogiai teigiamas vertybes, vertina jų poelgius, atpažįsta pasakotoją ir aptaria aiškiai išreikštą jo vaidmenį. Įvardija poezijos tekstuose tiesiogiai ir netiesiogiai išreikštus lyrinio subjekto išgyvenimus. Atpažįsta ir konsultuodamasis paaiškina tekstuose vaizduojamus socialinius reiškinius, istorinius įvykius. Remdamasis netiesiogine pagalba, palygina žinomų kūrinių veikėjus keliais siūlomais aspektais, dalį teiginių pagrindžia. (B.2.2.2.)	Aptaria kūrinio veikėjų charakterius, jų kaitą, vertybes, vertina poelgius ir jų pasekmes, paaiškina pasakotojo vaidmenį. Poezijos tekstuose atpažįsta tiesiogiai ir netiesiogiai išreikštus lyrinio subjekto išgyvenimus, juos paaiškina. Aptaria tekstuose vaizduojamus socialinius reiškinius, istorinius įvykius. Palygina nežinomų kūrinių veikėjus keliais pasirinktais aspektais, teiginius pagrindžia. (B.2.2.3.)	Išsamiai aptaria kūrinio veikėjų charakterius, komentuoja jų kaitą, vertybes, vertina poelgius ir jų pasekmes, paaiškina pasakotojo vaidmenį. Poezijos tekstuose atpažįsta įvairiai išreikštus lyrinio subjekto išgyvenimus ir detaliai juos paaiškina. Aptaria vaizduojamus socialinius reiškinius, sieja su istoriniais įvykiais. Palygina nežinomų kūrinių veikėjus keliais pasirinktais aspektais, teiginius detaliai pagrindžia. (B.2.2.4.)
Atpažįsta kūrinio siužeto dalis, padedamas skiria prozos, dramos veiksmą ir lyrikos vyksmą, juos sieja su veikėjo charakteriu, lyrinio subjekto išgyvenimais. Įvardija ir fragmentiškai aptaria kūrinio veiksmo vietą ir laiką, vaizduojamas socialines realijas. (B.2.3.1.)	Atpažįsta ir aptaria kūrinio siužetą, palygina prozos, dramos veiksmą ir lyrikos vyksmą, fragmentiškai juos susieja su veikėjo charakteriu, lyrinio subjekto išgyvenimais. Įvardija ir aptaria kūrinio veiksmo vietą ir laiką, vaizduojamas socialines, istorines realijas. (B.2.3.2.)	Paaiškina kūrinio siužetą, palygina prozos, dramos veiksmą ir lyrikos vyksmą, juos susieja su veikėjo charakteriu, lyrinio subjekto išgyvenimais. Įvardija kūrinio veiksmo vietą ir laiką, pastebi jų kaitą, atpažįsta ir paaiškina vaizduojamas socialines, istorines realijas. (B.2.3.3.)	Išsamiai aptaria kūrinio siužetą, palygina prozos, dramos veiksmą ir lyrikos vyksmą, argumentuodamas juos susieja su veikėjo charakteriu, lyrinio subjekto išgyvenimais. Nuosekliai aptaria kūrinio veiksmo vietos ir laiko kaitą, sieja su vaizduojamomis socialinėmis, istorinėmis realijomis. (B.2.3.4.)
Naudodamasis netiesiogine pagalba aptaria grožinių ir negrožinių tekstų kalbos ypatybes: atpažįsta dalį turinio apimtyje numatytų kalbinės raiškos priemonių ir paaiškina kai kurių reikšmes, nurodo esminį	Konsultuodamasis aptaria grožinių ir negrožinių tekstų kalbos ypatybes: atpažįsta turinio apimtyje numatytas kalbinės raiškos priemones ir paaiškina dalies jų reikšmes, nurodo	Aptaria grožinių ir negrožinių tekstų kalbos ypatybes: atpažįsta turinio apimtyje numatytas kalbinės raiškos priemones ir paaiškina jų reikšmes, nurodo esminius grožinio ir negrožinio	Aptaria grožinių ir negrožinių tekstų kalbos ypatybes: atpažįsta turinio apimtyje numatytas kalbinės raiškos priemones ir išsamiai paaiškina jų reikšmes, išsamiai argumentuodamas

grožinio ir negrožinio tekstų raiškos skirtumą. (B.2.4.1.)	esminius grožinio ir negrožinio tekstų raiškos skirtumus. (B.2.4.2.)	tekstų raiškos skirtumus, juos paaiškina. (B.2.4.3.)	nurodo grožinio ir negrožinio tekstų raiškos skirtumus. (B.2.4.4.)
Naudodamasis netiesiogine pagalba žinomame kontekste atpažįsta ir paaiškina perkeltines grožinio teksto reikšmes, potekstes, įvardija kai kuriuos meninio vaizdavimo būdus (realistinį, alegorinį, metaforišką, fantastinį, humoristinį, ironišką ir kt. (B.2.5.1.)	Konsultuodamasis atpažįsta ir paaiškina perkeltines grožinio teksto reikšmes, potekstes, įvardija įvairius meninio vaizdavimo būdus (realistinį, alegorinį, metaforišką, fantastinį, humoristinį, ironišką ir kt.). (B.2.5.2)	Paaiškina perkeltines grožinio teksto reikšmes, potekstes, aptardamas įvairius meninio vaizdavimo būdus (realistinį, alegorinį, metaforišką, fantastinį, humoristinį, ironišką ir kt.). (B.2.5.3.)	Argumentuodamas paaiškina perkeltines grožinio teksto reikšmes, potekstes, išsamiai aptardamas įvairius meninio vaizdavimo būdus (realistinį, alegorinį, metaforišką, fantastinį, humoristinį, ironišką ir kt.). (B.2.5.4.)
Nurodo tiesiogiai išreikštas žinomo grožinio ir negrožinio teksto intencijas, tikslus, požiūrius. Suformuluoja žinomo teksto (grožinio ir negrožinio) temą, kai kuriais atvejais – problemą ir pagrindinę mintį, nurodo priežastis ir pasekmes, aptaria tiesiogiai teigiamas vertybes. Naudodamasis netiesiogine pagalba palygina grožinius ar / ir negrožinius tekstus bent dviem pasiūlytais aspektais, įvardydamas panašumus ar skirtumus. (B.2.6.1.)	Nurodo tiesiogiai ir kai kuriais atvejais netiesiogiai išreikštas žinomo grožinio ir negrožinio teksto intencijas, tikslus, požiūrius. Suformuluoja žinomo teksto (grožinio ir negrožinio) temą, problemą, pagrindinę mintį, aptaria vertybes, įvardija priežastis ir pasekmes. Konsultuodamasis palygina grožinius ir / ar negrožinius tekstus bent dviem pasiūlytais aspektais teiginius iš dalies pagrįsdamas. (B.2.6.2.)	Nurodo tiesiogiai ir netiesiogiai išreikštas nežinomo grožinio ir negrožinio teksto intencijas, tikslus, požiūrius. Suformuluoja nežinomo teksto (grožinio ir negrožinio) temą, daugeliu atvejų – problemą, pagrindinę mintį, aptaria vertybes, susieja priežastis ir pasekmes. Palygina grožinius ir / ar negrožinius tekstus keliais pasiūlytais aspektais, teiginius pagrįsdamas. (B.2.6.3.)	Nurodo ir argumentuotai aptaria tiesiogiai ir netiesiogiai išreikštas nežinomo grožinio ir negrožinio teksto intencijas, tikslus, požiūrius. Suformuluoja nežinomo teksto (grožinio, negrožinio) temą, problemą, pagrindinę mintį, išsamiai aptaria vertybes, įvardija priežastis ir pasekmes. Palygina grožinius ir / ar negrožinius tekstus įvairiais aspektais teiginius detaliai pagrįsdamas. (B.2.6.4.)
Padedamas aptaria grožinės literatūros sąsajas su siūlomais menais, šiuolaikinės literatūros multimodalumą, įvardija bent keletą informacijos pateikimo / pasakojimo ypatybių žodiniuose ir multimodaliuose (hipertekstuose, reklamoje, filmuose ir kt.) tekstuose. (B.2.7.1.)	Konsultuodamasis aptaria grožinės literatūros sąsajas su kitais menais, šiuolaikinės literatūros multimodalumą, informacijos pateikimo / pasakojimo ypatybes žodiniuose ir multimodaliuose (hipertekstuose, reklamoje, filmuose ir kt.) tekstuose. (B.2.7.2.)	Aptaria grožinės literatūros sąsajas su kitais menais, šiuolaikinės literatūros multimodalumą, informacijos pateikimo / pasakojimo ypatybes žodiniuose ir multimodaliuose (hipertekstuose, reklamoje, filmuose ir kt.) tekstuose. (B.2.7.3.)	Išsamiai aptaria grožinės literatūros sąsajas su kitais menais, šiuolaikinės literatūros multimodalumą, informacijos pateikimo / pasakojimo ypatybių įvairovę žodiniuose ir multimodaliuose (hipertekstuose, reklamoje, filmuose ir kt.) tekstuose. (B.2.7.4.)

Aptardamas grožinius ir negrožinius tekstus, fragmentiškai vartoja mokymosi turinyje nurodytas literatūros teorijos (literatūros rūšies, teksto žanro, struktūros) sąvokas. (B.2.8.1.)	Aptardamas grožinius ir negrožinius tekstus, tinkamai vartoja dalį mokymosi turinyje nurodytų literatūros teorijos (literatūros rūšies, teksto žanro, struktūros) sąvokų. (B.2.8.2.)	Aptardamas grožinius ir negrožinius tekstus, daugeliu atvejų tinkamai vartoja mokymosi turinyje nurodytas literatūros teorijos (literatūros rūšies, teksto žanro, struktūros) sąvokas. (B.2.8.3.)	Aptardamas grožinius ir negrožinius tekstus, tinkamai vartoja mokymosi turinyje nurodytas literatūros teorijos (literatūros rūšies, teksto žanro, struktūros) sąvokas. (B.2.8.4.)
Išsako įspūdžius, nuomonę apie klasėje ir savarankiškai skaitomą kūrinį. Naudodamasis netiesiogine pagalba, aptaria kūrinio aktualumą, emocinį poveikį, įtaigumą, pažintinę reikšmę sau kaip skaitytojui, susieja su savo gyvenimo patirtimi. (B.3.1.1.)	Išsako savo įspūdžius, nuomonę apie klasėje ir savarankiškai skaitomą kūrinį, dalį teiginių pagrindžia. Aptaria kūrinio aktualumą, emocinį poveikį, įtaigumą, pažintinę reikšmę sau kaip skaitytojui, remdamasis savo gyvenimo ir skaitymo patirtimi. (B.3.1.2.)	Išsako savo įspūdžius, argumentuotą nuomonę apie klasėje ir savarankiškai skaitomą kūrinį. Aptaria kūrinio aktualumą, emocinį poveikį, įtaigumą, pažintinę reikšmę sau kaip skaitytojui, susiedamas su savo gyvenimo, skaitymo ir literatūrine patirtimi. (B.3.1.3.)	Išsako įspūdžius, svariai argumentuotą nuomonę apie klasėje ir savarankiškai skaitomą kūrinį. Išsamiai aptaria kūrinio aktualumą, emocinį poveikį, įtaigumą, pažintinę reikšmę sau kaip skaitytojui, susiedamas su savo gyvenimo, skaitymo ir literatūrine (kultūrine) patirtimi. (B.3.1.4.)
Naudodamasis netiesiogine pagalba kritiškai vertina negrožinius ir šiuolaikinių medijų tekstus bent dviem pasiūlytais aspektais (pvz., intencijų, tikslo, požiūrių įvairovės, poveikio, informatyvumo, objektyvumo, pagrįstumo ir kt.). (B.3.2.1.)	Konsultuodamasis kritiškai vertina negrožinius ir šiuolaikinių medijų tekstus keliais pasiūlytais aspektais (pvz., intencijų, tikslo, požiūrių įvairovės, poveikio, informatyvumo, objektyvumo, pagrįstumo ir kt.). (B.3.2.2.)	Kritiškai vertina negrožinius ir šiuolaikinių medijų tekstus keliais pasirinktais aspektais (pvz., intencijų, tikslo, požiūrių įvairovės, poveikio, informatyvumo, objektyvumo, pagrįstumo ir kt.), savo vertinimus pagrindžia. (B.3.2.3)	Kritiškai vertina negrožinius ir šiuolaikinių medijų tekstus įvairiais aspektais (pvz., intencijų, tikslo, požiūrių įvairovės, poveikio, informatyvumo, objektyvumo, pagrįstumo ir kt.), savo vertinimus išsamiai pagrindžia. (B.3.2.4.)
Prieš skaitymą kelia hipotezes apie teksto temą, rūšį, žanrą, naudodamasis netiesiogine pagalba. Siekdamas suprasti tekstą, pavieniais atvejais aiškinasi jo sandarą (kaip siejasi tekstas ir lentelė, tekstas ir vaizdas arba jį lydintis garsas). (B.4.1.1.)	Prieš skaitymą kelia hipotezes apie teksto temą, rūšį, žanrą konsultuodamasis. Siekdamas suprasti tekstą iš dalies aiškinasi jo sandarą (kaip siejasi tekstas ir lentelė, tekstas ir vaizdas arba jį lydintis garsas). (B.4.1.2.)	Prieš skaitymą kelia pagrįstas hipotezes apie teksto temą, rūšį, žanrą. Siekdamas suprasti tekstą, aiškinasi jo sandarą (kaip siejasi tekstas ir lentelė, tekstas ir vaizdas arba jį lydintis garsas). (B.4.1.3.)	Sąmoningai ir tikslingai kelia pagrįstas hipotezes prieš skaitymą apie teksto temą, rūšį, žanrą. Siekdamas suprasti tekstą, kryptingai aiškinasi jo sandarą (kaip siejasi tekstas ir lentelė, tekstas ir vaizdas arba jį lydintis garsas). (B.4.1.4.)

Skaitydamas tekstą kelia tiesioginės informacijos radimo reikalaujančius klausimus, atsakydamas formuluoja nesudėtingus teiginius, kai kuriuos pagrindžia cituodamas. (B.4.2.1.)	Skaitydamas tekstą kelia tiesioginės informacijos radimo reikalaujančius klausimus, atsakydamas formuluoja teiginius, dalį jų pagrindžia cituodamas ir perfrazuodamas. (B.4.2.2.)	Skaitydamas tekstą kelia tiesioginės ir netiesioginės informacijos radimo, apibendrinimo reikalaujančius klausimus, atsakydamas tinkamai formuluoja teiginius, juos pagrindžia cituodamas, perfrazuodamas. (B.4.2.3.)	Skaitydamas tekstą tikslingai kelia tiesioginės ir netiesioginės informacijos radimo, apibendrinimo reikalaujančius klausimus, atsakydamas tiksliai ir aiškiai formuluoja teiginius, išsamiai juos pagrindžia cituodamas, perfrazuodamas. (B.4.2.4.)
Kai kuriais atvejais aiškinasi, remdamasis teksto kontekstu, nesuprantamus žodžius, pasakymus, sutartais simboliais žymisi esminę ir neesminę informaciją. (B.4.3.1.)	Iš dalies aiškinasi, remdamasis teksto kontekstu, nesuprantamus žodžius, pasakymus, sutartais simboliais žymisi esminę ir neesminę informaciją. (B.4.3.2.)	Aiškinasi, remdamasis teksto kontekstu, nesuprantamus žodžius, pasakymus, sutartais simboliais žymisi esminę ir neesminę informaciją. (B.4.3.3.)	Tikslingai aiškinasi, remdamasis teksto kontekstu, nesuprantamus žodžius, pasakymus; sistemingai sutartais simboliais žymisi esminę ir neesminę informaciją, padeda kitiems. (B.4.3.4.)
Įprastame kontekste fragmentiškai taiko strategijas, padedančias žodinį tekstą paversti grafine struktūra: braižo veiksmo schemas, veikėjų ryšių ir santykių tinklą; sudaro veikėjų lyginimo lenteles ar kitokias schemas, veikėjo veiksmų planą, jo kelionių žemėlapį ir pan. (B.4.4.1.)	Įprastame kontekste iš dalies taiko strategijas, padedančias žodinį tekstą paversti grafine struktūra: braižo veiksmo schemas, veikėjų ryšių ir santykių tinklą; sudaro veikėjų lyginimo lenteles ar kitokias schemas, veikėjo veiksmų planą, jo kelionių žemėlapį ir pan. (B.4.4.2.)	Naujame kontekste taiko strategijas, padedančias žodinį tekstą paversti grafine struktūra: braižo veiksmo schemas, veikėjų ryšių ir santykių tinklą; sudaro veikėjų lyginimo lenteles ar kitokias schemas, veikėjo veiksmų planą, jo kelionių žemėlapį ir pan. (B.4.4.3.)	Naujame kontekste sistemingai taiko strategijas, padedančias žodinį tekstą paversti grafine struktūra: braižo veiksmo schemas, veikėjų ryšių ir santykių tinklą; sudaro veikėjų lyginimo lenteles ar kitokias schemas, veikėjo veiksmų planą, jo kelionių žemėlapį ir pan. (B.4.4.4.)
Remdamasis netiesiogine pagalba planuoja trumpalaikę ir ilgalaikę skaitymo veiklą, dirbdamas individualiai ir su kitais: pasirenka temą, numato tikslus, etapus, laiką, strategijas, pristato rezultatus, atsako į nesudėtingus klausimus, įsivertina. (B.4.5.1.)	Konsultuodamasis planuoja trumpalaikę ir ilgalaikę skaitymo veiklą, dirbdamas individualiai ir su kitais: pasirenka temą, numato tikslus, etapus, laiką, strategijas, pristato rezultatus, argumentuotai atsako į nesudėtingus klausimus, kai kuriais iš jų diskutuoja, įsivertina. (B.4.5.2.)	Planuoja trumpalaikę ir ilgalaikę skaitymo veiklą, dirbdamas individualiai ir su kitais: pasirenka temą, numato tikslus, etapus, laiką, strategijas, pristato rezultatus, argumentuotai atsako į įvairaus sudėtingumo klausimus, diskutuoja, įsivertina ir reflektuoja, numatydamas tobulėjimo galimybes. (B.4.5.3)	Planuoja trumpalaikę ir ilgalaikę skaitymo veiklą, dirbdamas individualiai ir su kitais: susiformuluoja temą, išsikelia tikslus, numato etapus, laiką, pasirenka strategijas, pristato rezultatus, argumentuotai atsako įvairaus sudėtingumo klausimus, įtikinamai diskutuoja, įsivertina ir išsamiai reflektuoja, numatydamas tobulėjimo

			galimybes. Kelia klausimus, padeda kitiems. (B.4.5.4.)
Įvardija kai kuriuos mokymosi turinyje numatytus Lietuvos ir pasaulio kultūros reiškinius. Pažįsta Lietuvos ir savo krašto tradicinę ir šiuolaikinę kultūrą, fragmentiškai apmąsto ją kaip svarbią savo gyvenimo dalį. (B.5.1.1.)	Įvardija mokymosi turinyje numatytus Lietuvos ir pasaulio kultūros reiškinius, dalį jų aptaria. Pažįsta Lietuvos ir savo krašto tradicinę ir šiuolaikinę kultūrą, iš dalies apmąsto ją kaip svarbią savo gyvenimo dalį. (B.5.1.2.)	Aptaria ir vertina Lietuvos ir pasaulio kultūros reiškinius. Pažįsta Lietuvos ir savo krašto tradicinę ir šiuolaikinę kultūrą, apmąsto ją kaip svarbią savo gyvenimo dalį. Susieja Lietuvos ir savo krašto kultūros reiškinius. (B.5.1.3.)	Išsamiai aptaria ir vertina Lietuvos ir pasaulio kultūros reiškinius. Pažįsta Lietuvos ir savo krašto tradicinę ir šiuolaikinę kultūrą, sistemiškai apmąsto ją kaip svarbią savo gyvenimo dalį. Susieja Lietuvos ir savo krašto kultūros reiškinius. (B.5.1.4.)
Lankydamasis rekomenduotuose kultūros ir meno renginiuose, fragmentiškai dalyvaudamas klasės, mokyklos, bendruomenės ir regiono kultūriniame ir visuomeniniame gyvenime, pažįsta pagal savo gebėjimus ir polinkius kai kurias meninės raiškos formas, išreikšdamas savo santykį su menu, literatūra, kultūra kaip stebėtojas, vartotojas. (B.6.1.1.)	Lankydamasis rekomenduotuose kultūros ir meno renginiuose, dalyvaudamas klasės, mokyklos, bendruomenės ir regiono kultūriniame ir visuomeniniame gyvenime, pažįsta ir išbando pagal savo gebėjimus ir polinkius pasirinktas meninės raiškos formas, išreikšdamas savo santykį su menu, literatūra, kultūra kaip stebėtojas, vartotojas, atlikėjas. (B.6.1.2.)	Lankydamasis kultūros ir meno renginiuose, dalyvaudamas klasės, mokyklos, bendruomenės ir regiono kultūriniame ir visuomeniniame gyvenime, pažįsta ir išbando pagal savo gebėjimus ir polinkius įvairias pasirinktas meninės raiškos formas, išreikšdamas savo santykį su menu, literatūra, kultūra kaip stebėtojas, vartotojas, atlikėjas, kūrėjas ar kritikas. (B.6.1.3.)	Sistemingai lankydamasis kultūros ir meno renginiuose, dalyvaudamas klasės, mokyklos, bendruomenės ir regiono kultūriniame ir visuomeniniame gyvenime, pažįsta ir išbando pagal savo gebėjimus ir polinkius įvairias meninės raiškos formas, išreikšdamas savo santykį su menu, literatūra, kultūra kaip stebėtojas, vartotojas, atlikėjas, kūrėjas ar kritikas. (B.6.1.4.)
Rašymas ir teksto kūrimas (C)			
Rašo atsižvelgdamas į adresatą (pažįstamiems ir nepažįstamiems bendraamžiams, pažįstamiems suaugusiems) ir komunikavimo situaciją (asmeninio gyvenimo, mokymosi). (C.1.1.1.)	Rašo atsižvelgdamas į adresatą (bendraamžiams, vyresniems, pažįstamiems ir nepažįstamiems) ir komunikavimo situaciją (asmeninio gyvenimo, mokymosi, viešosios veiklos). (C.1.2.)	Rašo atsižvelgdamas į adresatą (jaunesniems, bendraamžiams, vyresniems, pažįstamiems ir nepažįstamiems, gerai išmanantiems dalyką, menkai informuotiems) ir komunikavimo situaciją (neoficiali ir įprasta oficiali). (C.1.1.3.)	Rašo tikslingai atsižvelgdamas į adresatą (įvairaus amžiaus ir patirties adresatams, visuomenei) ir komunikavimo situaciją (neoficiali ir oficiali). (C.1.1.4.)
Siekdamas sudominti kuria nesudėtingos kompozicijos	Siekdamas sudominti kuria vientisus išplėtoto siužeto pasakojimus, kuria	Siekdamas sudominti kuria vientisus išplėtoto siužeto	Siekdamas sudominti kuria vientisus išplėtoto siužeto pasakojimus. Siekia

pasakojimus, įterpia aprašymus.. C.1.2.1.)	intrigą, tinkamai įterpia aprašymo elementus. C.1.2.2.)	pasakojimus. Siekia įtaigumo kurdamas intrigą, motyvuotai siedamas pasakojimo, aprašymo elementus. C.1.2.3.)	įtaigumo kurdamas intrigą, motyvuotai siedamas pasakojimo, aprašymo, aiškinimo elementus. C.1.2.4.)
Bendrais bruožais aprašo proceso (pvz., atliekamo bandymo) eigą, paaiškina įvykius, reiškinius. C.1.3.1.)	Nuosekliai, aiškiai aprašo proceso (pvz., atliekamo bandymo) eigą, paaiškina įvykius, reiškinius. C.1.3.2.)	Nuosekliai, aiškiai aprašo proceso (pvz., atliekamo bandymo) eigą, paaiškina sąvokas, reiškinius. C.1.3.3.)	Nuosekliai, aiškiai aprašo proceso (pvz., atliekamo bandymo) eigą, paaiškina sąvokas, reiškinius, nurodydamas logines sąsajas, vartodamas dalykinę kalbą. (C.1.3.4.)
Išsako savo nuomonę (pvz., rašo apie perskaitytą knygą, įvykusį renginį), argumentuoja remdamasis patirtimi. (C.1.4.1.)	Išsako savo požiūrį. Laikosi trinarės teksto struktūros reikalavimų, kai yra suteikiama pagalba. Tinkamai argumentuoja remdamasis patirtimi. (C.1.4.2.)	Išsako savo požiūrį, laikydamasis trinarės teksto struktūros reikalavimų. Tinkamai argumentuoja remdamasis patirtimi ir kitais šaltiniais. (C.1.4.3.)	Išsako savo požiūrį, nuosekliai plėtodamas pagrindinę mintį,. laikydamasis trinarės teksto struktūros reikalavimų. Tinkamai argumentuoja remdamasis įvairaus pobūdžio šaltiniais. C.1.4.4.)
Kuria įtikinamojo pobūdžio tekstus, susijusius su kasdienio gyvenimo situacijomis. Tinkamai pasirenka leksines ir gramatines priemones, kai yra suteikiama pagalba. C.1.5.3.)	Kuria įtikinamojo pobūdžio tekstus, pasirinkdamas tinkamas leksines, gramatines, sintaksines priemones, kai yra suteikiama pagalba. C.1.5.3.)	Kuria įtikinamojo pobūdžio tekstus, pasirinkdamas tinkamas leksines, gramatines, sintaksines priemones. C.1.5.3.)	Kuria įtikinamojo pobūdžio tekstus, pagrindžia savo požiūrį.. Tinkamai pasirenka kalbinės raiškos priemones. C.1.5.3.)
Kuria aiškios struktūros rašytinius tekstus (įžanga, minties plėtojimas, pabaiga), naudodamasis papildoma medžiaga. Pagal prasmę sieja sakinius ir išskiria pastraipas. (C.2.1.1.)	Kuria aiškios struktūros rašytinius tekstus (įžanga, minties plėtojimas, pabaiga). Pagal prasmę sieja sakinius ir išskiria pastraipas. (C.2.1.2.)	Kuria tekstą, kurio įžanga susijusi su dėstymu, dėstymas – su pabaiga, pabaiga apibendrina visą tekstą ir susijusi su įžanga. Pagrįstai išskiria pastraipas. (C.2.1.3.)	Kuria tekstą, kurio įžanga susijusi su dėstymu, dėstymas – su pabaiga, pabaiga apibendrina visą tekstą ir susijusi su įžanga; pasirenka tinkamą medžiagos išdėstymo principą,. Pagrįstai išskiria pastraipas, pastraipoje laikosi minčių dėstymo logikos. (C.2.1.4.)
Mintis formuluoti aiškiai; naudodamasis pagalba tinkamai taiko išmoktas rašybos ir skyrybos taisykles. (C.2.2.1.)	Mintis formuluoja tiksliai ir aiškiai; daugeliu atvejų tinkamai taiko išmoktas rašybos, skyrybos, gramatikos taisykles. (C.2.2.2.)	Mintis formuluoja aiškiai, tiksliai, glaustai, logiškai; daugeliu atvejų tinkamai taiko išmoktas rašybos,	Mintis formuluoja aiškiai, tiksliai, glaustai, logiškai; tinkamai taiko išmoktas rašybos, skyrybos,

		skyrybos, gramatikos taisykles. (C.2.2.3.)	gramatikos taisykles, pasitikrina žinynuose, žodynuose. (C.2.2.4.)
Naudodamasis skaitmeninėmis technologijomis kuria informacinius tekstus (pvz., informacinę žinutę, pateiktis savo pranešimams). (C.2.3.1.)	Naudodamasis skaitmeninėmis technologijomis kuria informacinius tekstus (pvz., informacinę žinutę, pateiktis savo pranešimams). Tinkamai išdėsto tekstą ir iliustracinę medžiagą puslapyje ir skaidrėje. (C.2.3.2.)	Tinkamai ir atsakingai naudodamasis skaitmeninėmis technologijomis kuria įvairius tekstus. Tinkamai susieja tekstą ir iliustracinę medžiagą. (C.2.3.3.)	Kūrybiškai ir atsakingai naudodamasis skaitmeninėmis technologijomis kuria įvairius tekstus. Tikslingai susieja tekstą ir iliustracinę medžiagą. (C.2.3.4.)
Pasirenka medžiagą rašymui iš nurodytų šaltinių ir planuoja naudodamasis pasiūlytomis strategijomis. (C.3.1.1.)	Kaupia medžiagą rašymui ir planuoja naudodamasis pasiūlytomis strategijomis. (C.3.1.2.)	Kaupia medžiagą rašymui, planuoja ir rašo taikydamas pasirinktas strategijas. Planuoja rašymo užduočiai atlikti skirtą laiką. (C.3.1.3.)	Kaupia medžiagą rašymui ir planuoja taikydamas asmeniškai tinkamas strategijas. Planuoja rašymo užduočiai atlikti skirtą laiką. (C.3.1.4.)
Atsižvelgdamas į tikslą ir adresatą, tobulina tekstą ar jo dalį turinio ir taisyklingumo aspektais, siekia aiškumo. (C.3.2.1.)	Atsižvelgdamas į tikslą ir adresatą, tobulina tekstą ar jo dalį turinio, kalbinės raiškos ir taisyklingumo aspektais, siekia tikslumo, aiškumo. (C.3.2.2.)	Atsižvelgdamas į tikslą ir adresatą, tobulina tekstą ar jo dalį turinio, kalbinės raiškos ir taisyklingumo aspektais, siekia tikslumo, aiškumo, glaustumo, vaizdingumo. (C.3.2.3.)	Atsižvelgdamas į tikslą ir adresatą, tobulina tekstą ar jo dalį turinio, struktūros, kalbinės raiškos ir taisyklingumo aspektais, siekia tikslumo, aiškumo, glaustumo, vaizdingumo. (C.3.2.4.)
Remdamasis savo rašymo veiklos patirtimi ir kitų suteikta informacija apmąsto savo rašymo veiklą: paaiškina, kas pasisekė, kas ne, kodėl, ką kitąkart reikėtų daryti kitaip. (C.3.3.1.)	Remdamasis savo rašymo veiklos stebėjimu ir kitų suteikta grįžtamąja informacija apmąsto savo rašymo veiklą: mokytojui padedant numato tobulintinas rašymo gebėjimų sritis ir išsikelia rašymo gebėjimų tobulinimo tikslus. (C.3.3.2.)	Remdamasis savo rašymo veiklos stebėjimu ir kitų suteikta grįžtamąja informacija apmąsto savo rašymo veiklą: numato tobulintinas rašymo gebėjimų sritis, išsikelia rašymo gebėjimų tobulinimo tikslus ir mokytojui padedant jų siekia. (C.3.3.3.)	Remdamasis savo rašymo veiklos stebėjimu ir kitų suteikta grįžtamąja informacija apmąsto savo rašymo veiklą: numato tobulintinas rašymo gebėjimų sritis, išsikelia rašymo gebėjimų tobulinimo tikslus ir numato, kaip jų sieks. (C.3.3.4.)
Kalbos pažinimas (D)			
Konsultuodamasis taisyklingai taria ir kirčiuoja dažniau vartojamus žodžius. (D.1.3.1.)	Taisyklingai taria ir kirčiuoja dažniau vartojamus žodžius pagal kirčiavimo taisyklės taikymo pavyzdį. (D.1.3.2.)	Taisyklingai taria ir kirčiuoja pasiremdamas pagrindinėmis kirčiavimo taisyklėmis. (D.1.3.3.)	Sąmoningai taiko kirčiavimo taisykles, taisyklingai taria ir kirčiuoja daugumą žodžių naujuose kontekstuose. (D. 1.3.4.)

Naudodamasis netiesiogine pagalba analizuoja mokymosi turinyje numatytų kalbos dalių morfologines ypatybes, taisyklingai vartoja ir rašo dažniau vartojamus žodžius. (D.2.1.1.)	Konsultuodamasis analizuoja ir palygina mokymosi turinyje numatytų kalbos dalių morfologines ypatybes, taisyklingai vartoja ir rašo daugumą kalbos dalių. (D. 2.1.2.)	Palygina kalbos dalių morfologines ypatybes, daro išvadas, taisyklingai vartoja ir rašo visas kalbos dalis.(D.2.1.3.)	Analizuoja ir palygina kalbos dalių morfologines ypatybes, grupuoja kalbos dalis pagal morfologines ypatybes, sistemiškai taisyklingai vartoja ir rašo visas kalbos dalis. (D. 2.1.4.)
Konsultuodamasis atpažįsta norminę ir nenorminę leksiką. Atpažįsta dažnai vartojamas neteiktinas svetimybes, vengia jas vartoti šnekamojoje ir rašomojoje kalboje. (D.2.2.1.)	Apibūdina norminę ir nenorminę leksiką. Atpažįsta dažnai vartojamas neteiktinas svetimybes, jas taiso, nevartoja savo šnekamojoje ir rašomojoje kalboje. (D.2.2.2.)	Aptaria norminę ir nenorminę leksiką. Atpažįsta ir taiso neteiktinas svetimybes, jų nevartoja savo šnekamojoje ir rašomojoje kalboje. (D.2.2.3.)	Sąmoningai skiria norminę ir nenorminę leksiką. Sistemiškai taiso neteiktinas svetimybes, jų nevartoja savo šnekamojoje ir rašomojoje kalboje. (D.2.2.4.)
Naudodamasis pagalba aptaria mokymosi turinyje numatytų kalbos dalių darybą, įvardija žodžių darybos priemones ir būdus. (D.2.3.1.)	Konsutuodamasis aptaria mokymosi turinyje numatytų kalbos dalių darybą, sudarydami žodžius pagal pavyzdį vartoja tinkamas darybos priemones ir būdus. (D.2.3.2.)	Aptaria mokymosi turinyje numatytų kalbos dalių darybą, sudarydami žodžius vartoja tinkamas darybos priemones ir būdus. (D.2.3.3.)	Pasirenka tinkamas žodžių darybos priemones ir būdus sudarydami naujus žodžius, tinkamai sudaro visas kalbos dalis . (D.2.3.4.)
Atpažįsta vientisinių sakinių rūšis (išplėstiniai, neišplėstiniai, asmeniniai,), juos tinkamai vartoja. (D.3.1.1.)	Aptaria vientisinių sakinių rūšis (išplėstiniai, neišplėstiniai, asmeniniai, beasmeniai, nepilnieji), juos tinkamai vartoja. (D.3.1.2.)	Nagrinėja vientisinių sakinių rūšis (išplėstiniai, neišplėstiniai, asmeniniai, beasmeniai, nepilnieji), juos tinkamai vartoja. (D.3.1.3.)	Nagrinėja vientisinių sakinių rūšis (išplėstiniai, neišplėstiniai, asmeniniai, beasmeniai, nepilnieji), nurodo jų pagrindinius skirtumus, tinkamai ir tikslingai juos vartoja. (D.3.1.4.)
Konsultuodamasis atpažįsta įvairias sintaksines konstrukcijas (pvz., žodžiai ir posakiai, klausimais nesusiję su sakiniu). (D.3.2.1.)	Analizuoja įvairias sintaksines konstrukcijas (pvz., žodžiai ir posakiai, klausimais nesusiję su sakiniu). (D.3.2.2.)	Tinkamai vartoja įvairias sintaksines konstrukcijas (pvz., žodžiai ir posakiai, klausimais nesusiję su sakiniu). (D.3.2.3.)	Sąmoningai pasirenka, tinkamai ir tikslingai vartoja įvairias sintaksines konstrukcijas (pvz., žodžiai ir posakiai, klausimais nesusiję su sakiniu). (D.3.2.4.)
Naudodamasis pagalba analizuoja mokymosi turinyje numatytas sakinio dalis, nagrinėja sakinio dalių raišką, fragmentiškai taiko sakinio dalių skyrybos taisykles. (D. 3.3.1.)_	Analizuoja sakinio dalis ir jų raišką, konsultuodamasis nurodo sakinio dalių variantiškumą, daugeliu atvejų taiko sakinio dalių skyrybos taisykles. (D. 3.3.2.)	Apibendrina sakinio dalis ir jų raišką, aptaria sakinio dalių variantiškumą, žodžius ir posakius, nesusijusius su sakiniu. Taiko sakinio dalių skyrybos taisykles.(D.3.3.3.)	Grupuoja ir apibendrina sakinio dalis, analizuoja jų raišką, analizuoja sakinio dalių variantiškumą, sąmoningai ir sistemiškai taiko sakinio dalių skyrybos taisykles. (D.3.3.4.)

Naudodamiesi netiesiogine pagalba kalbėdami ir rašydami minimaliai laikosi bendrųjų stiliaus reikalavimų (turtingumo, tikslumo, glaustumo). Įvardija funkcinius stilius (buitinį, publicistinį, meninį ir dalykinį). (D.4.1.1.)	Konsultuodamiesi kalbėdami ir rašydami laikosi bendrųjų stiliaus reikalavimų (turtingumo, tikslumo, glaustumo). Apibrėžia funkcinius stilius (buitinį, publicistinį, meninį ir dalykinį). (D.4.1.2.)	Kalbėdami ir rašydami laikosi bendrųjų stiliaus reikalavimų (turtingumo, tikslumo, glaustumo). Apibrėžia funkcinius stilius (buitinį, publicistinį, meninį ir dalykinį), skiria meninį stilių nuo dalykinio stiliaus. (D.4.1.3.)	Kalbėdami ir rašydami sąmoningai laikosi bendrųjų stiliaus reikalavimų (turtingumo, tikslumo, glaustumo). Aptaria funkcinius stilius (buitinį, publicistinį, meninį ir dalykinį), skiria meninį stilių nuo dalykinio stiliaus. (D.4.1.4.)
Konsultuodamasis tyrinėja kalbą (pvz., medijų tekstų, pagal pavyzdį suformuluoja tyrinėjimo tikslą, remiasi pateiktais kriterijais, kelia problemą, atrenka medžiagą iš pasiūlytų šaltinių, ją analizuoja ir iš dalies apibendrina; fragmentiškai pateikia gautus duomenis; padaro dalines išvadas). (D.5.1.1.)	Tyrinėja kalbą (pvz., medijų tekstų, pagal pavyzdį suformuluoja tyrinėjimo tikslą ir kriterijus, kelia problemą, atrenka medžiagą iš sutartų šaltinių, ją analizuoja ir iš dalies apibendrina; glaustai pateikia gautus duomenis; padaro dalines išvadas). (D.5.1.2.)	Tyrinėja kalbą (pvz., medijų tekstų, pagal pavyzdį suformuluoja tyrinėjimo tikslą ir kriterijus, kelia problemą, atrenka medžiagą iš sutartų šaltinių, ją analizuoja ir apibendrina; vaizdžiai pateikia gautus duomenis; padaro išvadas). (D.5.1.3.)	Tikslingai tyrinėja kalbą (pvz., medijų tekstų, savarankiškai suformuluoja tyrinėjimo tikslą ir kriterijus, kelia problemą, atrenka medžiagą iš savarankiškai rastų šaltinių, ją analizuoja ir apibendrina; vaizdžiai pateikia gautus duomenis; padaro išvadas). (D.5.1.4.)
Naudodamasis pagalba atlieka kalbos vartojimo tyrimus. Stebi kalbos reiškinius, atpažįsta kalbų kontaktų, tarmės, socialinių tinklų poveikį lietuvių kalbos leksikai ir gramatikai. (D.5.2.1.)	Konsultuodamasis atlieka kalbos vartojimo tyrimus. Stebi kalbos reiškinius, atpažįsta ir fragmentiškai paaiškina kalbų kontaktų, tarmės, socialinių tinklų poveikį lietuvių kalbos leksikai ir gramatikai. (D.5.2.2.)	Atlieka kalbos vartojimo tyrimus. Stebi kalbos reiškinius, atpažįsta ir paaiškina kalbų kontaktų, tarmės, socialinių tinklų poveikį lietuvių kalbos leksikai ir gramatikai. (D.5.2.3.)	Sąmoningai ir tikslingai atlieka kalbos vartojimo tyrimus. Analizuoja kalbos reiškinius, atpažįsta ir paaiškina kalbų kontaktų, tarmės, socialinių tinklų poveikį lietuvių kalbos leksikai ir gramatikai. (D.5.2.4.)
Konsultuodamasis naudojasi įvairiais elektroniniais žodynais ir skaitmeniniais mokymosi šaltiniais, kirčiavimo žodynais ir praktinėmis elektroninėmis kirčiuoklėmis. (D.5.3.1.)	Skatinamas naudojasi įvairiais elektroniniais žodynais ir skaitmeniniais mokymosi šaltiniais, kirčiavimo žodynais ir praktinėmis elektroninėmis kirčiuoklėmis. (D.5.3.2.)	Naudojasi įvairiais elektroniniais žodynais ir skaitmeniniais mokymosi šaltiniais, kirčiavimo žodynais ir praktinėmis elektroninėmis kirčiuoklėmis. (D.5.3.3.)	Sąmoningai ir tikslingai naudojasi įvairiais elektroniniais žodynais ir skaitmeniniais mokymosi šaltiniais, kirčiavimo žodynais ir praktinėmis elektroninėmis kirčiuoklėmis. (D.5.3.4.)
Naudodamasis pagalba atpažįsta keletą socialinio konteksto nulemtų kalbos skirtumų (pvz., tarmės, sociolektas). (D.6.1.1.)	Konsultuodamasis apibūdina keletą socialinio konteksto nulemtų kalbos skirtumų (pvz., tarmės, sociolektas). (D.6.1.3.)	Aptaria keletą socialinio konteksto nulemtų kalbos skirtumų (pvz., tarmės, sociolektas). (D.6.1.3.)	Aptaria ir analizuoja keletą socialinio konteksto nulemtų kalbos skirtumų (pvz., tarmės, sociolektas). (D.6.1.3.)

40.5. Pasiekimų lygių požymiai. 9–10 ir I–II gimnazijos klasės:

Pasiekimų lygiai			
Slenkstinis (I)	Patenkinamas (II)	Pagrindinis (III)	Aukštesnysis (IV)
A. Kalbėjimas, klausymas ir sąveika			
Atsako į klausimus apie įvairaus pobūdžio sakytinių tekstų tiesiogiai pasakytus turinio dalykus (esmę ir detales, pagrindinę mintį, keliamas problemos, reiškiamus požiūrius, pateikiamus argumentus) (A.1.1.1.)	Aptaria įvairaus pobūdžio sakytinių tekstų turinį (esmę ir detales, pagrindinę mintį, keliamas problemos, reiškiamus požiūrius, pateikiamus argumentus), naudodamasis pagalba paaiškina tiesioginę ir perkeltinę prasmę. (A.1.1.2.)	Aptaria įvairaus pobūdžio sakytinių tekstų turinį (esmę ir detales, pagrindinę mintį, keliamas problemos, reiškiamus požiūrius, pateikiamus argumentus), paaiškina tiesioginę ir perkeltinę prasmę. (A.1.1.3.)	Analizuoja ir interpretuoja įvairaus pobūdžio sakytinių tekstų turinį (esmę ir detales, pagrindinę mintį, keliamas problemos, reiškiamus požiūrius, pateikiamus argumentus), paaiškina tiesioginę ir perkeltinę prasmę. (A.1.1.4.)
Vertina klausomo teksto turinį ir raišką bei kalbėjimo kultūrą: išsako savo požiūrį, jį argumentuoja. (A.1.2.1.)	Argumentuotai vertina klausomo teksto turinį ir raišką, kalbėjimo kultūrą atpažįsta kalbėtojo intencijas. (A.1.2.2.)	Argumentuotai vertina klausomo teksto turinį ir raišką, kalbėjimo kultūrą, kalbėtojo intencijas, adresatui daromą poveikį. (A.1.2.3.)	Argumentuotai vertina klausomo teksto turinį ir raišką, kalbėjimo kultūrą, kalbėtojo intencijas, naudojamas priemones, adresatui daromą poveikį. (A.1.2.4.)
Tikslingai kalba monologu, konstruktyviai dalyvauja pokalbiuose, diskusijose, klausia, atsako, reiškia savo nuomonę, ją paaiškina ir pagrindžia, tinkamai naudojasi neverbalinės kalbos priemonėmis. Bendrauja betarpiškai ir virtualiai. (A.2.1.1.)	Tikslingai kalba monologu, konstruktyviai dalyvauja pokalbiuose, diskusijose, debatuose, klausia, atsako, prieštarauja, argumentuoja, tikslingai naudojasi neverbalinės kalbos priemonėmis. Bendrauja betarpiškai ir virtualiai. (A.2.1.2.)	Tikslingai kalba monologu, konstruktyviai dalyvauja įvairiuose (ir viešuose) pokalbiuose, diskusijose, debatuose, klausia, atsako, kelia problemas, svarsto, argumentuoja, prieštarauja. Tikslingai naudojasi neverbalinės kalbos ir kitomis priemonėmis. Bendrauja betarpiškai ir virtualiai. (A.2.1.3.)	Tikslingai kalba monologu, konstruktyviai dalyvauja įvairiuose (ir viešuose) pokalbiuose, diskusijose, debatuose, klausia, atsako, kelia problemas, svarsto, tinkamai reiškia argumentuotą pritarimą ar prieštaravimą ir kritiką.. Tikslingai naudojasi neverbalinės kalbos ir kitomis priemonėmis. Tinkamai bendrauja betarpiškai ir virtualiai. (A.2.1.4.)
Klausydamas ir kalbėdamas atsižvelgia į adresatą (pažįstami ir nepažįstami žmonės), ir komunikavimo situaciją (oficiali ir	Klausydamas ir kalbėdamas atsižvelgia į adresatą (pažįstami ir nepažįstami žmonės), dalyvauja įvairiose komunikavimo situacijose	Klausydamas ir kalbėdamas atsižvelgia į adresatą (pažįstami ir nepažįstami žmonės), dalyvauja įvairiose komunikavimo	Klausydamas ir kalbėdamas atsižvelgia į adresatą (pažįstami ir nepažįstami žmonės), dalyvauja įvairiose komunikavimo situacijose

neoficiali). Daugeliu atvejų pasirenka tinkamą kalbinę raišką, laikosi kalbos etiketo reikalavimų. (A.2.2.1.)	(betarpiškose ir virtualiose), tinkamai pasirenka raiškos priemones, laikosi kalbos etiketo reikalavimų. (A.2.2.2.)	situacijose (betarpiškose ir virtualiose), tikslingai pasirenka raiškos priemones, laikosi kalbos etiketo reikalavimų. (A.2.2.3.)	(betarpiškose ir virtualiose), tikslingai pasirenka adresatui tinkantį teksto turinį ir.raiškos priemones, laikosi kalbos etiketo reikalavimų. (A.2.2.4.)
Tiksliai, aiškiai informuoja, analizuoja procesus, reiškinius. Iš dalies laikydamasis numatytų kriterijų pristato objektą ar veiklą (pvz., knygą, projektą). (A.2.4.1.)	Tiksliai, aiškiai informuoja, paaiškina sąvokas, analizuoja procesus, reiškinius. Daugeliu atvejų laikydamasis numatytų kriterijų pristato objektą ar veiklą (pvz., knygą, projektą). (A.2.4.2.)	Tiksliai, aiškiai informuoja, paaiškina sąvokas, analizuoja procesus, reiškinius. Laikydamasis numatytų kriterijų pristato objektą ar veiklą (pvz., knygą, projektą). (A.2.4.3.)	Tiksliai, aiškiai informuoja, paaiškina sąvokas, analizuoja procesus, reiškinius. Laikydamasis numatytų kriterijų pristato objektą ar veiklą (pvz., knygą, projektą), pasako kalbą. (A.2.4.4.)
Išsako savo požiūrį apie gana abstrakčius, bet gerai pažįstamus dalykus, vertina, argumentuoja remdamasis pasiūlytais šaltiniais. (A.2.5.1.)	Išsako savo požiūrį apie gana abstrakčius žinomus dalykus, vertina, argumentuoja remdamasis įvairiais šaltiniais. (A.2.5.2.)	Išsako savo požiūrį apie gana abstrakčius dalykus, vertina, argumentuoja remdamasis įvairiais šaltiniais. (A.2.5.3.)	Išsako savo požiūrį apie gana abstrakčius dalykus, vertina, argumentuoja, polemizuoja remdamasis įvairiais šaltiniais. (A.2.5.4.)
Daugeliu atvejų laikosi mokymosi turinyje numatytų kalbos normų, taiko kalbos žin ias, suprasdamas, kad kalbos taisyklingumas, pasirinktų žodžių tikslumas padeda klausytojui geriau suvokti prasmę. Tinkamai intonuoja atsižvelgdamas į kalbėjimo turinį. (A.3.1.1)	Daugeliu atvejų laikosi mokymosi turinyje numatytų kalbos normų, nežinomus atvejus pasitikrina žodynuose, žinynuose. Kalba tinkama intonacija (pvz., iškilmingai, neutraliai, ironiškai) atsižvelgdamas į kalbėjimo tikslą bei situaciją. (A.3.1.2)	Laikosi bendrinės lietuvių kalbos normų, nežinomus atvejus pasitikrina žodynuose, žinynuose. Kalba tinkama intonacija (pvz., iškilmingai, neutraliai, ironiškai) atsižvelgdamas į kalbėjimo tikslą bei situaciją. (A.3.1.3.)	Laikosi bendrinės lietuvių kalbos normų, nežinomus atvejus pasitikrina žodynuose, žinynuose. Tikslingai derina kalbėjimo intonaciją (pvz., iškilmingai, neutraliai, ironiškai) atsižvelgdamas į kalbėjimo tikslą bei situaciją. (A.3.1.4.).
Remdamasis skaitoma literatūra ir sektinais viešojo diskurso pavyzdžiais turtina savo kalbą leksinėmis, sintaksinėmis ir fonetinėmis stiliaus figūromis ir fragmentiškai jas vartoja. (A.3.2.1.)	Remdamasis skaitoma literatūra ir sektinais viešojo diskurso pavyzdžiais turtina savo kalbą leksinėmis, sintaksinėmis ir fonetinėmis stiliaus figūromis ir iš dalies tinkamai jas vartoja. (A.3.2.2.)	Remdamasis skaitoma literatūra ir sektinais viešojo diskurso pavyzdžiais turtina savo kalbą leksinėmis, sintaksinėmis ir fonetinėmis stiliaus figūromis ir tinkamai jas vartoja. (A.3.2.3.)	Remdamasis skaitoma literatūra ir sektinais viešojo diskurso pavyzdžiais turtina savo kalbą leksinėmis, sintaksinėmis ir fonetinėmis stiliaus figūromis ir tikslingai jas vartoja. (A.3.2.4.)
Remdamasis savo kalbėjimo veiklos stebėjimu ir kitų suteikta grįžtamąja informacija aiškinasi, kurios iš taikytų rengimosi kalbėti ir	Remdamasis savo kalbėjimo veiklos stebėjimu ir kitų suteikta grįžtamąja informacija aiškinasi, kurios iš taikytų rengimosi kalbėti ir	Remdamasis savo kalbėjimo veiklos stebėjimu ir kitų suteikta grįžtamąja informacija aiškinasi, kurios iš taikytų rengimosi kalbėti	Remdamasis savo kalbėjimo veiklos stebėjimu ir kitų suteikta grįžtamąja informacija aiškinasi, kokios rengimosi kalbėti (kalbos turinio ir

kalbėjimo strategijų tinka vienai ar kitai problemai spręsti, numato kalbėjimo gebėjimų tobulinimo sritis. (A.4.1.1.)	kalbėjimo strategijų tinka vienai ar kitai problemai spręsti, numato kalbėjimo gebėjimų tobulinimo sritis ir mokytojui padedant išsikelia mokymosi tikslus. (A.4.1.2.)	ir kalbėjimo strategijų tinka vienai ar kitai problemai spręsti, numato kalbėjimo gebėjimų tobulinimo sritis ir išsikelia mokymosi tikslus. (A.4.1.3.)	paties kalbėjimo planavimo), kalbėjimo strategijos asmeniškai tinkamos, numato kalbėjimo gebėjimų tobulinimo sritis ir išsikelia mokymosi tikslus. (A.4.1.4.)
Klausosi aktyviai: pasižymi reikšmingą informaciją. Išklausęs kalbą pateikia kalbėtojui klausimų, reikalaujančių tikslinimo, aiškinimo, plėtoja pokalbį. (A.4.2.1.)	Klausosi aktyviai: nustato pagrindinę kalbos mintį ir tai, kaip ji plėtojama ir patvirtinama dėstymo dalyje; užsirašo svarbiausius teiginius, plėtoja pokalbį. (A.4.2.2.)	Klausosi aktyviai: nustato pagrindinę kalbos mintį ir tai, kaip ji plėtojama ir patvirtinama dėstymo dalyje; užsirašo svarbiausius teiginius. Išklausęs kalbą atkuria svarbiausias jos dalis; plėtoja pokalbį. (A.4.2.3.)	Klausosi aktyviai: nustato pagrindinę kalbos mintį ir tai, kaip ji plėtojama ir patvirtinama dėstymo dalyje; užsirašo svarbiausius teiginius ir pasižymi jų ryšį; išklausęs kalbą atkuria svarbiausias jos dalis; plėtoja pokalbį. (A.4.2.4.)
Skaitymas, teksto supratimas ir literatūros bei kultūros pažinimas (B)			
Skaito tikslingai žinomus ir nežinomus tekstus, pasirenka tinkamą skaitymo būdą, atsižvelgdamas į užduotį. Perteikia balsu tiesiogiai išreikštas grožinių tekstų idėjas, paisydamas skyrybos ženklų, darydamas pauzes. (B.1.1.1.)	Skaito tikslingai žinomus ir nežinomus tekstus, pasirenka tinkamus skaitymo būdus, atsižvelgdamas į užduotį. Perteikia balsu tiesiogiai išreikštas grožinių tekstų idėjas, paisydamas teksto rūšies ypatybių, ritmo, skyrybos ženklų, darydamas pauzes. (B.1.1.2.)	Skaito tikslingai žinomus ir nežinomus tekstus, pasirenka tinkamus skaitymo būdus, atsižvelgdamas į užduotį ir teksto pobūdį. Raiškiai skaito grožinius tekstus, paisydamas jų rūšies ir žanro ypatybių, tinkamai perteikdamas pasirinktomis intonavimo priemonėmis idėjas ir prasmę. (B.1.1.3.)	Skaito tikslingai žinomus ir nežinomus tekstus, pasirenka tinkamus skaitymo būdus, atsižvelgdamas į užduotį, teksto pobūdį ir žanrą. Raiškiai skaito grožinius tekstus paisydamas jų rūšies ir žanro ypatybių, įtaigiai perteikdamas pasirinktomis intonavimo ir nežodinėmis priemonėmis idėjas ir prasmę. (B.1.1.4.)
Skaito įvairių rūšių ir žanrų grožinius ir negrožinius bei kitų medijų tekstus; siekdamas įvairių tikslų, paaiškina kai kuriuos savo pasirinkimus, nurodo pramoginę skaitymo reikšmę. (B.1.2.1.)	Skaito įvairių rūšių ir žanrų grožinius ir negrožinius bei kitų medijų tekstus; siekdamas įvairių tikslų, daugeliu atvejų paaiškina savo pasirinkimus, nurodo etinę ir emocinę skaitymo reikšmę. (B.1.2.2.)	Skaito įvairių rūšių ir žanrų grožinius ir negrožinius bei kitų medijų tekstus; siekdamas įvairių tikslų, argumentuoja savo pasirinkimus, reflektuoja skaitymo reikšmę asmens savimonei, emociniam augimui, kultūriniam išprusimui. (B.1.2.3.)	Skaito įvairių rūšių ir žanrų grožinius ir negrožinius bei kitų medijų tekstus; siekdamas įvairių tikslų, svariai argumentuoja savo pasirinkimus, išsamiai reflektuoja skaitymo reikšmę asmens savimonei, emociniam augimui, kultūriniam išprusimui. (B.1.2.4.)
Tikslingai naudojasi bibliotekomis, kai kuriais rekomenduojamais	Tikslingai ir atsakingai naudojasi bibliotekomis, daugeliu	Tikslingai ir atsakingai naudojasi bibliotekomis, įvairiais	Tikslingai, atsakingai ir sistemingai naudojasi bibliotekomis, įvairiais

informacijos šaltiniais (žodynais, žinynais, enciklopedijomis, muziejų medžiaga, mediatekomis, kultūros svetainėmis, portalais). (B.1.3.1.)	rekomenduojamų informacijos šaltinių (žodynais, žinynais, enciklopedijomis, muziejų medžiaga, mediatekomis, kultūros svetainėmis, portalais). (B.1.3.2.)	informacijos šaltiniais (žodynais, žinynais, enciklopedijomis, muziejų medžiaga, mediatekomis, kultūros svetainėmis, portalais). (B.1.3.3.)	informacijos šaltiniais (žodynais, žinynais, enciklopedijomis, muziejų medžiaga, mediatekomis, kultūros svetainėmis, portalais), teikia mokymosi pagalbą kitiems. (B.1.3.4.)
Kritiškai, remdamasis pateiktais kriterijais, vertina informacijos šaltinių tinkamumą ir patikimumą. Tinkamai sistemina tiesioginę informaciją iš vieno šaltinio, skiria informavimą ir įtikinimą, atpažįsta žinomame kontekste kai kuriuos tiesioginio ir netiesioginio poveikio (manipuliacijos, propagandos) atvejus, padedamas juos paaiškina. (B.1.4.1.)	Kritiškai vertina informacijos šaltinių tinkamumą ir patikimumą, savo vertinimą iš dalies argumentuoja. Tinkamai sistemina tiesiogiai ir netiesiogiai pateiktą informaciją iš vieno šaltinio, skiria informavimą ir įtikinimą, atpažįsta žinomame kontekste dalį tiesioginio ir netiesioginio poveikio (manipuliacijos, propagandos) atvejų, konsultuodamasis dalį jų paaiškina. (B.1.4.2.)	Kritiškai vertina informacijos šaltinių tinkamumą, patikimumą, savo vertinimą argumentuoja. Tinkamai sistemina tiesiogiai ir netiesiogiai pateiktą informaciją iš kelių šaltinių, skiria informavimą ir įtikinimą, naujame kontekste daugeliu atvejų atpažįsta tiesioginio ir netiesioginio poveikio (manipuliacijos, propagandos) atvejus, juos paaiškina. (B.1.4.3.)	Kritiškai vertina informacijos šaltinių tinkamumą, patikimumą, savo vertinimą svariai argumentuoja. Tinkamai sistemina tiesiogiai ir netiesiogiai pateiktą informaciją iš kelių šaltinių, skiria informavimą ir įtikinimą, naujame kontekste atpažįsta tiesioginio ir netiesioginio poveikio (manipuliacijos, propagandos) atvejus, juos paaiškina. (B.1.4.4.)
Skiria literatūros rūšis (epiką, lyriką, dramą), dalį mokymosi turinyje nurodytų grožinių ir negrožinių tekstų žanrų, nurodo kai kurias eiliuotos kalbos ypatybes. (B.2.1.1.)	Skiria literatūros rūšis (epiką, lyriką, dramą), mokymosi turinyje nurodytus grožinių ir negrožinių tekstų žanrus, aptaria kai kurias jų struktūros ypatybes. Nurodo esmines eiliuotos kalbos ypatybes, pavieniais atvejais jas susieja su teksto reikšmėmis. (B.2.1.2.)	Argumentuodamas skiria literatūros rūšis (epiką, lyriką, dramą), mokymosi turinyje nurodytus grožinių ir negrožinių tekstų žanrus, paaiškina jų struktūrą, remdamasis literatūros žiniomis. Aptaria eiliuotos kalbos ypatybes, jas susieja su teksto reikšmėmis. (B.2.1.3.)	Argumentuodamas skiria literatūros rūšis (epiką, lyriką, dramą), mokymosi turinyje nurodytus grožinių ir negrožinių tekstų žanrus, išsamiai paaiškina jų struktūrą, remdamasis literatūros žiniomis. Detaliai aptaria eiliuotos kalbos ypatybes, jas susieja su teksto reikšmėmis. (B.2.1.4.)
Aptaria ryškiausius epikos, dramos tekstų veikėjų charakterio bruožus, lyrikos kūriniuose tiesiogiai išreiškiamus išgyvenimus, įvardytas vertybes, skiria autorių ir	Aptaria epikos, dramos tekstų veikėjų charakterius, lyrikos kūriniuose išreiškiamus lyrinio subjekto išgyvenimus, vertybes, paminėdamas kultūros ar istorinį	Analizuoja ir interpretuoja epikos, dramos tekstų veikėjų charakterius, lyrikos kūriniuose išreiškiamus lyrinio subjekto išgyvenimus, jų kaitą, vertybes,	Išsamiai analizuoja ir interpretuoja epikos, dramos tekstų veikėjų charakterius, lyrikos kūriniuose išreiškiamus išgyvenimus, jų kaitą, vertybes, atskleisdamas sąsajas su

pasakotoją, autorių ir lyrinį subjektą, išsako nuomonę apie veikėjus. Remdamasis netiesiogine pagalba, palygina žinomų kūrinių veikėjus keliais pasirinktais aspektais, kai kuriuos teiginius pagrindžia. (B.2.2.1.)	kontekstą; skiria subjektyvų ir objektyvų pasakotoją, kai kurias lyrinio subjekto raiškos formas, vertina veikėjus, iš dalies pagrįsdamas. Konsultuodamasis palygina žinomų kūrinių veikėjus keliais pasirinktais aspektais, dalį teiginių pagrindžia. (B.2.2.2.)	atskleisdamas sąsajas su kultūros ar istoriniu kontekstu, atpažįsta ir aptaria pasakojimo perspektyvas, veikėjų kūrimo būdus, lyrinio subjekto raiškos formas, daugeliu atvejų argumentuotai vertina veikėjus. Palygina nežinomų kūrinių veikėjus keliais susiformuluotais aspektais, teiginius pagrindžia. (B.2.2.3.)	kultūros epocha, istoriniais įvykiais, aptaria pasakojimo perspektyvas, veikėjų kūrimo būdus, lyrinio subjekto raiškos formas, argumentuotai vertina veikėjus. Palygina kūrinių veikėjus keliais susiformuluotais aspektais, teiginius išsamiai pagrindžia. (B.2.2.4.)
Įvardija ryškesnius epikos, dramos ir lyrikos kūriniuose vaizduojamo veiksmo / vyksmo epizodus, atpažįsta laiko ir erdvės nuorodas, fragmentiškai jas sieja su veikėjo charakteriu / lyrinio subjekto išgyvenimais. Atpažįsta vaizduojamas socialines, istorines realijas, kai kurias kultūros epochų ypatybes. (B.2.3.1.)	Aptaria epikos, dramos ir lyrikos kūriniuose vaizduojamą veiksmą / vyksmą, iš dalies remdamasis laiko ir erdvės nuorodomis, siedamas su veikėjo charakteriu / lyrinio subjekto išgyvenimais. Atpažįsta vaizduojamas socialines, istorines realijas, kultūros epochų ypatybes, dalį jų paaiškina. (B.2.3.2.)	Analizuoja ir interpretuoja epikos, dramos ir lyrikos kūriniuose vaizduojamą veiksmą / vyksmą, remdamasis laiko ir erdvės nuorodomis, siedamas su veikėjo charakteriu / lyrinio subjekto išgyvenimais. Atpažįsta ir paaiškina vaizduojamas socialines, istorines realijas, kultūros epochų ypatybes. (B.2.3.3.)	Išsamiai analizuoja ir interpretuoja epikos, dramos ir lyrikos kūriniuose vaizduojamą veiksmą / vyksmą, remdamasis laiko ir erdvės nuorodomis, siedamas su veikėjo charakteriu / lyrinio subjekto išgyvenimais. Atpažįsta ir detaliai paaiškina vaizduojamas socialines, istorines realijas, kultūros epochų ypatybes. (B.2.3.4.)
Nurodo grožinių ir negrožinių tekstų kalbos ypatybes: atpažįsta kai kurias mokymosi turinyje numatytas kalbinės raiškos priemones ir konsultuodamasis paaiškina jų reikšmes. (B.2.4.1.)	Aptaria grožinių ir negrožinių tekstų kalbos ypatybes: atpažįsta dalį mokymosi turinyje numatytų kalbinės raiškos priemonių ir paaiškina jų reikšmes. (B.2.4.2.)	Analizuoja grožinių ir negrožinių tekstų kalbos ypatybes: atpažįsta mokymosi turinyje numatytas kalbinės raiškos priemones, paaiškina jų reikšmes, siedamas su teksto paskirtimi, adresatu. (B.2.4.3.)	Analizuoja grožinių ir negrožinių tekstų kalbos ypatybes: atpažįsta mokymosi turinyje numatytas kalbinės raiškos priemones, detaliai paaiškina jų reikšmes, siedamas su teksto paskirtimi, adresatu, epochos kontekstu; nurodo individualias autoriaus stiliaus ypatybes. (B.2.4.4.)
Žinomame kontekste atpažįsta perkeltines grožinio teksto reikšmes, potekstes, analizuodamas tikroviškus ir sąlygiškus meninio	Žinomame kontekste atpažįsta perkeltines grožinio teksto reikšmes, potekstes, analizuodamas tikroviškus ir sąlygiškus meninio vaizdavimo	Nežinomame kontekste atpažįsta ir paaiškina perkeltines grožinio teksto reikšmes, potekstes, analizuodamas tikroviškus ir	Nežinomame kontekste atpažįsta ir paaiškina perkeltines grožinio teksto reikšmes, potekstes, išsamiai analizuodamas tikroviškus ir

vaizdavimo būdus (simbolinį, satyrinį, groteskišką ir kt.), kai kurias jų paaiškina. (B.2.5.1.)	būdus (simbolinį, satyrinį, groteskišką ir kt.), dalį jų paaiškina, nurodydamas kultūros epochai būdingą vaizdavimą. (B.2.5.2.)	sąlygiškus meninio vaizdavimo būdus (simbolinį, satyrinį, groteskišką ir kt.), tinkamai juos siedamas su kultūros epochoms būdingu vaizdavimu. (B.2.5.3.)	sąlygiškus meninio vaizdavimo būdus (simbolinį, satyrinį, groteskišką ir kt.), tinkamai ir pagrįstai juos siedamas su kultūros epochoms būdingu vaizdavimu. (B.2.5.4.)
Nurodo tiesiogiai ir kai kuriais atvejais netiesiogiai išreikštas žinomo grožinio ir negrožinio teksto intencijas, tikslus, reiškiamus požiūrius, priežastis ir pasekmes. Suformuluoja žinomo teksto (grožinio ir negrožinio) temą, problemą, kai kuriais atvejais – pagrindinę mintį, įvardija vertybes, fragmentiškai susieja priežastis ir pasekmes. Konsultuodamasis palygina grožinius ir / ar negrožinius tekstus bent dviem pasirinktais aspektais iš siūlomų, kai kuriuos teiginius pagrindžia. (B.2.6.1.)	Nurodo tiesiogiai ir netiesiogiai išreikštas žinomo grožinio ir negrožinio teksto intencijas, tikslus, reiškiamus požiūrius. Suformuluoja žinomo teksto (grožinio ir negrožinio) temą, problemą, iš dalies – pagrindinę mintį, aptaria lengvai atpažįstamas vertybes, susieja priežastis ir pasekmes, fragmentiškai remdamasis žiniomis apie kontekstus. Palygina grožinius ir / ar negrožinius tekstus keliais aspektais iš siūlomų, dalį teiginių pagrindžia. (B.2.6.2.)	Nurodo ir aptaria tiesiogiai ir netiesiogiai išreikštas nežinomo grožinio ir negrožinio teksto intencijas, tikslus, reiškiamus požiūrius. Suformuluoja nežinomo teksto (grožinio ir negrožinio) temą, daugeliu atvejų – problemą, pagrindinę mintį, aptaria vertybes, susieja priežastis ir pasekmes, tinkamai remdamasis žiniomis apie kontekstus. Palygina grožinius ir / ar negrožinius tekstus keliais pasirinktais aspektais, teiginius pagrindžia. (B.2.6.3.)	Nurodo ir argumentuotai aptaria tiesiogiai ir netiesiogiai išreikštas nežinomo teksto (grožinio ir negrožinio) intencijas, tikslus, reiškiamus požiūrius. Suformuluoja nežinomo teksto temą, problemą, pagrindinę mintį, aptaria vertybes, susieja priežastis ir pasekmes, pagrįstai remdamasis žiniomis apie kontekstus. Palygina grožinius ir / ar negrožinius tekstus keliais susiformuluotais aspektais, teiginius išsamiai pagrindžia. (B.2.6.4.)
Naudodamasis netiesiogine pagalba aptaria kai kurias grožinės literatūros sąsajas su kitais menais, įvardija žodinės, vaizdinės ir garsinės informacijos paskirtį, pavieniais atvejais – poveikį, padedamas įvardija lengvai atpažįstamus raiškos būdus multimodaliuose tekstuose (reklamose, filmuose ir kt.). (B.2.7.1.)	Konsultuodamasis aptaria ryškiausias grožinės literatūros sąsajas su kitais menais, įvardija ir iš dalies paaiškina žodinės, vaizdinės ir garsinės informacijos paskirtį, poveikį; naudodamasis netiesiogine pagalba, atpažįsta raiškos būdus multimodaliuose tekstuose (reklamose, filmuose ir kt.). (B.2.7.2.)	Analizuoja grožinės literatūros sąsajas su kitais menais, įvardija ir paaiškina žodinės, vaizdinės ir garsinės informacijos paskirtį, poveikį ir dažniausiai naudojamus raiškos būdus multimodaliuose tekstuose (reklamose, filmuose ir kt.). (B.2.7.3.)	Išsamiai analizuoja grožinės literatūros sąsajas su kitais menais, detaliai aptaria žodinės, vaizdinės ir garsinės informacijos paskirtį, poveikį ir raiškos būdus multimodaliuose tekstuose (reklamose, filmuose ir kt.). (B.2.7.4.)

Analizuodamas ir interpretuodamas grožinius ir negrožinius tekstus, fragmentiškai vartoja mokymosi turinyje nurodytas literatūros teorijos sąvokas. (B.2.8.1.)	Analizuodamas ir interpretuodamas grožinius ir negrožinius tekstus, tinkamai vartoja dalį mokymosi turinyje nurodytų literatūros teorijos sąvokų. (B.2.8.2.)	Analizuodamas ir interpretuodamas grožinius ir negrožinius tekstus, daugeliu atvejų tinkamai vartoja mokymosi turinyje nurodytas literatūros teorijos sąvokas. (B.2.8.3.)	Analizuodamas ir interpretuodamas grožinius ir negrožinius tekstus, tinkamai ir pagrįstai vartoja mokymosi turinyje nurodytas literatūros teorijos sąvokas. (B.2.8.4.)
Padedamas atpažįsta kultūros epochų idėjas, vaizdinius, siužetus skaitomuose tekstuose. Naudodamasis netiesiogine pagalba įvardija žinomas Antikos tekstų, Biblijos interpretacijas pasirinktuose menuose (literatūroje, dailėje, teatre), jas aptaria vienu aspektu. (B.2.9.1.)	Konsultuodamasis atpažįsta ir paaiškina kultūros epochų idėjas, vaizdinius, siužetus skaitomuose tekstuose. Naudodamasis netiesiogine pagalba aptaria Antikos tekstų, Biblijos interpretacijas pasirinktuose menuose (literatūroje, dailėje, teatre). (B.2.9.2.)	Atpažįsta ir paaiškina kultūros epochų idėjas, vaizdinius, siužetus skaitomuose tekstuose. Aptaria Antikos tekstų, Biblijos interpretacijas įvairiuose menuose (literatūroje, dailėje, teatre). (B.2.9.3.)	Atpažįsta ir išsamiai paaiškina kultūros epochų idėjas, vaizdinius, siužetus skaitomuose tekstuose. Detaliai aptaria Antikos tekstų, Biblijos interpretacijas įvairiuose menuose (literatūroje, dailėje, teatre). (B.2.9.4.)
Aptaria klasėje ir savarankiškai skaitomų grožinių kūrinių aktualumą, etinę, estetinę, pažintinę reikšmę, remdamasis savo skaitymo patirtimi, kai kuriuos teiginius pagrindžia. Padedamas nurodo klasikos kūrinio reikšmingumą literatūros istorijai. (B.3.1.1.)	Aptaria klasėje ir savarankiškai skaitomų grožinių kūrinių aktualumą, etinę, estetinę, pažintinę reikšmę, remdamasis savo skaitymo ir literatūrine patirtimi, dalį teiginių pagrindžia. Remdamasis netiesiogine pagalba, nurodo klasikos kūrinio reikšmę literatūros istorijai. (B.3.1.2.)	Samprotauja remdamasis savo gyvenimo ir literatūrine patirtimi apie klasėje ir savarankiškai skaitomų grožinių kūrinių aktualumą, etinę, estetinę, pažintinę reikšmę, teiginius pagrindžia. Aptaria, remdamasis literatūros istorijos žiniomis, klasikos kūrinio reikšmę literatūros istorijai. (B.3.1.3.)	Įtikinamai samprotauja remdamasis savo gyvenimo ir literatūrine (kultūrine) patirtimi apie klasėje ir savarankiškai skaitomų grožinių kūrinių aktualumą, etinę, estetinę, pažintinę reikšmę, teiginius svariai pagrindžia. Išsamiai aptaria, remdamasis literatūros istorijos žiniomis, klasikos kūrinio reikšmę literatūros istorijai. (B.3.1.4.)
Konsultuodamasis kritiškai vertina negrožinius ir šiuolaikinių medijų tekstus bent dviem aspektais (pvz., tikslo, poveikio ir jo būdų, informatyvumo, objektyvumo, tikrumo, pagrįstumo, patikimumo,	Kritiškai vertina negrožinius ir šiuolaikinių medijų tekstus keliais aspektais (pvz, tikslo, poveikio ir jo būdų, informatyvumo, objektyvumo, tikrumo, pagrįstumo,	Kritiškai vertina negrožinius ir šiuolaikinių medijų tekstus įvairiais aspektais (pvz., tikslo, poveikio ir jo būdų, informatyvumo, objektyvumo, tikrumo, pagrįstumo, patikimumo,	Kritiškai vertina negrožinius ir šiuolaikinių medijų tekstus įvairiais aspektais (pvz, tikslo, poveikio ir jo būdų, informatyvumo, objektyvumo, tikrumo, pagrįstumo, patikimumo,

įtaigumo), padedamas kai kuriuos savo vertinimus pagrindžia. (B.3.2.1.)	patikimumo, įtaigumo), dalį savo vertinimų pagrindžia. (B.3.2.2.)	įtaigumo), savo vertinimus pagrindžia. (B.3.2.3.)	įtaigumo), savo vertinimus svariai pagrindžia. (B.3.2.4.)
Prieš skaitymą kelia hipotezes apie teksto temą, autorių, rūšį, žanrą, epochą, naudodamasis netiesiogine pagalba. Siekdamas suprasti tekstą, jo ypatybes, padedamas aiškinasi tekstų išorinės struktūros skirtumus, žodinės, vaizdinės, garsinės informacijos paskirtį ir santykį. (B.4.1.3.)	Prieš skaitymą kelia hipotezes apie teksto temą, autorių, rūšį, žanrą, epochą. Siekdamas suprasti tekstą, jo ypatybes, konsultuodamasis aiškinasi tekstų išorinės struktūros skirtumus, žodinės, vaizdinės, garsinės informacijos paskirtį ir santykį. (B.4.1.3.)	Prieš skaitymą kelia pagrįstas hipotezes apie teksto temą, autorių, rūšį, žanrą, epochą. Siekdamas suprasti tekstą, jo ypatybes, aiškinasi tekstų išorinės struktūros skirtumus, žodinės, vaizdinės, garsinės informacijos paskirtį ir santykį. (B.4.1.3.)	Prieš skaitymą tikslingai ir sąmoningai kelia pagrįstas hipotezes apie teksto temą, autorių, rūšį, žanrą, epochą. Siekdamas suprasti tekstą, jo ypatybes, aiškinasi tekstų išorinės struktūros skirtumus, žodinės, vaizdinės, garsinės informacijos paskirtį ir santykį, konsultuoja kitus. (B.4.1.3.)
Skaitydamas nežinomą tekstą, skatinamas kelia hipotezes ir jas tikrina, remdamasis netiesiogine pagalba; komentuoja tekstą, formuluodamas teksto turinio supratimo klausimus, teiginius, išvadas. (B.4.2.1.)	Skaitydamas nežinomą tekstą, kelia hipotezes ir jas tikrina, iš dalies remdamasis tekstu, literatūros žiniomis ir kontekstu; komentuoja tekstą, formuluodamas teksto supratimo ir literatūros žinių taikymo klausimus, teiginius, išvadas. (B.4.2.2.)	Skaitydamas nežinomą tekstą, kelia pagrįstas hipotezes ir jas tikrina, remdamasis tekstu, literatūros žiniomis, kontekstu; nuosekliai komentuoja tekstą, formuluodamas teksto analizės ir apibendrinimo klausimus, teiginius, išvadas. (B.4.2.3.)	Skaitydamas nežinomą tekstą, kelia svariai pagrįstas hipotezes ir jas tikrina, remdamasis tekstu, literatūros žiniomis, kontekstu; nuosekliai ir detaliai komentuoja tekstą, formuluodamas teksto analizės ir interpretacijos, apibendrinimo, klausimus, teiginius, išvadas. (B.4.2.4.)
Remdamasis netiesiogine pagalba įvardija ir apmąsto kilusius analizės ir interpretacijos sunkumus, taiko strategijas, padedančias jas spręsti (reikšminių žodžių radimas, klausimų kėlimas, perfrazavimas, konteksto analizė), stebi jų veiksmingumą. (B.4.3.1.)	Konsultuodamasis įvardija ir apmąsto kilusius analizės ir interpretacijos sunkumus, taiko strategijas, padedančias jas spręsti (reikšminių žodžių radimas, klausimų kėlimas, perfrazavimas, konteksto analizė), stebi jų veiksmingumą. (B.4.3.2.)	Įvardija ir apmąsto kilusius analizės ir interpretacijos sunkumus, taiko strategijas, padedančias jas spręsti (reikšminių žodžių radimas, klausimų kėlimas, perfrazavimas, konteksto analizė), stebi jų veiksmingumą. (B.4.3.3.)	Įvardija ir apmąsto kilusius analizės ir interpretacijos sunkumus, sistemingai taiko strategijas, padedančias jas spręsti (reikšminių žodžių radimas, klausimų kėlimas, perfrazavimas, konteksto analizė), stebi jų veiksmingumą, padeda kitiems. (B.4.3.4.)
Remdamasis netiesiogine pagalba, naujame kontekste taiko strategijas, padedančias žodinį tekstą paversti	Konsultuodamasis naujame kontekste taiko strategijas, padedančias žodinį tekstą paversti	Naujame kontekste taiko strategijas, padedančias žodinį tekstą paversti grafine struktūra,	Naujame kontekste sistemingai taiko strategijas, padedančias žodinį tekstą paversti grafine struktūra, palyginti

grafine struktūra, palyginti kūrinius: braižo sąvokų žemėlapius, veiksmo ir erdvės schemas, kūrinio veikėjų ryšių ir santykių tinklą, genealoginį medį; sudaro lenteles ar schemas. (B.4.4.1.)	grafine struktūra, palyginti kūrinius: braižo sąvokų žemėlapius, veiksmo ir erdvės schemas, kūrinio veikėjų ryšių ir santykių tinklą, genealoginį medį; sudaro lenteles ar schemas. (B.4.4.2.)	palyginti kūrinius: braižo sąvokų žemėlapius, veiksmo ir erdvės schemas, kūrinio veikėjų ryšių ir santykių tinklą, genealoginį medį; sudaro lenteles ar schemas. (B.4.4.3.)	kūrinius: braižo sąvokų žemėlapius, veiksmo ir erdvės schemas, kūrinio veikėjų ryšių ir santykių tinklą, genealoginį medį; sudaro lenteles ar schemas. (B.4.4.4.)
Konsultuodamasis planuoja trumpalaikę ir ilgalaikę skaitymo veiklą, dirbdamas individualiai ir su kitais: pasirenka temą, numato skaitymo tikslus, etapus, laiką, analizės kryptį, strategijas, pristato savo darbą, įsivertina. (B.4.5.1.)	Konsultuodamasis planuoja skaitymo veiklą, dirbdamas individualiai ir su kitais: numato skaitymo tikslus, etapus, analizės kryptį, pasirenka tinkamas strategijas; aptaria skirtingas teksto interpretacijas, įsivertina pasiektus rezultatus. (B.4.5.2.)	Planuoja skaitymo veiklą, dirbdamas individualiai ir su kitais: numato skaitymo tikslus, etapus, analizės kryptį, pasirenka tinkamas strategijas; aptaria skirtingas teksto interpretacijas, dėl jų diskutuoja, įsivertina pasiektus rezultatus. (B.4.5.3.)	Planuoja skaitymo veiklą, dirbdamas individualiai ir su kitais: numato skaitymo tikslus, etapus, analizės kryptį, pasirenka tinkamas strategijas; aptaria skirtingas teksto interpretacijas, dėl jų diskutuoja, polemizuoja įsivertina pasiektus rezultatus. (B.4.5.4.)
Skaitydamas rekomenduojamą kultūrinę spaudą, žiūrėdamas TV kultūros laidas, įvardija kai kuriuos Lietuvos, Europos ir pasaulio praeities ir dabarties kultūros reiškinius. Padedamas nurodo kai kurias šiuolaikinės kultūros tendencijas. (B.5.1.1.)	Skaitydamas rekomenduojamą kultūrinę spaudą, žiūrėdamas TV kultūros laidas, įvardija ir iš dalies paaiškina svarbiausius Lietuvos, Europos ir pasaulio praeities ir dabarties kultūros reiškinius. Konsultuodamasis aptaria ryškiausias šiuolaikinės kultūros tendencijas, paaiškina kai kurių jų reikšmę ir įtaką visuomenei. (B.5.1.2.)	Skaitydamas kultūrinę spaudą, žiūrėdamas TV kultūros laidas, aptaria svarbiausius Lietuvos, Europos ir pasaulio praeities ir dabarties kultūros reiškinius. Analizuoja ir vertina šiuolaikinės kultūros tendencijas, apmąsto jų reikšmę ir įtaką visuomenei. (B.5.1.3.)	Skaitydamas pasirinktą kultūrinę spaudą, žiūrėdamas TV kultūros laidas, išsamiai aptaria svarbiausius Lietuvos, Europos ir pasaulio praeities ir dabarties kultūros reiškinius. Analizuoja ir kritiškai vertina šiuolaikinės kultūros tendencijas, apmąsto jų reikšmę ir įtaką visuomenei, remdamasis literatūros (kultūros) žiniomis. (B.5.1.4.)
Dalyvaudamas mokyklos, bendruomenės, regiono, Lietuvos kultūriniame ir visuomeniniame gyvenime, pažįsta ir išbando, atsižvelgdamas į savo mokymosi galimybes ir polinkius, kai kurias pasirinktas meninės raiškos formas,	Dalyvaudamas mokyklos, bendruomenės, regiono, Lietuvos kultūriniame ir visuomeniniame gyvenime, pažįsta ir išbando, atsižvelgdamas į savo mokymosi galimybes ir polinkius, pasirinktas meninės raiškos formas,	Dalyvaudamas mokyklos, bendruomenės, regiono, Lietuvos kultūriniame ir visuomeniniame gyvenime, pažįsta ir išbando, atsižvelgdamas į savo gebėjimus ir kūrybinius polinkius, įvairias meninės raiškos formas,	Dalyvaudamas mokyklos, bendruomenės, regiono, Lietuvos kultūriniame ir visuomeniniame gyvenime, pažįsta ir išbando, atsižvelgdamas į savo gebėjimus ir kūrybinius polinkius, įvairias meninės raiškos formas, savitai išreikšdamas

išreikšdamas savo santykį su menu, literatūra, kultūra kaip stebėtojas ir vartotojas. (B.6.1.1.)	išreikšdamas savo santykį menu, literatūra, kultūra kaip stebėtojas, vartotojas, atlikėjas. (B.6.1.2.)	išreikšdamas savo interpretacinį santykį su menu, kultūra, literatūra kaip stebėtojas, vartotojas, atlikėjas, kūrėjas ar kritikas. (B.6.1.3.)	savo interpretacinį santykį su menu kaip stebėtojas, vartotojas, atlikėjas, kūrėjas ar kritikas. (B.6.1.4.)
Rašymas ir teksto kūrimas (C)			
Rašo atsižvelgdamas į adresatą (įvairaus amžiaus ir patirties adresatams, visuomenei) ir komunikavimo situaciją (neoficiali ir oficiali), naudodamasis pagalba (pvz., tinkamų kreipinių sąvadu). (C.1.1.1.)	Rašo atsižvelgdamas į adresatą (įvairaus amžiaus ir patirties adresatams, visuomenei) ir komunikavimo situaciją (neoficiali ir oficiali). (C.1.1.2.)	Rašo tikslingai atsižvelgdamas į adresatą (įvairaus amžiaus ir patirties adresatams, visuomenei) ir komunikavimo situaciją (neoficiali ir oficiali). (C.1.1.3.)	Rašo tikslingai ir lanksčiai atsižvelgdamas į adresatą ir komunikavimo situaciją (neoficiali ir oficiali). (C.1.1.4.)
Siekdamas sudominti į kuriamus aiškinamuosius ir argumentuojamuosius tekstus įterpia pasakojimo, aprašymo elementus nurodytose vietose. C.1.2.1.)	Siekdamas sudominti į kuriamus aiškinamuosius ir argumentuojamuosius tekstus įterpia pasakojimo, aprašymo elementus. C.1.2.2.)	Siekdamas sudominti į kuriamus aiškinamuosius ir argumentuojamuosius tekstus tinkamai įterpia pasakojimo, aprašymo elementus. C.1.2.3.)	Siekdamas sudominti į kuriamus aiškinamuosius ir argumentuojamuosius tekstus tinkamai ir tikslingai įterpia pasakojimą, aprašymą kaip tam tikrą kontekstą. (C.1.2.4.)
Nuosekliai, aiškiai aprašo proceso eigą, paaiškina sąvokas, reiškinius. C.1.3.1.)	Nuosekliai, aiškiai aprašo proceso eigą, paaiškina sąvokas, reiškinius, nurodydamas logines sąsajas, vartodamas dalykinę kalbą. (C.1.3.2.)	Paaiškina sudėtingesnius procesus, reiškinius, požiūrius, aiškiai nurodydamas logines sąsajas, vartodamas dalykinę kalbą, tinkamas sąvokas ir terminus. Palygina du objektus, aiškiai nurodydamas lyginimo aspektus. C.1.3.3.)	Paaiškina sudėtingesnius procesus, reiškinius, požiūrius, aiškiai nurodydamas logines sąsajas, vartodamas dalykinę kalbą, tinkamas sąvokas ir terminus; tikslingai taiko pasiūlytus aiškinimo būdus. Palygina du objektus, aiškiai nurodydamas lyginimo aspektus. C.1.3.4.)
Išsako savo požiūrį, išryškindamas pagrindinę mintį. Argumentuoja remdamasis nurodytais šaltiniais. (C.1.4.1.)	Išsako savo požiūrį, plėtodamas pagrindinę mintį, Tinkamai argumentuoja remdamasis įvairaus pobūdžio šaltiniais. C.1.4.2.)	Išsako savo požiūrį, nuosekliai plėtodamas pagrindinę mintį. Tinkamai argumentuoja remdamasis įvairaus pobūdžio šaltiniais. C.1.4.3.)	Išsako savo požiūrį, nuosekliai ir išsamiai plėtodamas pagrindinę mintį. argumentuoja tikslingai remdamasis įvairiais šaltiniais.C.1.4.4.)

Kuria įtikinamojo pobūdžio tekstus, pagrindžia savo požiūrį. Tinkamai pasirenka kalbinės raiškos priemones, kai yra suteikiama pagalba. C.1.5.1.)	Kuria įtikinamojo pobūdžio tekstus, pagrindžia savo požiūrį. Tinkamai pasirenka kalbinės raiškos priemones. C.1.5.2.)	Kuria įtikinamojo pobūdžio tekstus, pagrindžia savo požiūrį, pateikia ir aptaria kitų požiūrius. Tinkamai pasirenka kalbinės raiškos priemones. C.1.5.3.)	Kuria įtikinamojo pobūdžio tekstus, pagrindžia savo požiūrį, polemizuoja su kitų požiūriais. Tikslingai pasirenka kalbinės raiškos ir kitas priemones. C.1.5.4.)
Kuria aiškios struktūros rašytinius tekstus (įžanga, minties plėtojimas, pabaiga). Pagal prasmę sieja sakinius ir išskiria pastraipas. (C.2.1.1.)	Kuria tekstą, kurio įžanga susijusi su dėstymu, dėstymas – su pabaiga, pabaiga apibendrina visą tekstą ir susijusi su įžanga. Pagrįstai išskiria pastraipas. (C.2.1.2.)	Komponuoja tekstą kaip visumą, kurios struktūra pagrįsta loginiais atskirų dalių ryšiais: pasirenka tinkamą medžiagos išdėstymo principą, numato teiginių išdėstymo tvarką, apmąsto įžangą ir pabaigą, pastraipoje laikosi minčių dėstymo logikos. (C.2.1.3.)	Kuria įvairius tekstus laikydamasis atitinkamo žanro teksto struktūros ir vidinės pastraipos struktūros reikalavimų. (C.2.1.4.)
Mintis formuluoja tiksliai ir aiškiai; daugeliu atvejų tinkamai taiko išmoktas rašybos, skyrybos, gramatikos taisykles. (C.2.2.1.)	Mintis formuluoja aiškiai, tiksliai, glaustai, logiškai; daugeliu atvejų tinkamai taiko išmoktas rašybos, skyrybos, gramatikos taisykles. (C.2.2.2.)	Mintis formuluoja aiškiai, tiksliai, glaustai, logiškai; laikosi kalbos normų reikalavimų. (C.2.2.3.)	Siekdamas komunikavimo tikslų pasirenka tinkamą kalbinę raišką, paiso bendrųjų stiliaus reikalavimų ir išlaiko stiliaus vientisumą; laikosi kalbos normų reikalavimų. (C.2.2.4.)
Naudodamasis skaitmeninėmis technologijomis kuria informacinius tekstus. Tinkamai išdėsto tekstą ir iliustracinę medžiagą puslapyje ir skaidrėje. (C.2.3.1.)	Tinkamai ir atsakingai naudodamasis skaitmeninėmis technologijomis kuria įvairius tekstus. Tinkamai susieja tekstą ir iliustracinę medžiagą. (C.2.3.2.)	Kūrybiškai ir atsakingai naudodamasis skaitmeninėmis technologijomis kuria įvairius tekstus. Tikslingai susieja tekstą ir iliustracinę medžiagą. (C.2.3.3.)	Kūrybiškai ir atsakingai naudodamasis skaitmeninėmis technologijomis kuria įvairius tekstus. Rašydamas kompiuteriu formatuoja ir maketuoja tekstą. Tikslingai susieja tekstą ir iliustracinę medžiagą. (C.2.3.4.)
Kaupia medžiagą rašymui ir planuoja naudodamasis pasiūlytomis strategijomis. (C.3.1.1.)	Kaupia medžiagą rašymui ir planuoja taikydamas pasirinktas strategijas. Planuoja rašymo užduočiai atlikti skirtą laiką. (C.3.1.2.)	Kaupia medžiagą rašymui, planuoja ir rašo taikydamas asmeniškai tinkamas strategijas. Planuoja rašymo užduočiai atlikti skirtą laiką. (C.3.1.3.)	Kaupia medžiagą rašymui, renka idėjas ir planuoja atsižvelgdamas į savo rašymo patirtį; įvertina rašymo situaciją bei užduočiai atlikti skirtą laiką ir taiko asmeniškai tinkamas strategijas. (C.3.1.4.)
Atsižvelgdamas į tikslą ir adresatą, tobulina tekstą ar jo dalį turinio,	Atsižvelgdamas į tikslą ir adresatą, bendruosius stiliaus reikalavimus	Atsižvelgdamas į tikslą, adresatą, bendruosius stiliaus reikalavimus	Atsižvelgdamas į tikslą, adresatą, bendruosius stiliaus reikalavimus

kalbinės raiškos ir taisyklingumo aspektais. (C.3.2.1.)	tobulina tekstą turinio, kalbinės raiškos ir taisyklingumo aspektais.(C.3.2.2.)	tobulina tekstą turinio, kalbinės raiškos, struktūros ir taisyklingumo aspektais. (C.3.2.3.)	redaguoja tekstą tikslo, adresato, turinio, struktūros, stiliaus ir kalbos taisyklingumo aspektais. (C.3.2.4.)
Remdamasis savo rašymo veiklos stebėjimu ir kitų suteikta grįžtamąja informacija apmąsto savo rašymo veiklą: mokytojui padedant numato tobulintinas rašymo gebėjimų sritis ir išsikelia rašymo gebėjimų tobulinimo tikslus. (C.3.3.1.)	Remdamasis savo rašymo veiklos stebėjimu ir kitų suteikta grįžtamąja informacija apmąsto savo rašymo veiklą: numato tobulintinas rašymo gebėjimų sritis, išsikelia rašymo gebėjimų tobulinimo tikslus ir mokytojui padedant jų siekia. (C.3.3.2.)	Remdamasis savo rašymo veiklos stebėjimu ir kitų suteikta grįžtamąja informacija apmąsto savo rašymo veiklą: numato tobulintinas rašymo gebėjimų sritis, išsikelia rašymo gebėjimų tobulinimo tikslus ir numato, kaip jų sieks. (C.3.3.3.)	Remdamasis savo rašymo veiklos stebėjimu ir kitų suteikta grįžtamąja informacija apmąsto savo rašymo veiklą: įsivertina savo teksto kūrimo gebėjimus, juos tobulina pasirinkdamas tinkamus būdus. (C.3.3.4.)
Kalbos pažinimas (D)			
Naudodamasis pagalba taiko praktines kirčiavimo taisykles, taisyklingai taria ir kirčiuoja dažniau vartojamus mokymo turinyje apibrėžtus atvejus. (D. 1.3.1.)	Konsultuodamasis taiko praktines kirčiavimo taisykles, taisyklingai taria ir kirčiuoja daugumą vartojamų mokymo turinyje apibrėžtų atvejų. (D. 1.3.2.)	Susipažįsta su kirčiuotėmis, taisyklingai taria ir kirčiuoja mokymo turinyje apibrėžtus atvejus. (D.1.3.3.)	Susipažįsta su kirčiuotėmis, taisyklingai taria ir kirčiuoja mokymo turinyje apibrėžtus ir naujus atvejus. (D.1.3.4.)
Konsultuodamasis analizuoja visas kalbos dalis, atpažįsta sudėtingesnius atvejus, fragmentiškai taisyklingai jas vartoja, iš dalies taiko mokymo turinyje numatytas rašybos taisykles. (D. 2.1.1.)	Analizuoja ir lygina visas kalbos dalis, paaiškina sudėtingesnius atvejus, daugeliu atvejų taisyklingai jas vartoja. Taiko daugelį mokymo turinyje numatytų rašybos taisyklių. (D.2.1.2.)	Apibendrina visas kalbos dalis, analizuoja sudėtingesnius atvejus, taisyklingai jas vartoja. Taiko mokymo turinyje numatytas rašybos taisykles. (D.2.1.3.)	Klasifikuoja visas kalbos dalis, komentuoja sudėtingesnius atvejus, taisyklingai jas vartoja. Sistemiškai taiko mokymo turinyje numatytas rašybos taisykles. (D.2.1.4.)
Konsultuodamasis atpažįsta norminius ir nenorminius skolinius, normines ir nenormines daugiareikšmių žodžių reikšmes. (D.2.2.1.)	Apibūdina norminius ir nenorminius skolinius, normines ir nenormines daugiareikšmių žodžių reikšmes, atpažįsta, daugeliu atvejų juos tinkamai vartoja. (D.2.2.2.)	Aptaria norminius ir nenorminius skolinius, normines ir nenormines daugiareikšmių žodžių reikšmes, atpažįsta ir taiso, juos tinkamai vartoja. (D.2.2.3.)	Analizuoja norminius ir nenorminius skolinius, normines ir nenormines daugiareikšmių žodžių reikšmes, atpažįsta taiso, juos tikslingai ir tinkamai vartoja. (D.2.2.4.)
Konsultuodamasis sudaro žinomus priešdėlinius ir priesaginius, sudurtinius žodžius. (D.2.3.1.)	Tinkamai sudaro ir vartoja naujus nežinomus priesaginės ir	Tinkamai sudaro ir vartoja priesaginės ir priešdėlinės darybos, sudurtinius žodžius. (D.2.3.3.)	Tinkamai sudaro, taisyklingai ir tikslingai vartoja priesaginės ir

	priešdėlinės darybos, sudurtinius žodžius. (D.2.3.2.)		priešdėlinės darybos, sudurtinius žodžius. (D.2.3.4.)
Konsultuodamasis atpažįsta vientisinius ir sudėtinius sakinius, tiesioginę ir netiesioginę kalbą. (D.3.1.1.)	Atpažįsta ir apibūdina vientisinius ir sudėtinius sakinius, tiesioginę ir netiesioginę kalbą. (D.3.1.2.)	Nagrinėja visų rūšių vientisinius ir sudėtinius sakinius, tiesioginę ir netiesioginę kalbą. (D.3.1.3.)	Analizuoja ir lygina visų rūšių vientisinius ir sudėtinius sakinius, tiesioginę ir netiesioginę kalbą. (D.3.1.4.)
Naudodamasis pagalba turtina savo kalbą sintaksinėmis teksto komponavimo figūromis. (D.3.2.1.)	Konsultuodamasis turtina savo kalbą ir pagal pavyzdį vartoja sintaksines teksto komponavimo figūras (pvz., sintaksinius sinonimus) kurdamas savo tekstus. (D.3.2.2.)	Turtina savo kalbą ir tinkamai vartoja sintaksines teksto komponavimo figūras (pvz., sintaksinius sinonimus) kurdamas savo tekstus. (D.3.2.3.)	Sąmoningai turtina savo kalbą, tikslingai ir tinkamai vartoja sintaksines teksto komponavimo figūras (pvz., sintaksinius sinonimus) kurdamas savo tekstus. (D.3.2.4.)
Konsultuodamasis aptaria sakinio dalių ir sakinių jungimo būdus. Įvardija sakinio dalių ir sakinių jungimo skyrybos taisykles, taiko jas fragmentiškai. (D.3.3.1.)	Analizuoja sakinio dalių ir sakinių jungimo būdus. Daugeliu atvejų taiko sakinio dalių ir sakinių jungimo skyrybos taisykles. (D.3.3.2.)	Lygina sakinio dalių ir sakinių jungimo būdus. Taiko sakinio dalių ir sakinių jungimo skyrybos taisykles. (D.3.3.3.)	Apibendrina sakinio dalių ir sakinių jungimo būdus. Sistemiškai taiko sakinio dalių ir sakinių jungimo skyrybos taisykles. (D.3.3.4.)
Naudodamiesi netiesiogine pagalba kalbėdami ir rašydami laikosi bendrųjų stiliaus reikalavimų (tinkamumo, turtingumo). Įvardija mokslinius ir administracinius tekstus. (D.4.1.1.)	Kalbėdami ir rašydami laikosi bendrųjų stiliaus reikalavimų (tinkamumo, turtingumo). Konsultuodamiesi atpažįsta mokslinius ir administracinius tekstus. (D.4.1.2.)	Kalbėdami ir rašydami laikosi bendrųjų stiliaus reikalavimų (tinkamumo, turtingumo). Apibūdina mokslinius ir administracinius tekstus, įvardija jų ypatybes. (D.4.1.3.)	Kalbėdami ir rašydami sąmoningai laikosi bendrųjų stiliaus reikalavimų (tinkamumo, turtingumo). Analizuoja mokslinius ir administracinius tekstus, įvardija jų ypatybes. (D.4.1.4.)
Konsultuodamasis tyrinėja kalbą (pvz., literatūros kūrinių, nustato tyrimo tikslą, padedamas suformuluoja uždavinius, vadovaujasi pateiktais kriterijais, pasirenka medžiagos šaltinius iš nurodytų; renka duomenis, juos analizuoja, padaro dalines išvadas). Pateikia neišplėtotą tyrinėjimo	Tyrinėja kalbą (pvz., literatūros kūrinių, nustato tyrimo tikslą, uždavinius, padedamas suformuluoja kriterijus, pasirenka medžiagos šaltinius iš nurodytų; renka duomenis, juos analizuoja ir apibendrina, padaro išvadas; įtraukia literatūros sąrašą ir priedus). Pateikia	Tyrinėja kalbą (pvz., literatūros kūrinių, nustato tyrimo tikslą, uždavinius ir kriterijus, pasirenka medžiagos šaltinius; renka duomenis, juos analizuoja ir apibendrina, padaro išvadas; įtraukia literatūros sąrašą ir priedus). Pateikia tyrinėjimo	Tyrinėja kalbą (pvz., literatūros kūrinių, nustato tyrimo tikslą, uždavinius ir kriterijus, pasirenka medžiagos šaltinius; renka duomenis, juos analizuoja, lygina, apibendrina ir vertina, padaro apibendrinančias išvadas; įtraukia literatūros sąrašą ir priedus). Pateikia tyrinėjimo aprašą

aprašą pagal sutartą formą. (D.5.1.1.)	tyrinėjimo aprašą pagal sutartą formą. (D.5.1.2.)	aprašą pagal sutartą formą. (D.5.1.3.)	pagal sutartą formą. Pristato tyrimą.(D.5.1.4.)
Konsultuodamasis atlieka kalbos vartojimo tyrimus. Stebi kalbos reiškinius, atpažįsta skirtingų kalbų elementus, įvardija kalbų kontaktų poveikį lietuvių kalbai. Supranta globalizacijos procesų poveikį kalbos vartosenai. (D.5.2.1.)	Atlieka kalbos vartojimo tyrimus. Stebi nurodytus kalbos reiškinius, gretina pasiūlytus aptarti skirtingų kalbų elementus, atpažįsta kalbų kontaktų poveikį lietuvių kalbai. Apibūdina lietuvių kalbos unikalumą, globalizacijos procesų poveikį kalbos vartosenai. (D.5.2.2.)	Atlieka kalbos vartojimo tyrimus. Sąmoningai stebi kalbos reiškinius, gretina skirtingų kalbų elementus, atpažįsta ir vertina kalbų kontaktų poveikį lietuvių kalbai. Apibūdina lietuvių kalbos unikalumą, globalizacijos procesų poveikį kalbos vartosenai. (D.5.2.3.)	Atlieka asmeniškai įdomius kalbos vartojimo tyrimus. Sąmoningai ir tikslingai stebi pasirinktus kalbos reiškinius, gretina įvairius skirtingų kalbų elementus, atpažįsta ir vertina kalbų kontaktų poveikį lietuvių kalbai. Aptaria lietuvių kalbos unikalumą, apibendrina globalizacijos procesų poveikį kalbos vartosenai. (D.5.2.4.)
Konsultuodamasis naudojasi įvairiais elektroniniais žodynais ir skaitmeniniais mokymosi šaltiniais, duomenų bazėmis, kirčiavimo žodynais ir praktinėmis elektroninėmis kirčiuoklėmis, Valstybinės lietuvių kalbos komisijos Konsultacijų banku. (D.5.3.1.)	Skatinamas naudojasi įvairiais elektroniniais žodynais ir skaitmeniniais mokymosi šaltiniais, duomenų bazėmis, kirčiavimo žodynais ir praktinėmis elektroninėmis kirčiuoklėmis, Valstybinės lietuvių kalbos komisijos Konsultacijų banku. (D.5.3.2.)	Naudojasi įvairiais elektroniniais žodynais ir skaitmeniniais mokymosi šaltiniais, duomenų bazėmis, kirčiavimo žodynais ir praktinėmis elektroninėmis kirčiuoklėmis, Valstybinės lietuvių kalbos komisijos Konsultacijų banku. (D.5.3.3.)	Atsakingai ir tikslingai naudojasi įvairiais elektroniniais žodynais ir skaitmeniniais mokymosi šaltiniais, duomenų bazėmis, kirčiavimo žodynais ir praktinėmis elektroninėmis kirčiuoklėmis, Valstybinės lietuvių kalbos komisijos Konsultacijų banku. (D.5.3.4.)
Konsultuodamasis atpažįsta keletą socialinio konteksto nulemtų kalbos skirtumų (medialektas, globalizacija). (D.6.1.1.)	Atpažįsta keletą socialinio konteksto nulemtų kalbos skirtumų (medialektas, globalizacija). (D.6.1.2.)	Aptaria keletą socialinio konteksto nulemtų kalbos skirtumų (medialektas, globalizacija). (D.6.1.3.)	Analizuoja ir vertina keletą socialinio konteksto nulemtų kalbos skirtumų (medialektas, globalizacija). (D.6.1.4.)

40.6. Pasiekimų lygių požymiai. I11–IV gimnazijos klasės. Bendrasis kursas:

Pasiekimų lygiai			
Slenkstinis (I)	Patenkinamas (II)	Pagrindinis (III)	Aukštesnysis (IV)
A. Kalbėjimas, klausymas ir sąveika			
Analizuoja ir interpretuoja sakytinio teksto (monologo, ir dialogo ir polilogo), turinį remdamasis asmenine patirtimi,	Analizuoja ir interpretuoja sakytinį tekstą (monologą, ir dialogą ir polilogą), paaiškina, kokią įtaką	Analizuoja ir interpretuoja sakytinį tekstą (monologą, ir dialogą ir polilogą), atskleisdamas, kokią įtaką teksto	Analizuoja ir interpretuoja sakytinį tekstą (monologą, ir dialogą ir polilogą), atskleisdamas, kokią įtaką teksto prasmei turi kalbos, teksto

visuomeniniu, istoriniu kultūriniu kontekstu, paaiškina tiesioginę ir perkeltinę prasmę. (A.1.1.1.)	teksto prasmei daro teksto tikslų, turinio ir konteksto ryšys. (A.1.1.2.)	prasmei daro kalbos, teksto tikslų, konteksto ir adresato ryšys. (A.1.1.3.)	tikslų, konteksto ir adresato ryšys. Palygina skirtingų žanrų tekstus turinio požiūriu. (A.1.1.4.)
Vertina klausomo teksto turinį, kalbėjimo kultūrą, kalbėtojo intencijas, adresatui daromą poveikį, vertinimo išvadas pagrindžia tekstu. (A.1.2.1.)	Argumentuotai vertina klausomo teksto turinį, kalbėjimo kultūrą, kalbėtojo intencijas, naudojamas priemones, adresatui daromą poveikį, (A.1.2.2.)	Argumentuotai vertina idėjas ir požiūrius, įvairių tekstų struktūros, kalbos ir stilistikos panašumus ir skirtumus, kalbėjimo ir vaizdų poveikį adresatui. (A.1.2.3.)	Argumentuotai vertina idėjas ir požiūrius, įvairių tekstų struktūros, kalbos ir stilistikos panašumus ir skirtumus, kalbėjimo ir vaizdų poveikį adresatui, adresanto santykį su adresatu,. (A.1.2.4.)
Kalba monologu, aktyviai dalyvauja įvairiuose pokalbiuose, diskusijose, debatuose, klausia, atsako, kelia problemas, svarsto, argumentuoja, Naudojasi neverbalinės kalbos ir kitomis priemonėmis. Bendrauja betarpiškai ir virtualiai. (A.2.1.1.)	Tikslingai kalba monologu, konstruktyviai dalyvauja įvairiuose pokalbiuose, diskusijose, debatuose, klausia, atsako, kelia problemas, tinkamai reiškia savo požiūrį. Tinkamai naudojasi neverbalinės kalbos ir kitomis priemonėmis. Bendrauja betarpiškai ir virtualiai. (A.2.1.2.)	Tikslingai kalba monologu, konstruktyviai dalyvauja įvairiuose pokalbiuose, diskusijose, debatuose, pradeda, plėtoja ir apibendrina pokalbį, tinkamai reiškia argumentuotą pritarimą ar prieštaravimą ir kritiką. Tikslingai naudojasi neverbalinės kalbos ir kitomis priemonėmis Bendrauja betarpiškai ir virtualiai. (A.2.1.3.)	Tikslingai kalba monologu, konstruktyviai dalyvauja įvairiuose pokalbiuose, diskusijose, debatuose, pradeda, plėtoja ir apibendrina pokalbį, tinkamai reiškia argumentuotą pritarimą ar prieštaravimą ir kritiką, naudoja būdus ir priemones, tinkamus skirtingų žanrų tekstams. Bendrauja betarpiškai ir virtualiai. (A.2.1.4.)
Atsižvelgia į adresatą, dalyvauja įvairiose komunikavimo situacijose (betarpiškose ir virtualiose), pasirenka adresatui tinkančias raiškos priemones. (A.2.2.1.)	Atsižvelgia į adresatą, dalyvauja įvairiose komunikavimo situacijose (betarpiškose ir virtualiose), pasirenka adresatui tinkantį teksto turinį ir raiškos priemones.(A.2.2.2.)	Tikslingai pasirenka konkrečioje komunikavimo situacijoje adresatui tinkantį teksto turinį, medžiagos išdėstymo principą ir priemones, prisitaiko prie auditorijos poreikių. (A.2.2.3.)	Tikslingai pasirenka konkrečioje komunikavimo situacijoje adresatui tinkantį teksto turinį, medžiagos išdėstymo principą, teiginių išdėstymo tvarką ir priemones, prisitaiko prie auditorijos poreikių ir reakcijų. (A.2.2.4.)
Laikydamasis numatytų kriterijų rengia pristatymus, sako informacines kalbas visuomenės gyvenimo temomis, pateikia tinkamų pavyzdžių. (A.2.4.1.)	Laikydamasis numatytų kriterijų rengia aiškius pristatymus, sako informacines kalbas visuomenės gyvenimo temomis, teiginius paremia tinkamais pavyzdžiais. (A.2.4.2.)	Laikydamasis numatytų kriterijų rengia aiškius ir tikslingus pristatymus, sako tinkamos struktūros informacines kalbas visuomenės gyvenimo ar kultūros	Laikydamasis numatytų kriterijų. minčių dėstymo logikos, pasirinktų kalbos kompozicijos principų ir žanro reikalavimų rengia pristatymus, sako kalbas. (A.2.4.4.)

		temomis, teiginius paremia tinkamais pavyzdžiais. (A.2.4.3.)	
Išsako savo požiūrį apie gana abstrakčius dalykus, vertina, argumentuoja, remdamasis įvairiais šaltiniais. (A.2.5.1.)	Sako aiškias įtikinimo kalbas visuomenės gyvenimo temomis, teiginius paremia argumentais ir pavyzdžiais, remiasi įvairiais šaltiniais. (A.2.5.2.)	Sako aiškias, tinkamos struktūros įtikinimo kalbas visuomenės gyvenimo ar kultūros temomis, teiginius paremia tinkamais argumentais ir pavyzdžiais, polemizuoja, remiasi įvairiais šaltiniais. (A.2.5.3.)	Sako aiškias, tinkamos struktūros įtikinimo kalbas visuomenės gyvenimo ar kultūros temomis, teiginius paremia tinkamais argumentais ir pavyzdžiais, polemizuoja, tikslingai remiasi įvairiais šaltiniais. (A.2.5.4.)
Daugeliu atvejų laikosi bendrinės lietuvių kalbos normų, nežinomus atvejus pasitikrina žodynuose, žinynuose. Kalba tinkama intonacija atsižvelgdamas į kalbėjimo tikslą bei situaciją. (A.3.1.1.)	Laikosi bendrinės lietuvių kalbos normų, nežinomus atvejus pasitikrina žodynuose, žinynuose. Kalba tinkama intonacija atsižvelgdamas į kalbėjimo tikslą bei situaciją. (A.3.1.2.)	Laikosi bendrinės lietuvių kalbos normų, nežinomus atvejus pasitikrina žodynuose, žinynuose. Pasirenka tinkamą kalbinę raišką siekdamas komunikavimo tikslų, paiso bendrųjų stiliaus reikalavimų. (A.3.1.3.)	Laikosi bendrinės lietuvių kalbos normų, nežinomus atvejus pasitikrina žodynuose, žinynuose. Pasirenka tinkamą kalbinę raišką siekdamas komunikavimo tikslų, paiso bendrųjų stiliaus reikalavimų ir išlaiko stiliaus vientisumą. (A.3.1.4.).
Remdamasis skaitoma literatūra ir sektinais viešojo diskurso pavyzdžiais turtina savo kalbą leksinėmis, sintaksinėmis ir fonetinėmis stiliaus figūromis ir jas vartoja. (A.3.2.1.)	Remdamasis geriausiais retorikos, literatūros pavyzdžiais turtina savo kalbą įvairiomis kalbinės raiškos priemonėmis ir jas vartoja. (A.3.2.2.)	Remdamasis geriausiais retorikos, literatūros pavyzdžiais turtina savo kalbą įvairiomis kalbinės raiškos priemonėmis ir tinkamai jas vartoja. (A.3.2.3.)	Remdamasis geriausiais retorikos, literatūros pavyzdžiais turtina savo kalbą įvairiomis kalbinės raiškos priemonėmis ir kūrybiškai jas vartoja. (A.3.2.4.)
Remdamasis savo kalbėjimo veiklos stebėjimu ir kitų suteikta grįžtamąja informacija aiškinasi, kurios iš taikytų rengimosi kalbėti ir kalbėjimo strategijų tinka vienai ar kitai problemai spręsti, numato kalbėjimo gebėjimų tobulinimo sritis ir išsikelia mokymosi tikslus. (A.4.1.1.)	Remdamasis savo kalbėjimo veiklos stebėjimu ir kitų suteikta grįžtamąja informacija aiškinasi, kokios rengimosi kalbėti (kalbos turinio ir paties kalbėjimo planavimo), kalbėjimo strategijos asmeniškai tinkamos, numato kalbėjimo gebėjimų tobulinimo sritis ir išsikelia mokymosi tikslus. (A.4.1.2.)	Remdamasis savo kalbėjimo veiklos stebėjimu ir kitų suteikta grįžtamąja informacija aiškinasi, kokios rengimosi kalbėti (kalbos turinio ir paties kalbėjimo planavimo), kalbėjimo strategijos asmeniškai tinkamos, numato kalbėjimo gebėjimų tobulinimo sritis, išsikelia mokymosi tikslus ir numatyto, kaip jų siekti. (A.4.1.3.)	Apmąsto savo klausymą ir kalbėjimą siekdamas įvertinti, kaip sekasi skirtingais būdais pristatyti panašias idėjas, koks bendravimo būdas geriausiai atspindi individualias jo kaip kalbėtojo savybes, požiūrį, vertybes. (A.4.1.4.)

Klausosi aktyviai: nustato pagrindinę kalbos mintį ir tai, kaip ji plėtojama ir patvirtinama dėstymo dalyje; užsirašo svarbiausius teiginius. Išklausęs kalbą atkuria svarbiausias jos dalis; plėtoja pokalbį. (A.4.2.1.)	Klausosi aktyviai: nustato pagrindinę kalbos mintį ir tai, kaip ji plėtojama ir patvirtinama dėstymo dalyje; užsirašo svarbiausius teiginius ir pasižymi jų ryšį; išklausęs kalbą atkuria svarbiausias jos dalis; plėtoja pokalbį. (A.4.2.2.)	Klausosi aktyviai: schema pavaizduoja kalbos tezės ir ją pagrindžiančių minčių ryšį, užsirašo esminius žodžius, plėtoja pokalbį. (A.4.2.3.)	Klausosi aktyviai: schema pavaizduoja kalbos tezės ir ją pagrindžiančių minčių ryšį, užsirašo esminius žodžius. Išklausęs kalbą paaiškina, kaip tezė buvo išdėstyta; plėtoja pokalbį. (A.4.2.4.)
Skaitymas, teksto supratimas ir literatūros bei kultūros pažinimas (B)			
Skaito tikslingai žinomus ir nežinomus tekstus, pasirenka tinkamus skaitymo būdus, atsižvelgdamas į užduotį. Perteikia balsu, paisydamas teksto rūšies ypatybių, taikydamas kai kurias intonavimo priemones, tiesiogiai išreikštas idėjas. (B.1.1.1.)	Skaito tikslingai žinomus ir nežinomus tekstus, pasirenka tinkamus skaitymo būdus, atsižvelgdamas į užduotį ir teksto pobūdį. Perteikia balsu, paisydamas teksto rūšies ypatybių, ritmo, skyrybos ženklų, darydamas pauzes, tiesiogiai išreikštas idėjas. (B.1.1.2.)	Skaito tikslingai žinomus ir nežinomus tekstus, pasirenka tinkamus skaitymo būdus, atsižvelgdamas į užduotį, teksto pobūdį ir žanrą. Raiškiai skaito grožinius tekstus, paisydamas jų rūšies ir žanro ypatybių, konteksto, tinkamai perteikdamas pasirinktomis intonavimo priemonėmis idėjas ir prasmę. (B.1.1.3.)	Skaito tikslingai žinomus ir nežinomus tekstus, pasirenka tinkamus skaitymo būdus, atsižvelgdamas į užduotį, teksto pobūdį, žanrą ir kontekstą. Raiškiai skaito grožinius tekstus, paisydamas jų rūšies ir žanro ypatybių, konteksto, įtaigiai perteikdamas pasirinktomis intonavimo ir nežodinėmis priemonėmis jų idėjas ir prasmę. (B.1.1.4.)
Skaito įvairių laikotarpių ir žanrų grožinius ir negrožinius bei kitų medijų tekstus, siekdamas įvairių tikslų, paaiškina kai kuriuos savo pasirinkimus, nurodo asmeninę skaitymo reikšmę. (B.1.2.1.)	Skaito įvairių laikotarpių ir žanrų grožinius ir negrožinius bei kitų medijų tekstus, siekdamas įvairių tikslų, daugeliu atvejų paaiškina savo pasirinkimus, reflektuoja asmeninę skaitymo reikšmę, remdamasis savo skaitymo patirtimi. (B.1.2.2.)	Skaito įvairių laikotarpių ir žanrų grožinius ir negrožinius bei kitų medijų tekstus, siekdamas įvairių tikslų, argumentuoja savo pasirinkimus, reflektuoja asmeninę ir visuomeninę skaitymo reikšmę, remdamasis savo skaitymo ir literatūrine (kultūrine) patirtimi. (B.1.2.3)	Skaito įvairių laikotarpių ir žanrų grožinius ir negrožinius bei kitų medijų tekstus, siekdamas įvairių tikslų, svariai argumentuoja savo pasirinkimus, išsamiai reflektuoja asmeninę ir visuomeninę skaitymo reikšmę, remdamasis savo skaitymo ir literatūrine (kultūrine) patirtimi. (B.1.2.4.)
Tikslingai naudojasi bibliotekomis, kai kuriais rekomenduojamais informacijos šaltiniais (žodynais, žinynais, enciklopedijomis, muziejų,	Tikslingai ir tinkamai naudojasi bibliotekomis, daugeliu pasirinktų iš rekomenduojamų informacijos šaltinių (žodynais, žinynais, enciklopedijomis, muziejų	Tikslingai ir atsakingai naudojasi bibliotekomis, įvairiais susirastais informacijos šaltiniais (žodynais, žinynais, enciklopedijomis, muziejų medžiaga, mediatekomis,	Tikslingai, atsakingai ir sistemingai naudojasi bibliotekomis, įvairiais susirastais informacijos šaltiniais (žodynais, žinynais, enciklopedijomis, muziejų, medžiaga, mediatekomis,

medžiaga, mediatekomis, kultūros svetainėmis, portalais). (B.1.3.1.)	medžiaga, mediatekomis, kultūros svetainėmis, portalais). (B.1.3.2.)	kultūros svetainėmis, portalais). (B.1.3.3.)	kultūros svetainėmis, portalais), teikia mokymosi pagalbą kitiems. (B.1.3.4.)
Kritiškai, remdamasis pateiktais kriterijais, vertina informacijos šaltinių tinkamumą ir patikimumą, savo vertinimą fragmentiškai pagrindžia. Sistemina tiesioginę ir netiesioginę informaciją iš vieno šaltinio. Žinomame kontekste atpažįsta aiškius tiesioginio ir netiesioginio poveikio (manipuliacijos, propagandos) atvejus, kai kuriuos paaiškina. (B.1.4.1.)	Kritiškai vertina informacijos šaltinių tinkamumą, patikimumą, dalį savo vertinimų pagrindžia. Sistemina tiesioginę ir netiesioginę informaciją iš kelių šaltinių, kai kuriais atvejais ją tikrina, lygina. Atpažįsta žinomame kontekste tiesioginio ir netiesioginio poveikio (manipuliacijos, propagandos) atvejus, dalį jų paaiškina. (B.1.4.2.)	Kritiškai vertina informacijos šaltinių tinkamumą, patikimumą, savo vertinimą pagrindžia. Sistemina tiesioginę ir netiesioginę informaciją iš kelių šaltinių, ją tikrina, lygina; naujame kontekste daugeliu atvejų atpažįsta prieštaringą informaciją, tiesioginio ir netiesioginio poveikio (manipuliacijos, propagandos) atvejus, juos paaiškina. (B.1.4.3.)	Kritiškai vertina informacijos šaltinių tinkamumą, patikimumą, savo vertinimą svariai pagrindžia. Sistemina tiesioginę ir netiesioginę informaciją iš kelių šaltinių, ją atsakingai tikrina, lygina; naujame kontekste atpažįsta prieštaringą informaciją, tiesioginio ir netiesioginio poveikio (manipuliacijos, propagandos) atvejus ir juos išsamiai paaiškina. (B.1.4.4.)
Analizuodamas tekstus, remiasi kai kuriomis žiniomis apie grožinių ir negrožinių tekstų rūšį, tipą, žanrą ir kontekstus. Aptaria esmines eiliuotos kalbos ypatybes, fragmentiškai jas susieja su teksto reikšmėmis. (B.2.1.1.)	Analizuodamas tekstus, iš dalies tinkamai remiasi žiniomis apie grožinių ir negrožinių tekstų rūšį, tipą, žanrą ir kontekstus. Aptaria esmines eiliuotos kalbos ypatybes, jas susieja su aiškiomis teksto reikšmėmis. (B.2.1.2.)	Analizuodamas tekstus, daugeliu atvejų tinkamai remiasi žiniomis apie grožinių ir negrožinių tekstų rūšį, tipą, žanrą, struktūrą ir kontekstus. Analizuoja eiliuotos kalbos ypatybes, tinkamai susiedamas su teksto reikšmėmis, kontekstais. (B.2.1.3.)	Analizuodamas tekstus, tikslingai ir tinkamai remiasi žiniomis apie grožinių ir negrožinių tekstų rūšį, tipą, žanrą, struktūrą, genezę ir kontekstus. Išsamiai analizuoja eiliuotos kalbos ypatybes, prasmingai susiedamas su teksto reikšmėmis, kontekstais. (B.2.1.4.)
Aptaria lengvai atpažįstamus prozos ir dramos kūrinių veikėjų charakterio bruožus, poezijos kūrinyje išreiškiamus lyrinio subjekto išgyvenimus, vertybes, paminėdamas kūrinio kontekstą; aptardamas skiria subjektyvų ir objektyvų pasakotoją, kai kurias lyrinio subjekto raiškos formas; vertina veikėjus. Konsultuodamasis palygina nežinomų tekstų veikėjus	Aptaria prozos ir dramos kūrinių veikėjų charakterius, poezijos kūrinyje išreiškiamus lyrinio subjekto išgyvenimus, fragmentiškai siedamas su tinkamais kontekstais; atpažįsta ir aptaria lengvai atpažįstamas skirtingas pasakojimo perspektyvas, lyrinio subjekto raiškos formas; kritiškai vertina veikėjus. Palygina nežinomų tekstų veikėjus keliais susiformuluotais	Nuosekliai analizuoja ir interpretuoja prozos ir dramos kūrinių veikėjų charakterius, poezijos kūrinyje išreiškiamus lyrinio subjekto išgyvenimus, jų kaitą, vertybes, tinkamai siedamas su kontekstais; analizuodamas aptaria veikėjų kūrimo būdus, skirtingas pasakojimo perspektyvas, lyrinio subjekto raiškos formas; argumentuotai	Nuosekliai ir išsamiai analizuoja, kūrybiškai interpretuoja prozos ir dramos kūrinių veikėjų charakterius, poezijos kūrinyje išreiškiamus lyrinio subjekto išgyvenimus, jų kaitą, vertybes, tinkamai ir pagrįstai siedamas su kontekstais; analizuodamas išsamiai aptaria veikėjų kūrimo būdus, skirtingas pasakojimo perspektyvas, lyrinio subjekto raiškos formas;

keliais susiformuluotais aspektais, kai kuriuos teiginius pagrindžia. (B.2.2.1.)	aspektais, paminėdamas kontekstą, dalį teiginių pagrindžia. (B.2.2.2.)	vertina veikėjus. Palygina nežinomų tekstų veikėjus keliais susiformuluotais aspektais, siedamas su kontekstu, teiginius pagrindžia. (B.2.2.3.)	argumentuotai vertina veikėjus. Išsamiai palygina nežinomų tekstų veikėjus keliais susiformuluotais aspektais, siedamas su kontekstu, teiginius svariai pagrindžia. (B.2.2.4.)
Aptaria svarbiausius prozos ir dramos kūrinių veiksmo, lyrikos vyksmo epizodus, fragmentiškai susiedamas su erdvės ir laiko nuorodomis, veikėjų charakteriais, lyrinio subjekto išgyvenimais, formaliai paminėdamas kontekstą. (B.2.3.1.)	Aptaria prozos ir dramos kūrinių veiksmą, lyrikos vyksmą, iš dalies susiedamas su erdvės ir laiko reikšmėmis, veikėjų charakteriais, lyrinio subjekto išgyvenimais, tinkamais kontekstais. (B.2.3.2.)	Nuosekliai analizuoja ir interpretuoja prozos ir dramos kūrinių veiksmą, lyrikos vyksmą, tinkamai susiedamas su erdvės ir laiko reikšmėmis, veikėjų charakteriais, lyrinio subjekto išgyvenimais, kontekstais. (B.2.3.3.)	Nuosekliai ir išsamiai analizuoja ir kūrybiškai interpretuoja prozos ir dramos kūrinių veiksmą, lyrikos vyksmą, erdvę ir laiką, prasmingai susiedamas su erdvės ir laiko reikšmėmis, veikėjų charakteriais, lyrinio subjekto išgyvenimais, kontekstais. (B.2.3.4.)
Aptaria grožinių ir negrožinių tekstų kalbos ypatybes: atpažįsta kai kurias mokymosi turinyje numatytas kalbinės raiškos priemones žinomuose ir kai kuriuose nežinomuose tekstuose, paaiškina jų reikšmes. (B.2.4.1.)	Aptaria grožinių ir negrožinių tekstų kalbos ypatybes: atpažįsta dalį mokymosi turinyje numatytų kalbinės raiškos priemonių žinomuose ir kai kuriuose nežinomuose tekstuose ir paaiškina jų reikšmes. (B.2.4.2.)	Analizuoja grožinių ir negrožinių tekstų kalbos ypatybes: daugeliu atvejų atpažįsta mokymosi turinyje numatytas kalbinės raiškos priemones nežinomuose tekstuose ir paaiškina jų reikšmes, susiedamas su kultūros epochos, literatūros krypties (srovės) estetika; aptaria autoriaus stiliaus individualumą. (B.2.4.3.)	Išsamiai analizuoja grožinių ir negrožinių tekstų kalbos ypatybes: atpažįsta mokymosi turinyje numatytas kalbinės raiškos priemones nežinomuose tekstuose ir paaiškina jų reikšmes, siedamas su kultūros epochos, literatūros krypties (srovės) estetika; detaliai aptaria autoriaus stiliaus individualumą. (B.2.4.4.)
Atpažįsta nežinomuose tekstuose kai kurias perkeltines grožinio teksto reikšmes, potekstes, kuriamas įvairiais tikroviškais ir sąlygiškais meninio vaizdavimo būdais, jas paaiškina. (B.2.5.1.)	Paaiškina nežinomuose tekstuose nesunkiai atpažįstamas perkeltines grožinio teksto reikšmes, potekstes, kuriamas įvairiais tikroviškais ir sąlygiškais meninio vaizdavimo būdais, dalį jų paaiškina, fragmentiškai siedamas su literatūros (kultūros) kontekstais. (B.2.5.2.)	Analizuoja ir interpretuoja perkeltines grožinio teksto reikšmes, potekstes, kuriamas įvairiais tikroviškais ir sąlygiškais meninio vaizdavimo būdais, tinkamai siedamas su literatūros (kultūros kontekstais). (B.2.5.3.)	Išsamiai analizuoja ir kūrybiškai interpretuoja perkeltines grožinio teksto reikšmes, potekstes, kuriamas įvairiais tikroviškais ir sąlygiškais meninio vaizdavimo būdais, tinkamai ir pagrįstai siedamas su literatūros (kultūros) kontekstais. (B.2.5.4.)

Nurodo tiesiogiai ir kai kuriais atvejais netiesiogiai išreikštas teksto (grožinio ir negrožinio) intencijas, tikslus, reiškiamus požiūrius. Suformuluoja teksto temą, konsultuodamasis – problemą, pagrindinę mintį, įvardija vertybes, priežastis ir pasekmes. Palygina grožinius ir / ar negrožinius tekstus keliais aspektais iš siūlomų, kai kuriuos teiginius pagrindžia. (B.2.6.1.)	Nurodo tiesiogiai ir netiesiogiai išreikštas teksto (grožinio ir negrožinio) intencijas, tikslus, reiškiamus požiūrius. Suformuluoja teksto temą, aiškiai atpažįstamą problemą, iš dalies – pagrindinę mintį, įvardija vertybes, priežastis ir pasekmes. Palygina grožinius ir / ar negrožinius tekstus keliais susiformuluotais aspektais, dalį teiginių pagrindžia. (B.2.6.2.)	Nurodo ir aptaria teksto (grožinio ir negrožinio) intencijas, tikslus, reiškiamus požiūrius. Daugeliu atvejų tinkamai suformuluoja teksto temą, problemą, pagrindinę mintį, aptaria vertybes, priežastis ir pasekmes, siedamas su kontekstais. Palygina grožinius ir / ar negrožinius tekstus keliais susiformuluotais aspektais, siedamas su kontekstais, teiginius pagrindžia (B.2.6.3.)	Nurodo ir išsamiai aptaria teksto (grožinio ir negrožinio) intencijas, tikslus, reiškiamus požiūrius. Tinkamai suformuluoja teksto temą, problemą, pagrindinę mintį, aptaria vertybes, priežastis ir pasekmes, siedamas su kontekstais. Palygina grožinius ir / ar negrožinius tekstus keliais susiformuluotais aspektais, siedamas su kontekstais, teiginius pagrindžia. (B.2.6.4.)
Konsutuodamasis fragmentiškai aptaria grožinės literatūros sąsajas su kai kuriais menais, vaizdinės ir garsinės informacijos paskirtį, poveikį multimodaliuose tekstuose. Naudodamasis netiesiogine pagalba, palygina žodinius ir multimodalius tekstus vienu siūlomu aspektu, kai kuriuos teiginius pagrindžia. (B.2.7.1.)	Aptaria grožinės literatūros sąsajas su pasirinktais menais, paaiškina lengvai atpažįstamą žodinės, vaizdinės ir garsinės informacijos paskirtį, poveikį multimodaliuose tekstuose. Konsultuodamasis palygina žodinius ir multimodalius tekstus keliais siūlomais aspektais, dalį teiginių pagrindžia. (B.2.7.2.)	Analizuoja ir interpretuoja, grožinės literatūros sąsajas su kitais menais, siedamas su tinkamais kontekstais; aptaria žodinės, vaizdinės ir garsinės informacijos paskirtį, poveikį ir raiškos būdus multimodaliuose tekstuose. Palygina žodinius ir multimodalius tekstus keliais susiformuluotais aspektais. teiginius pagrindžia. (B.2.7.3.)	Išsamiai ir kūrybiškai analizuoja ir interpretuoja grožinės literatūros sąsajas su kitais menais, siedamas su įvairiais kontekstais. Argumentuodamas aptaria žodinės, vaizdinės ir garsinės informacijos paskirtį, poveikį ir raiškos būdus multimodaliuose tekstuose. Palygina žodinius ir multimodalius tekstus keliais susiformuluotais aspektais, siedamas su kontekstais, teiginius svariai pagrindžia. (B.2.7.4)
Analizuodamas ir interpretuodamas grožinius ir negrožinius tekstus, fragmentiškai vartoja mokymosi turinyje nurodytas literatūros teorijos sąvokas. (B.2.8.1.)	Analizuodamas ir interpretuodamas grožinius ir negrožinius tekstus, tinkamai vartoja dalį mokymosi turinyje nurodytų literatūros teorijos sąvokų. (B.2.8.2.)	Analizuodamas ir interpretuodamas grožinius ir negrožinius tekstus, savarankiškai ir tinkamai vartoja mokymosi turinyje nurodytas literatūros teorijos sąvokas. (B.2.8.3.)	Analizuodamas ir interpretuodamas grožinius ir negrožinius tekstus, tinkamai ir pagrįstai vartoja mokymosi turinyje nurodytas literatūros teorijos sąvokas. (B.2.8.4.)
Skaitydami žinomus tekstus, fragmentiškai aptaria juose lengvai atpažįstamas kultūros epochų,	Skaitydami žinomus tekstus, atpažįsta juose kultūros epochų, literatūros krypčių (srovių) idėjas,	Skaitydami žinomus ir nežinomus tekstus, pagrįstai analizuoja ir interpretuoja juose atpažįstamas	Skaitydami žinomus ir nežinomus tekstus, pagrįstai ir išsamiai analizuoja ir interpretuoja juose atpažįstamas

literatūros krypčių (srovių) idėjas, temas, motyvus, vaizdinius; padedamas kai kuriuos jų atpažįsta kitų laikotarpių žinomuose grožiniuose ir negrožiniuose tekstuose. (B.2.9.1.)	temas, vaizdinius, dalį jų aptaria; konsultuodamasis atpažįsta juos kitų laikotarpių žinomuose grožiniuose ir negrožiniuose tekstuose, paaiškina dalies jų reikšmes. (B.2.9.2.)	kultūros epochų, literatūros krypčių (srovių) idėjas, temas, vaizdinius; atpažįsta juos kitų laikotarpių grožiniuose ir negrožiniuose tekstuose, daugeliu atvejų paaiškina jų reikšmes. (B.2.9.3.)	kultūros epochų, literatūros krypčių (srovių) idėjas, temas, vaizdinius; atpažįsta juos kitų laikotarpių grožiniuose ir negrožiniuose tekstuose, paaiškina jų reikšmes. (B.2.9.4.)
Aptaria klasėje ir savarankiškai skaitomų kūrinių aktualumą, emocinę, etinę reikšmę, remdamasis savo skaitymo patirtimi, kai kuriuos teiginius pagrindžia, atsako į klausimus; naudodamasis netiesiogine pagalba nurodo klasikos kūrinių reikšmę literatūros raidai. (B.3.1.1.)	Samprotauja apie klasėje ir savarankiškai skaitomų kūrinių aktualumą, emocinę, etinę reikšmę, remdamasis savo skaitymo ir literatūrine patirtimi, dalį teiginių pagrindžia, diskutuoja su kitais; konsultuodamasis paaiškina klasikos kūrinių reikšmę literatūros raidai. (B.3.1.2.)	Samprotauja apie klasėje ir savarankiškai skaitomų kūrinių aktualumą, emocinę, etinę, estetinę reikšmę, remdamasis savo skaitymo ir literatūrine patirtimi, teiginius pagrindžia, rgumentuotai diskutuoja su kitais; aptaria klasikos kūrinių reikšmę literatūros raidai. (B.3.1.3.)	Samprotauja apie klasėje ir savarankiškai skaitomų kūrinių aktualumą, emocinę, etinę, estetinę reikšmę, remdamasis savo skaitymo ir literatūrine (kultūrine) patirtimi, įtikinamai diskutuoja, polemizuoja su kitais; išsamiai aptaria klasikos kūrinių reikšmę literatūros raidai. (B.3.1.4.)
Kritiškai vertina negrožinius ir kitų šiuolaikinių medijų tekstus keliais aspektais (pvz., intencijų, tikslo, požiūrių įvairovės, etikos, poveikio, informatyvumo, objektyvumo, pagrįstumo, tikrumo, patikimumo, įtaigumo ir kt.), kai kuriuos savo vertinimus pagrindžia (B.3.2.1.)	Kritiškai vertina negrožinius ir kitų šiuolaikinių medijų tekstus keliais aspektais (pvz., intencijų, tikslo, požiūrių įvairovės, etikos, poveikio, informatyvumo, objektyvumo, pagrįstumo, tikrumo, patikimumo, įtaigumo ir kt.), dalį savo vertinimų pagrindžia. (B.3.2.2.)	Kritiškai vertina negrožinius ir kitų šiuolaikinių medijų tekstus įvairiais aspektais (pvz., intencijų, tikslo, požiūrių įvairovės, etikos, poveikio, informatyvumo, objektyvumo, pagrįstumo, patikimumo, įtaigumo ir kt.), savo vertinimus pagrindžia. (B.3.2.3.)	Kritiškai vertina negrožinius ir kitų šiuolaikinių medijų tekstus įvairiais aspektais (pvz., intencijų, tikslo, požiūrių įvairovės, etikos, poveikio ir jo būdų, informatyvumo, objektyvumo, pagrįstumo, patikimumo, įtaigumo ir kt.), savo vertinimus svariai pagrindžia. (B.3.2.4.)
Prieš skaitymą kelia hipotezes apie tekstą, fragmentiškai remdamasis tekstine ir užtekstine informacija. Skaitydamas tekstą, siekia suprasti teksto visumą, padedamas atkreipia dėmesį teksto išorinės ir vidinės struktūros, žodinės ir vaizdinės,	Prieš skaitymą kelia hipotezes apie tekstą, iš dalies remdamasis tekstine ir užtekstine informacija. Skaitydamas tekstą, siekia suprasti jo visumą, konsultuojasi aiškindamasis teksto išorinę ir vidinę struktūrą, žodinę ir vaizdinę,	Prieš skaitymą kelia pagrįstas hipotezes apie tekstą, remdamasis tekstine ir užtekstine informacija. Siekdamas suprasti teksto visumą, analizuoja jo išorinę ir vidinę struktūrą, žodinę ir vaizdinę,	Prieš skaitymą kelia tikslingas ir pagrįstas hipotezes apie tekstą, remdamasis tekstine ir užtekstine informacija. Siekdamas suprasti teksto visumą, detaliai analizuoja jo išorinę ir vidinę struktūrą, žodinę ir vaizdinę, grafinę, garsinę informaciją, jos

grafinės, garsinės informacijos elementus. (B.4.1.1.)	grafinę, garsinę informaciją, jos paskirtį, santykį. (B.4.1.2.)	grafinę, garsinę informaciją, jos paskirtį, santykį. (B.4.1.3.)	paskirtį, santykį ir sąsajas; teikia pagalbą kitiems. (B.4.1.4)
Naudodamasis netiesiogine pagalba analizuoja ir interpretuoja tekstą siūlomu analizės ir interpretacijos būdu. (B.4.2.1.)	Konsultuodamasis analizuoja ir interpretuoja tekstą siūlomu analizės ir interpretacijos būdu. (B.4.2.2.)	Kryptingai ir nuosekliai analizuoja ir interpretuoja tekstą pasirinktu ar siūlomu interpretacijos būdu. (B.4.2.3)	Kryptingai ir nuosekliai analizuoja ir interpretuoja tekstą tinkamai pasirinktu analizės ir interpretacijos būdu, konsultuoja kitus. (B.4.2.4.)
Įvardija ir padedamas apmąsto kilusius analizės ir interpretacijos sunkumus; naudodamasis netiesiogine pagalba pasirenka ir taiko strategijas, padedančias jas spręsti, fragmentiškai stebi ir skatinamas aptaria jų veiksmingumą. (B.4.3.1.)	Įvardija ir apmąsto kilusius analizės ir interpretacijos sunkumus, konsultuodamasis pasirenka ir taiko strategijas, padedančias jas spręsti, stebi ir aptaria jų veiksmingumą. (B.4.3.3.)	Įvardija ir apmąsto kilusius analizės ir interpretacijos sunkumus, pasirenka ir taiko strategijas, padedančias jas spręsti, stebi ir analizuoja jų veiksmingumą. (B.4.3.3.)	Įvardija ir apmąsto kilusius analizės ir interpretacijos sunkumus, pasirenka ir taiko strategijas, padedančias jas spręsti, stebi, analizuoja ir vertina jų veiksmingumą, dalijasi veiksmingo skaitymo patirtimi su kitais. (B.4.3.3.)
Analizuodamas tekstą, taiko kai kurias strategijas, padedančias suprasti žodinio teksto struktūrą, lyginti kūrinius: braižo lenteles, schemas, grafiškai vaizduodamas sukurtą pasaulio modelį, jo elementų ryšius, kontekstą. (B.4.4.1.)	Analizuodamas tekstą, taiko dalį strategijų, padedančių suprasti žodinio teksto struktūrą, lyginti kūrinius: braižo lenteles, schemas, grafiškai vaizduodamas sukurtą pasaulio modelį, jo elementų ryšius, kontekstą. (B.4.4.2.)	Analizuodamas tekstą, taiko įvairias strategijas, padedančias suprasti žodinio teksto struktūrą, lyginti kūrinius: braižo lenteles, schemas, grafiškai vaizduodamas sukurtą pasaulio modelį, jo elementų ryšius, kontekstą. (B.4.4.3.)	Sistemingai taiko įvairias strategijas, padedančias suprasti žodinio teksto struktūrą ir lyginti kūrinius: braižo lenteles, schemas, grafiškai vaizduodamas sukurtą pasaulio modelį, jo elementų ryšius, kontekstą; konsultuoja kitus. (B.4.4.4.)
Planuoja kai kurias trumpalaikes ir ilgalaikes skaitymo veiklas (temos pasirinkimas, tikslo, darbo etapų, laiko numatymas, teksto analizės ir interpretacijos krypties ir būdo, strategijų pasirinkimas); fragmentiškai dalyvauja grupės diskusijose, atsako į nesudėtingus klausimus, įsivertina. (B.4.5.1.)	Planuoja dalį trumpalaikių ir ilgalaikių skaitymo veiklą (temos pasirinkimas, tikslo, darbo etapų, laiko numatymas, teksto analizės ir interpretacijos krypties ir būdo, strategijų pasirinkimas); dalyvauja grupės diskusijose, atsako į klausimus, įsivertina. (B.4.5.1.)	Nuosekliai planuoja trumpalaikes ir ilgalaikes skaitymo veiklas (temos pasirinkimas, tikslo, darbo etapų, laiko numatymas, teksto analizės ir interpretacijos krypties ir būdo, strategijų pasirinkimas); aktyviai dalyvauja grupės diskusijose, suprasdamas, kad gali būti skirtingos interpretacijos, atsako į įvairaus sudėtingumo klausimus, įsivertina. (B.4.5.1.)	Nuosekliai, atsakingai ir lanksčiai planuoja trumpalaikes ir ilgalaikes skaitymo veiklas (temos pasirinkimas, tikslo, darbo etapų, laiko numatymas, teksto analizės ir interpretacijos krypties ir būdo, strategijų pasirinkimas); aktyviai dalyvauja grupės diskusijose, suprasdamas, kad gali būti skirtingos interpretacijos, argumentuotai polemizuoja, atsako į įvairaus sudėtingumo klausimus,

			įsivertina. Konsultuoja kitus. (B.4.5.1.)
Skaitydamas rekomenduojamą kultūrinę spaudą, atpažįsta ir įvardija kai kuriuos esminius įvairių laikotarpių Lietuvos ir Europos kultūros reiškinius, požiūrius, paaiškina kai kurių jų poveikį šalies ir Europos kultūros raidai. (B.5.1.1)	Skaitydamas rekomenduojamą kultūrinę spaudą, atpažįsta ir įvardija įvairių laikotarpių Lietuvos ir Europos kultūros reiškinius, požiūrius, įsitikinimus, kai kuriuos aptaria, paaiškina dalies jų poveikį šalies ir Europos kultūros raidai. (B.5.1.2.)	Skaitydamas kultūrinę spaudą, analizuoja ir interpretuoja įvairių laikotarpių Lietuvos ir Europos kultūros reiškinius, požiūrius, įsitikinimus, argumentuotai apmąsto jų poveikį šalies ir Europos kultūros raidai. (B.5.1.3.)	Skaitydamas kultūrinę spaudą, išsamiai analizuoja ir interpretuoja įvairių laikotarpių Lietuvos ir Europos kultūros reiškinius, požiūrius, įsitikinimus, apmąsto jų poveikį šalies ir Europos kultūros raidai, remdamasis literatūros (kultūros) žiniomis. (B.5.1.4.)
Skatinamas dalyvauja mokyklos kultūrinėje bei visuomeninėje veikloje kaip stebėtojas, interpretuotojas, kritiškas medijų meno vartotojas. (B.6.1.1.)	Dalyvaudamas mokyklos, bendruomenės kultūrinėse bei visuomeninėse veiklose, atskleidžia kai kuriuos savo literatūrinius ir kultūrinius polinkius bei gebėjimus kaip stebėtojas, interpretuotojas, kritiškas medijų meno vartotojas. (B.6.1.2.)	Dalyvaudamas įvairiose mokyklos, bendruomenės, regiono, Lietuvos kultūrinėse bei visuomeninėse veiklose, atskleidžia savo literatūrinius ir kultūrinius polinkius bei gebėjimus kaip aktyvus stebėtojas, interpretuotojas, kritiškas medijų meno vartotojas. (B.6.1.3.)	Aktyviai dalyvaudamas įvairiose mokyklos, bendruomenės, regiono, Lietuvos kultūrinėse bei visuomeninėse veiklose, atskleidžia savo literatūrinius ir kultūrinius polinkius bei gebėjimus kaip aktyvus stebėtojas, interpretuotojas, kritiškas medijų meno vartotojas. (B.6.1.4.)
Rašymas ir teksto kūrimas (C)			
Rašo atsižvelgdamas į adresatą ir komunikavimo situaciją (neoficiali ir oficiali). (C.1.1.1.)	Rašo tikslingai atsižvelgdamas į adresatą ir komunikavimo situaciją (neoficiali ir oficiali). (C.1.1.2.)	Rašo tikslingai ir lanksčiai atsižvelgdamas į adresatą ir komunikavimo situaciją (neoficiali ir oficiali). (C.1.1.3.)	Rašo tikslingai ir lanksčiai atsižvelgdamas į adresatą ir komunikavimo situaciją (neoficiali ir oficiali). Numato ir įvertina adresato poreikius ir patirtį. (C.1.1.4.)
Siekdamas sudominti į kuriamus aiškinamuosius ir argumentuojamuosius tekstus tinkamai įterpia pasakojimo, aprašymo elementus. (C.1.2.1.)	Atsižvelgdamas į rašymo tikslą, adresatą, komunikavimo situaciją į kuriamus tekstus tikslingai įterpia pasakojimą, aprašymą kaip tam tikrą kontekstą. (C.1.2.2.)	Atsižvelgdamas į rašymo tikslą, adresatą, komunikavimo situaciją ir teksto žanrą į kuriamus tekstus tikslingai įterpia pasakojimą, aprašymą kaip tam tikrą kontekstą. (C.1.2.3.)	Atsižvelgdamas į rašymo tikslą, adresatą, komunikavimo situaciją ir teksto žanrą į kuriamus tekstus tikslingai įterpia pasakojimą, aprašymą kaip tam tikrą kontekstą ir/ar poveikio adresatui priemonę. (C.1.2.4.)

Kuria įvairių žanrų aiškinamojo pobūdžio tekstus (pvz., veiklos ar darbo aprašymas), paaiškina procesus, reiškinius, požiūrius. (C.1.3.1.)	Kuria įvairių žanrų aiškinamojo pobūdžio tekstus (pvz., veiklos ar darbo aprašymas), aiškiai nurodydamas logines sąsajas, vartodamas dalykinę kalbą, tinkamas sąvokas ir terminus. (C.1.3.2.)	Kuria įvairių žanrų aiškinamojo pobūdžio tekstus (pvz., veiklos ar darbo aprašymas, kūrinio analizė), tikslingai taiko sudėtingesnius aiškinimo būdus (pvz., analogija, kontrastas, iliustravimas). (C.1.3.3.)	Kuria įvairių žanrų aiškinamojo pobūdžio tekstus (pvz., veiklos ar darbo aprašymas, kūrinio analizė), tikslingai taiko sudėtingesnius aiškinimo būdus (pvz., analogija, kontrastas, iliustravimas), pagrindžia jų pasirinkimą. (C.1.3.4.)
Išsako savo požiūrį, nuosekliai plėtodamas pagrindinę mintį (pvz., parašo argumentuojamojo pobūdžio rašinį). Argumentuoja remdamasis nurodytais šaltiniais. (C.1.4.1.)	Išsako savo požiūrį, argumentuoja remdamasis įvairiais šaltiniais (pvz., parašo argumentuojamojo pobūdžio rašinį). (C.1.4.2.)	Išsako savo požiūrį, argumentuoja tinkamai remdamasis įvairiais šaltiniais (pvz., parašo literatūrinį rašinį, straipsnį visuomenės gyvenimo tema). C.1.4.3.)	Išsako savo požiūrį, argumentuoja tinkamai remdamasis įvairiais šaltiniais (pvz., parašo literatūrinį rašinį, straipsnį, esė literatūros/ kultūros ar visuomenės gyvenimo tema). (C.1.4.4.)
Kuria įtikinamojo pobūdžio tekstus, pagrindžia savo požiūrį, pateikia ir aptaria kitų požiūrius, remiasi nurodytais šaltiniais. (C.1.5.1.)	Kuria įtikinamojo pobūdžio tekstus, pagrindžia savo požiūrį, pateikia ir aptaria kitų požiūrius, apibendrina, remiasi šaltiniais. Tinkamai pasirenka kalbinės raiškos priemones. (C.1.5.2.)	Kuria įtikinamojo pobūdžio tekstus, pagrindžia savo požiūrį, polemizuoja su kitų požiūriais nurodydamas argumentų silpnumą, apibendrina ir daro išvadas, remiasi įvairiais šaltiniais. Tinkamai pasirenka kalbinės raiškos ir kitas priemones. C.1.5.3.)	Kuria įtikinamojo pobūdžio tekstus, pagrindžia savo požiūrį, polemizuoja su kitų požiūriais nurodydamas argumentų silpnumą, pasiūlydamas alternatyvų, apibendrina ir daro išvadas, remiasi įvairiais šaltiniais. Tinkamai pasirenka kalbinės raiškos ir kitas priemones. (C.1.5.4.)
Naudodamasis pagalba kuria įvairius tekstus, laikosi pagrindinių atitinkamo žanro teksto struktūros ir vidinės pastraipos struktūros reikalavimų. (C.2.1.1.)	Kuria įvairius tekstus laikydamasis pagrindinių atitinkamo žanro teksto struktūros ir vidinės pastraipos struktūros reikalavimų. (C.2.1.2.)	Kuria įvairius tekstus laikydamasis atitinkamo žanro teksto struktūros ir vidinės pastraipos struktūros reikalavimų. (C.2.1.3.)	Kuria įvairius tekstus kūrybiškai taikydamas atitinkamo žanro teksto struktūros ir vidinės pastraipos struktūros reikalavimus. (C.2.1.4.)
Siekdamas komunikavimo tikslų mintis formuluoja aiškiai, tiksliai, logiškai; išmoktas rašybos, skyrybos, gramatikos taisykles tinkamai taiko ne visada. (C.2.2.1.)	Siekdamas komunikavimo tikslų paiso esminių bendrųjų stiliaus reikalavimų (aiškumo, tikslumo, glaustumo); laikosi bendrinės kalbos normų. (C.2.2.2.)	Siekdamas komunikavimo tikslų pasirenka tinkamą kalbinę raišką, paiso bendrųjų stiliaus reikalavimų ir išlaiko stiliaus vientisumą; laikosi bendrinės kalbos normų. (C.2.2.3.)	Siekdamas komunikavimo tikslų pasirenka tinkamą kalbinę raišką, paiso bendrųjų stiliaus reikalavimų ir siekia stiliaus individualumo; laikosi bendrinės kalbos normų, kūrybiškai naudojasi jų variantiškumu. (C.2.2.4.)

Atsakingai naudodamasis skaitmeninėmis technologijomis kuria įvairius tekstus. Tinkamai išdėsto tekstą ir iliustracinę medžiagą.(C.2.3.1.)	Atsakingai naudodamasis skaitmeninėmis technologijomis kuria įvairius tekstus. Tinkamai susieja tekstą ir iliustracinę medžiagą. (C.2.3.2.)	Kūrybiškai ir atsakingai naudodamasis skaitmeninėmis technologijomis kuria įvairius tekstus. Rašydamas kompiuteriu formatuoja ir maketuoja tekstą. Tikslingai susieja tekstą ir iliustracinę medžiagą. (C.2.3.3.)	Kūrybiškai ir atsakingai naudodamasis skaitmeninėmis technologijomis kuria įvairius tekstus. Rašydamas kompiuteriu formatuoja ir maketuoja tekstą. Tikslingai susieja tekstą ir iliustracinę medžiagą, numatydamas poveikį skaitytojui. (C.2.3.4.)
Kaupia medžiagą rašymui ir planuoja pasirinkdamas strategijas iš pasiūlytų. (C.3.1.1.)	Kaupia medžiagą rašymui ir planuoja taikydamas asmeniškai tinkamas strategijas. Planuoja rašymo užduočiai atlikti skirtą laiką. (C.3.1.2.)	Kaupia medžiagą rašymui, renka idėjas, planuoja ir rašo atsižvelgdamas į savo rašymo patirtį; įvertina rašymo situaciją bei užduočiai atlikti skirtą laiką ir taiko asmeniškai tinkamas strategijas. (C.3.1.3.)	Kaupia medžiagą rašymui, ją tvarko, analizuoja, klasifikuoja, renka idėjas ir planuoja atsižvelgdamas į savo rašymo patirtį; įvertina rašymo situaciją bei užduočiai atlikti skirtą laiką ir taiko asmeniškai tinkamas strategijas. (C.3.1.4.)
Pagal pateiktas nuorodas redaguoja tekstą turinio, struktūros, stiliaus ir kalbos taisyklingumo aspektais. (C.3.2.1.)	Atsižvelgdamas į tikslą, adresatą, bendruosius stiliaus reikalavimus redaguoja tekstą turinio, struktūros, stiliaus ir kalbos taisyklingumo aspektais. (C.3.2.2.)	Atsižvelgdamas į tikslą, adresatą, bendruosius stiliaus reikalavimus redaguoja tekstą turinio, apimties, struktūros, stiliaus ir kalbos taisyklingumo aspektais. (C.3.2.3.)	Atsižvelgdamas į tikslą, adresatą, bendruosius stiliaus reikalavimus redaguoja tekstą turinio, apimties, struktūros, stiliaus ir kalbos taisyklingumo aspektais. Siekdamas sudominti skaitytoją įvertina teksto patrauklumą, kultūrinius aspektus. (C.3.2.4.)
Remdamasis savo rašymo veiklos stebėjimu ir kitų suteikta grįžtamąja informacija apmąsto savo rašymo veiklą: numato tobulintinas rašymo gebėjimų sritis, išsikelia rašymo gebėjimų tobulinimo tikslus ir mokytojui padedant jų siekia. (C.3.3.1.)	Remdamasis savo rašymo veiklos stebėjimu ir kitų suteikta grįžtamąja informacija apmąsto savo rašymo veiklą: numato tobulintinas rašymo gebėjimų sritis, išsikelia rašymo gebėjimų tobulinimo tikslus ir numato, kaip jų sieks. (C.3.3.2.)	Remdamasis savo rašymo veiklos stebėjimu ir kitų suteikta grįžtamąja informacija apmąsto savo rašymo veiklą: įsivertina savo teksto kūrimo gebėjimus, juos tobulina pasirinkdamas tinkamus būdus. (C.3.3.3.)	Remdamasis savo rašymo veiklos stebėjimu ir kitų suteikta grįžtamąja informacija apmąsto savo rašymo veiklą: adekvačiai vertina savo teksto kūrimo gebėjimus, kryptingai juos tobulina pasirinkdamas tinkamus būdus. (C.3.3.4.)
Kalbos pažinimas (D)			

Naudodamasis netiesiogine pagalba taiko įgytas morfologijos ir rašybos žinias, vartodamas kalbą.(D.2.1.1).	Konsultuodamasis taiko įgytas morfologijos ir rašybos žinias, taisyklingai vartodamas kalbą.(D.2.1.2).	Taiko įgytas morfologijos ir rašybos žinias, taisyklingai ir atsakingai vartodamas kalbą.(D.2.1.3).	Apibendrina ir sąmoningai taiko įgytas morfologijos ir rašybos žinias, taisyklingai ir atsakingai vartodamas kalbą.(D.2.1.4).
Naudodamasis netiesiogine pagalba fragmentiškai taiko įgytas leksikos žinias, minimaliai turtina savo žodyną leksinėmis raiškos priemonėmis (pvz., dalykiniam stiliui būdinga leksika). (D.2.2.1.)	Konsultuodamasis taiko įgytas leksikos žinias, turtina savo žodyną leksinėmis raiškos priemonėmis (pvz., dalykiniam stiliui būdinga leksika). (D.2.2.2.)	Taiko įgytas leksikos žinias, turtina savo žodyną leksinėmis raiškos priemonėmis (pvz., dalykiniam stiliui būdinga leksika). (D.2.2.3.)	Apibendrina ir taiko įgytas leksikos žinias, sistemiškai ir tikslingai turtina savo žodyną leksinėmis raiškos priemonėmis (pvz., dalykiniam stiliui būdinga leksika). (D.2.2.4.)
Naudodamasis netiesiogine pagalba taiko įgytas žodžių darybos žinias, tikslina, grynina savo žodyną, analizuodamas grožinių tekstų kalbą. (D.2.3.1.)	Konsultuodamasis taiko įgytas žodžių darybos žinias, tikslina, grynina ir plečia savo žodyną, analizuodamas grožinių tekstų kalbą. (D.2.3.2.)	Taiko įgytas žodžių darybos žinias, tikslina, grynina ir plečia savo žodyną, tikslingai analizuodamas grožinių ir negrožinių tekstų kalbą. (D.2.3.3.)	Apibendrina ir taiko įgytas žodžių darybos žinias, kryptingai tikslina, grynina ir plečia savo žodyną, tikslingai analizuodamas grožinių ir negrožinių tekstų kalbą. (D.2.3.4.)
Konsultuodamasis taiko įgytas sintaksės žinias, fragmentiškai taisyklingai vartodamas žinomas sintaksines konstrukcijas. (D.3.1.1.)	Taiko įgytas sintaksės žinias, daugeliu atvejų taisyklingai vartodamas žinomas sintaksines konstrukcijas. (D.3.1.2.)	Taiko įgytas sintaksės žinias, taisyklingai ir atsakingai vartodamas kalbą. (D.3.1.3.)	Apibendrina ir sistemiškai taiko įgytas sintaksės žinias, taisyklingai ir atsakingai vartodamas kalbą. (D.3.1.4.)
Konsultuodamasis turtina savo kalbą ir padedamas vartoja tekstui būdingas sintaksines raiškos priemones (pvz., pakartojimas, nutylėjimas) kurdamas savo tekstus. (D.3.2.1.)	Turtina savo kalbą ir padedamas vartoja tekstui būdingas sintaksines raiškos priemones (pvz., pakartojimas, nutylėjimas, retorinės figūros) kurdamas savo tekstus. (D.3.2.2.)	Turtina savo kalbą ir tinkamai vartoja tekstui būdingas sintaksines raiškos priemones (pvz., pakartojimas, nutylėjimas, retorinės figūros) kurdamas savo tekstus. (D.3.2.3.)	Tikslingai ir sąmoningai turtina savo kalbą ir tinkamai vartoja tekstui būdingas sintaksines raiškos priemones (pvz., pakartojimas, nutylėjimas, retorinės figūros) kurdamas savo tekstus. (D.3.2.4.)
Konsultuodamasis taiko skyrybos taisykles atpažįstamose sintaksinėse konstrukcijose. (D.3.3.1.)	Taiko daugelį skyrybos taisyklių atpažįstamose ir naujose sintaksinėse konstrukcijose. (D.3.3.2.)	Taiko visas skyrybos taisykles atsakingai vartodamas kalbą. (D.3.3.3.)	Sąmoningai taiko visas skyrybos taisykles atsakingai vartodamas kalbą. (D.3.3.4.)
Naudodamiesi netiesiogine pagalba kalbėdami ir rašydami laikosi bendrųjų stiliaus reikalavimų (tinkamumo, tikslingumo, aiškumo,	Konsultuodamiesi kalbėdami ir rašydami laikosi bendrųjų stiliaus reikalavimų (tinkamumo, tikslingumo, aiškumo, tikslumo,	Kalbėdami ir rašydami laikosi bendrųjų stiliaus reikalavimų (tinkamumo, tikslingumo, aiškumo, tikslumo, sklandumo,	Kalbėdami ir rašydami tikslingai laikosi bendrųjų stiliaus reikalavimų (tinkamumo, tikslingumo, aiškumo, tikslumo, sklandumo, vientisumo,

tikslumo). Atpažįsta skirtingų stilių (publicistinio, dalykinio, meninio) tekstus. Apibūdina grožinį ir publicistinį tekstus. (D.4.1.1.)	sklandumo, vientisumo,). Atpažįsta skirtingų stilių (publicistinio, dalykinio, meninio) tekstus. Aptaria grožinį ir publicistinį tekstus. (D.4.1.2.)	vientisumo, logiškumo). Atpažįsta skirtingų stilių (publicistinio, dalykinio, meninio) tekstus. Analizuoja grožinį ir publicistinį tekstus. (D.4.1.3.)	logiškumo). Lygina skirtingų stilių (publicistinio, dalykinio, meninio) tekstus. Analizuoja grožinį ir publicistinį tekstus. (D.4.1.4.)
Skiria ir naudodamasis pagalba tyrinėja dalykiniams ir grožiniams tekstams būdingą raišką (leksiką, sintaksę, morfologiją), apibūdina, formuluoja dalines išvadas. Pateikia neišplėtotą tyrimo aprašą pagal sutartą formą. (D.5.1.1.)	Tyrinėja dalykiniams ir grožiniams tekstams būdingą raišką (leksiką, sintaksę, morfologiją), analizuoja, formuluoja dalines išvadas. Pateikia tyrimo aprašą pagal sutartą formą. (D.5.1.2.)	Tyrinėja dalykiniams ir grožiniams tekstams būdingą raišką (leksiką, sintaksę, morfologiją), apibendrina, formuluoja išvadas. Pateikia tyrimo aprašą pagal sutartą formą. (D.5.1.3.)	Kryptingai tyrinėja dalykiniams ir grožiniams tekstams būdingą raišką (leksiką, sintaksę, morfologiją), apibendrina, formuluoja išvadas. Pateikia tyrimo aprašą pagal sutartą formą. (D.5.1.4.)
Naudodamasis pagalba stebi kalbos reiškinius, apibūdina lietuviškų grožinių kūrinių kalbą nurodytu aspektu. (D.5.2.1.)	Stebi kalbos reiškinius, analizuoja lietuviškų grožinių kūrinių kalbą nurodytais aspektais. (D.5.2.2.)	Tikslingai stebi kalbos reiškinius, analizuoja lietuviškų grožinių kūrinių kalbą. (D.5.2.3.)	Tikslingai stebi kalbos reiškinius, analizuoja ir vertina lietuviškų grožinių kūrinių kalbą. (D.5.2.4.)
Konsultuodamasis naudojasi įvairiais elektroniniais žodynais, žinynais, Valstybinės lietuvių kalbos komisijos Konsultacijų banku, duomenų bazėmis ir skaitmeniniais mokymosi šaltiniais. (D.5.3.1.)	Skatinamas naudojasi įvairiais elektroniniais žodynais, žinynais, Valstybinės lietuvių kalbos komisijos Konsultacijų banku, duomenų bazėmis ir skaitmeniniais mokymosi šaltiniais. (D.5.3.2.)	Naudojasi įvairiais elektroniniais žodynais, žinynais, Valstybinės lietuvių kalbos komisijos Konsultacijų banku, duomenų bazėmis ir skaitmeniniais mokymosi šaltiniais. (D.5.3.3.)	Atsakingai ir tikslingai naudojasi įvairiais elektroniniais žodynais, žinynais, Valstybinės lietuvių kalbos komisijos Konsultacijų banku, duomenų bazėmis ir skaitmeniniais mokymosi šaltiniais. (D.5.3.4.)
Naudodamasis pagalba apibūdina, koks yra kalbos ryšys su asmens vertybinėmis nuostatomis, tautos kultūra ir valstybingumu, fragmentiškai remdamasis literatūros, kultūros istorijos, biografiniais kontekstais pateikia pavyzdžių. (D.6.1.1.)	Apibūdina, koks yra kalbos ryšys su asmens vertybinėmis nuostatomis, tautos kultūra ir valstybingumu, remdamasis literatūros, kultūros istorijos, biografiniais kontekstais pateikia pavyzdžių. (D.6.1.2.)	Aptaria, koks yra kalbos ryšys su asmens vertybinėmis nuostatomis, tautos kultūra ir valstybingumu, remdamasis literatūros, kultūros istorijos, biografiniais kontekstais pateikia pavyzdžių. (D.6.1.3.)	Analizuoja, koks yra kalbos ryšys su asmens vertybinėmis nuostatomis, tautos kultūra ir valstybingumu, remdamasis literatūros, kultūros istorijos, biografiniais kontekstais pateikia pavyzdžių. (D.6.1.4.)

40.7. Pasiekimų lygių požymiai. I11–IV gimnazijos klasės. Išplėstinis kursas:

Pasiekimų lygiai			
Slenkstinis (I)	Patenkinamas (II)	Pagrindinis (III)	Aukštesnysis (IV)
A. Kalbėjimas, klausymas ir sąveika			
Analizuoja ir interpretuoja sakytinį tekstą (monologą, ir dialogą ir polilogą), paaiškina, kokią įtaką teksto prasmei daro kontekstas. (A.1.1.1.)	Analizuoja ir interpretuoja sakytinį tekstą (monologą, dialogą ir polilogą), atskleisdamas, kokią įtaką teksto prasmei daro kontekstas ir pasirinktas kalbos žanras. (A.1.1.3.)	Analizuoja ir interpretuoja sakytinį tekstą (monologą, dialogą ir polilogą), atskleisdamas, kokią įtaką teksto prasmei daro kontekstas, kalba ir pasirinktas kalbos žanras. (A.1.1.3.)	Analizuoja ir interpretuoja sakytinį tekstą (monologą, ir dialogą ir polilogą), atskleisdamas, kokią įtaką teksto prasmei turi kalbos, teksto, tikslo, konteksto ir adresato ryšys. Palygina skirtingų žanrų tekstus turinio požiūriu. (A.1.1.4.)
Vertina klausomo teksto turinį, kalbėjimo kultūrą, kalbėtojo intencijas, adresatui daromą poveikį, vertinimo išvadas pagrindžia tekstu. (A.1.2.1.)	Argumentuotai vertina klausomo teksto turinį, kalbėjimo kultūrą, kalbėtojo intencijas, naudojamas priemones, adresatui daromą poveikį, (A.1.2.2.)	Argumentuotai vertina idėjas ir požiūrius, įvairių tekstų struktūros, kalbos ir stilistikos panašumus ir skirtumus, kalbėjimo ir vaizdų poveikį adresatui. (A.1.2.3.)	Argumentuotai vertina idėjas ir požiūrius, įvairių tekstų struktūros, kalbos ir stilistikos panašumus ir skirtumus, kalbėjimo ir vaizdų poveikį adresatui, adresanto santykį su adresatu,. (A.1.2.4.)
Kalba monologu, aktyviai dalyvauja įvairiuose pokalbiuose, diskusijose, debatuose, klausia, atsako, kelia problemas, svarsto, argumentuoja, Naudojasi neverbalinės kalbos ir kitomis priemonėmis. Bendrauja betarpiškai ir virtualiai. (A.2.1.1.)	Tikslingai kalba monologu, konstruktyviai dalyvauja įvairiuose pokalbiuose, diskusijose, debatuose, klausia, atsako, kelia problemas, tinkamai reiškia savo požiūrį. Tinkamai naudojasi neverbalinės kalbos ir kitomis priemonėmis. Bendrauja betarpiškai ir virtualiai. (A.2.1.2.)	Tikslingai kalba monologu, konstruktyviai dalyvauja įvairiuose pokalbiuose, diskusijose, debatuose, pradeda, plėtoja ir apibendrina pokalbį, tinkamai reiškia argumentuotą pritarimą ar prieštaravimą ir kritiką. Tikslingai naudojasi neverbalinės kalbos ir kitomis priemonėmis Bendrauja betarpiškai ir virtualiai. (A.2.1.3.)	Tikslingai kalba monologu, konstruktyviai dalyvauja įvairiuose pokalbiuose, diskusijose, debatuose, pradeda, plėtoja ir apibendrina pokalbį, tinkamai reiškia argumentuotą pritarimą ar prieštaravimą ir kritiką, naudoja būdus ir priemones, tinkamus skirtingų žanrų tekstams. Bendrauja betarpiškai ir virtualiai. (A.2.1.4.)
Atsižvelgia į adresatą, dalyvauja įvairiose komunikavimo situacijose (betarpiškose ir virtualiose),	Atsižvelgia į adresatą, dalyvauja įvairiose komunikavimo situacijose (betarpiškose ir virtualiose),	Tikslingai pasirenka konkrečioje komunikavimo situacijoje adresatui tinkantį teksto turinį, medžiagos išdėstymo principą ir	Tikslingai pasirenka konkrečioje komunikavimo situacijoje adresatui tinkantį teksto turinį, medžiagos išdėstymo principą, teiginių išdėstymo

pasirenka adresatui tinkančias raiškos priemones. (A.2.2.1.)	pasirenka adresatui tinkantį teksto turinį ir raiškos priemones.(A.2.2.2.)	priemones, prisitaiko prie auditorijos poreikių. (A.2.2.3.)	tvarką ir priemones, prisitaiko prie auditorijos poreikių ir reakcijų. (A.2.2.4.)
Laikydamasis numatytų kriterijų rengia pristatymus, sako informacines kalbas visuomenės gyvenimo temomis, pateikia tinkamų pavyzdžių. (A.2.4.1.)	Laikydamasis numatytų kriterijų rengia aiškius pristatymus, sako informacines kalbas visuomenės gyvenimo temomis, teiginius paremia tinkamais pavyzdžiais. (A.2.4.2.)	Laikydamasis numatytų kriterijų rengia aiškius ir tikslingus pristatymus, sako tinkamos struktūros informacines kalbas visuomenės gyvenimo ar kultūros temomis, teiginius paremia tinkamais pavyzdžiais. (A.2.4.3.)	Laikydamasis numatytų kriterijų. Minčių dėstymo logikos, pasirinktų kalbos kompozicijos principų ir žanro reikalavimų rengia pristatymus, sako kalbas. (A.2.4.4.)
Išsako savo požiūrį apie gana abstrakčius dalykus, vertina, argumentuoja, remdamasis įvairiais šaltiniais. (A.2.5.1.)	Sako aiškias įtikinimo kalbas visuomenės gyvenimo temomis, teiginius paremia argumentais ir pavyzdžiais, remiasi įvairiais šaltiniais. (A.2.5.2.)	Sako aiškias, tinkamos struktūros įtikinimo kalbas visuomenės gyvenimo ar kultūros temomis, teiginius paremia tinkamais argumentais ir pavyzdžiais, polemizuoja, remiasi įvairiais šaltiniais. (A.2.5.3.)	Sako aiškias, tinkamos struktūros įtikinimo kalbas visuomenės gyvenimo ar kultūros temomis, teiginius paremia tinkamais argumentais ir pavyzdžiais, polemizuoja, tikslingai remiasi įvairiais šaltiniais. (A.2.5.4.)
Daugeliu atvejų laikosi bendrinės lietuvių kalbos normų, nežinomus atvejus pasitikrina žodynuose, žinynuose. Kalba tinkama intonacija atsižvelgdamas į kalbėjimo tikslą bei situaciją. (A.3.1.1.)	Laikosi bendrinės lietuvių kalbos normų, nežinomus atvejus pasitikrina žodynuose, žinynuose. Kalba tinkama intonacija atsižvelgdamas į kalbėjimo tikslą bei situaciją. (A.3.1.2.)	Laikosi bendrinės lietuvių kalbos normų, nežinomus atvejus pasitikrina žodynuose, žinynuose. Pasirenka tinkamą kalbinę raišką siekdamas komunikavimo tikslų, paiso bendrųjų stiliaus reikalavimų. (A.3.1.3.)	Laikosi bendrinės lietuvių kalbos normų, nežinomus atvejus pasitikrina žodynuose, žinynuose. Pasirenka tinkamą kalbinę raišką siekdamas komunikavimo tikslų, paiso bendrųjų stiliaus reikalavimų ir išlaiko stiliaus vientisumą. (A.3.1.4.).
Remdamasis skaitoma literatūra ir sektinais viešojo diskurso pavyzdžiais turtina savo kalbą leksinėmis, sintaksinėmis ir fonetinėmis stiliaus figūromis ir jas vartoja. (A.3.2.1.)	Remdamasis geriausiais retorikos, literatūros pavyzdžiais turtina savo kalbą įvairiomis kalbinės raiškos priemonėmis ir jas vartoja. (A.3.2.2.)	Remdamasis geriausiais retorikos, literatūros pavyzdžiais turtina savo kalbą įvairiomis kalbinės raiškos priemonėmis ir tinkamai jas vartoja. (A.3.2.3.)	Remdamasis geriausiais retorikos, literatūros pavyzdžiais turtina savo kalbą įvairiomis kalbinės raiškos priemonėmis ir kūrybiškai jas vartoja. (A.3.2.4.)
Remdamasis savo kalbėjimo veiklos stebėjimu ir kitų suteikta grįžtamąja	Remdamasis savo kalbėjimo veiklos stebėjimu ir kitų suteikta grįžtamąja	Remdamasis savo kalbėjimo veiklos stebėjimu ir kitų suteikta	Apmąsto savo klausymą ir kalbėjimą siekdamas įvertinti, kaip sekasi

informacija aiškinasi, kurios iš taikytų rengimosi kalbėti ir kalbėjimo strategijų tinka vienai ar kitai problemai spręsti, numato kalbėjimo gebėjimų tobulinimo sritis ir išsikelia mokymosi tikslus. (A.4.1.1.)	informacija aiškinasi, kokios rengimosi kalbėti (kalbos turinio ir paties kalbėjimo planavimo), kalbėjimo strategijos asmeniškai tinkamos, numato kalbėjimo gebėjimų tobulinimo sritis ir išsikelia mokymosi tikslus. (A.4.1.2.)	grįžtamąja informacija aiškinasi, kokios rengimosi kalbėti (kalbos turinio ir paties kalbėjimo planavimo), kalbėjimo strategijos asmeniškai tinkamos, numato kalbėjimo gebėjimų tobulinimo sritis, išsikelia mokymosi tikslus ir numatyto, kaip jų siekti. (A.4.1.3.)	skirtingais būdais pristatyti panašias idėjas, koks bendravimo būdas geriausiai atspindi individualias jo kaip kalbėtojo savybes, požiūrį, vertybes. (A.4.1.4.)
Klausosi aktyviai: nustato pagrindinę kalbos mintį ir tai, kaip ji plėtojama ir patvirtinama dėstymo dalyje; užsirašo svarbiausius teiginius. Išklausęs kalbą atkuria svarbiausias jos dalis; plėtoja pokalbį. (A.4.2.1.)	Klausosi aktyviai: nustato pagrindinę kalbos mintį ir tai, kaip ji plėtojama ir patvirtinama dėstymo dalyje; užsirašo svarbiausius teiginius ir pasižymi jų ryšį; išklausęs kalbą atkuria svarbiausias jos dalis; plėtoja pokalbį. (A.4.2.2.)	Klausosi aktyviai: schema pavaizduoja kalbos tezės ir ją pagrindžiančių minčių ryšį, užsirašo esminius žodžius, plėtoja pokalbį. (A.4.2.3.)	Klausosi aktyviai: schema pavaizduoja kalbos tezės ir ją pagrindžiančių minčių ryšį, užsirašo esminius žodžius. Išklausęs kalbą paaiškina, kaip tezė buvo išdėstyta; plėtoja pokalbį. (A.4.2.4.)
Skaitymas, teksto supratimas ir literatūros bei kultūros pažinimas (B)			
Skaito tikslingai žinomus ir nežinomus tekstus, pasirenka tinkamus skaitymo būdus, atsižvelgdamas į užduotį. Perteikia balsu paisydamas teksto rūšies ypatybių, taikydamas kai kurias intonavimo priemones tiesiogiai išreikštas grožinių tekstų idėjas. (B.1.1.1.)	Skaito tikslingai žinomus ir nežinomus tekstus, pasirenka tinkamus skaitymo būdus, atsižvelgdamas į užduotį ir teksto pobūdį. Perteikia balsu, paisydamas teksto rūšies ypatybių, ritmo, skyrybos ženklų, darydamas pauzes, tiesiogiai išreikštas grožinių tekstų idėjas. (B.1.1.2.)	Skaito tikslingai žinomus ir nežinomus tekstus, pasirenka tinkamus skaitymo būdus, atsižvelgdamas į užduotį, teksto pobūdį ir žanrą. Raiškiai skaito grožinius tekstus, paisydamas jų rūšies ir žanro ypatybių, konteksto, tinkamai perteikdamas pasirinktomis intonavimo priemonėmis idėjas ir prasmę. (B.1.1.3.)	Skaito tikslingai žinomus ir nežinomus tekstus, pasirenka tinkamus skaitymo būdus, atsižvelgdamas į užduotį, teksto pobūdį, žanrą ir kontekstą. Raiškiai skaito grožinius tekstus, paisydamas jų rūšies ir žanro ypatybių, konteksto, įtaigiai perteikdamas pasirinktomis intonavimo ir nežodinėmis išraiškos priemonėmis idėjas ir prasmę. (B.1.1.4.)
Skaito įvairių laikotarpių ir žanrų grožinius ir negrožinius, kitų šiuolaikinių medijų tekstus, siekdamas įvairių tikslų, paaiškina	Skaito įvairių laikotarpių ir žanrų grožinius ir negrožinius, kitų šiuolaikinių medijų tekstus, siekdamas įvairių tikslų, daugeliu	Skaito įvairių laikotarpių ir žanrų grožinius ir negrožinius, kitų šiuolaikinių medijų tekstus, siekdamas įvairių tikslų,	Skaito įvairių laikotarpių ir žanrų grožinius ir negrožinius, kitų šiuolaikinių medijų tekstus, siekdamas įvairių tikslų, svariai argumentuoja

kai kuriuos savo pasirinkimus, nurodo asmeninę skaitymo reikšmę. (B.1.2.1.)	atvejų paaiškina savo pasirinkimus, reflektuoja asmeninę skaitymo reikšmę, remdamasis savo skaitymo patirtimi. (B.1.2.2.)	argumentuoja savo pasirinkimus, reflektuoja asmeninę ir visuomeninę skaitymo reikšmę, remdamasis savo skaitymo ir literatūrine (kultūrine) patirtimi. (B.1.2.3.)	savo pasirinkimus, išsamiai reflektuoja asmeninę ir visuomeninę skaitymo reikšmę, remdamasis savo skaitymo ir literatūrine (kultūrine) patirtimi. (B.1.2.4.)
Tikslingai naudojasi bibliotekomis, kai kuriais rekomenduojamais informacijos šaltiniais (žodynais, žinynais, enciklopedijomis, muziejų, archyvų medžiaga, duomenų bazėmis, mediatekomis, kultūros svetainėmis, portalais). (B.1.3.1.)	Tikslingai ir tinkamai naudojasi bibliotekomis, daugeliu pasirinktų iš rekomenduojamų informacijos šaltinių (žodynais, žinynais, enciklopedijomis, muziejų, archyvų medžiaga, duomenų bazėmis, mediatekomis, kultūros svetainėmis, portalais). (B.1.3.2.)	Tikslingai ir atsakingai naudojasi bibliotekomis, įvairiais pasirinktais informacijos šaltiniais (žodynais, žinynais, enciklopedijomis, muziejų, archyvų medžiaga, duomenų bazėmis, mediatekomis, kultūros svetainėmis, portalais). (B.1.3.3.)	Tikslingai, atsakingai ir sistemingai naudojasi bibliotekomis, įvairiais pasirinktais informacijos šaltiniais (žodynais, žinynais, enciklopedijomis, muziejų, archyvų medžiaga, duomenų bazėmis, mediatekomis, kultūros svetainėmis, portalais), teikia mokymosi pagalbą kitiems. (B.1.3.4.)
Kritiškai, remdamasis pateiktais kriterijais, vertina informacijos šaltinių tinkamumą ir patikimumą, savo vertinimą fragmentiškai pagrindžia. Sistemina tiesioginę ir netiesioginę informaciją iš vieno šaltinio. Žinomame kontekste atpažįsta aiškius tiesioginio ir netiesioginio poveikio (manipuliacijos, propagandos) atvejus, kai kuriuos paaiškina. (B.1.4.1.)	Kritiškai vertina informacijos šaltinių tinkamumą, patikimumą, dalį savo vertinimų pagrindžia. Sistemina tiesioginę ir netiesioginę informaciją iš kelių šaltinių, kai kuriais atvejais ją tikrina, lygina. Atpažįsta žinomame kontekste tiesioginio ir netiesioginio poveikio (manipuliacijos, propagandos) atvejus, dalį jų paaiškina. (B.1.4.2.)	Kritiškai vertina informacijos šaltinių tinkamumą, patikimumą, savo vertinimą pagrindžia. Sistemina tiesioginę ir netiesioginę informaciją iš kelių šaltinių, ją tikrina, lygina; naujame kontekste daugeliu atvejų atpažįsta prieštaringą informaciją, tiesioginio ir netiesioginio poveikio (manipuliacijos, propagandos) atvejus, juos paaiškina. (B.1.4.3.)	Kritiškai vertina informacijos šaltinių tinkamumą, patikimumą, savo vertinimą svariai pagrindžia. Sistemina tiesioginę ir netiesioginę informaciją iš kelių šaltinių, ją atsakingai tikrina, lygina; naujame kontekste atpažįsta prieštaringą informaciją, tiesioginio ir netiesioginio poveikio (manipuliacijos, propagandos) atvejus ir juos išsamiai paaiškina. (B.1.4.4.)
Analizuodamas tekstus, remiasi kai kuriomis žiniomis apie grožinių ir negrožinių tekstų rūšį, tipą, žanrą ir kontekstus. Aptaria esmines eiliuotos kalbos ypatybes, fragmentiškai jas susieja su teksto	Analizuodamas tekstus, iš dalies tinkamai remiasi žiniomis apie grožinių ir negrožinių tekstų rūšį, tipą, žanrą ir kontekstus. Aptaria esmines eiliuotos kalbos ypatybes, jas susieja su aiškiomis teksto	Analizuodamas tekstus, daugeliu atvejų tinkamai remiasi žiniomis apie grožinių ir negrožinių tekstų rūšį, tipą, žanrą, struktūrą ir kontekstus. Analizuoja eiliuotos kalbos ypatybes, jas susiedamas su	Analizuodamas tekstus, tikslingai ir tinkamai remiasi žiniomis apie grožinių ir negrožinių tekstų rūšį, tipą, žanrą, struktūrą, genezę ir kontekstus. Išsamiai analizuoja eiliuotos kalbos ypatybes, prasmingai susiedamas su

reikšmėmis. Nurodo kai kuriuos tekstų žanrinius panašumus ar skirtumus. (B.2.1.1.)	reikšmėmis. Nurodo kai kuriuos tekstų žanrinius panašumus ar skirtumus, dalį jų paaiškina. (B.2.1.2.)	teksto reikšmėmis, kontekstais. Palygina tekstus pagal žanrinius požymius, teiginius pagrindžia. (B.2.1.3.)	teksto reikšmėmis, kontekstais. Palygina tekstus pagal žanrinius, struktūros požymius, teiginius detaliai pagrindžia. (B.2.1.4.)
Aptaria lengvai atpažįstamus prozos ir dramos kūrinių veikėjų charakterio bruožus, poezijos kūrinyje išreiškiamus lyrinio subjekto išgyvenimus, vertybes, paminėdamas kūrinio kontekstą; aptardamas skiria subjektyvų ir objektyvų pasakotoją, kai kurias lyrinio subjekto raiškos formas; vertina veikėjus. Konsultuodamasis palygina nežinomų tekstų veikėjus keliais susiformuluotais aspektais, kai kuriuos teiginius pagrindžia. (B.2.2.1.)	Aptaria prozos ir dramos kūrinių veikėjų charakterius, poezijos kūrinyje išreiškiamus lyrinio subjekto išgyvenimus, fragmentiškai siedamas su tinkamais kontekstais; atpažįsta ir aptaria lengvai atpažįstamas skirtingas pasakojimo perspektyvas, lyrinio subjekto raiškos formas; kritiškai vertina veikėjus. Palygina nežinomų tekstų veikėjus keliais susiformuluotais aspektais, paminėdamas kontekstą, dalį teiginių pagrindžia. (B.2.2.2.)	Nuosekliai analizuoja ir interpretuoja prozos ir dramos kūrinių veikėjų charakterius, poezijos kūrinyje išreiškiamus lyrinio subjekto išgyvenimus, jų kaitą, vertybes, tinkamai siedamas su kontekstais; analizuodamas aptaria veikėjų kūrimo būdus, skirtingas pasakojimo perspektyvas, lyrinio subjekto raiškos formas; argumentuotai vertina veikėjus. Palygina nežinomų tekstų veikėjus keliais susiformuluotais aspektais, siedamas su kontekstu, teiginius pagrindžia. (B.2.2.3.)	Nuosekliai ir išsamiai analizuoja, kūrybiškai interpretuoja prozos ir dramos kūrinių veikėjų charakterius, poezijos kūrinyje išreiškiamus lyrinio subjekto išgyvenimus, jų kaitą, vertybes, tinkamai ir pagrįstai siedamas su kontekstais; analizuodamas išsamiai aptaria veikėjų kūrimo būdus, skirtingas pasakojimo perspektyvas, lyrinio subjekto raiškos formas; argumentuotai vertina veikėjus. Išsamiai palygina nežinomų veikėjus keliais susiformuluotais aspektais, siedamas su kontekstu, teiginius svariai pagrindžia. (B.2.2.4.)
Aptaria svarbiausius prozos ir dramos kūrinių veiksmo, lyrikos vyksmo epizodus, fragmentiškai susiedamas su erdvės ir laiko nuorodomis, veikėjų charakteriais, lyrinio subjekto išgyvenimais, formaliai paminėdamas kontekstą. (B.2.3.1.)	Aptaria prozos ir dramos kūrinių veiksmą, lyrikos vyksmą, iš dalies susiedamas su erdvės ir laiko reikšmėmis, veikėjų charakteriais, lyrinio subjekto išgyvenimais, visu kūriniu (prozos, dramos), tinkamais kontekstais. (B.2.3.2.)	Nuosekliai analizuoja ir interpretuoja prozos ir dramos kūrinių veiksmą, lyrikos vyksmą, tinkamai susiedamas su erdvės ir laiko reikšmėmis, veikėjų charakteriais, lyrinio subjekto išgyvenimais, visu kūriniu (prozos, dramos), kontekstais. (B.2.3.3.)	Nuosekliai ir išsamiai analizuoja ir interpretuoja prozos ir dramos kūrinių veiksmą, lyrikos vyksmą, tinkamai ir pagrįstai susiedamas su erdvės ir laiko reikšmėmis, veikėjų charakteriais, lyrinio subjekto išgyvenimais, kūrinio visuma, kontekstais. (B.2.3.4.)
Aptaria grožinių ir negrožinių tekstų kalbos ypatybes: atpažįsta kai kurias mokymosi turinyje numatytas kalbinės raiškos priemones žinomuose ir kai kuriuose	Aptaria grožinių ir negrožinių tekstų kalbos ypatybes: atpažįsta dalį mokymosi turinyje numatytų kalbinės raiškos priemonių žinomuose ir kai kuriuose	Analizuoja grožinių ir negrožinių tekstų kalbos ypatybes: daugeliu atvejų atpažįsta mokymosi turinyje numatytas kalbinės raiškos priemones nežinomuose tekstuose	Išsamiai analizuoja grožinių ir negrožinių tekstų kalbos ypatybes: atpažįsta mokymosi turinyje numatytas kalbinės raiškos priemones nežinomuose tekstuose ir paaiškina jų

nežinomuose tekstuose, paaiškina jų reikšmes. Padedamas nurodo lyginamų tekstų raiškos panašumą ar skirtumą, kai kuriais atvejais paaiškina. (B.2.4.1.)	nežinomuose tekstuose, paaiškina jų reikšmes. Konsultuodamasis nurodo lengvai atpažįstamus lyginamų tekstų raiškos panašumus ar skirtumus, dalį jų paaiškina. (B.2.4.2.)	ir paaiškina jų reikšmes, siedamas kultūros epochos, literatūros krypties (srovės) estetika; aptaria autoriaus stiliaus individualumą. Lygina tekstus raiškos požiūriu, pagrindžia. (B.2.4.3.)	reikšmes, siedamas kultūros epochos, literatūros krypties (srovės) estetika; detaliai aptaria autoriaus stiliaus individualumą. Lygina tekstus raiškos požiūriu, išsamiai pagrindžia. (B.2.4.4.)
Atpažįsta nežinomuose tekstuose kai kurias perkeltines grožinio teksto reikšmes, potekstes, kuriamas įvairiais tikroviškais ir sąlygiškais meninio vaizdavimo būdais, jas paaiškina. (B.2.5.1.)	Paaiškina nežinomuose tekstuose lengvai atpažįstamas perkeltines reikšmes, potekstes, kuriamas įvairiais tikroviškais ir sąlygiškais meninio vaizdavimo būdais, dalį jų paaiškina, fragmentiškai susiedamas su kūrinio visuma ar literatūros (kultūros) kontekstais. (B.2.5.2.)	Analizuoja ir interpretuoja, perkeltines grožinio teksto reikšmes, potekstes, kuriamas įvairiais tikroviškais ir sąlygiškais meninio vaizdavimo būdais, tinkamai susiedamas su kūrinio visuma ir literatūros (kultūros kontekstais). (B.2.5.3.)	Išsamiai analizuoja ir kūrybiškai interpretuoja perkeltines grožinio teksto reikšmes, potekstes, kuriamas įvairiais tikroviškais ir sąlygiškais meninio vaizdavimo būdais, tinkamai ir pagrįstai susiedamas su kūrinio visuma ir literatūros (kultūros kontekstais). (B.2.5.4.)
Nurodo tiesiogiai ir kai kuriais atvejais netiesiogiai išreikštas teksto (grožinio ir negrožinio) intencijas, tikslus, reiškiamus požiūrius. Suformuluoja teksto temą, konsultuodamasis – problemą, pagrindinę mintį, įvardija vertybes, priežastis ir pasekmes. Palygina grožinius ir / ar negrožinius tekstus keliais aspektais iš siūlomų, kai kuriuos teiginius pagrindžia. (B.2.6.1.)	Nurodo tiesiogiai ir netiesiogiai išreikštas teksto (grožinio ir negrožinio) intencijas, tikslus, reiškiamus požiūrius. Suformuluoja teksto temą, aiškiai atpažįstamą problemą, iš dalies – pagrindinę mintį, įvardija vertybes, priežastis ir pasekmes. Palygina grožinius ir / ar negrožinius tekstus keliais susiformuluotais aspektais, dalį teiginių pagrindžia. (B.2.6.2.)	Nurodo ir aptaria teksto (grožinio ir negrožinio) intencijas, tikslus, reiškiamus požiūrius. Daugeliu atvejų tinkamai suformuluoja teksto temą, problemą, pagrindinę mintį, aptaria vertybes, priežastis ir pasekmes, siedamas su kontekstais. Palygina grožinius ir / ar negrožinius tekstus keliais susiformuluotais aspektais, siedamas su kontekstais, teiginius pagrindžia (B.2.6.3.)	Nurodo ir išsamiai aptaria teksto (grožinio ir negrožinio) intencijas, tikslus, reiškiamus požiūrius. Tinkamai suformuluoja teksto temą, problemą, pagrindinę mintį, aptaria vertybes, priežastis ir pasekmes, siedamas su kontekstais. Palygina grožinius ir / ar negrožinius tekstus keliais susiformuluotais aspektais, siedamas su kontekstais, teiginius pagrindžia. (B.2.6.4.)
Konsutuodamasis fragmentiškai aptaria grožinės literatūros sąsajas su kai kuriais menais, vaizdinės ir garsinės informacijos paskirtį, poveikį multimodaliuose tekstuose. Naudodamasis netiesiogine pagalba, palygina žodinius ir multimodalius	Aptaria grožinės literatūros sąsajas su pasirinktais menais, paaiškina lengvai atpažįstamą žodinės, vaizdinės ir garsinės informacijos paskirtį, poveikį multimodaliuose tekstuose. Konsultuodamasis palygina žodinius ir multimodalius	Analizuoja ir interpretuoja, grožinės literatūros sąsajas su kitais menais, siedamas su tinkamais kontekstais; aptaria žodinės, vaizdinės ir garsinės informacijos paskirtį, poveikį ir raiškos būdus multimodaliuose	Išsamiai ir kūrybiškai analizuoja ir interpretuoja grožinės literatūros sąsajas su kitais menais, siedamas su įvairiais kontekstais. Argumentuodamas aptaria žodinės, vaizdinės ir garsinės informacijos paskirtį, poveikį ir raiškos būdus

tekstus vienu siūlomu aspektu, kai kuriuos teiginius pagrindžia. Padedamas rengia literatūros ir kitų medijų tiriamuosius ir kūrybinius projektus. (B.2.7.1.)	tekstus keliais siūlomais aspektais, dalį teiginių pagrindžia. Konsultuodamasis rengia literatūros ir kitų medijų tiriamuosius ir kūrybinius projektus. (B.2.7.2.)	tekstuose. Palygina žodinius ir multimodalius tekstus keliais susiformuluotais aspektais. Teiginius pagrindžia. Rengia literatūros ir kitų medijų tiriamuosius ir kūrybinius projektus. (B.2.7.3.)	multimodaliuose tekstuose. Palygina žodinius ir multimodalius tekstus keliais susiformuluotais aspektais, siedamas su kontekstais, teiginius svariai pagrindžia. Rengia literatūros ir kitų medijų tiriamuosius ir kūrybinius projektus. (B.2.7.4)
Analizuodamas ir interpretuodamas grožinius ir negrožinius tekstus, fragmentiškai vartoja mokymosi turinyje nurodytas literatūros teorijos sąvokas. (B.2.8.1.)	Analizuodamas ir interpretuodamas grožinius ir negrožinius tekstus, tinkamai vartoja dalį mokymosi turinyje nurodytų literatūros teorijos sąvokų. (B.2.8.2.)	Analizuodamas ir interpretuodamas grožinius ir negrožinius tekstus, savarankiškai ir tinkamai vartoja mokymosi turinyje nurodytas literatūros teorijos sąvokas. (B.2.8.3.)	Analizuodamas ir interpretuodamas grožinius ir negrožinius tekstus, tinkamai ir pagrįstai vartoja mokymosi turinyje nurodytas literatūros teorijos sąvokas. (B.2.8.4.)
Skaitydami žinomus tekstus, fragmentiškai aptaria juose lengvai atpažįstamas kultūros epochų, literatūros krypčių (srovių) idėjas, temas, motyvus, vaizdinius; padedamas kai kuriuos jų atpažįsta kitų laikotarpių žinomuose grožiniuose ir negrožiniuose tekstuose. (B.2.9.1.)	Skaitydami žinomus tekstus, atpažįsta juose kultūros epochų, literatūros krypčių (srovių) idėjas, temas, vaizdinius, dalį jų aptaria; konsultuodamasis atpažįsta juos kitų laikotarpių žinomuose grožiniuose ir negrožiniuose tekstuose, paaiškina dalies jų reikšmes. (B.2.9.2.)	Skaitydami žinomus ir nežinomus tekstus, pagrįstai analizuoja ir interpretuoja juose atpažįstamas kultūros epochų, literatūros krypčių (srovių) idėjas, temas, vaizdinius; atpažįsta juos kitų laikotarpių grožiniuose ir negrožiniuose tekstuose, daugeliu atvejų paaiškina jų reikšmes. (B.2.9.3.)	Skaitydami žinomus ir nežinomus tekstus, pagrįstai ir išsamiai analizuoja ir interpretuoja juose atpažįstamas kultūros epochų, literatūros krypčių (srovių) idėjas, temas, vaizdinius; atpažįsta juos kitų laikotarpių grožiniuose ir negrožiniuose tekstuose, paaiškina jų reikšmes. (B.2.9.4.)
Aptaria klasėje ir savarankiškai skaitomų kūrinių aktualumą, emocinę, etinę reikšmę, remdamasis savo skaitymo patirtimi, kai kuriuos teiginius pagrindžia, atsako į klausimus; naudodamasis netiesiogine pagalba nurodo klasikos kūrinių reikšmę literatūros raidai. (B.3.1.1.)	Samprotauja apie klasėje ir savarankiškai skaitomų kūrinių aktualumą, emocinę, etinę reikšmę, remdamasis savo skaitymo ir literatūrine patirtimi, dalį teiginių pagrindžia, diskutuoja su kitais; konsultuodamasis paaiškina klasikos kūrinių reikšmę literatūros raidai. (B.3.1.2.)	Samprotauja apie klasėje ir savarankiškai skaitomų kūrinių aktualumą, emocinę, etinę, estetinę reikšmę, remdamasis savo skaitymo ir literatūrine patirtimi, teiginius pagrindžia, rgumentuotai diskutuoja su kitais; aptaria klasikos kūrinių reikšmę literatūros raidai. (B.3.1.3.)	Samprotauja apie klasėje ir savarankiškai skaitomų kūrinių aktualumą, emocinę, etinę, estetinę reikšmę, remdamasis savo skaitymo ir literatūrine (kultūrine) patirtimi, įtikinamai diskutuoja, polemizuoja su kitais; išsamiai aptaria klasikos kūrinių reikšmę literatūros raidai. (B.3.1.4.)

Kritiškai vertina negrožinius ir kitų šiuolaikinių medijų tekstus keliais aspektais (pvz., intencijų, tikslo, požiūrių įvairovės, etikos, poveikio, informatyvumo, objektyvumo, pagrįstumo, tikrumo, patikimumo, įtaigumo ir kt.), kai kuriuos savo vertinimus pagrindžia (B.3.2.1.)	Kritiškai vertina negrožinius ir kitų šiuolaikinių medijų tekstus keliais aspektais (pvz., intencijų, tikslo, požiūrių įvairovės, etikos, poveikio, informatyvumo, objektyvumo, pagrįstumo, tikrumo, patikimumo, įtaigumo ir kt.), dalį savo vertinimų pagrindžia. (B.3.2.2.)	Kritiškai vertina negrožinius ir kitų šiuolaikinių medijų tekstus įvairiais aspektais (pvz., intencijų, tikslo, požiūrių įvairovės, etikos, poveikio, informatyvumo, objektyvumo, pagrįstumo, patikimumo, įtaigumo ir kt.), savo vertinimus pagrindžia. (B.3.2.3.)	Kritiškai vertina negrožinius ir kitų šiuolaikinių medijų tekstus įvairiais aspektais (pvz., intencijų, tikslo, požiūrių įvairovės, etikos, poveikio ir jo būdų, informatyvumo, objektyvumo, pagrįstumo, patikimumo, įtaigumo ir kt.), savo vertinimus svariai pagrindžia. (B.3.2.4.)
Prieš skaitymą kelia hipotezes apie tekstą, fragmentiškai remdamasis tekstine ir užtekstine informacija. Skaitydamas tekstą, siekia suprasti teksto visumą, padedamas atkreipia dėmesį teksto išorinės ir vidinės struktūros, žodinės ir vaizdinės, grafinės, garsinės informacijos elementus. (B.4.1.1.)	Prieš skaitymą kelia hipotezes apie tekstą, iš dalies remdamasis tekstine ir užtekstine informacija. Skaitydamas tekstą, siekia suprasti jo visumą, konsultuojasi aiškindamasis teksto išorinę ir vidinę struktūrą, žodinę ir vaizdinę, grafinę, garsinę informaciją, jos paskirtį, santykį. (B.4.1.2.)	Prieš skaitymą kelia pagrįstas hipotezes apie tekstą, remdamasis tekstine ir užtekstine informacija. Siekdamas suprasti teksto visumą, analizuoja jo išorinę ir vidinę struktūrą, žodinę ir vaizdinę, grafinę, garsinę informaciją, jos paskirtį, santykį. (B.4.1.3.)	Prieš skaitymą kelia tikslingas ir pagrįstas hipotezes apie tekstą, remdamasis tekstine ir užtekstine informacija. Siekdamas suprasti teksto visumą, detaliai analizuoja jo išorinę ir vidinę struktūrą, žodinę ir vaizdinę, grafinę, garsinę informaciją, jos paskirtį, santykį ir sąsajas; teikia pagalbą kitiems. (B.4.1.4)
Naudodamasis netiesiogine pagalba analizuoja ir interpretuoja tekstą siūlomu analizės ir interpretacijos būdu. (B.4.2.1.)	Konsultuodamasis analizuoja ir interpretuoja tekstą siūlomu analizės ir interpretacijos būdu. (B.4.2.2.)	Kryptingai ir nuosekliai analizuoja ir interpretuoja tekstą pasirinktu ar siūlomu interpretacijos būdu. (B.4.2.3)	Kryptingai ir nuosekliai analizuoja ir interpretuoja tekstą tinkamai pasirinku analizės ir interpretacijos būdu, konsultuoja kitus. (B.4.2.4.)
Įvardija ir padedamas apmąsto kilusius analizės ir interpretacijos sunkumus; naudodamasis netiesiogine pagalba pasirenka ir taiko strategijas, padedančias jas spręsti, fragmentiškai stebi ir skatinamas aptaria jų veiksmingumą. (B.4.3.3.)	Įvardija ir apmąsto kilusius analizės ir interpretacijos sunkumus, konsultuodamasis pasirenka ir taiko strategijas, padedančias jas spręsti, stebi ir aptaria jų veiksmingumą. (B.4.3.3.)	Įvardija ir apmąsto kilusius analizės ir interpretacijos sunkumus, pasirenka ir taiko strategijas, padedančias jas spręsti, stebi ir analizuoja jų veiksmingumą. (B.4.3.3.)	Įvardija ir apmąsto kilusius analizės ir interpretacijos sunkumus, pasirenka ir taiko strategijas, padedančias jas spręsti, stebi, analizuoja ir vertina jų veiksmingumą, dalijasi veiksmingo skaitymo patirtimi su kitais. (B.4.3.3.)
Analizuodamas tekstą, taiko kai kurias strategijas, padedančias suprasti žodinio teksto struktūrą,	Analizuodamas tekstą, taiko dalį strategijų, padedančių suprasti žodinio teksto struktūrą, lyginti	Analizuodamas tekstą, taiko įvairias strategijas, padedančias suprasti žodinio teksto struktūrą,	Sistemingai taiko įvairias strategijas, padedančias suprasti žodinio teksto struktūrą ir lyginti kūrinius: braižo

lyginti kūrinius: braižo lenteles, schemas, grafiškai vaizduodamas sukurtą pasaulio modelį, jo elementų ryšius, kontekstą. (B.4.4.1.)	kūrinius: braižo lenteles, schemas, grafiškai vaizduodamas sukurtą pasaulio modelį, jo elementų ryšius, kontekstą. (B.4.4.2.)	lyginti kūrinius: braižo lenteles, schemas, grafiškai vaizduodamas sukurtą pasaulio modelį, jo elementų ryšius, kontekstą. (B.4.4.3.)	lenteles, schemas, grafiškai vaizduodamas sukurtą pasaulio modelį, jo elementų ryšius, kontekstą; konsultuoja kitus. (B.4.4.4.)
Planuoja kai kurias trumpalaikes ir ilgalaikes skaitymo veiklas (temos pasirinkimas, tikslo, darbo etapų, laiko numatymas, teksto analizės ir interpretacijos krypties ir būdo, strategijų pasirinkimas); fragmentiškai dalyvauja grupės diskusijose, atsako į nesudėtingus klausimus, įsivertina. (B.4.5.1.)	Planuoja dalį trumpalaikių ir ilgalaikių skaitymo veiklą (temos pasirinkimas, tikslo, darbo etapų, laiko numatymas, teksto analizės ir interpretacijos krypties ir būdo, strategijų pasirinkimas); dalyvauja grupės diskusijose, atsako į klausimus, įsivertina. (B.4.5.2.)	Nuosekliai planuoja trumpalaikes ir ilgalaikes skaitymo veiklas (temos pasirinkimas, tikslo, darbo etapų, laiko numatymas, teksto analizės ir interpretacijos krypties ir būdo, strategijų pasirinkimas); aktyviai dalyvauja grupės diskusijose, suprasdamas, kad gali būti skirtingos interpretacijos, atsako į įvairaus sudėtingumo klausimus, įsivertina. (B.4.5.3.)	Nuosekliai, atsakingai ir lanksčiai planuoja trumpalaikes ir ilgalaikes skaitymo veiklas (temos pasirinkimas, tikslo, darbo etapų, laiko numatymas, teksto analizės ir interpretacijos krypties ir būdo, strategijų pasirinkimas); aktyviai dalyvauja grupės diskusijose, suprasdamas, kad gali būti skirtingos interpretacijos, argumentuotai polemizuoja, atsako į įvairaus sudėtingumo klausimus, įsivertina. Konsultuoja kitus. (B.4.5.4.)
Skaitydamas literatūros kritiką, rekomenduojamą kultūrinę spaudą, atpažįsta ir įvardija kai kuriuos esminius įvairių laikotarpių Lietuvos ir Europos kultūros reiškinius, požiūrius, paaiškina kai kurių jų poveikį šalies ir Europos kultūros raidai. (B.5.1.1)	Skaitydamas literatūros kritiką, rekomenduojamą kultūrinę spaudą, atpažįsta, įvardija įvairių laikotarpių Lietuvos ir Europos kultūros reiškinius, požiūrius, įsitikinimus, šiuolaikines subkultūras, kai kurias jų aptaria, paaiškina dalies jų poveikį šalies ir Europos kultūros raidai. (B.5.1.2.)	Skaitydamas literatūros kritiką, kultūrinę spaudą, analizuoja ir interpretuoja įvairių laikotarpių Lietuvos ir pasaulio kultūros reiškinius, požiūrius ir įsitikinimus, šiuolaikines subkultūras, juos kritiškai vertina ir apmąsto jų poveikį šalies, Europos kultūros raidai. (B.5.1.3.)	Skaitydamas literatūros kritiką, kultūrinę spaudą, išsamiai analizuoja ir interpretuoja įvairių laikotarpių Lietuvos ir pasaulio kultūros reiškinius, požiūrius ir įsitikinimus, šiuolaikines subkultūras, juos lygina, kritiškai vertina ir apmąsto jų poveikį šalies, Europos ir pasaulio kultūros raidai. (B.5.1.4.)
Skatinamas dalyvauja mokyklos kultūrinėje bei visuomeninėje veikloje kaip stebėtojas, interpretuotojas, kritiškas medijų meno vartotojas. (B.6.1.1.)	Dalyvaudamas mokyklos, bendruomenės kultūrinėse bei visuomeninėse veiklose, atskleidžia kai kuriuos savo literatūrinius ir kultūrinius polinkius bei gebėjimus kaip stebėtojas, interpretuotojas,	Dalyvaudamas įvairiose mokyklos, bendruomenės, regiono, Lietuvos kultūrinėse bei visuomeninėse veiklose, atskleidžia savo literatūrinius ir kultūrinius polinkius bei gebėjimus kaip	Aktyviai ir sistemingai dalyvaudamas įvairiose mokyklos, bendruomenės, regiono, Lietuvos kultūrinėse bei visuomeninėse veiklose, atskleidžia savo meninius, literatūrinius ir kultūrinius polinkius bei gebėjimus

	kritiškas medijų meno vartotojas. (B.6.1.2.)	aktyvus stebėtojas, interpretuotojas, atlikėjas, kūrėjas, kritiškas medijų meno vartotojas. (B.6.1.3.)	kaip aktyvus stebėtojas, interpretuotojas, atlikėjas, kūrėjas, kritiškas medijų meno vartotojas. (B.6.1.4.)
Rašymas ir teksto kūrimas ©			
Rašo tikslingai atsižvelgdamas į adresatą ir komunikavimo situaciją (neoficiali ir oficiali). (C.1.1.1.)	Rašo tikslingai ir lanksčiai atsižvelgdamas į adresatą ir komunikavimo situaciją (neoficiali ir oficiali). (C.1.1.2.)	Rašo tikslingai ir lanksčiai atsižvelgdamas į adresatą ir komunikavimo situaciją (neoficiali ir oficiali). Numato adresato poreikius ir patirtį. (C.1.1.3.)	Rašo tikslingai ir lanksčiai atsižvelgdamas į adresatą ir komunikavimo situaciją (neoficiali ir oficiali). Numato ir įvertina adresato poreikius ir patirtį. (C.1.1.4.)
Atsižvelgdamas į rašymo tikslą, adresatą, komunikavimo situaciją į kuriamus tekstus tikslingai įterpia pasakojimą, aprašymą kaip tam tikrą kontekstą. (C.1.2.1.)	Atsižvelgdamas į rašymo tikslą, adresatą, komunikavimo situaciją ir kuriamo teksto žanrą į kuriamus tekstus tikslingai įterpia pasakojimą, aprašymą kaip tam tikrą kontekstą. (C.1.2.2.)	Atsižvelgdamas į rašymo tikslą, adresatą, komunikavimo situaciją ir teksto žanrą į kuriamus tekstus tikslingai įterpia pasakojimą, aprašymą kaip tam tikrą kontekstą ir/ar poveikio adresatui priemonę. (C.1.2.3.)	Atsižvelgdamas į rašymo tikslą, adresatą, komunikavimo situaciją ir teksto žanrą į kuriamus tekstus tikslingai ir kūrybiškai įterpia pasakojimą, aprašymą kaip tam tikrą kontekstą ir/ar poveikio adresatui priemonę. (C.1.2.4.)
Kuria įvairių žanrų aiškinamojo pobūdžio tekstus (pvz., veiklos ar darbo aprašymas), aiškiai nurodydamas logines sąsajas, vartodamas dalykinę kalbą, tinkamas sąvokas ir terminus. (C.1.3.1.)	Kuria įvairių žanrų aiškinamojo pobūdžio tekstus (pvz., veiklos ar darbo aprašymas, kūrinio analizė), tikslingai taiko pasirinktus aiškinimo būdus (pvz., palyginimas, iliustravimas). (C.1.32.)	Kuria įvairių žanrų aiškinamojo pobūdžio tekstus (pvz., veiklos ar darbo aprašymas, kūrinio analizė), tikslingai taiko sudėtingesnius aiškinimo būdus (pvz., analogija, kontrastas, iliustravimas), pagrindžia jų pasirinkimą. (C.1.3.3.)	Kuria įvairių žanrų aiškinamojo pobūdžio tekstus remdamasis literatūriniais ir kultūriniais kontekstais, tikslingai taiko sudėtingesnius aiškinimo būdus (pvz., analogija, kontrastas, iliustravimas), pagrindžia jų pasirinkimą. (C.1.3.4.)
Išsako savo požiūrį, argumentuoja remdamasis įvairiais šaltiniais (pvz., parašo argumentuojamojo pobūdžio rašinį). (C.1.4.1.)	Išsako savo požiūrį, argumentuoja tinkamai remdamasis įvairiais šaltiniais (pvz., parašo literatūrinį rašinį, straipsnį visuomenės gyvenimo tema). C.1.4.2.)	Išsako savo požiūrį, argumentuoja tikslingai remdamasis įvairiais šaltiniais (pvz., parašo literatūrinį rašinį, straipsnį, esė literatūros/ kultūros ar visuomenės gyvenimo tema). (C.1.4.3.)	Išsako savo požiūrį, argumentuoja tikslingai remdamasis įvairiais šaltiniais (pvz., parašo literatūrinį rašinį, straipsnį, esė literatūros/ kultūros ar visuomenės gyvenimo tema), lygindamas panašių ar skirtingų žanrų tekstus pateikia savo autorines įžvalgas. (C.1.4.4.)

Kuria įtikinamojo pobūdžio tekstus, pagrindžia savo požiūrį, pateikia ir aptaria kitų požiūrius, apibendrina, remiasi šaltiniais. Tinkamai pasirenka kalbinės raiškos priemones. (C.1.5.1.)	Kuria įtikinamojo pobūdžio tekstus, pagrindžia savo požiūrį, polemizuoja su kitų požiūriais nurodydamas argumentų silpnumą, apibendrina ir daro išvadas, remiasi įvairiais šaltiniais. Tinkamai pasirenka kalbinės raiškos ir kitas priemones. C.1.5.2.)	Kuria įtikinamojo pobūdžio tekstus, pagrindžia savo požiūrį, polemizuoja su kitų požiūriais nurodydamas argumentų silpnumą, pasiūlydamas alternatyvų, apibendrina ir daro išvadas, remiasi įvairiais šaltiniais. Tinkamai pasirenka kalbinės raiškos ir kitas priemones. (C.1.5.3.)	Kuria įtikinamojo pobūdžio tekstus, pagrindžia savo požiūrį, polemizuoja su kitų požiūriais nurodydamas argumentų silpnumą, pasiūlydamas alternatyvų, apibendrina ir daro išvadas, remiasi įvairiais šaltiniais. Numato poveikį adresatui ir tikslingai pasirenka kalbinės raiškos ir kitas priemones. (C.1.5.4.)
Kuria įvairius tekstus laikydamasis pagrindinių atitinkamo žanro teksto struktūros ir vidinės pastraipos struktūros reikalavimų. (C.2.1.1.)	Kuria įvairius tekstus laikydamasis atitinkamo žanro teksto struktūros ir vidinės pastraipos struktūros reikalavimų. (C.2.1.2.)	Kuria įvairius tekstus kūrybiškai taikydamas atitinkamo žanro teksto struktūros ir vidinės pastraipos struktūros reikalavimus. (C.2.1.3.)	Kuria įvairius tekstus kūrybiškai taikydamas atitinkamo žanro teksto struktūros ir vidinės pastraipos struktūros reikalavimus. Rašydamas tiriamąjį darbą pasirenka moksliniam darbui būdingą struktūrą (C.2.1.4.)
Siekdamas komunikavimo tikslų paiso esminių bendrųjų stiliaus reikalavimų (aiškumo, tikslumo, glaustumo, logiškumo); laikosi bendrinės kalbos normų. (C.2.2.1.)	Siekdamas komunikavimo tikslų pasirenka tinkamą kalbinę raišką, paiso bendrųjų stiliaus reikalavimų ir išlaiko stiliaus vientisumą; laikosi bendrinės kalbos normų. (C.2.2.2.)	Siekdamas komunikavimo tikslų pasirenka tinkamą kalbinę raišką, paiso bendrųjų stiliaus reikalavimų ir siekia stiliaus individualumo; laikosi bendrinės kalbos normų, kūrybiškai naudojasi jų variantiškumu. (C.2.2.3.)	Siekdamas komunikavimo tikslų pasirenka tinkamą kalbinę raišką, paiso bendrųjų stiliaus reikalavimų ir siekia stiliaus individualumo; laikosi bendrinės kalbos normų, kūrybiškai naudojasi jų variantiškumu. Rašydamas mokslinio pobūdžio tekstus laikosi akademinės kalbos reikalavimų. (C.2.2.4.)
Atsakingai naudodamasis skaitmeninėmis technologijomis kuria įvairius tekstus. Tinkamai susieja tekstą ir iliustracinę medžiagą. (C.2.3.1.)	Kūrybiškai ir atsakingai naudodamasis skaitmeninėmis technologijomis kuria įvairius tekstus. Rašydamas kompiuteriu formatuoja ir maketuoja tekstą. Tikslingai susieja tekstą ir iliustracinę medžiagą. (C.2.3.2.)	Kūrybiškai ir atsakingai naudodamasis skaitmeninėmis technologijomis kuria įvairius tekstus. Rašydamas kompiuteriu formatuoja ir maketuoja tekstą. Tikslingai susieja tekstą ir iliustracinę medžiagą,	Kūrybiškai ir atsakingai naudodamasis skaitmeninėmis technologijomis kuria įvairius tekstus. Rašydamas kompiuteriu formatuoja, maketuoja ir estetiškai pateikia savo sukurtą tekstą. Tikslingai susieja tekstą ir iliustracinę medžiagą,

		numatydamas poveikį skaitytojui. (C.2.3.3.)	numatydamas poveikį skaitytojui. (C.2.3.4.)
Kaupia medžiagą rašymui ir planuoja taikydamas asmeniškai tinkamas strategijas. Planuoja rašymo užduočiai atlikti skirtą laiką. (C.3.1.3.)	Kaupia medžiagą rašymui, renka idėjas ir planuoja atsižvelgdamas į savo rašymo patirtį; įvertina rašymo situaciją bei užduočiai atlikti skirtą laiką ir taiko asmeniškai tinkamas strategijas. (C.3.1.2.)	Kaupia medžiagą rašymui, ją tvarko, analizuoja, klasifikuoja, renka idėjas, planuoja ir rašo atsižvelgdamas į savo rašymo patirtį; įvertina rašymo situaciją bei užduočiai atlikti skirtą laiką ir taiko asmeniškai tinkamas strategijas. (C.3.1.3.)	Kaupia medžiagą rašymui, ją tvarko, analizuoja, klasifikuoja, kritiškai vertina šaltinius, renka idėjas ir planuoja atsižvelgdamas į savo rašymo patirtį; įvertina rašymo situaciją bei užduočiai atlikti skirtą laiką ir taiko asmeniškai tinkamas strategijas. (C.3.1.4.)
Atsižvelgdamas į tikslą, adresatą, bendruosius stiliaus reikalavimus redaguoja tekstą turinio, struktūros, raiškos ir taisyklingumo aspektais. (C.3.2.1.)	Atsižvelgdamas į tikslą, adresatą, bendruosius stiliaus reikalavimus redaguoja tekstą turinio, apimties, struktūros, raiškos ir taisyklingumo aspektais. (C.3.2.2.)	Atsižvelgdamas į tikslą, adresatą, bendruosius stiliaus reikalavimus redaguoja tekstą turinio, apimties, struktūros, raiškos ir taisyklingumo aspektais. Siekdamas sudominti skaitytoją įvertina teksto patrauklumą, kultūrinius aspektus. (C.3.2.3.)	Redaguoja tekstą tikslo, adresato, turinio, struktūros, stiliaus ir kalbos taisyklingumo aspektais. Siekdamas sudominti skaitytoją įvertina teksto patrauklumą, kultūrinius aspektus. Siekdamas sudominti skaitytoją įvertina teksto patrauklumą, žanro tinkamumą, kultūrinius aspektus. (C.3.2.4.)
Remdamasis savo rašymo veiklos stebėjimu ir kitų suteikta grįžtamąja informacija apmąsto savo rašymo veiklą: numato tobulintinas rašymo gebėjimų sritis, išsikelia rašymo gebėjimų tobulinimo tikslus ir numato, kaip jų sieks. (C.3.3.1.)	Remdamasis savo rašymo veiklos stebėjimu ir kitų suteikta grįžtamąja informacija apmąsto savo rašymo veiklą: įsivertina savo teksto kūrimo gebėjimus, juos tobulina pasirinkdamas tinkamus būdus. (C.3.3.2.)	Remdamasis savo rašymo veiklos stebėjimu ir kitų suteikta grįžtamąja informacija apmąsto savo rašymo veiklą: adekvačiai vertina savo teksto kūrimo gebėjimus, kryptingai juos tobulina pasirinkdamas tinkamus būdus. (C.3.3.3.)	Remdamasis savo rašymo veiklos stebėjimu ir kitų suteikta grįžtamąja informacija apmąsto savo rašymo veiklą: adekvačiai vertina savo teksto kūrimo gebėjimus, kryptingai juos tobulina pasirinkdamas tinkamus būdus konkrečiai rašymo situacijai. (C.3.3.4.)
Kalbos pažinimas (D)			
Konsultuodamasis taiko įgytas morfologijos ir rašybos žinias, vartodamas kalbą. (D.2.1.1)	Taiko įgytas morfologijos ir rašybos žinias, taisyklingai vartodamas kalbą. (D.2.1.2)	Taiko įgytas morfologijos ir rašybos žinias, taisyklingai ir atsakingai vartodamas kalbą. (D.2.1.3)	Apibendrina ir sistemiškai taiko įgytas morfologijos ir rašybos žinias, taisyklingai ir atsakingai vartodamas kalbą. (D.2.1.4)

Konsultuodamasis taiko įgytas leksikos žinias, fragmentiškai turtina savo žodyną leksinėmis raiškos priemonėmis (pvz., dalykiniam stiliui būdinga leksika). (D.2.2.1.)	Daugeliu atvejų taiko įgytas leksikos žinias, turtina savo žodyną leksinėmis raiškos priemonėmis (pvz., dalykiniam stiliui būdinga leksika). (D.2.2.2.)	Taiko įgytas leksikos žinias, turtina savo žodyną leksinėmis raiškos priemonėmis (pvz., dalykiniam stiliui būdinga leksika). (D.2.2.3.)	Apibendrina ir taiko įgytas leksikos žinias, tikslingai turtina savo žodyną leksinėmis raiškos priemonėmis (pvz., dalykiniam stiliui būdinga leksika). (D.2.2.4.)
Konsultuodamasis daugeliu atvejų taiko įgytas žodžių darybos žinias, tikslina, grynina ir plečia savo žodyną, analizuodamas grožinių ir negrožinių tekstų kalbą. (D.2.3.1.)	Daugeliu atvejų taiko įgytas žodžių darybos žinias, tikslina, grynina ir plečia savo žodyną, analizuodamas grožinių ir negrožinių tekstų kalbą. (D.2.3.2.)	Taiko įgytas žodžių darybos žinias, tikslina, grynina ir plečia savo žodyną, tikslingai analizuodamas grožinių ir negrožinių tekstų kalbą. (D.2.3.3.)	Apibendrina ir taiko įgytas žodžių darybos žinias, kryptingai tikslina, grynina ir plečia savo žodyną, tikslingai analizuodamas grožinių ir negrožinių tekstų kalbą. (D.2.3.4.)
Konsultuodamasis taiko įgytas sintaksės žinias, vartodamas žinomas sintaksines konstrukcijas. (D.3.1.1.)	Taiko įgytas sintaksės žinias, taisyklingai vartodamas žinomas sintaksines konstrukcijas. (D.3.1.2.)	Taiko įgytas sintaksės žinias, taisyklingai ir atsakingai vartodamas kalbą nežinomose situacijose. (D.3.1.3.)	Apibendrina ir sistemiškai taiko įgytas sintaksės žinias, taisyklingai ir atsakingai vartodamas kalbą nežinomose situacijose. (D.3.1.4.)
Konsultuodamasis turtina savo kalbą ir padedamas vartoja tekstui būdingas sintaksines raiškos priemones (pvz., pakartojimas, nutylėjimas) kurdamas savo tekstus. (D.3.2.1.)	Turtina savo kalbą ir padedamas vartoja tekstui būdingas sintaksines raiškos priemones (pvz., pakartojimas, nutylėjimas, retorinės figūros) kurdamas savo tekstus. (D.3.2.2.)	Turtina savo kalbą ir tinkamai vartoja tekstui būdingas sintaksines raiškos priemones (pvz., paralelizmas, elipsė, antitezė, inversija) kurdamas savo tekstus. (D.3.2.3.)	Tikslingai ir sąmoningai turtina savo kalbą ir tinkamai vartoja tekstui būdingas sintaksines raiškos priemones (pvz., paralelizmas, elipsė, antitezė, inversija) kurdamas savo tekstus. (D.3.2.4.)
Konsultuodamasis taiko pagrindines skyrybos taisykles atpažįstamose sintaksinėse konstrukcijose. (D.3.3.1.)	Konsultuodamasis taiko visas skyrybos taisykles atpažįstamose situacijoseir . (D.3.3.2.)	Taiko visas skyrybos taisykles atsakingai vartodamas kalbą nežinomose situacijose. (D.3.3.3.)	Sąmoningai ir sistemiškai taiko visas skyrybos taisykles atsakingai vartodamas kalbą nežinomose situacijose. (D.3.3.4.)
Naudodamiesi netiesiogine pagalba kalbėdami ir rašydami laikosi bendrųjų stiliaus reikalavimų (tinkamumo, tikslingumo, aiškumo, tikslumo). Atpažįsta skirtingų stilių (publicistinio, dalykinio, meninio) tekstus. Apibūdina grožinį ir publicistinį tekstus. (D.4.1.1.)	Konsultuodamiesi kalbėdami ir rašydami laikosi bendrųjų stiliaus reikalavimų (tinkamumo, tikslingumo, aiškumo, tikslumo, sklandumo, vientisumo). Atpažįsta skirtingų stilių (publicistinio, dalykinio, meninio) tekstus. Aptaria grožinį ir publicistinį tekstus. (D.4.1.2.)	Kalbėdami ir rašydami laikosi bendrųjų stiliaus reikalavimų (tinkamumo, tikslingumo, aiškumo, tikslumo, sklandumo, vientisumo, logiškumo). Aptaria skirtingų stilių (publicistinio, dalykinio, meninio) tekstus. Analizuoja grožinį ir publicistinį tekstus. (D.4.1.3.)	Kalbėdami ir rašydami tikslingai laikosi bendrųjų stiliaus reikalavimų (tinkamumo, tikslingumo, aiškumo, tikslumo, sklandumo, vientisumo, logiškumo). Lygina skirtingų stilių (publicistinio, dalykinio, meninio) tekstus. Analizuoja grožinį ir publicistinį tekstus. (D.4.1.4.)

Įvardija dalykiniams tekstams būdingą raišką (leksiką, sintaksę, morfologiją), apibūdina, formuluoja dalines išvadas. Pateikia neišplėtotą tyrimo aprašą pagal sutartą formą. (D.5.1.1.)	Analizuoja dalykiniams tekstams būdingą raišką (leksiką, sintaksę, morfologiją), analizuoja, formuluoja dalines išvadas. Pateikia tyrimo aprašą pagal sutartą formą. (D.5.1.2.)	Tyrinėja dalykiniams tekstams būdingą raišką (leksiką, sintaksę, morfologiją), apibendrina, formuluoja išvadas. Pristato tyrimą pasirinkta forma. (D.5.1.3.)	Kryptingai tyrinėja dalykiniams tekstams būdingą raišką (leksiką, sintaksę, morfologiją), apibendrina, formuluoja išvadas. Pristato tyrimą pasirinktą forma. (D.5.1.4.)
Naudodamasis pagalba stebi kalbos reiškinius, apibūdina lietuviškų grožinių kūrinių ir visuotinės literatūros vertimų kalbą. (D.5.2.1.)	Stebi kalbos reiškinius, analizuoja lietuviškų grožinių kūrinių ir visuotinės literatūros vertimų kalbą. (D.5.2.2.)	Sąmoningai ir tikslingai stebi kalbos reiškinius, analizuoja lietuviškų grožinių kūrinių ir visuotinės literatūros vertimų kalbą. (D.5.2.3.)	Sąmoningai ir tikslingai stebi kalbos reiškinius, analizuoja ir komentuoja lietuviškų grožinių kūrinių ir visuotinės literatūros vertimų kalbą. (D.5.2.4.),.
Konsultuodamasis naudojasi įvairiais elektroniniais žodynais, žinynais, Valstybinės lietuvių kalbos komisijos Konsultacijų banku, duomenų bazėmis ir skaitmeniniais mokymosi šaltiniais. (D.5.3.1.)	Skatinamas naudojasi įvairiais elektroniniais žodynais, žinynais, Valstybinės lietuvių kalbos komisijos Konsultacijų banku, duomenų bazėmis ir skaitmeniniais mokymosi šaltiniais. (D.5.3.2.)	Naudojasi įvairiais elektroniniais žodynais, žinynais, Valstybinės lietuvių kalbos komisijos Konsultacijų banku, duomenų bazėmis ir skaitmeniniais mokymosi šaltiniais. (D.5.3.3.)	Atsakingai ir tikslingai naudojasi įvairiais elektroniniais žodynais, žinynais, Valstybinės lietuvių kalbos komisijos Konsultacijų banku, duomenų bazėmis ir skaitmeniniais mokymosi šaltiniais. (D.5.3.4.)
Apibūdina kalbos ryšį su asmens vertybinėmis nuostatomis, tautos kultūra ir valstybingumu, remdamasis literatūros, kultūros istorijos, biografiniais kontekstais, kalbos tyrimais, statistikos duomenimis, pavyzdžiais. Pateikia pavyzdžių. (D.6.1.3.)	Diskutuoja apie kalbos ryšį su asmens vertybinėmis nuostatomis, tautos kultūra ir valstybingumu, remdamasis literatūros, kultūros istorijos, biografiniais kontekstais, kalbos tyrimais, statistikos duomenimis, pavyzdžiais. Pateikia pavyzdžių. (D.6.1.3.)	Argumentuotai diskutuoja apie kalbos ryšį su asmens vertybinėmis nuostatomis, tautos kultūra ir valstybingumu, remdamasis literatūros, kultūros istorijos, biografiniais kontekstais, kalbos tyrimais, statistikos duomenimis, pavyzdžiais. (D.6.1.3.)	Analizuoja, vertina ir argumentuotai diskutuoja apie kalbos ryšį su asmens vertybinėmis nuostatomis, tautos kultūra ir valstybingumu, remdamasis literatūros, kultūros istorijos, biografiniais kontekstais, kalbos tyrimais, statistikos duomenimis, pavyzdžiais. Pateikia pavyzdžių. (D.6.1.3.)